

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı
Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı

**ADALET VE KALKINMA PARTİSİ DÖNEMİ (2002-2013)
İLKÖĞRETİM EĞİTİM POLİTİKALARI VE TOPLUMSAL ALGI
(SİVAS İLİ ÖRNEĞİ)**

Metin BALICA

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Halis ÇETİN

SİVAS
Ekim 2014

**ADALET VE KALKINMA PARTİSİ DÖNEMİ (2002-2013)
İLKÖĞRETİM EĞİTİM POLİTİKALARI VE TOPLUMSAL ALGI
(SİVAS İLİ ÖRNEĞİ)**

Metin BALICA

Cumhuriyet Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Kamu Yönetimi Ana Bilim
Dalı Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı İçin Öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ Olarak Hazırlanmıştır.

Sivas
Ekim 2014

KABUL VE ONAY

Üniversite : Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı
Bilim Dalı : Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı
Tezin Başlığı : Adalet ve Kalkınma Partisi Dönemi (2002-2013) İlköğretim Eğitim Politikaları ve Toplumsal Algı (Sivas İli Örneği)
Savunma Tarihi : 14/10/2014
Danışmanı : Prof. Dr. Halis ÇETİN

Unvanı - Adı Soyadı

İmza

Jüri Başkanı : Prof. Dr. Halis ÇETİN

Üye : Doç. Dr. Gülay ERCİNS

Üye : Yrd. Doç. Dr. Raci KILAVUZ

Oy Birliği

Oy Çokluğu

Metin BALICA tarafından hazırlanan Adalet ve Kalkınma Partisi Dönemi (2002-2013) İlköğretim Eğitim Politikaları ve Toplumsal Algı (Sivas İli Örneği) başlıklı tez, kabul edilmiştir. ..../...../.....

Prof. Dr. Alim YILDIZ
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Tez boyunca yaptığı tüm katkılardan dolayı danışman hocam Prof. Dr. Halis ÇETİN'e teşekkür ederim.

Çalışma aşamasında ve sonrasında bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren bölüm hocalarım Doç. Dr. Gülay ERCİNS'e ve Yrd. Doç. Dr. Raci KILAVUZ'a teşekkür ederim.

Tezin her aşamasında değerli bilgileri ile fikir veren anket analizleri sırasında ise bizzat emek harcayan kıymetli dost ve akademisyen Araştırma Görevlisi Cihan BULMUŞ'a ayrıca teşekkür ederim.

Her konuda sabırla yardımcı olan ve moral veren eşim Elife BALICA'ya da desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

ÖZET

BALICA, Metin. Adalet ve Kalkınma Partisi Dönemi (2002-2013) İlköğretim Eğitim Politikaları ve Toplumsal Algı (Sivas İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2014.

Bu çalışma Adalet ve Kalkınma Partisi'nin iktidara geldiği günden itibaren 2013 yılına kadar eğitimde ilköğretim alanında uyguladığı politikaların ne şekilde gerçekleştiğini ve bu eğitim politikalarının toplum tarafından nasıl algılandığını ortaya koymaktadır.

Çalışma kapsamında eğitim, eğitim politikaları ve bununla topluma nasıl etki edilmeye çalışıldığı ele alınmaktadır. Eğitim, devletin ideolojik bir aygıtı olarak tanımlanmaktadır. Devleti yöneten iktidarlar eğitim alanları içerisinde yönettikleri toplumu da kontrol altına almakta mevcut otoritelerini muhafaza etmenin yanı sıra gelecek nesilleri de kendi istekleri doğrultusunda hazırlamanın aracı olarak eğitimi vazgeçilmez bir politika malzemesi hâline getirmektedirler.

Her iktidarın kendisi açısından önemli olduğunu düşündüğü ideolojisinin ve politikasının, uygulamalarda en çok karşılaştığı alanlardan birisi kuşkusuz eğitim alanı olduğu görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulduğu günden itibaren devlet idaresinde yapılan değişikliklerde eğitim alanında uygulanan politikalar bunun göstergesi sayılabilir. Adalet ve Kalkınma Partisi Döneminde' de tüm politik alanların içinde eğitimin ayrı bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Parti kurucularının sahip olduğu siyasal geçmiş ve ideolojik birikim bu dönemde yapılan eğitim uygulamalarını daha dikkat çekici kılmaktadır. Tek başına bu kadar uzun süre iktidarda kalabilen bir partinin uygulamaları, eğitimin oldukça geniş bir çerçevesi olması ve eğitim içinde uzun vadede dindar bir nesil yetiştirme iddialarının temelini de incelenmesi bakımından araştırmada ilköğretim veya temel eğitim adı altında bir sınırlılık belirlemek gerekmiştir. Başlı başına bir politika alanı olan ilköğretim politikaları ana hatlarıyla ele alınmakla birlikte konu, 2002-2013 dönemi ilköğretim politikalarının toplum tarafından nasıl algılandığının Sivas İli ölçeğinde incelenmesi ile tamamlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Eğitim, Politika, İlköğretim, Muhafazakârlık, Toplumsal Algı.

ABSTRACT

BALICA, Metin. Elementary Education Policies and Social Perception of Elementary Education Policies of Justice and Development Party (between the years 2002-2013) in the sample of Sivas, Master Thesis, Sivas, 2014.

This study indicates how the elementary education policies of Justice and Development Party, beginning from the day it has come to power to the year 2013, are put in to practice and how the society perceives them.

Within the study, it is examined what education, educational policies are and how the society is tried to be impressed by these policies. Education is described as an ideologic tool of the state. The governments which administer the state make education an indispensable tool for politics both for protecting their present authorities to control society and for preparing next generations on the way they want.

For each government education is definitely one of the fields they mostly encounter while implementing their policies and ideologies which are significant for them. Just from the foundation of Republic of Turkey, different policies of changing governments can be mentioned in this sense. Thinking Justice and Development Party, it is clear that education is exclusively important among its politics, political and ideological backgrounds of founders of the party make educational implementations of the party more remarkable. For this research, a necessity has occurred to restrict the study into the name "elementary education" because of the fact that education has a wide scope, implementations of a party which is able to study in power for a long time and the basis of arguments on growing a religious generation within the long term education. This paper both studies elementary education. This paper both studies elementary education policies in general terms and examines the perception of elementary education policies between 2002-2013 by society in the sample of Sivas.

Key Words: Education, Policy, Primary Education, Conservatism, Social Perception.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ	xii
GRAFİKLER DİZİNİ	xv
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

TÜRKİYE CUMHURİYETİ DÖNEMİ İLKÖĞRETİM POLİTİKALARINA GENEL BAKIŞ

1. CUMHURİYET DÖNEMİ EĞİTİM POLİTİKALARININ ALT YAPISI.....	6
1.1. Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşundaki Eğitim Anlayışı	6
1.2. Çok Partili Döneme Geçişten Sonraki Eğitim Anlayışı	8
1.3. Cumhuriyet Dönemi İlköğretimde Önemli Olaylar ve Yasal Düzenlemeler ..	10
1.3.1. Yasal Düzenlemeler	10
1.3.1.1. Tevhid-i Tedrisat (Öğretim Birliği) Kanunu	10
1.3.1.2. Köy Mektepleri Açılması	11
1.3.1.3. Maarif Teşkilatı Kanunu	11
1.3.1.4. Yeni Türk Alfabesinin Kabulü	12
1.3.1.5. İlk Mektep Talimatnamesi	12
1.3.1.6. Köy Okulları ve Teşkilatı Kanunu	12
1.3.1.7. 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu	13
1.3.1.8. 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu	13
1.3.1.9. İlköğretim Kurumları Yönetmeliği	14
1.4. İlköğretim Programları	14
1.5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında İlköğretim	17
1.5.1. 1924 Anayasası	17
1.5.2. 1961 Anayasası	18
1.5.3. 1982 Anayasası	19

1.6. İlköğretimde Planlı Yıllar.....	19
1.7. İlköğretimin Geliştirilmesi İçin Hazırlatılan Yabancı Uzman Raporları	21
1.8. Milli Eğitim Şûraları	22
1.9. İlköğretimi Tamamlayıcı Unsurlarda Yapılan Çalışmalar	23
1.9.1. Öğretmen Yetiştirme Okulları	23
1.9.2. Köy Öğretmen Okulları	25
1.9.3. Köy Enstitüleri.....	25
1.9.4. İlköğretmen Okulu.....	25
1.9.5. Öğretmen Lisesi.....	26
1.9.6. Eğitim Enstitüleri.....	26
1.9.7. Eğitim Fakülteleri	26
1.10. İlköğretimde Denetleme	26
1.11. İlköğretim Kurumlarının Tarihi Gelişimi.....	27
1.11.1. İlköğretimde Ders (Müfredat) Programları.....	28
1.11.2. İlkokuldaki Gelişmelerin Sayısal Verileri	31

II. BÖLÜM

AK PARTİ DÖNEMİ İLKÖĞRETİM POLİTİKALARI

2. AK PARTİ POLİTİKALARININ TEORİK ALT YAPISI	33
2.1. AK Parti Döneminde Yapılan Değişiklikler	36
2.2. Fiziksel Alanda Yapılan Değişiklikler	37
2.2.1. Okul, Derslik, Öğrenci Sayıları	37
2.2.2. Eğitime Ayrılan Bütçe	41
2.2.3. Eğitime Ulaşım	44
2.2.3.1. Okullaşma Oranı	44
2.2.3.2. Taşınmalı Eğitim.....	46
2.2.3.3. Kız Erkek Öğrenci Sayıları	49
2.2.4. Eğitim Materyalleri (Ders Kitabı, Bilgisayar, Akıllı Tahta, vb.).....	51
2.3. Davranış ve Etik Alanında Yapılan Değişiklikler	54
2.3.1. Kılık- Kıyafet.....	55
2.3.2. Ders Müfredatı.....	57

2.3.3. Dindar Nesil Yetiştiriliyor Söylemi	60
2.4. Akademik Alanda Yapılan Değişiklikler	62
2.4.1. Öğretmen Kalitesi	62
2.4.2. Öğretmen Geliştirme.....	66
2.4.3. Okul-Aile Birlikleri.....	69
2.4.5. Yeni- Yenilikçi Öğretim Metotları ve Programlar	72

III. BÖLÜM

TOPLUMSAL ALGI: SİVAS İLİ ÖRNEĞİ

3.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı	78
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	79
3.3. Araştırmanın Yöntemi ve Hipotezleri	80
3.4. Ankete Katılanların Kategorik Dağılımları	81
3.4.1. Cinsiyete Göre Dağılım	82
3.4.2. Medeni Duruma Göre Dağılım	83
3.4.3. Son On Bir Yılda İlköğretime Giden Çocuğu Olan/Olmayan Dağılımı.....	84
3.4.4. Mesleği Öğretmenlik Olan/Olmayan Dağılımı.....	85
3.4.5. Eğitim Durumu Dağılımı	86
3.4.6. Yaşadığınız Yer Dağılımı	87
3.4.7. Yaş Dağılımı	88
3.4.8. Okula Ulaşım Dağılımı	89
3.5. Anket Konularının Boyutları ve Analizi	89
3.5.1. Fiziki / Maddi Boyut Algısı Analizi	90
3.5.1.1. Fiziki/Maddi Boyut Frekans Analizi	90
3.5.1.2. Fiziki Boyut “Cinsiyet Kategorisi” ve T Testi Analizi	94
3.5.1.3. Fiziki Boyutta “Medeni Durum Kategorisi” Analizi	96
3.5.1.4. Fiziki Boyutta “Son 11 Yılda İlköğretime Giden Çocuğu Olan/Olmayan Kategorisi” Analizi	97
3.5.1.5. Fiziki Boyutta “Yaşanılan Yerleşim Birimi Kategorisi” Analizi	99
3.5.1.6. Fiziki Boyutta “Mesleği Öğretmenlik Olan /Olmayan Kategorisi” Analizi	101

3.5.1.7. Fiziki Boyutta “Yaş Kategorisi” ve F Testi Varyans Analizi.....	103
3.5.1.8. Fiziki Boyutta “Eğitim Durumu Kategorisi” Analizi.....	107
3.5.1.8.1. Eğitim Durumu Analizinde Scheffe ve Tamhane’s T2 Testi ..	109
3.5.2. Davranış ve Etik Boyutu Algısı	112
3.5.2.1. Davranış Boyutu Frekans Analizi	112
3.5.2.2. Davranış Boyutu “Cinsiyet Kategorisi” ve T Testi Analizi	115
3.5.2.3. Davranış Boyutu “Medeni Durum Kategorisi” Analizi	117
3.5.2.4. Davranış Boyutu “Son 11 Yılda İlköğretime Giden Çocuğu Olan/Olmayan Kategorisi” Analizi	118
3.5.2.5. Davranış Boyutu “Yaşadığınız Yer Kategorisi” Analizi.....	120
3.5.2.6. Davranış Boyutu “Mesleği Öğretmenlik Olan/Olmayan” Kategorisi Analizi	121
3.5.2.7. Davranış Boyutu “Yaş Kategorisi” Analizi	124
3.5.2.8. Davranış Boyutu “Eğitim Durumu Kategorisi Analizi	126
3.5.2.8.1. Davranış Boyutu “Eğitim Durumu Kategorisi” Analizinde Scheffe ve Tamhane’s T2 testi.....	129
3.5.3. Akademik/Eğitim Alan Boyutu Algısı Analizi.....	132
3.5.3.1. Akademik Boyut Frekans Analizi	132
3.5.3.2. Akademik Boyut “Cinsiyet Kategorisi” ve T Testi Analizi	135
3.5.3.3. Akademik Boyut “Medeni Durum Kategorisi” Analizi	137
3.5.3.4. Akademik Boyut “Son 11 Yılda İlköğretime Giden Çocuğu Olan/Olmayan Kategorisi” Analizi	138
3.5.3.5. Akademik Boyut Akademik Boyut “Yaşadığınız Yerleşim Birimi Kategorisi” Analizi	140
3.5.3.6. Akademik Boyut “Mesleği Öğretmenlik Olan/Olmayan Kategorisi” Analizi	141
3.5.3.7. Akademik Boyut “Yaş Kategorisi” ve F Testi Varyans Analizi.....	143
3.5.3.8. Akademik Boyut “Eğitim Durumu Kategorisi” Analizi	146
SONUÇ.....	153
KAYNAKÇA	159
EK.....	163

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.1: Türkiye’de Eğitim Raporu Hazırlayan Bazı Yabancı Uzmanlar	21
Tablo 1.2: 1926 Müfredat Programı.....	29
Tablo 1.3: 1997 Yılında Sekiz Yıllık Kesintisiz Eğitim Sonrası Ders Programı	30
Tablo 1.4: 1923-2002 Yılları arası İlköğretimde Okul, Öğrenci, Öğretmen Sayıları	31
Tablo 1.5: 2001-2002 Öğretim Yılı İlköğretim Okul, Öğrenci ve Derslik Sayıları	32
Tablo 2.1: 2002-2013 Yılları Arası Türkiye Geneli Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı	39
Tablo 2.2: Sivas İli, Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı.....	40
Tablo 2.3: 2002-2013 Merkezi Yönetim Bütçesinin M.E.B.Bütçesine Oranı	42
Tablo 2.4: Öğretim yılı ve eğitim seviyesine göre Türkiye geneli okullaşma oranı.....	45
Tablo 2.5: Sivas İli Okullaşma Verileri	46
Tablo 2.6: Taşınmalı Eğitim Türkiye Geneli Sayı	46
Tablo 2.7: Taşınmalı Eğitim Sivas İli	47
Tablo 2.8: Türkiye Geneli Resmi Yatılı/Pansiyonlu İlköğretim Okulu ve Öğrenci Sayısı	48
Tablo 2.9: Sivas İli Pansiyonlu Resmi İlköğretim Okulu ve Öğrenci Sayısı	48
Tablo 2.10: Türkiye Geneli İlköğretim Okulu Kız Öğrenci Sayıları ve İlköğretim Mezun Kız Öğrenci Sayıları	50
Tablo 2.11: Sivas İli, İlköğretim Kız öğrenci Sayıları	50
Tablo 2.12: 2004 Tarihli İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda Sınıflara Göre Doğrudan Verilecek Değerler	52
Tablo 2.13: Ortaokul Öğrencileri İçin Seçmeli Dersler	59
Tablo 2.14: Eğitim Fakülteleri, Öğretim Elemanı Başına Düşen Öğrenci Sayısı.....	64

Tablo 2.15: Türkiye Geneli İlköğretim Öğretmen Sayıları.....	64
Tablo 2.16: Türkiye Geneli Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	65
Tablo 2.17: Sivas İli Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	65
Tablo 2.18: 2002-2013 Öğretmen Maaşları	68
Tablo 2.19: Türkiye Geneli Anadolu Öğretmen Lisesi Sayıları	69
Tablo 2.20: Türkiye Geneli İlköğretim Kurumları Rehber Öğretmen Sayıları	71
Tablo 2.21: Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı 2012/2013'den itibaren İlkokul ve Ortaokullarda Uygulanacak Haftalık Ders Çizelgesi.....	73
Tablo 2.22: PISA, Türkiye Sıralaması	76
Tablo 3.1: Sivas İli Nüfusuna Göre Anket Katılımcı Hesaplaması	80
Tablo 3.2: Fiziki Algı Frekans	91
Tablo 3.3: Fiziki Durum Boyutu T Testi Cinsiyet	95
Tablo 3.4: Fiziki Durum Boyutu “T” Testi Medeni Durum	96
Tablo 3.5: Fiziki Durum Boyutu T Testi “Son 11 Yılda İlköğretime Giden Çocuğu Olanlar”	98
Tablo 3.6: Fiziki Durum Boyutu T Testi “Yaşanılan Yer” İncelemesi.....	100
Tablo 3.7: Fiziki Durum Boyutu T Testi “Mesleği Öğretmenlik Olan Olmayan” .	101
Tablo 3.8: Fiziki Durum Boyutu F Testi “Yaş” Durumuna Göre İnceleme	103
Tablo 3.9: Fiziki Boyutta “Scheffe Testi” (Bağımlı Değişken)	106
Tablo 3.10: Fiziki Durum Boyutu (F Testi) “Eğitim Durumu”	107
Tablo 3.11: Fiziki Boyut Scheffe ve Tamhane's T2 Testi	110
Tablo 3.12: Davranış ve Etik Değerler Boyutu Algısı Frekans	112
Tablo 3.13: Davranış ve Etik Değerler Boyutu Algısı Cinsiyet Kategorisi	116
Tablo 3.14: Davranış ve Etik Değerler Boyutu Algısı Medeni Durum	118
Tablo 3.15: Davranış Boyutu Son 11 Yılda İlköğretime Giden Çocuğu Olanlar ...	119

Tablo 3.16: Davranış ve Etik Değerler Boyutu Algısı Yerleşim Birimi Kategorisi.....	120
Tablo 3.17: Davranış ve Etik Değerler Boyutu Algısı “Mesleği Öğretmenlik Olan Olmayan”	122
Tablo 3.18: Davranış ve Etik Değerler Boyutu Yaş Kategorisi.....	124
Tablo 3.19: Davranış Boyutu Algısı Eğitim Durumu Kategorisi Analizi.....	126
Tablo 3.20: Davranış ve Etik Değerler Boyutu Algısı Bağımlı Değişken.....	130
Tablo 3.21: Akademik Alan Boyutu Frekansı	132
Tablo 3.22: Akademik Boyut Cinsiyet Kategorisi Tablosu	136
Tablo 3.23: Akademik Boyut Medeni Durum Tablosu	137
Tablo 3.24: Akademik Boyut “Son 11 Yılda İlköğretime Giden Çocuğu Olanlar”	139
Tablo 3.25: Akademik Boyut “Yaşadığınız Yerleşim Birimi Kategorisi”	140
Tablo 3.26: Akademik Boyut Mesleği Öğretmenlik Olanlar Kategorisi	142
Tablo 3.27: Akademik Boyut Yaş Kategorisi	144
Tablo 3.28: Akademik Boyut Yaş Kategorisi Bağımlı Anlamlılık.....	146
Tablo 3.29: Akademik Boyut Eğitim Durumu Kategorisi	147
Tablo 3.30: Akademik Boyut Eğitim Durumu Kategorisi Bağımlı Değişken	150

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 3.1: Ankete Katılanların Cinsiyet Dağılımı.....	82
Grafik 3.2: Ankete Katılanların Medeni Durum Kategorisi Dağılımı.....	83
Grafik 3.3: Ankete Katılanların Son On Bir Yılda Okula Giden Çocuğu Olan Olmayan Kategorisi Dağılımı	84
Grafik 3.4: Ankete Katılanların Mesleği Öğretmenlik Olan Olmayan Kategorisi Dağılımı.....	85
Grafik 3.5: Ankete Katılanların Eğitim Durumu Kategorisi Dağılımı	86
Grafik 3.6: Ankete Katılanların Yaşadığı Yer Kategorisi Dağılımı	87
Grafik 3.7: Ankete Katılanların Yaş Kategorisi Dağılımı	88
Grafik 3.8: Ankete Katılanların Çevresinde Eğitime Ulaşım Durumu Kategorisi Dağılımı.....	89

GİRİŞ

Politika, sözlüklerde genel olarak devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili özel görüş veya devlete ait etkinlikler olarak tanımlanmaktadır. Eğitim ise “eğmek” sözcük kalıbından türetilerek insanları bir konuda istenilen davranışları ve beceriyi elde etmesi için yetiştirmek anlamlarında kullanılmaktadır. Tarihimiz ve kültürümüz gereği yakın etkileşim içinde olduğumuz Arapçada eğitim kavramı “terbiye” ile karşılanmaktadır. Bu tanımlardan hareketle eğitim politikası ise eğitime dair devleti idare edenlerin uyguladığı her türlü işlemler bütünü olarak tanımlanabilir. Politikaya yön veren iktidarlar için eğitim bu işlevi nedeni ile zorunlu ve hedeflerin gerçekleştirilmesi bakımından oldukça kullanışlı bir politik alan olmaktadır. Her ülke ve yönetim için böylelikle eğitim çalışmaları bir plan ve politika uygulanmasını gerektirmektedir.

Temel eğitim, kanun koyucuların ve hükmetme mevkiinde olanların uygulamak istediği politikalarda zemin oluşturma, gelecek nesli “eğme” ve 6-14 yaş gurubundaki öğrencilerin velilerine de etki etme bakımından her zaman önemli olmaktadır. Bu öneme sahip ilköğretim veya temel eğitimin ise anayasa ile güvence altına alınmakla birlikte Türkiye Cumhuriyeti hükümetlerinin hemen hepsinde mutlaka teknik ve davranış boyutunda değişikliğe uğramıştır. Bu bilgi özet olarak birinci bölümünde yer almaktadır. Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasından önce ve sonra toplumsal yenilikler getirmek isteyen iktidarlar topluma doğrudan kısa ve uzun vadede etkileri olan eğitim alanında değişiklikler getirmişlerdir. Cumhuriyetin ilk yıllarındaki keskin politikalar harf inkılabı ile sembolleşerek adeta en can alıcı bir şekilde eğitim alanında uygulanmıştır. Şartlar gereği yapıldığı düşünülen bu uygulamalar cumhuriyetin ilerleyen yıllarında da siyasal elini eğitimden hiç eksik etmemiştir. Türkiye Cumhuriyeti tarihi süreci incelendiğinde 1923’ten 1938 yılına kadar Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün gözetiminde uygulanan eğitim politikalarının 1938 yılında O’nun ölümünden sonra da başlangıçtaki keskinlik ve hızla olmasa bile iktidarların “aygıtı” ve “aracı” olmaktan nasibini almaya devam ettiği bir gerçektir.

Türkiye’de tüm cumhuriyet hükümetleri döneminde ve bazen bunlar içinde bile farklı ve çoğunlukla ideolojik bakış açısından kurtulamayan eğitim ve özellikle ilköğretim gelişmenin, bilimselliğin veya birlikteliğin temelini atmaktan uzak kaldığı zaten genellikle de kısa vadeli siyasi hesaplarla yürütüldüğü kolaylıkla fark

edilmektedir. 1923'ten günümüze 91 yılda 76 Milli Eğitim Bakanı olan bir kurumsal alan tarifi çok şeyi özetleyen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Üstelik eğitim alanında bakanlık yapan kişilerin içinde uzmanlık alanı “eğitim” olanların sayısı yok denecek kadar azdır. Konuyu aslında bir sayısal veri ile özetlemekte mümkündür. AK Parti öncesi cumhuriyet tarihi 79 yıl, eğitim bakanları sayısı 71 bakan (bunlar içinde bazı kişiler farklı dönemlerde birkaç kez görev almışlardır) ve görev ortalaması ise 1,1 yıl; Ak Parti dönemi 2002-2013 arası 11 yıl, eğitim bakanları sayısı 5 bakan ve görev ortalaması ise 2,2 yıl olarak ortaya çıkmaktadır.

Toplum algısını ölçmek için Sivas'ın AKP dönemi ilköğretim politikalarından nasıl etkilendiği ve bu politikaların Sivas ili sınırları içinde yaşayan toplum tarafından nasıl algılandığı araştırmamızın esas çerçevesini oluşturmaktadır. Bu çalışma gerek Sivas iline ait bir inceleme imkânı sunmakta gerekse Türkiye ölçeğinde uygulanan ilköğretim politikaları ve toplum algısının anlaşılması için önemli katkılar sağlamaktadır.

Bu tezin amacı, AKP hükümetlerinin 2002-2013 yılları arasındaki ilköğretim eğitim politikalarını incelemek ve bu politikaların toplumsal algısını Sivas ili örneği bağlamında bir anket ile ölçerek değerlendirmektir.

Araştırma konusu olan “AK Parti Dönemi (2002-2013) İlköğretim Politikaları ve Toplumsal Algı: Sivas İli Örneği” konusu çalışmaya başlamadan önce yapılan araştırmada gerek AK Parti Dönemi ilköğretim politikası olarak gerekse Sivas ili özelinde YÖK (Yüksek Öğrenim Kurumu) kayıtlarında daha önce hiç araştırılmamış bir konu olması nedeni ile önemli bir çalışma olarak belirlenmiştir. Araştırılan parti dönemi hâlen devam etmekte olduğundan konuya 2002-2013 yılları arası bir sınırlılık getirilmesi gerekmiştir. Bununla birlikte henüz devam eden bir iktidar partisi olması nedeni ile konu güncelliğini muhafaza etmektedir. Tezin bir diğer önemi ise bir döneme ait ilköğretim (temel eğitim) politikalarının belirli başlıklarla incelenmekle birlikte bu uygulamaların toplum tarafından nasıl algılandığının orta ölçekli bir kent sınırları içinde bilimsel yöntemlerle doğrudan topluma sorulmak suretiyle yapılan bir anket uygulaması ile analiz edilmiş olması ve değerlendirme çalışmalarının yapılmış olmasıdır.

Ak Parti öncesi dönemde “İlköğretim” veya “temel eğitim” kavramı aynı anlamda kullanılarak Cumhuriyet tarihi boyunca ve de AKP döneminde dahi

defalarca kapsam değişikliğine uğramıştır. Bu dönem, ilk yıllarda çoğunlukla iki üç yıl olan 4-10 yaş sıralarında “sıbyan mektepleri”ni karşılamakta iken, daha sonra bu çağlardaki çocuklar için 5 yıllık “iptidai okulları”nı yine bir süre sonradan ortaokula dönüşen “rüşdiyeler” ile birlikte 6 yıllık eğitimi kapsamıştır.

1926 tarihli İlk Mektep Talimatnamesi’nde ilkokul olarak ve 5 yıllık süreyi kapsadığı belirtilmiş olsa da uzun yıllar köyde ve şehirde hatta kendi içinde bile farklı uygulamalar olduğuna birinci bölümde değinilmiştir. AKP döneminde de 2011-2012 Eğitim Öğretim yılına kadar sekiz yıllık kesintisiz eğitim uygulamasının sürdüğü ancak 2012-2013 eğitim öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanılan 4+4+4 şeklindeki kademeli eğitim sisteminde ilkokulu ve ortaokulu içinde barındıran “ilköğretim kavramının yerine ilk 4 yıl ilkokul+ ikinci 4 yıl ortaokul+ son 4 yıl ise lise şeklinde ifade edilmekle birlikte ikinci 4 olan kademeye, liseye geçme sınavlarında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından “temel eğitim” kademesi olarak bahsedilmesi SBS sınavı yerine liselere giriş için getirilen sistemin adına TEOG yani “Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş” denilmesi konunun halihazırda bakanlık kaynaklarında dahi ilköğretim kavramı kapsamının netleştirilmediğinin göstergesi olması bakımından önemlidir. İlkokul ve ortaokulun yürürlükteki temel yönetmeliği de hâlen “İlköğretim Kurumları Yönetmeliği” adıyla anılmaktadır.

Araştırma çerçevesinde ele alınan 2002-2013 yılları ilköğretim (temel eğitim) politikaları iktidarda bulunan AK Parti’nin ilköğretim alanında ne gibi uygulamalarda bulunduğu ve toplumun bunu nasıl algıladığı konuları güncel olduğu için bilimsel çalışma sayısı oldukça yetersizdir ve politikaların uygulayıcısı konumundaki AK Parti iktidarını devam ettirmektedir. Bu durum elde edilen verilerin analizi için kaynak temini bilimsel bir çalışma için kimi zaman zorluk oluşturmaktadır. Tüm bu şartlara rağmen yapılan araştırmada kaynak olarak Milli Eğitim Bakanlığı yayınları ve istatistikleri, TÜİK verileri, sivil toplum kuruluşlarının AR-GE çalışmaları, akademik yayınlar, internet ortamındaki güncel resmi veriler ile mevcut gelişmelerin birebir takibinin aktarılması yöntemi ile özellikle Sivas ili verilerinin de eklenerek toplum algısının Sivas evreninde ölçülmesi özgün ve emek verilmiş bir çalışma olarak tamamlanmıştır.

AK Parti döneminde eğitime ayrılan bütçe, yapılan birçok okul, derslik, teknolojik yatırımlar, ders kitaplarının ücretsiz verilmesi gibi birçok yatırım eğitim

alanında oldukça önemli gelişmelerdir. Bununla birlikte seçmeli ders, serbest kıyafet gibi uygulamalar da bireysel hak ve özgürlüklerin genişlemesi ve ilköğretimden başlanması önemli ilerlemeler olarak kabul edilmelidir. Ancak ilkokulda sınıfta kalma uygulamasının kaldırılması, ortaokulda sınıf tekrarının zorlaştırılması, ders kitaplarının devlet tarafından tek tip hazırlanarak dağıtılması, öğretmenlik mesleği, denetimi, idari sınıfla ilgili sık sık yapılan değişiklikler genelde eğitim sorunlarının çözümüne yönelik olarak değil gündelik siyasi kaygılar ve deneme yanılma uygulamaları olarak öne çıkmaktadır.

Seçim çalışmalarında ve parti programlarında sık sık propaganda aracı olarak kullanılan eğitim politikalarına rağmen “Türk Milli Eğitim Sistemi” ölçülebilen ve dünya genelinde kabul gören PISA (Programme for International Student Assessment = Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Projesi) gibi testlerde hâlâ geri sıralarda yer almaktadır. Öğrencilerin kişisel ve sosyal gelişimleri için alt yapı yetersiz görünmektedir. 2002-2013 yılları arasında ortaöğretim kurumu olan liselere giriş sınavının isimleri yalnızca bu dönemde Ortaöğretim Kurumlar Sınavı (OKS), Seviye Tespit Sınavı (STS), Seviye Belirleme Sınavı (SBS), Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Sınavı (TEOG) şeklinde değişikliğe uğramış bu sınavlar kimi zaman yalnızca sekizinci sınıf olarak son sınıfta, kimi zaman da altıncı ve yedinci sınıflar da dahil edilerek yapılmıştır. Temel eğitim kademesi olarak kabul edilen eğitimin son senesinde yapılan sınavın sayısı, içeriği, adı defalarca değişmesine rağmen uygulanan sınavlarda öğrencilerin pek az bir kısmı başarılı sayılabilecek sonuçlar elde etmektedir. Eğitimde sanatsal, kültürel ve sportif başarılar ise gündeme dahi giremeyecek kadar önemsiz ve yetersiz bir yer tutmaktadır. Eğitim politikalarında dikkate alınan ise genellikle sadece öğretim ile ilgili teknik boyuttur.

Çalışmanın birinci bölümünde, Ak Parti öncesi eğitimde özellikle ilköğretim çerçevesinde hükümetler tarafından uygulanan politikalar genel hatlarıyla anlatılmıştır. İkinci bölümde, konu gereği Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2002-2013 yılları içerisinde ilköğretim yani temel eğitim alanında uyguladığı politikalar belirli başlıklarla özetlenmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise konunun esasını teşkil eden Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2002-2013 yıllarında uyguladığı ilköğretim politikalarının toplum tarafından nasıl algılandığı Sivas ili örneğinde yapılan bir anket uygulaması ile tamamlanmıştır.

Toplumsal algının belirlenebilmesi için yapılan ankette, Sivas ili örneği ele alınarak TÜİK 2013 yılı verilerine göre Sivas ili sınırları evren kabul edildiğinde 623.824 kişi sayısından hareketle ve 19 yaş üzeri 422.954 kişi olduğu bilgisi ile 392 kişi örnekleme olarak tespit edilmiştir. Örnekleme sayısı her ilçe için ayrı ve il merkezi için ayrı olarak tespit edilerek bu sayılara ulaşılmıştır. Anket uygulaması “beşli likert ölçeği” ile, tabakalı tesadüfi örnekleme metodu kullanılarak seçilen bireylerle yüz yüze görüşme şeklinde gerçekteşmiştir. Anket sonuçları kategorilere göre en uygun test yöntemleri ile analiz edilmiştir. Toplumsal algı değerlendirmeleri bu anket analizleri neticesinde elde edilen dikkat çekici tespitlere göre yapılmıştır.

I. BÖLÜM

TÜRKİYE CUMHURİYETİ DÖNEMİ İLKÖĞRETİM POLİTİKALARINA GENEL BAKIŞ

Türkiye Cumhuriyeti Dönemi İlköğretim Eğitim Politikaları, 2002 yılında Adalet ve Kalkınma Partisi'nin iktidara geldiği döneme kadar Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucusu Atatürk'ün görüşleri ile tek parti dönemi anlayışı ve çok partili dönem anlayışı çerçevesinde açıklandıktan sonra önemli düzenlemeler ve uygulamalar şeklinde özetlenmiştir.

1. CUMHURİYET DÖNEMİ EĞİTİM POLİTİKALARININ ALT YAPISI

Türkiye Cumhuriyeti eğitim politikaları incelenirken yapılan uygulamaları iki ana temelde çerçeveye oturtularak eğitim politikalarını araştırmak mümkündür. Birincisi yeni kurulan bir devletin kuruluş ideolojisi ve anlayışı. İkincisi, kuruluş aşamasından sonra ve çok partili hayata geçiş ile birlikte yeni düşünceler ve anlayışlar. Kendi içinde bile farklı noktalardan ele alınabilecek dönem uygulamaları esas konuya geçiş maksadıyla bu başlıklarla anlatılmıştır.

1.1. Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşundaki Eğitim Anlayışı

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluş aşamasında eğitime önemli görevler yüklenmiştir. Bu görevlerden birisi de kurucu lider Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ifadesiyle “Türkiye’yi çağdaş uygarlık düzeyine” taşımaktı. Eğitimin hedef ve amaçlarını da belirleyen, ideolojik kavram olarak daha sonra ortaya çıkan ‘Atatürkçülük’ (Kemalizm) bu dönemde eğitim alanında da etkili olmuştur. Bu tespiti Bayram Kodaman şu sözleriyle ortaya koymaktadır:

“Atatürk, Türk toplumunu yeni bir senteze doğru yöneltmeye karar vermiştir. Bu sentez; Modern Türk devleti ve milleti olacaktı. Sentez ile Atatürk'ün ilkelerini bizzat ortaya koyduğu ve bugün Atatürkçülük dediğimiz ideolojide, sosyal, dinî,

mezhebî, iktisadî, siyasî gibi alanlarda bazı çelişkiler giderilmiş veya asgariye indirilmiş olacaktır.”¹

Gazi Mustafa Kemal Atatürk’e ait bu Atatürkçü felsefede modern Türk devleti ve milleti hazırlanmasında en iyi araçlardan birisi şüphesiz eğitimdi. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren eğitim, cumhuriyetin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk’ün kişiliğinin ve fikirlerinin etkisiyle şekillenmiş ve bu günlere gelmiştir. Atatürk’ün eğitim konusundaki sözlerinden birisi şudur:

“Eğitim okul demektir. Türk Halkı iyi bir eğitim görmeli, iyi bir hükümete sahip olmalıdır. Türk köylüsünün pek azı okuryazardır. Ama köylüler tekamüle isteklidir, çocuklarının iyi eğitim almasını ve Müslümanlığın değerler sistemiyle donanmasını isterler”.²

Atatürk, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti’ni tüm yönleriyle ileri ve modern bir yapıya kavuşturmak istemiştir. Bunun için de ilim, fen vurguları ile eğitim ine çıkarmaktadır:

“Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için muvaffakiyet için en hakiki mürşit ilimdir, fendir.”³

Atatürk’ün ayrıca yetiştirilmesini istediği “yurttaş” eğitimi için kendisinin okullarda okutulması için “Medeni Bilgiler” kitabını bu dönemde yazdırdığı bilinmektedir. Cumhuriyetin ilk dönemlerinde -en uzun görev yapan Milli Eğitim Bakanı olarak da ayrı bir yere sahip- Hasan Ali YÜCEL’in eğitimin amacından bahsettiği bir konuşması şu şekildedir:

“Çocuklarımıza, doğruluğun kişiye verdiği vicdan huzurunu, ancak doğru bir insanın memleketine faydalı olmak olanağını bulabileceğini;... çocuklarımıza ödevin ne olduğunu ve bunu yapmanın nasıl bir zorunluluk bulunduğunu; ödevlerini yapmayanların kendilerine ve arkadaşlarına nasıl zarar verdiklerini; şahsen gerekeni yapmanın veya başkalarına yükletmeye kalkışmanın nasıl bir hilekarlık ve tecavüz olduğunu;... memleketimizde görev anlayışının ilerlemeye çok muhtaç

¹ Bayram Kodaman, **Sultan II. Abdülhamid Devri Doğu Anadolu Politikası**, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1987, s.118.

² İlhan Başgöz, **Türkiye’nin Eğitim Çıkması ve Atatürk- Sorunlar- Çözüm Aramaları- Uygulamalar**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları / 1954, Başbakanlık Basımevi, Ankara, s.274.

³ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, Cilt II, **Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları**, Ankara, 1952, s. 196.

bulduğunu, ancak gündelik ödevlerini titizlikle yerine getirenlerin bir gün hayatlarının en büyük görevini yapmakta duraksamayacak düzeye gelebileceklerini bildirelim. ...bunların da ancak her Türk çocuğunun, ödevini ve iş hakkında ileri bir düşünce sahibi olmasıyla gerçekleştirilebileceğini telkin edelim⁴.”

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün eğitim ile ilgili anlayışı devrimlerle yeniden şekillendirilen eğitim politikalarının her alanında kendisini göstermektedir. Yine Atatürk'ün kurucusu ve lideri olduğu Cumhuriyet Halk Partisi 1938'de O'nun ölümü sonrası aynı anlayışla eğitim politikalarını sürdürmüştür. 1939 yılında başbakan olan Refik Saydam hükümet programında eğitim hakkındaki görüşün muhafaza edileceğini şu şekilde dile getirmiştir:

“Türk çocuğunun ahlaki temiz, ruhça ve bedence sağlam milletine vatanına Cumhuriyete ve inkılâba sadık yetiştirmek maarifimizin başlıca hedefidir.”⁵

1946 yılında kesin olarak çok partili siyasi hayata geçilmesi ile birlikte eğitim konusunda farklı politikalar belirgin olarak tartışılmaya başlamıştır. Tek Parti dönemi 1950 yılına kadar Cumhuriyet Halk Partisi tarafından sürdürülmüştür ancak ülke siyasetinde Adnan Menderes ve arkadaşlarının öncülüğündeki ılımlı ve muhafazakâr söylemlerin toplum tarafından desteklenmesi neticesinde Atatürkçü eğitim politikalarında değişim başlamıştır.

1.2. Çok Partili Döneme Geçişten Sonraki Eğitim Anlayışı

Çok partili dönemde, eğitim politikasını belirleyen ideoloji olan ‘Kemalizm’in tek başına belirleyici olma özelliği kaybolmuştur. Türkiye'nin batılı bir devlet yapılmasını amaçlayan bu dönemde mevcut ulusal kültürü, dili, tarihi öne çıkaran eğitim politikası tercihinin Birleşmiş Milletlere ve Avrupa Birliği'ne üye olmak amacıyla da yeni hedefler eklenmiş ve Kemalizm yalnızca görünürdeki resmi ideoloji olmaya başlamıştır.

Bu durumla birlikte çok partili dönem politikalarına bakıldığında artık düşüncede milliyetçi-muhafazakâr ideolojilerin etkili olduğu söylenebilir. Eğitimi ağırlığı olan şûralarda Kemalizm'in öne çıktığı, politik etki ağırlığı olan şûralarda ise

⁴ İkinci Milli Eğitim Şurası, MEB., İstanbul 1991, s. 89.

⁵ “I. Saydam Hükümeti Programı”, 1939, <http://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP11.htm>, Erişim Tarihi:27.04.2014.

milliyetçi muhafazakâr ideolojiler ile Kemalizm'in sentezlenmeye çalışıldığı izlenen politikarlardan çıkarılabilecek bir sonuçtur. Bu dönemden itibaren imam hatip okulları açılması ve köy enstitüleri uygulamalarının siyasi malzeme yapılması önemli örneklerdir. On dokuzuncu hükümeti programında başbakan Adnan Menderes'in eğitimle ilgili görüş farklılığı şu cümlelerde görülmektedir:

“Maddi bakımdan ne kadar ilerlemiş olursa olsun, milli ahlakı sarsılmaz esaslara dayanmayan, ruhunda manevi kıymetlere yer vermeyen bir cemiyetin, bugünkü karışık dünya şartları içinde kötü akibetlere sürükleneceği tabiidir. Talim ve terbiye sisteminde bu gayeyi göz önünde bulundurmayan, gençliğini milli karakterine ve ananelerine göre manevi ve insani kıymetlerle teçhiz edemeyen bir memlekette ilmin ve teknik bilginin yayılmış olması, hür ve müstakil bir millet olarak yaşamanın teminatı sayılamaz.”⁶

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde Adnan Menderes ile adeta özdeşleşen çok partili dönemin ilk hükümet programında eğitimle ilgili söylenen bu sözler, kendinden önceki uygulamalardan oldukça farklı politikaların benimsendiğinin işareti niteliğindedir. 1950'den sonra iktidara gelen partilerin çoğunluğunun kendilerini sağ politik görüşte tanımlamaları, milliyetçi ve muhafazakâr söylemler kullanmaları da bunun bir göstergesidir. 1997 yılına kadar hakim son elli yılın ideolojisi, 1960 askeri hareketi ve 1961 Anayasası uygulamalarının birkaç yıl süren farklı tutumları dışında ülkeyi yöneten iktidarlar toplum-ekonomi-siyaset tercihlerine göre muhafazakâr görünümlü bir yol izlemiştir.

Türkiye Cumhuriyeti hükümetlerinin programlarına eğitimle ilgili koydukları hedefler ile şûra kararları arasında uyum vardır. Sorun, hükümetlerin asıl işlevleri olan “yürütme”, yani uygulama konusunda çıkmaktadır. Hükümetler kamuoyuna ilan ettikleri, programlara, çoğu zaman uygulanmayacağı halde hedefler belirlemiştir. Bu durumda amaç kısa vadeli politikalarla kamuoyunu tatmin etmek olarak algılanmaktadır.

Çok partili dönemden itibaren eğitim politikalarındaki değişiklikler, 1946 yılından sonraki değişiklikler ve eğitim programlarındaki değişiklikler çerçevesinde belirgin yönleriyle anlatılmıştır. Bu bilgiler araştırmamız çerçevesinde ele aldığımız ilköğretim alanı hakkında bir alt yapı oluşturulmasına ve yine araştırma dönemimiz

⁶ <http://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP19.htm>, Erişim Tarihi:27.04.2014

olan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2002-2013 yılları arası uygulamalarının incelenmesine bir hazırlık olmuştur.

1.3. Cumhuriyet Dönemi İlköğretimde Önemli Olaylar ve Yasal Düzenlemeler

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren eğitim işlerinin koordinesini yürüten bir bakanlık mevcuttur. "Eğitim" ile ilgili kurumlar, dönemlere göre değişik isim ve çatı altında yürütülmüştür. Bugünkü Millî Eğitim Bakanlığı'nın tarihçesini şu şekilde özetlemek mümkündür:

1923'ten 27 Aralık 1935 tarihine kadar "Maarif Vekâleti", 28 Aralık 1935'den 21 Eylül 1941 tarihine kadar "Kültür Bakanlığı", 22 Eylül 1941'den 9 Ekim 1946 tarihine kadar "Maarif Vekilliği", 10 Ekim 1946'dan sonra "Millî Eğitim Bakanlığı", 1950'den sonra "Maarif Vekaleti", 27 Mayıs 1960 tarihinden sonra "Millî Eğitim Bakanlığı" adıyla çalışmalarını sürdürmüştür⁷. İlk günden günümüze teşkilatlanma, plan ve programlar ile ilgili defalarca kanun, yönetmelik vb. mevzuat değişikliği yapılmıştır. Burada eğitim ve bunun içinde özellikle ilköğretim ile ilgili olanlardan önem arz edenler konunun daha iyi anlaşılması bakımından ele alınmıştır.

1.3.1. Yasal Düzenlemeler

Cumhuriyet tarihi boyunca ilköğretim politikalarını etkileyen, eğitime yön veren kanun, anayasa düzenlemesi, plan ve programlardan ilköğretimi doğrudan etkileyen başlıcaları bu başlık altında incelenmeye çalışılacaktır.

1.3.1.1. Tevhid-i Tedrisat (Öğretim Birliği) Kanunu (3 Mart 1924 tarih ve 430 Sayılı Kanun)

Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulmadan önce eğitim öğretim alanında birliktelik kurulamamıştır. Ülkede medrese eğitimi yapan müesseseler, sıbyan mektepleri veya batılı tarzda yeni mektepler vb. gibi farklı yerlerde eğitim verilmiş bir çatı altında ve birbiri ile koordineli bir yapı kurulmamıştı. Yahya AKYÜZ' e göre okullar, üç ayrı kanalda yapılmıştı. Bu yapılanma içinde, ilk ve en yaygını, Kur'an öğretimine, Arapça'ya, dayalı mahalle mektepleri ve medreseler, ikinci olarak yenilikçi Tanzimat okulları, idadîler ve sultanîler, üçüncü olarak da yabancı dilde öğretim yapan kolejler ve azınlık okulları yer almaktaydı. Tevhid-i Tedrisat (Öğretim

⁷ <http://www.meb.gov.tr/meb/tarihce.html>, Erişim Tarihi: 30/12/2013.

Birliği) Kanunu ile üç ayrı kanal birleştirilmiş; birinci kanaldakiler kapatılmış, ikinciler geliştirilmiş, üçüncüler ise eğitim bakanlığının denetim ve gözetimine alınmıştır.⁸

1.3.1.2. Köy Mektepleri Açılması (18 Mart 1924 tarih ve 442 Sayılı Köy Kanunu)

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu sırada Türkiye'nin toplam nüfusu 13.6 milyon iken bu nüfusun 10.3 milyonu köylerde yaşamaktadır.⁹ Bu durum göz önünde bulundurularak cumhuriyet dönemi eğitim politikalarında köyde eğitim durumu zamanın şartlarına göre tanzim edilmiştir. Eğitimin yaygınlaştırılması amacıyla 1924 tarihinde çıkarılan 442 sayılı Köy Kanunu'na eklenen kanun maddesi şu şekildedir:

Madde 13: "Köyde maarif idarelerinin vereceği örneğe göre bir mektep yapılması..."

Ayrıca 23. Madde ile de köyün muallimi ihtiyar meclisinin her zaman azası sayılmış, eğitimin ve öğretmenin köyler içinde önemine bu şekilde vurgu yapılmıştır.

1.3.1.3. Maarif Teşkilatı Kanunu (1926 tarih ve 789 sayılı kanun)

20 ve 21. Maddesi: Maarif eminlikleri kurularak denetimde yetki yerelleştirilmiştir.

İlkokul olarak 4 türlü okul sayılmaktadır:

- Şehir ve kasaba (gündüzlü),
- Şehir ve kasaba (yatılı),
- Köy (gündüzlü),
- Köy (yatılı).

Bu kanunda sayıldığına göre ilköğretimde ülke genelinde eşitlik hâla sağlanamamış durumdadır. Köy ve şehir okullarında kendi içinde dahi farklı uygulamalar bulunmaktadır.

⁸ Türkiye'de İlköğretimin Dünü bugünü Yarını, MEB yay., İstanbul, 2003, s.43.

⁹ Oya Köymen , Cumhuriyet Döneminde Tarımsal Yapı ve Tarım Politikaları, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1999, s.1.

1.3.1.4. Yeni Türk Alfabesinin Kabulü (1 Kasım 1928)

1 Kasım 1928’de yeni Türk harflerinin kabulü ve uygulanması yasa tasarısının gerekçesinde Arap harflerinin Türk diline uymadığı, bu harflerle Türkçe kelimelerin yazılamadığı ve azınlıkların da doğru okunamadığı, böylece doğru okuma yazmanın bir sınıfın imtiyazı hâline geldiği, matbaacılık ve başka alanlarda eski harflerin çok masraflı olduğu belirtilerek, hükümetin bir yazı sistemi hazırlattığı, bunun tecrübesinin de yapıldığı açıklanmıştır.¹⁰ Bu ifade ve gerekçelerden de anlaşıldığı üzere kurulan yeni devletin içerisinde yetiştirilmek istenilen yeni bir nesil ve millet tasavvurunda eğitim çok önemi bir yere sahiptir ve yeni bir alfabe ile mesele kökten değişiklikler getirilerek kararlılıkla ele alındığı görülmektedir.

1.3.1.5. İlk Mektep Talimatnamesi (1929)

İlk Mektep Talimatnamesi ile ilgili en önemli husus çeşitli sayı ve süreli ilk mekteplere “**ilkokul**” adı verilmiştir.

1.3.1.6. Köy Okulları ve Teşkilatı Kanunu (1942 tarih ve 4274 Sayılı Kanun)

1940 tarih ve 3803 sayılı Köy Enstitüleri Kanunu ile daha çok öğretmen yetiştirilmesi amacıyla bir düzenleme dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel öncülüğünde yapılmıştır. Köylere daha yetkin eleman yetiştirmek gerektiği ve köy çocuklarının sadece pratik meslek erbabı olarak değil, yeteneklerinin elverdiği yere kadar ilerlemelerine olanak verecek biçimde eğitilmeleri düşüncesiyle¹¹ açılmıştır. Bu amaçla 22.04.1940 tarihinde çıkarılan 3803 Sayılı Köy Enstitüleri Kanunu’nun 1. maddesi şu şekildedir:

Madde 1. Köy öğretmeni, köye yarayışlı meslek elemanı yetiştirilmek üzere tarıma elverişli toprağı bulunan yerlerde, Milli Eğitim Bakanlığınca “Köy Enstitüleri” açılır.

¹⁰ Türkiye’de İlköğretimin Dünü bugünü Yarını, s.45.

¹¹ Niyazi Altunya, “Köy Enstitülerinin Tarihçesi”, Kuruluşunun 50. Yılında Köy Enstitüleri, Eğitim-Der Yayınları 2, Ankara, 1990, s. 92

Daha sonra 25.06.1942 tarihinde mevcut kanunun geliştirilmesi amacıyla çıkarılmıştır. Bu kanuna göre 5 yıllık kent ve kasaba ilkokullarından köy ilkokullarını ayırarak değişik ad ve öğretim sürelerine göre 6 çeşit ilkokul getirilmiştir¹². Bunlar:

- Eğitimci köy okulu,
- 3 yıl, öğretmenli köy okulu,
- 5 yıl, öğretmenli ve eğitimci köy okulu,
- 5 yıl, yatılı ve yatısız köy bölge okulları,
- İlkokulla 9 yıl, köy ve meslek okulları,

İlkokul mezunu ve yetişkinler için 1948 yılında da yeni bir "ilkokul programı" uygulamaya konulmuştur.

1.3.1.7. 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu (R.G. 12.01.1961-10705)

1961'de çıkarılan 222 sayılı "İlköğretim ve Eğitim Kanunu" ile ilköğretim okulları zorunlu ve zorunlu olmayanlar diye ikiye ayrılmıştır. İlkokul zorunlu, okul öncesi ve ortaokul zorunlu yapılmamıştır. Zorunlu öğrenim süresi 7–14 yaşları olup 8 yıla çıkarılmıştır¹³ (5 yıl ilkokulda, 3 yıl tamamlayıcı kurs ve sınıflarda). İlköğretime de "temel eğitim" denmiştir. Ama uygulamada bölge okulları dışında kanun tam uygulanamamıştır.

1.3.1.8. 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu (14.06.1973)

Bu kanunla eğitim "örgün" ve "yaygın" olmak üzere ikiye ayrılmıştır¹⁴. Ayrıca genel ve özel hedefler, uygulamaya esas olacak 14 ilke getirilmiş ve uygulamaya konulmuştur. İlköğretim bu kanuna göre 6–14 yaşları arasındadır ve zorunludur. Gerek duyulursa yatılı temel eğitim okulları açılır.(1983 yılında 2842 sayılı kanunla yapılan değişiklikle temel eğitim okulu kaldırıldı, ilköğretim okulu getirildi; temel eğitim okullarının adı "ilköğretim okulu" olmuştur.) 1997-1998

¹² İbrahim Ethem Başaran, **Türkiye Eğitim Sistemi**, Gül Yayınevi, Ankara, 1988, s.78.

¹³ **Türkiye'de İlköğretim Dünü, Bugünü, Yarını**, s.48.

¹⁴ R.G. 24.06.1973 -14574 (madde-18)

öğretim yılından itibaren ülke genelinde sekiz yıllık kesintisiz olan ve tüm ilköğretim çağı çocukları için zorunlu olan ilköğretime geçilmiştir¹⁵.

1.3.1.9. İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (30.05.1997)

Bu yönetmelikte 1992 tarih ve 3797 sayılı kanun ile oluşturulan İlköğretim Kurumları Yönetmeliği daha detaylı olarak ele alınmıştır.

Bu Yönetmelik, 5/1/1961 tarihli ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, 30/5/1997 tarihli ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye dayandırılmaktadır (30/05/1997 tarihli İÖK. "dayanak"). 2002 sonrası eğitim politikalarında da önemli rol oynayacak sekiz yıllık kesintisiz eğitim 18/08/1997 tarih ve 4306 sayılı kanun ile bu yönetmeliğe eklenerek ilköğretim tarihinde daha önce de düşünülen ancak gerçekleştirilemeyen sekiz yıllık kesintisiz ve zorunlu eğitim uygulaması yürürlüğe girmiştir.

1.4. İlköğretim Programları

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de eğitimle ilgili olarak yürütülen çalışmaların temelinde eğitim ve öğretim programlarında yapılan düzenlemeler yer almaktadır. Çünkü değişen ve gelişen dünyada bireylerdeki değişikliklerin oluşmasına kaynaklık eden programlardır.

Cumhuriyetten günümüze ilköğretimde dönem dönem farklı programlar yapılmış ve uygulamaya konulmuştur. Söz konusu programlar aşağıda sırasıyla ele alınarak belli başlı özellikleri ortaya konmaya çalışılmıştır:

1924 Programı: II. Heyet-i İlmiye kararları ile ilkokullar 6 yıldan 5 yıla indirilmiştir.

1926 Programı: 1926 tarihli ilkokul programının en önemli özelliği ve yeniliği Toplu Tedris(toplu öğretim) uygulamasını getirmesidir. Toplu tadrise, derslerde ayrı ayrı konular işlenmeyecek, bir konu çeşitli yönleriyle işlenecek, hem

¹⁵ R:G:18 Ağustos1997- Sayı: 23084 (4306 Sayılı Kanun)

de öğrenciler gözlem ve deneye yöneltileceklerdir.¹⁶ Öğrencinin kişisel ilgisinin dikkate alınması ve iş eğitimine önem verilmesi kabul edilmiştir.

1936 Programı: İlkokul faaliyetlerinin hedef ve prensipleri, parti programı (zamanın tek partisi olan CHP) ile ortaya konan yeni kıymetler, dünya pedagoji alemindeki ileri hareketler ve bilhassa memleket realitesi daima göz önünde tutularak, açık, kesin ve ayrıntılı olarak tespit edilmiştir. Bu suretle Türk Terbiye ve Tedris Programlarında hakim olması icap eden "*Cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, lâik ve inkılâpçı*" karakter açıkça gösterilmiştir. 1926 müfredat programında göze çarpan, talebeyi sıkıntılı duruma düşüren ve öğretmenlerin itirazlarına mucip olan bir nokta da birinci ve ikinci devreler arasındaki irtibatsızlık idi. Bunun giderilmesine de çalışılmış ve maksatla üçüncü sınıfın hayat bilgisi dersine, gerek zaman ve gerek muhteviyat itibari ile dördüncü sınıfın zümre derslerine bir hazırlık teşkil edecek ve toplu öğretimle zümre öğretimi arasında bir geçit vazifesini görecek bir şekil verilmiştir.

1939 Programı: Aynı yıl ilk kez toplanan Milli Eğitim Şûrası kararlarıyla, köylerdeki eğitim kalitesini arttırmak ve köy ile kent çocuklarını eşit hale getirmek amacıyla üç sınıflı ve tek eğitmenli köy okulları 5 yıla çıkarılmıştır.

1948 Programı: 1948 programı öncesinde Türkiye’de ilkokullarda iki tip program uygulamada bulunuyordu. Yukarıda açıklanan 1936 programı Şehir ilkokullarında, 1930 yılında çıkarılan "Köy Mektepler Müfredat Programı" ise köylerde uygulanıyordu. Talim ve Terbiye Dairesi 11 Şubat 1944 tarih ve 2/187.4 sayılı yazıyla tüm öğretmenlerce cevaplandırılmak üzere bir anket çalışması yapmış bunun sonucunda da köy ve şehir okulları programlarının birleştirilmesi kabul edilerek "1948 Tarihli İlkokul Programı" çıkarıldı.

1962 Programı: 14.04.1961 tarihinde İlköğretim Genel Müdürlüğünce, 1948-1949 öğretim yılında uygulanmaya başlanan ve 1957 yılında küçük bir değişiklikle yeni bir baskısı yapılan ilkokul programı yeniden ele alınmıştır. Aradan geçen zaman içinde eğitim alanında kendini gösteren gelişmeler, uygulamada karşılaşılan aksaklıklar, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun getirdiği yeni anlayış ve nihayet sosyal hayatımızda meydana gelen değişimler karşısında, mevcut

¹⁶ Yahya Akyüz , **Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1993’e)**, Kültür Koleji Yayınları No:4, İstanbul, 1994, s. 301

programın tekrar gözden geçirilmesi zorunlu görülmüş ve teşebbüse geçilmiştir. ilgili uzman ve velilerden kurulu 108 kişilik bir komisyon çalışmaları başlamıştır. Komisyon, önce ilkokul programında yapılacak değişikliklerle ilgili raporda saptanan ilkeleri, bu alanda, meydana getirilen dokümanları, öğretmenlerin program üzerindeki teklif ve düşüncelerini, 1948 yılından beri yapılan inceleme, deneme sonuçlarını gözden geçirmiştir.

1962-1963 öğretim yılında, taslağın uygulanması için gerekli hazırlıklara hemen geçilmiştir. Yurdumuzu çeşitli yönlerden temsil etmesi bakımından Ankara, Antalya, Bursa, Adana, Bolu, Denizli, Diyarbakır, Edirne, Erzurum, İzmir, İstanbul, Konya ve Samsun illerinde saptanan 106 tek ve iki öğretmenli köy okulları ile kasaba ve şehir okullarında taslağın denenmesi uygun görülmüştür. 04.06.1962 tarihinde bu illere yapılan bir genelge ile durum açıklanmış ayrıca program taslağının uygulanmasında alınması gereken tedbirler üzerinde durulmuştur.

1968 Programı: Bu programın geçmiş programlardan farkı VII. Millî Eğitim Şûrasında saptanan “Türk Millî Eğitiminin Hedefleri” yanında ilköğretimin hedeflerine ve ilkokulun eğitim-öğretim ilkelerine ayrı ayrı yer vermesidir.

Ayrıca“Programın Uygulanması ile İlgili Esaslara”,“Metot ve Teknikler” derslerin özel hedeflerine ve derslerin birçoğunun sınıf hedeflerine yer vermiş olması programda amaçlar hiyerarşisine önem verildiğini göstermektedir.

1968 programının getirdiği diğer bir yenilik ise, daha önceki programlarda 1. ve 3. sınıflar için sağlanmış olan toplulaştırma (toplu dersler) anlayışının, ilkokulun 4. ve 5. sınıfına da uygulanmasıdır.

1970 Programı: 1970’li yıllarda sekiz yıllık ilköğretim okulu denemesi ve program çalışmaları gündeme gelmiş ancak deneme aşamasında kalmıştır.

1985 Programı: 1980’li yıllarda öğretim programlarını geliştirmek ve ders kitaplarını hazırlamak amacıyla, çeşitli üniversitelerden akademisyenler, alan uzmanları ve her tür ve derecedeki okullardan seçilen öğretmenlerden oluşan “Özel İhtisas Komisyonları” kurulmuştu. Bu komisyonlarda, “amaç, hedef davranış, içerik, işleyiş ve değerlendirme” öğelerini alt sistem olarak kabul eden bir anlayış benimsenerek, program geliştirme konusunda bir model oluşturmak istenmişti.

1990 Programı: Türkiye'nin, Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütüne (OECD) üye ülkelerin birçoğu ile birlikte, Milli Eğitimin hedeflerine ulaşmasında belirleyici olan yeniden yapılanma ve reform çalışmaları kapsamında gerçekleştirdiği projelerden biri de "Milli Eğitimi Geliştirme Projesi (MEGP)"dir. MEGP kapsamında, Müfredat Laboratuvar Okulları (MLO) oluşturulmuştur. MLO, 23 ilde 147 ilköğretim okulu, 37 genel ortaöğretim, 16 Anadolu Lisesi ve 8 Anadolu Öğretmen Lisesi dahil olmak üzere 208 okulda uygulanmıştır. MLO ile gelen en önemli yenilik, geliştirilen programların pilot uygulama ile okullarda denenmesi ve test edilmesidir.

1997 Programı: 18 Ağustos 1997 tarihinde, 23084 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 4306 Sayılı Kanun gereği 1997-1998 öğretim yılından itibaren ülke genelinde sekiz yıllık kesintisiz olan ve tüm ilköğretim çağı çocukları için zorunlu olan ilköğretime geçilmiştir. Böylece İlköğretim kurumlarında sekiz yıllık kesintisiz eğitim yapılmasına ve bitirenlere ilköğretim diploması verilmesine, bunun yanı sıra 222, 1739 ve 3308 sayılı Yasalarda birlikte ya da ayrı ayrı geçen "ilkokul" ile "ortaokul" ibarelerinin "ilköğretim okulu" olarak değiştirilmesi uygulamasına başlanmıştır. Sekiz yıllık kesintisiz ilköğretimle birlikte ilköğretim okullarında yer alan dersler yeniden düzenlenmiştir.

1.5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında İlköğretim

Türkiye Cumhuriyeti Devleti 29 Ekim 1923'te kurulduktan sonra ilk anayasası 1924 yılında yapılmıştır. Bu tarihe kadar 1921 yılında yapılan anayasa ve TBMM kararları ile yönetilmiştir. 1924 yılından sonra 1961 ve 1982 yıllarında da zamanın şartlarına göre yeni anayasa oluşturulmuştur. Şüphesiz devletin en temel kanunlar bütünü ve temel hukuk dayanağı olan anayasalar yapılırken eğitim ile ilgili kanunlar ve devlet politikaları da bu anayasalar içerisinde yer almıştır. Aşağıda sadece konu ile ilgili dikkat edilmesi bazı gereken maddeler ele alınmıştır.

1.5.1. 1924 Anayasası

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ilk anayasası olması nedeniyle çok önemli olan 1924 anayasasında eğitim ile ilgili dikkat çeken maddeler şunlardır:

Madde 80: Hükümetin gözetimi ve denetlemesi altında ve kanun çerçevesinde her türlü öğretim serbesttir.

Madde 87: İlköğretimin kadın erkek bütün Türkler için zorunlu ve parasız olacağı belirtilmiştir.

1924 Anayasası'ndan alıntı yapılan bu iki maddeden 80. maddede yer alan her türlü eğitimin devletin denetimi alınması hususu Tevhid-i Tedrisat Kanunu'na da atıfla çeşitli olarak ve devlet kontrolü dışında yapılan eğitimin yasaklandığının da vurgulanmış hâlidir. 87. Maddede belirtilen ilköğretimin zorunlu olması hususu ise cumhuriyet tarihinde uzun bir dönem neredeyse 2000'li yıllara kadar sadece yazılı olarak kalmış ancak uygulanamamıştır.

1.5.2. 1961 Anayasası

1961 Anayasası'nda eğitim ile ilgili dikkat çeken maddeler şunlardır:

Madde- 19: Din öğretimi isteğe bağlı (seçmelidir).

Madde- 21: Herkes; bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir.

Madde- 50: İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için mecburidir ve devlet okullarında parasızdır.

Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları, topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

1960 askeri darbesinin hemen arkasından yazılmasına rağmen 1961 Anayasası birçok yönden kuruluş aşamasını tamamlamış olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde esnek, devlete sorumluluk yükleyen kanunlar ile yazılmıştır denilebilir. Din öğretiminin seçmeli olması, ilköğretimin tüm vatandaşlar için zorunlu olduğunun vurgulanması ve ayrıca ilk defa özel eğitime ihtiyacı olan vatandaşlarının da sorumluluğunun devlet tarafından üstlenilmesi oldukça önemlidir.

1.5.3. 1982 Anayasası

1982 Anayasası, 1980 askeri darbesinin ardından Milli Güvenlik Konseyi'nin belirlediği "Danışma Meclisi" tarafından kaleme alınmış olması nedeni ile de asker bakış açısı ve hakim devlet anlayışı ile yazılmıştır. Böylece eğitim ile ilgili bakış açısı ve politika da bu yönde olmuştur denilebilir.

Madde- 24: Din kültürü ve ahlâk öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır.

Bu madde ile devlet din eğitimini kendi kontrolünde ve yönlendirmesinde tutmak istemiştir.

Madde- 42: Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır.

Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz.

Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilmez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar kanunla düzenlenir.

42. madde muhtevası uzun sayılabilecek bir kanun olarak yazılmıştır. İlk bölümünde eğitim ve öğretimde 1961 anayasasından öncesine atıfta bulunularak, devletin kurucusu Atatürk'ün ilke ve inkılaplarına göre eğitim yapılacağı hususu tekrarlanmıştır. Ayrıca eğitim öğretimi devletin temel görev alanlarından saymakla birlikte bu görevin vatandaş için devletine karşı bir imtiyaz oluşturamayacağı asıl olanın yine devlete hizmet etmek ve bağlılığın öncelikli olduğudur. Yine Türkçe eğitim konusu da önemle altı çizilen bir diğer konu olmuştur.

1.6. İlköğretimde Planlı Yıllar

1961 anayasasında da ilköğretim zorunlu ve parasız olarak yer almıştır. Bu anayasaya göre her alanda rastlantılara göre değil planlı olarak kalkınabilmek amacıyla "Devlet Planlama Teşkilatı" kurulmuştur. Kalkınma planlarının da 5'er yıllık olarak hazırlanması kararlaştırılmıştır. Böylece eğitimde de planlı dönem başlamıştır. 1 Ocak 1963 'ten geçerli olarak hedefler, ilkeler ve politikalar 5'er yıllık

sürelerle belirlenmeye başlanmıştır. 1961 yılında kurulan ve 2011 yılına kadar bu adla devam ettikten sonra günümüzde Kalkınma Bakanlığı'na bağlanarak dönüşen¹⁷ Devlet Planlama Teşkilatı, 2013 yılına kadar dokuz Kalkınma Planı¹⁸ hazırlamıştır. Bunlar içinde eğitim ile ilgili planlar da yapılmıştır. Burada ilk ve önemli olarak fikir vermesi bakımından birinci kalkınma planında ilgili kısımlar şu şekildedir:

“Eğitim, istenilen bir yaşama düzenine ulaşmak çabası olan kalkınmanın en etkili araçlarından biridir. Ulaşılmak istenen düzenin değerlerini yerleştirmek, toplumu bu hedefe yöneltecek kişi ve grup davranışlarını yaratmak buna engel olabilecek değer ve davranışları değiştirmek eğitim yoluyla olur. Eğitim aynı zamanda kalkınma çabasının gerçekleşmesi için gerekli nitelikte ve sayıda elemanların yetiştirilmesinde de başlıca yoldur.

İlköğretimde ise, önümüzdeki on beş yıl içinde okul çağındaki nüfusun her birine okul imkânları sağlamak, bir toplumsal hedef olarak alınmıştır. İlköğretim dışındaki eğitim kurumlarında yurttaşların kendileri için yapılan harcamaları belli ölçülerde ve imkânları olduğu zaman ödemeleri sağlanacaktır”¹⁹.

Birinci Kalkınma Planı içindeki ilköğretim ile ilgili yukarıda bahsedilen ifadeden de anlaşılacağı üzere ilköğretim, bireyin gelişmesinde ekonomik katkı sahibi olmasında hükümetlerden ziyade artık bir devlet politikası olarak da ele alınmaktadır. Kalkınma planları 5'er yıllık hazırlanmasına rağmen eğitim konusu Birinci Kalkınma Planı'nda kendinden sonraki iki kalkınma planına da atıfta bulunularak on beş yıl gibi bir planlama ile ele alınması gereken uzun soluklu bir konu olarak değerlendirilmektedir.

1961 yılından itibaren başlayan Planlı Dönemle birlikte, eğitiminde planlanarak Beş Yıllık Kalkınma Planlarında konulan hedeflere ve şûralarda alınan kararlara karşın, kararların uygulanmasında; bazen siyasal /siyasal-ideolojik, bazen da toplumsal tutum ve tepkiler nedeniyle kararlar yaşama geçirilemiyordu. Kararların yaşama geçirilememesinde en belirleyici etken olarak siyasal tutum, yani hükümetlerin tutumu karşımıza çıkmaktadır.

¹⁷ <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/BakanlikTarihcesi.aspx>, Erişim Tarihi: 31/12/2013

¹⁸ <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/KalkinmaPlanlari.aspx>, Erişim Tarihi :08/01/2014

¹⁹ **Birinci Beş Yıllık (1963-1967) Kalkınma Planı**, DPT, s.442

1.7. İlköğretimin Geliştirilmesi İçin Hazırlatılan Yabancı Uzman Raporları

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilköğretimin geliştirilmesi için gösterilen çalışmaların için de diğer bir çaba da yabancı uzman gözüyle eğitim ve bunun içinde de ilköğretimin durum tespiti ve yapılması gerekenler ile ilgili rapor hazırlatılmasıdır. 1924 yılından günümüze kadar benzer raporlar hazırlanmış olmakla birlikte ilk dönem çalışmalarından bazıları şu şekilde gerçekleşmiştir²⁰:

Tablo 1.1: Türkiye’de Eğitim Raporu Hazırlayan Bazı Yabancı Uzmanlar

Çağrıldığı yıl	Adı	Ülkesi	Verdiği raporun konusu
1924	Prof. John Dewey	ABD	Daha çok genel eğitim sistemi (2 rapor)
1925	Künhe	Almanya	Daha çok teknik öğretim
1927	Omer Buyse	Belçika	Teknik öğretim
1932	Prof. Albert Malche	İsviçre	Üniversiteler
1934	Mis Parker	ABD	Daha çok genel eğitim sistemi ve İlköğretim
1933-1934	Bir grup uzman	ABD	Genel eğitim sistemi
1933-1952 arası kalmıştır.	Ord. Prof. Philippe Schwartz	(Macaristan doğ.)Almanya	Üniversiteler
1951	Prof. W. Dickeman	ABD	Halk eğitimi
1951	K.V. Wofford	ABD	Köy okulları
1952	Prof. John Rufi	ABD	Ortaöğretim
1952-1953	E. Tompkins	ABD	Ortaöğretim
1952-1953	Prof. L. Beals	ABD	Okullarda rehberlik
1953	Prof. R. J. Maske	ABD	Öğretmen yetiştirme
1955-1956	Dr. E.S. Gorvine	ABD	Teknik öğretim
1957	Bir grup uzman	ABD	Ticaret eğitimi
1957’den günümüze kadar hemen hepsi ABD’den pek çok uzman gelmiş, rapor vermiş veya görüş bildirmiştir. Ancak, bunlardan dikkate değer olanına rastlanmamıştır.			

Kaynak: Yahya Akyüz, Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1993’e), s. 355

Bu raporlardan ilk bakışta anlaşılacak husus her alanda olduğu gibi eğitimde de ileri düzeyde olduğu düşünülen Avrupa ve Amerikalı uzmanlardan yardım istenilmesi, eğitimi ve ülkeyi ileri düzeye taşımak için yoğun çaba harcandığı

²⁰ Yahya Akyüz, Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1993’e), s.355

hususudur. Ancak raporlardan sonraki gelişmelere bakılacak olursa bu raporların hazırlayıcılarının konularında uzman olmalarına rağmen ülkemize ve insanımıza yabancı olmaları vb. sebeplerle raporlar uygulamaya konulamamış, yine yerli uzman ve politikalarla çalışmalar yürütülmeye devam etmiştir.

1.8. Milli Eğitim Şûraları

1930'lu yıllarda devletin görev alanları içerisinde eğitimin öne çıkmasıyla birlikte Milli Eğitim Sistemi'nde de yeni arayışlara, yeni yönelimlere gidildi.

Köylerin büyük bölümünde okul, öğretmen yoktu. Üstelik Atatürk'ün, 'Köylü milletin efendisidir!' sözüyle özetlenen; köyün, köylünün kalkınması, çağdaşlaşması ile köylerin okulsuzluğu hiç mi hiç örtüşmüyordu. Tek bir örnek bile bu olguyu yeterince açıklayabilir:

“O tarihlerde (1929) Doğu'da Birinci Ordu Umum Müfettişliği bölgesindeki 8 vilayette 336 karakol vardı. ...Diyarbakır'ın 720 köyünden 30'unda okul vardı. Muş'un 428 köyünün hiçbirisinde okul yoktu²¹.

Yine Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre 1935 Yılı'nda toplam köy sayısı 34.067 olmasına karşın aynı yıl resmi-özel, köy-şehir toplam ilkokul sayısı yalnızca 6.402 idi. Türk eğitim sistemine yön verecek, eğitim alanında var olan ve geleceğe yönelik sorunları çözecek, eğitimin iyileştirilmesi için başlangıçta Heyet-i İlmiye adı altında eğitim kurulları oluşturulmuş, bu kurul 1933 yılında yürürlüğe giren 2287 sayılı kanun ile “Milli Eğitim Şûrası” hüviyetini almıştır²².

Bu kurul eğitim sisteminin düzenlenmesi, yenilenmesi çalışmalarını Talim Ve Terbiye Kurulu ile birlikte inceleme ve bakanın onayına sunmak üzere kurulmuş en üst karar mercii olarak görev almıştır. Ancak şûralarda alınan kararların her zaman uygulanmadığı bir gerçektir. Tarihsel gelişimi boyunca şûralar, ulusal eğitimle ilgili politikalar üreten bir kurum olarak gelenekselleşmiştir.

²¹ Şevket Süreyya Aydemir, **İkinci Adam**, Remzi Kitabevi, İstanbul 2000, s.338.

²² MEB, **Türkiye'de İlköğretim (Dünü, Bugünü, Yarını)**, s.69.

Türkiye Cumhuriyeti eğitiminin gelenekselleşmiş bu oluşumunun en büyük eksisi; şûraların yalnızca danışma niteliğinde olmasıdır. Yaptırım gücü olmamasıdır. Bu tespit, şûra üyelerinin de ortak görüşüdür²³.

Milli Eğitim Şûraları'nın amacı ve bu konuda uzman kişilerden oluşması hususları dikkate alındığında en azından 21. yüzyılda şûra kararlarının bir yaptırımının olması beklenebilir. Şûralarla hükümet programları arasında uyum vardır. Şûra kararlarını uygulayacak olan hükümet şûra kararlarını uygulamaya aktaramadığında kendi programını da uygulayamamış olmaktadır.

1.9. İlköğretimi Tamamlayıcı Unsurlarda Yapılan Çalışmalar

Eğitimin çok yönlü bir alan olması nedeniyle yapılan çalışmaların bir bölümü mümkün olduğunca başlıklar altında birleştirilerek yukarıda incelemeye çalışılmıştı. Bunlarla birlikte ilköğretim alanında yapılan çalışmalardan öğretmen yetiştirme, ders programları (müfredat), ilkokulların şekli, denetleme ve sayısal veriler gibi konuya derinlik kazandıracak diğer başlıklar şu şekilde incelenmiştir:

1.9.1. Öğretmen Yetiştirme Okulları

Toplumları her yönüyle geliştirmede veya “şekillendirme”de en önemli araçlardan biri eğitimidir, hatta en önemlisidir. Tüm toplumlarda ve dönemlerde olduğu gibi Türk toplumunda ve Cumhuriyet döneminde de bu araç olabildiğince kullanılmaya çalışılmıştır. Tabii ki eğitim alanının en önemli icracısı olan öğretmenlerin yetiştirilmesi de tüm bu çalışmaların vazgeçilmez bir unsuru olmuştur. Çünkü eğitim öğretim programları ve politikaları ilk elden öğretmenler aracılığı ile yeni nesillere aşılacaktır. Bu noktadan hareketle Cumhuriyet Dönemi Eğitim politikalarında “öğretmen” yetiştirilmesi ve öncelikle öğretmenliğin evrilmesi de göz önünde tutularak dönemlere göre ele alınmıştır.

Türkiye’de öğretmen yetiştirme sorunu önceleri medreseler yolu ile çözülmeye çalışılmış 19. y.y ortasından itibaren bu konuda batılı anlamda okul açma girişimleri ile Cumhuriyet Dönemine hazırlık teşkil etmiştir. Bu anlamda ilk

²³ MEB, “**Milli Eğitim Politikaları ve Şûralar**” MEB Talim ve Terbiye Başkanlığı Şûra Genel Sekreterliği, Ankara 1996, s.20.

öğretmen okulu, 1848’ de kurulan “Darulmuallimin-i Rüşdi” dir. Daha sonra ise “Darul Muallimin-i Sıbyan” öğretmen okullarını²⁴ görmekteyiz. 1924 yılına gelindiğinde ilköğretmen okulu sayısı 20 idi ve eğitim süreleri 5 yıldır.

Ülkemizde bugüne kadar ilköğretim öğretmenliğine birçok değişik kaynaktan öğretmen yetiştirilmiş ve hâlen de yetiştirilmeye devam edilmektedir. Geçmişten günümüze bunlardan bazıları şunlardır²⁵:

- Köy Muallim Mektepleri,
- Köy Eğitim Kursları,
- Köy Enstitüleri,
- İlk Öğretmen Okulları,
- Yedek Subay Öğretmenlik,
- İki Yıllık Eğitim Enstitüleri,
- Eğitim Fakülteleri,
- Değişik Branşlardan Fakülte Mezunları vb.

Türkiye Cumhuriyeti eğitim tarihinde öğretmen yetiştirmek başlıca sorun ve ihtiyaçlardan birisi olmuştur. Çünkü ülkenin içinde bulunduğu kültürel ve ekonomik durum zaten her alanda yetişmiş eleman ihtiyacını da ortaya koymaktadır. Ülke, Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulana kadar elindeki pek çok maddi unsur ile birlikte yetişmiş öğretmen ve birçok tahsil görmüş evladını da mücadeleler sırasında kaybetmiş durumdadır. Bununla birlikte yeni bir devlet kurulması ve bu devletin birçok alanda olduğu gibi eğitim öğretim alanında da inkılaplar ile toparlanmaya çalışması ve harf inkılabı gibi kökten değişiklik getiren uygulamaları da ayrıca buna uygun eğitim ve uzman ihtiyacını arttırmıştır. Bu nedenle eğitim öğretim konusunda yeni okullar açılması, yeni kanunlar çıkarılması, yeni programlar ortaya konmasının yanı sıra yeni öğretmen yetiştirilmesi de başlıca ele alınan konular arasında yer almıştır. Öğretmen yetiştirilmesi amacıyla yapılan çalışmalardan bazıları şu şekildedir:

²⁴ Yahya Akyüz, **Türk Eğitim Tarihi**, PegemA Akademi, Ankara,2013, s.441

²⁵MEB, **Türkiye’de İlköğretim(Dünü, Bugünü, Yarını)**, s.173.

1.9.2. Köy Öğretmen Okulları

1927-1932 yılları arasında öğretmen yetiştirme amaçlı “Pedagoji Sınıfları” nı da görmekteyiz. 1936 da Köy öğretmeni Kursları ile devam eden ihtiyaç, 1937 yılında Köy Öğretmen Okulları ile çözümlenmeye çalışılmıştır²⁶.

1.9.3. Köy Enstitüleri

1940 yılında ilk öğretmen yetiştiren tüm kurumlar “Köy Enstitüsü” adı altında yeniden kurulmaya başlanmıştır. Programları değiştirilmiş, nüfus yoğunluğunun daha çok köy ve kırsal kesimde bulunması göz önünde tutularak bu şartlarda eğitim öğretim verebilecek öğretmenler yetiştirilmeye çalışılmıştır. Öğrenim süresi beş yıl olan enstitülerde bu sürenin, “114 haftasının ‘kültür dersleri’ne, 58 haftasının ‘ziraat dersleri ve çalışmaları’na, 58 haftasının ‘teknik dersler ve çalışmalara’ ayrıldığı” dikkate alındığında, Türkiye Cumhuriyetinin bilimde ve sanatta kalkınma için köylerden başlayarak büyük bir seferberlik başlattığı görülmektedir²⁷.

O dönemde “Türkiye nüfusunun % 81’inin köylerde yaşadığı ve öğrenim çağındaki 1.920.000 köylü çocuğunun ancak 347.071’inin okula gittiği bilinmektedir.”²⁸ Bu öğretmenler aynı zamanda kırsal kesimde tarım, sağlık vb. alanlarda da köylüyü eğitebilecek yan bilgiye sahip yetiştirilerek eğitim öğretime ilave bir misyonun da temsilcisi olmak üzere eğitilmek istenmiştir.

1.9.4. İlköğretmen Okulu

1954 yılından itibaren “Köy Enstitüleri” 6 yıllık ilk öğretmen Okulu olarak yeniden yapılandırılmıştır. Bu tarihten itibaren bu okullar yine ağırlıklı olarak köy ilkokulu mezunu öğrenciler almaya devam etmiştir²⁹.

²⁶ MEB, Türkiye’de İlköğretim(Dünü, Bugünü, Yarını), s.175.

²⁷ Pakize Türkoğlu, **Tonguç ve Enstitüleri**, Yapı Kredi Yayınları. İstanbul, 1997, s.198

²⁸ Ali Arayıcı, **Kemalist Dönem Türkiye’si’nde Eğitim Politikaları ve Köy Enstitüleri**, İstanbul: Ceylan Yayınları. 2002, s.66

²⁹ http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/160/dursunoglu.htm. Erişim Tarihi: 05.04.2014.

1.9.5. Öğretmen Lisesi

1974' ten sonra İlkokuldan sonra 7 yıl, ortaokuldan sonra 4 yıl eğitim veren “Öğretmen Lisesi” adı altında devam etmiştir. Öğretmen yetiştirme kurumları bu okullarla sınırlı kalmamış bu dönemde dışarıdan lise düzeyinde okul bitirenlere bir takım hızlandırılmış kurslarla öğretmenlik belgesi verilmiştir.

1.9.6. Eğitim Enstitüleri

1982 yılından itibaren öğretmen yetiştirme konusu biraz daha sıkı tutularak liseden sonra en az 2 yıllık Eğitim Enstitüsü veya 3 yıllık Eğitim Yüksek Okulu programına alınmıştır³⁰.

1.9.7. Eğitim Fakülteleri

1982 yılında yürürlüğe giren ile iki yıllık Eğitim Enstitüleri Eğitim Yüksek Okuluna dönüştürülerek Eğitim Fakültelerine, Eğitim Fakülteleri olmayan yerlerde de Rektörlüklere bağlanmıştır. Eğitim Yüksek Okullarının süresi 1989-1990 öğretim yılından itibaren dört yıla çıkarılmıştır. Eğitim Yüksek Okullarının bazıları Eğitim Fakülteleriyle birleştirilerek bu kurumlar "Sınıf Öğretmenliği Bölümüne" dönüştürülmüştür. Yine kapsamda Rektörlüğe bağlı olan Eğitim Yüksek Okulları da Eğitim Fakültelerine dönüştürülmüştür.

1.10. İlköğretimde Denetleme

Eğitim bütün bir milletin hayatında ve devlet politikası için de hayati önem arz etmektedir. Eğitim faaliyetinin resmi- özel, tüm kademelerde yürütülürken amaç, yöntem, içerik ve güncel sorunlar itibariyle devlet eliyle kontrol edilmesi de bir devlet politikası olarak önem arz etmektedir. Bu amaçla cumhuriyetin öncesinden başlayan bu mekânizma dönem dönem geliştirilerek devam etmiştir. Bu konuda “Maarif Müfettişleri Talimatnamesi” (1923) cumhuriyetin ilk yılında yayınlanmıştır. Günümüze kadar bu kontrol amaçlı müessese merkez ve taşra örgütleriyle sürdürülmüştür. Bugün de “Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri

³⁰ 1982 /41 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname.

Başkanlıkları Yönetmeliği” ile merkez teşkilatı “Teftiş Kurulu Başkanlığı” ve il genelinde “İl Denetim Başkanlığı” şeklinde eğitim ile ilgili okul öncesi eğitim kurumları, ilkokullar, orta öğretim kurumları olmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı özel ve resmi kurumları tüm yönüyle denetlemektedir.

1.11. İlköğretim Kurumlarının Tarihi Gelişimi

Cumhuriyet tarihinde ilkokul kavramı değişik evreler geçirmiştir. Sıbyan mektebi, İptidai, Üç Yıl Süreli İlk Mektep, 5 yıl Süreli İlkokul, vb. türlerde “temel eğitim” denilen eğitimin kuruluşun günümüze adı ve eğitim süreleri değişmekle birlikte muhtevası genel olarak ilkokul tarzında eğitimin ilk kademesi olarak tasarlandığı ve yürütüldüğü görülmektedir.

Cumhuriyetin İlanından önce ilköğretim (temel eğitim) okulları 23 Eylül 1329 (1913) tarih ve 305 sayılı kanunda (Tedrisat-ı İbtidaiyye Kanun-u Muvakkatı³¹) şöyle belirlenmiştir³² (madde- 3):

- **Ana Mektepleri ve Sıbyan Sınıfları (Darul Talim, Mektep, Mahalle Mektebi):** Eğitim Öğretimin ilk safhası olarak Osmanlı Devletinden Cumhuriyete kadar eğitim yaş sınırları, ders içeriği değişmekle birlikte genellikle 4-10 yaş arası çocukların yine bazı dönemlerde karma bazı dönemlerde kız- erkek öğrenci ayrı okuduğu ilk okullardır. İlk tahsil veren bu okullar çoğunlukla 4-10 yaş aralığındaki çocuklara okuyup yazmayı bazı dini bilgileri ve dört işlemden ibaret olan matematik dersini verirdi. Vakıflar eliyle yürütülürdü.
- **Mekteb-i İptidaiye:** İlkokul sayılabilecek Sıbyan Mektebi ve Mahalle Mektebi şeklindeki okullar, Cumhuriyetin hemen öncesindeki dönemde Fransız eğitim sisteminden de etkilenererek “İptidai” ye dönüştürülmüş ve yaş gurupları, eğitim süresi, ders programları vb. değiştirilerek, Orta öğretim kurumu sayılabilecek “Rüştiye” ye hazırlık okulu olmuştur. Bu okullarda Türkçe, tecvit, ilmihal, hatt, Osmanlı tarih ve coğrafyası, yurttaşlık bilgisi, resim, müzik ve beden terbiyesi programa girmiş ve

* 1913 tarihli “ Tedrisat-ı İbtidaiyye Kanun-u Muvakkatı” (İlkokul Geçici Kanunu) her ne kadar geçici adı altında çıkarılmış olsa da 1961 yılına kadar yürürlükte kalmıştır.

³² Tedrisat-ı İbtidaiyye Kanununa Muvakkatı, **Matbaa-i Amire**, İstanbul, 1329, s.2.

1924'e kadar devam etmiştir. Çok partili döneme kadar ilköğretim yurdun değişik yerlerinde yine değişik adlarla eğitim vermiştir:

- Eğitimci köy okulu,
- 3 yıl, öğretmenli köy okulu,
- 5 yıl, öğretmenli ve eğitimci köy okulu,
- 5 yıl, yatılı ve yatısız köy bölge okulları,
- İlkokulla 9 yıl, köy ve meslek okulları,

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde uzun bir süre devam eden bu karışık uygulamalar 1948 tarihli İlkokul Kanunu ile giderilerek tek çeşit ilkokul uygulamasına geçilmiştir. Ancak bu uygulamaya geçiş ve tek çeşit ilkokul programının tüm yurtda yaygınlaşması yine zaman almıştır. Genel olarak 1997 yılına kadar ilkokul ve ortaokul şeklinde ayrılan ilk kademe eğitimler köylerde ve okullaşmanın yeterince yaygınlaştırılmadığı yerlerde yatılı, pansiyonlu ve taşınmalı okullarda yine birlikte yürütülmüştür. 1997 yılında çıkarılan bir yasa ile³³ 5 yıl süreli ilkokul ve 3 yıl süreli ortaokullar birleştirilmiş 1997/1998 Eğitim Öğretim yılından itibaren sekiz yıllık kesintisiz ve zorunlu okul şeklinde devam etmiştir. Ancak bu uygulama da 2012 yılında tekrar değiştirilmiş³⁴, ilkokullar 4 yıla indirilerek devamında 4 yıl süreli ortaokul ve 4 yıl süreli lise zorunlu hale getirilmiştir. Bu uygulama ile ilkokula başlama yaşı “61 ay” dan itibaren şeklinde düzenlenmiş ve 2012/2013 yılında yürürlüğe girmiştir.

1.11.1. İlköğretimde Ders (Müfredat) Programları

1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu'ndan sonra eğitim ikililiği de ortadan kaldırılmış, hemen sonrasında 1924 tarihi itibarıyla Cumhuriyet Dönemi'nin ilk, ilkokul müfredatı olma özelliği taşıyan “ İlk Mekteplerin Müfredat Programı” oluşturulmuştur. Programa göre; İlkokullar 6 yıldan beş yıla indirilmiş, kız ve erkek ilkokulları için ayrı ayrı ders dağıtım çizelgeleri hazırlanmıştır. Yine bu programa göre okuma ve yazma dersleri birlikte yürütülmüş böylelikle okuyanın yazamaması gibi bir durumun da önüne geçilmiştir. Ayrıca ilk okuma yazmada sözcüklerin

³³ R.G 18/08/ 1997 tarih ve 23084 sayılı yayın, 4306 Sayılı Kanun.

³⁴ R.G.11/04/ 2012 tarih ve 28261 sayılı yayın, 6287 Sayılı Kanun,(madde-7).

anlamli olmasına dikkat edilecek ve harflerin öğretilmesinde Arap harflerindeki alfabetik sıra izlenmeyecektir.

Bu programda anlamli okumaya, okunanı anlattırmaya, her derste 3-4 sözcüğün anlamını kavratırmaya özen gösterilmiştir. Okuma parçalarının, ahlaki ve edebi bir değeri olması yanında, ulusal tarih ve özellikle Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet ilkeleriyle de ilgili olması istenmiştir³⁵:

Tablo 1.2: 1926 Müfredat Programı

Dersler	I. Devre			II. Devre	
	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	5.Sınıf
Türkçe (Alfabe)	10	-	-	-	-
Kıraat	-	4	4	3	3
İmla	-	2	2	1	1
Tahrir	-	2	2	2	2
Grammer	-	-	-	1	1
El Yazısı	-	2	2	1	1
Hayat Bilgisi	4	4	4	-	-
Hesap Hendese	4	4	5	5	5
Tarih	-	-	-	2	2
Coğrafya	-	-	-	2	2
Tabiat Dersleri	-	-	-	2	2
Eşya Dersleri	-	-	-	-	2
Yurt Bilgisi	-	-	-	2	1
Resim- El-İşi	4	4	4	2	2
Musiki	2	2	1	1	1
Cimnastik	2	2	2	2	1
Yekun	26	26	26	26	26
(Ev İdaresi)	-	-	-	(1)	(1)
(Dikiş)	-	-	-	(1)	(1)

Kaynak: ³⁶MEB Türkiye’de İlköğretim (Dünü, Bugünü, Yarını), s.125.

1926 yılında müfredat programında görüldüğü üzere henüz harf inkılabı da yapılmadığından ilkokul 2. Sınıftan itibaren dini eğitim dersi olarak “Kıraat” ders programında yer almaktadır ve haftalık ders saati toplamı 26 saattir. Aynı zamanda 4. ve 5. Sınıflar için “ev idaresi” ve “dikiş” dersleri de programda yer almaktadır. Ders programında dikkat çeken bir husus da Atatürk’ün yeni nesil inşası sırasında ders

³⁵ MEB, **Türkiye’de İlköğretim (Dünü, Bugünü, Yarını)**, Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi, İstanbul, 2003, s. 123.

³⁶ MEB, **Türkiye’de İlköğretim (Dünü, Bugünü, Yarını)**, s. 125

programlarına girmesini istediği “Yurt Bilgisi” dersinin programda yer almaya başlamış olmasıdır.

İlkokul programları daha önce tarihi gelişim ve programlar bahislerinde de belirtildiği gibi 1997 yılına kadar değişikliklere uğramıştır. 1997 yılında ilkokul ve ortaokulların birleştirilerek sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçilmesi ile birlikte yeniden düzenlenmiştir:

Tablo 1.3: 1997 Yılında Sekiz Yıllık Kesintisiz Eğitim Sonrası Ders Programı

Dersler	SINIFLAR							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Türkçe	12	12	12	6	6	6	6	6
Matematik	5	5	5	5	5	4	4	4
Hayat Bilgisi	6	6	6	-	-	-	-	-
Fen Bilgisi	-	-	-	4	4	4	4	4
Sosyal Bilgiler	-	-	-	3	3	-	-	-
Milli Tarih	-	-	-	-	-	2	2	-
Milli Coğrafya	-	-	-	-	-	2	2	-
Vatandaşlık Bilgisi	-	-	-	-	-	-	-	2
TC. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	-	-	-	-	-	-	-	2
Yabancı Dil	-	-	-	-	-	3	3	3
Dersler	SINIFLAR							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Resim İş	2	2	2	2	2	1	1	1
Müzik	2	2	2	2	2	1	1	1
Beden Eğitimi	2	2	2	2	2	2	2	2
İş Eğitimi	-	-	-	3	3	3	3	3
Çevre, Sağlık, Trafik, Okuma	1	1	1	1	1	-	-	-
TOPLAM	30	30	30	30	30	30	30	30

Kaynak: Türkiye’de İlköğretimin Dünü, Bugünü, Yarını, s. 163.

1997/1998 Eğitim Öğretim yılından itibaren yürürlüğe giren ders programına göre sekiz yıl süresince alınacak dersler bu şekilde belirlenmiştir. Haftalık ders saati toplamı 30 saat olarak belirlenmiştir. İlkokul ve ortaokulun birleştirilerek sekiz yıllık ilköğretim okuluna dönüştürülmesi ilköğretimin ve eğitimin yaygınlaştırılması noktasında yararlı olmakla birlikte daha önce ortaokuldan itibaren öğrenci olarak lise eğitimine devam edilen İmam Hatip Okulu, Ticaret Meslek Lisesi, Anadolu Lisesi gibi birçok ortaöğretim kurumunu da doğrudan etkilemekle birlikte, bir takım ticaret,

esnaf ve sanat kuruluşları için de çırak temininde zorluk çekilmesi neticesini beraberinde getirmesi nedeniyle çok yönlü sonuçlar ortaya çıkarmıştır.

1.11.2. İlkokuldaki Gelişmelerin Sayısal Verileri

Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca yapılan çalışmaları öğrenci, öğretmen, okul vb. etkenlerin sayısal verileri ile de incelemek konunun daha iyi anlaşılması bakımından faydalı olacaktır. Bu noktadan hareketle aşağıda bazı tablolara yer verilmiştir:

Tablo 1.4:³⁷ 1923-2002 Yılları arası İlköğretimde Okul, Öğrenci, Öğretmen Sayıları*

Eğitim Kademesi	Öğretim Yılı	Okul	Öğrenci	Öğretmen
İlkokul	1923-1924	4.894	341.941	10.238
	1943-1944	12.182	995.999	22.387
	1963-1964	27.775	3.562.140	76.544
	1983-1984	47.355	6.500.539	208.881
	1996-1997	46.292	6.853.273	216.548
İlköğretim	1997-1998	45.649	9.102.074	302.982
	1998-1999	44.525	9.512.044	316.991
	1999-2000	43.324	10.053.127	324.924
	2000-2001	36.065	10.460.219	345.141
	2001-2002	34.993	10.310.844	375.511

*1997 yılına kadar ilkokul olarak 5 yıllık ilkokullar ve öğrenci sayıları karşılaştırması daha anlaşılır olacaktır. Çünkü 1997 yılından itibaren veriler ilkokul ve ortaokul birada 8 yıllık ilköğretim okulları verileridir

Tablo 1.4’de sayısal verilerden de anlaşılacağı üzere 1923-2002 yılları arası öğrenci sayısı devletin eğitim politikaları ve nüfus artışına da bağlı olarak sürekli yükselerek 1923 yılında ilkokulda 341.941 den öğrenciden 1997 yılında 6.853.273’e³⁸ 2002 yılında ise 10.310.844 ‘e ulaşmıştır. Aynı şekilde 1923 yılında

³⁷MEB, Türkiye’de İlköğretim (Dünü, Bugünü, Yarını), s. 235

³⁸MEB, Türkiye’de İlköğretim (Dünü, Bugünü, Yarını), s.235.

4.894 olan ilkokul sayısı 1997 yılında 46.292 ilkokula³⁹ yükselmiş durumdadır. İlkokul öğretmeni ise 1923'te 10.238 iken 1997' de 216.5482 e yükselmiştir.

Tablo 1.5: 2001-2002 Öğretim Yılı İlköğretim Okul, Öğrenci ve Derslik Sayıları⁴⁰

EĞİTİM GÖSTERGELERİ	YERLEŞİM YERİ				TOPLAM
	KÖY	%	ŞEHİR	%	
Okul Sayısı	33.052	78.72	8.932	21.27	41.984
Öğrenci Sayısı	2.613.333	27.13	7.017.233	72.86	9.630.566
Derslik Sayısı	107.330	45.50	128.543	54.50	235.873
Şube Sayısı	136.255	44	172.262	56	308.517

*İlkokul uygulaması 1997 yılından 2012 yılına kadar 8 yıllık ilköğretim okuluna dönüştürüldüğünden 1997 sonrası okul sayısında şeklen düşüş yaşanmış görünmektedir.

2001/2002 yılı ilkokul verilerine göre 41.984 okulun 33.052'si köylerde 8.932'si ise şehirde olmasına rağmen öğrencilerin %72.86'sı şehir okullarında eğitim görmektedir. Devlet, 2001 Yılı Devlet İstatistik Enstitüsü (D.İ.E.) verilerine göre 34.600 köyün 33.052'sine ilkokul açmış durumdadır. Bununla birlikte öğrencilerin neredeyse 3/4 ' ü şehirlerde eğitim görmektedir.

³⁹MEB, Türkiye'de İlköğretim (Dünü, Bugünü, Yarını), s.236.

⁴⁰MEB, Türkiye'de İlköğretim (Dünü, Bugünü, Yarını), s.237.

II. BÖLÜM

AK PARTİ DÖNEMİ İLKÖĞRETİM POLİTİKALARI

Adalet ve Kalkınma Partisi dönemi ilköğretim politikalarını incelerken öncelikle bu politikaların nereden kaynaklandığı hususunda “teorik alt yapı”sı ele alınmıştır. Parti politikalarının teorik alt yapısından sonra ise AK Parti’nin bu alanda yaptığı tüm değişiklikler “yapılan değişiklikler” başlığı altında anlatılmıştır.

2. AK PARTİ POLİTİKALARININ TEORİK ALT YAPISI

Ak Parti dönemi ilköğretim eğitim politikalarını anlamak için öncelikle partinin kuruluş aşamasına ve kurucu kadrosunun siyasi geçmişine inmek, böylece politikalarının teorik alt yapısını incelemek yararlı olacaktır. Partinin çekirdek kadro konumundaki kurucuları, Abdullah GÜL, Recep Tayyip ERDOĞAN ve Bülent ARINÇ, yakın siyasi tarihimizde aşırı muhafazakâr ve İslâmcı kabul edilen bir siyasi geçmişten gelen siyasetçiler olarak bilinmektedir. Bu siyasi geçmişte bir arada yer aldıkları partiler, “Hoca” diye de bilinen Necmettin ERBAKAN’ın kurduğu partilerdir.

2000’li yıllara kadar Necmettin ERBAKAN’ın gerisinde ve onunla birlikte siyaset yapan bu kadro, bir kaç yıl ara ile kapatılan Refah Partisi ve Fazilet Partisi gibi mensubu oldukları bu partilerden ve “gelenekçi” arkadaşlarından aynı tabanda olmalarına rağmen “yenilikçi” görüşleri nedeni ile ayrılmışlardır. Fazilet Partisi’nin yerine kurulan Saadet Partisi’ne mensup 51 milletvekili ile birlikte 14 Ağustos 2001 tarihinde AK Parti (Adalet ve Kalkınma Partisi)’ni kurmuşlardır.⁴¹ 2002 yılının son çeyreğinde (3 Kasım 2002 tarihinde) iktidara gelen AK Parti, kurucu kadrosunun “milli görüş” diye tanımlanan çizgide ve cumhuriyet tarihimizin muhafazakâr siyaset anlayışı ile tanıdığı Necmettin ERBAKAN ile birlikte siyaset yapmış olmaları nedeni ile Cumhuriyet Dönemi’ne hakim devletçi, devrimci, laikçi idare yapısına ve bu görüşü benimseyen bir kısım vatandaşa göre kaygı ile izlenmekte idi. 58. Hükümetten başlayarak devlet idaresinde en önemli görevlere bu kadro içinde bulunan kimselerin gelmesi durumunun, onların politikalarına karşı güvensizlik algısı içinde olanların kaygılarının artmasına neden olduğu söylenebilir. Bu durum

⁴¹ http://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/siyasi_partiler.html Erişim Tarihi:29.03.2014

karşısında AK Parti'nin özelde eğitim alanında ve genelde de tüm uygulamalarında sık sık Avrupa Birliği uyum sürecine ve gelişmiş ülke standartlarına atıfta bulunması mevcut muhafazakâr yapısına karşı kaygı ve güvensizlik duyan kesimlere bir mesaj veya teminat olarak da değerlendirilebilir.

“İktidarımız süresince tüm çalışmalarımız, ülkemiz hukukunu evrensel hukuk ilkelerine uygun hale getirmek, temel hak ve özgürlükler rejimini evrensel standartlara çıkarmak, ülkemizi gerçek anlamda bir hukuk devleti yapmak, hukukun üstünlüğünü hakim kılmak ve uluslararası camiada saygın bir yer kazandırmak olacaktır. Seçimlerden başarıyla çıkar çıkmaz, Avrupa Birliği turuna çıkmamız ve bu turun neticesinde, ülkemizin Avrupa Birliğine tam üyeliği için Aralık 2004 tarihine müzakere için müzakere tarihi alma başarısı göstermemiz, bu hassasiyetlerimizin tescili olarak ortaya çıkmıştır.”⁴²”

Partinin lideri konumundaki Recep Tayyip ERDOĞAN'ın siyasi yasağı nedeni ile yer alamadığı 58. Hükümet iktidarı, yasağın kalkmasıyla teknik olarak el değiştirmiş kısa sürede aynı kadro bu kez sadece başbakanlık makamında değişiklik ile 59. Hükümet olarak yeniden görev almıştır. 59. Hükümette başbakan olarak hükümet programını meclise sunan AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN partisini şu sözlerle tanımlamaktadır:

“Değerli milletvekilleri, AK Parti siyasal kimliğini “muhafazakâr demokrat” olarak tanımlamaktadır. AK Parti, kendi düşünce geleneğimizden hareketle, yerli ve köklü değerler sistemimizi evrensel standarttaki muhafazakâr siyaset çizgisiyle yeniden üretmek amacındadır.”⁴³”

Ak Parti'nin kendisini “muhafazakâr demokrat olarak tanımlaması, “Müslüman demokrat” tanımından bilerek kaçındığı ve köklerinde yer aldığı partilerin Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmasından ders çıkardığı şeklinde de yorumlanmaktadır. Parti programı, 2002 ve 2007 seçim beyannameleri ile liderinin sayısız demeçlerinde demokrasi, insan hakları, sınırlı devlet, çoğulculuk, hoşgörü ve farklılıklara saygı gibi evrensel değerler güçlü bir şekilde vurgulanmıştır. Laiklik konusunda ise Ak Parti iki laiklik anlayışı arasında dini sınırlandıran baskıcı laiklik anlayışı yerine dini özgürleştiren “pasif laiklik” tarafında yer alan diğer merkez sağ

⁴² 59. Hükümet Programı, s.5.

⁴³ 59. Hükümet Programı, s.1

partiler (DP, AP, ANAP, DYP) ile aynı çizgide yer almaktadır⁴⁴. AK Parti her ne kadar kendisini bu şekilde tanıtmaya çalışsa da laiklik konusunda birinci görüşte olanlar Ak parti'yi "takiyye yapmak" veya "gizli gündemi"⁴⁵ olmak ile itham etmişlerdir.

Bir Türk siyasal bilimcisi olan Ahmet YILDIZ AKP'yi "ismen İslâmi, uygulamada liberal, tutumunda demokrat ve yönünde Batıcı"⁴⁶ olarak tanımlamaktadır. Kendi iktidarına 2023 yılına kadar alt bir sınır belirleyen bir partinin üst sınırını belirlemek zaten mümkün değildir. Bununla birlikte "Vizyon 2023" olarak sık sık tekrarladığı parti vizyonu herhalde kendine özgü bir ideoloji, kendi geleceğine temel oluşturacak ve destekleyecek bir vatandaş tipi veya ideal nesil de hazırlanacağı iddiasını güçlendirmektedir. Bu görüşü dile getiren bir başka siyaset bilimcisi ise AK Parti'nin yetiştirmek istediği insan tipini şu şekilde tanımlamaktadır:

"AK Parti teknolojiye meraklı ama çok muhalif kişiliği olmayan, çok talepte bulunmayan dindar bir kitle yetiştirmek istiyor. Kamu okulu üzerinden kendi bakış açısıyla insan yetiştirmek istiyor. Kemalizm'i eleştirenler şimdi bunu da eleştirmeliler. AK Parti, topluma kendi ideolojisini, din anlayışını dayatıyor. Bu tarz politikaları dayatarsanız kitle partisi olamazsınız. Belli değerler sistemini hayata geçirmeye çalışan bir misyon partisi olursunuz ancak! Çünkü kitle partisi bu işleri topluma bırakır. Zaten bu yüzden AK Parti merkez partisi değil. O, muhafazakâr popülist bir parti. ⁴⁷" AK Parti'nin "Vizyon 2023" adlı bildirisinde eğitim konusundaki hedefi ise şu şekilde dile getirilmektedir:

"Cumhuriyetin 100. yılında, 50 yaşın altında % 100'lük okur-yazarlık oranına ulaşmış, genç nüfusunun tamamı asgari lise eğitimi görmüş ve talep eden herkese yüksek öğretim imkânı temin etmiş bir ülke olmayı hedefliyoruz."⁴⁸

⁴⁴ Ergun Özbudun, William Hale, **Türkiye'de İslamcılık, Demokrasi ve Liberalizm AKP Olayı**, Doğan Kitap, İstanbul, 2010, s.60

⁴⁵ Ergun Özbudun, William Hale, **Türkiye'de İslamcılık, Demokrasi ve Liberalizm AKP Olayı**, s.61

⁴⁶ Ahmet Yıldız, "Ak Parti'nin Yeni Muhafazakâr Demokratiği", Liberte Yayınları, Liberal Düşünce, Yıl:9, Sayı:34, s.41

⁴⁷ Yüksel Taşkın(Röp.), <http://www.timeturk.com/tr/2012/10/15/bu-kavga-kimin-kavgasi.html>, Erişim Tarihi:02.05.2014

⁴⁸ <http://www.akparti.org.tr/mobil/akparti/2023-siyasi-vizyon>, Erişim Tarihi: 01.05.2014

Şüphesiz ki Ak Parti'nin 2002 yılında iktidara gelmiş olmakla birlikte 2023 yılına kadar hedef koyması yalnızca ülkenin geleceğinin değil aynı zamanda parti geleceğinin de hedeflenmesidir. Yine herhalde 2023 yılı vizyonu yalnız eğitim ile ilgili değerlendirilmeyip tüm politik alanlarda yeni politikalar üretileceğinin de bir işaretidir. Tabii burada konumuzun kısıtları gereğince eğitim alanı üzerinde durulacaktır. Devlet ve dolayısı ile onun temsilcisi konumundaki siyasal iktidarların da bir aygıtıdır. Bu aygıt içerisinde eğitimin alanları Çetin'in belirttiği gibi⁴⁹ ideolojinin tüm fonksiyonlarının harmanlanarak toplumsal alanın siyasal iktidara bağlılığının en üst noktalara taşındığı alanlardır. Bu eğitim alanlarını sonuna kadar kendi görüşü doğrultusunda şekillendirme düşüncesi parti tarafından her fırsatta açıkça dile getirilmektedir. 59. Hükümet programında partinin eğitime bakışı şu şekilde belirtilmiştir:

“Hükümetimize göre eğitim, her alandaki kalkınmanın en önemli unsurudur. Beşerî sermayeyi etkin kullanmayan toplumlar, rekabet şanslarını kaybetmeye mahkûmdur. Eğitim alanında oluşacak zaafklar, hiçbir alandaki üstünlükle giderilemez. Buna karşılık, eğitim alanında yakalanacak üstün seviyeler, diğer tüm alanların toplam kalitesini yükseltir. Eğitime bu bilinçle yaklaşan Hükümetimiz, bu alanda giderek artan zaafkları gidermeyi öncelikli hedeflerden saymaktadır.”⁵⁰

Ak Partinin ilköğretim eğitim politikalarını, konunun daha iyi ele alınması bakımından belli başlıklarla incelemenin daha yararlı olacağı düşüncesiyle Ak Parti ilköğretim eğitim politikaları, Fiziksel Alanda Değişiklikler, Etik Alanda Değişiklikler ve Akademik Alanda Değişiklikler olarak ana bölümlere ayrılacak ve bunların içerisinde alt başlıklar ile parti programı, hükümet programları, yetkililerin konuşmaları ve istatistiksel veriler ile açıklanarak, yapılan uygulamalar şeklinde incelenecektir:

2.1. AK Parti Döneminde Yapılan Değişiklikler

AK Parti hükümetlerinin eğitimde ilköğretim alanında yaptığı değişikliklerden okul ve derslik sayıları, eğitime ayrılan bütçe, eğitimde ulaşım, ders

⁴⁹ Halis Çetin, “Devlet, İdeoloji ve Eğitim”, C.Ü.Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık 2001, s.210

⁵⁰ 59.Hükümet Programı, s.15

araçları, okullaşma oranları gibi somut konular “fiziksel alan” boyutu olarak ele alınacaktır.

2.2. Fiziksel Alanda Yapılan Değişiklikler

İlköğretimde yapılan fiziksel değişiklikleri incelemek için konu bu sürede yapılan okul ve derslik sayıları, eğitime ayrılan bütçe, eğitime ulaşma, ders materyalleri, kız erkek öğrenci sayıları başlıkları ile ele alınacaktır. Yapılan fiziksel (maddi boyutta) değişiklikler ile gerek ülkenin gerekse toplumun teknik anlam ve algı bakımından getirildiği nokta ile ayrıca eğitim konusundaki vaatlerinin gerçekleşme durumu da bir anlamda daha iyi ortaya konulmuş olacaktır.

2.2.1. Okul, Derslik, Öğrenci Sayıları

Eğitim alanındaki politikaları incelemek için politikanın uygulamaları noktasında bazı fiziksel gelişmeleri öncesi ve sonrası ile ele almak gerekmektedir. Politikanın kaynağı olan partinin veya liderin ideolojisi ayrıca değerlendirilmekte birlikte uygulamanın sayısal verileri de ilerlemenin ölçütü olması bakımından oldukça önemlidir. Bu noktadan hareketle Ak Parti'nin “ilköğretim” (temel eğitim) alanında yaptığı okul, derslik sayıları ve öğretmen/derslik başına öğrenci sayıları gibi veriler, uygulanan politikanın sayısal göstergesi olması bakımından incelenecektir.

Ancak veri elde edilmesi sürecinde karşılaşılan birtakım sorunlar olduğu da burada paylaşılmalıdır. Türkiye’de eğitim konusunu incelerken eğitim politikalarındaki sık değişikliklerin de bir yansıması olarak bazı problemler karşımıza çıkmaktadır. Örneğin konumuz kapsamında AK Parti hükümetlerinin hemen öncesinde 1997 yılına kadar “ilköğretim” kavramı milli eğitimde yalnızca ilkokul kurumlarını ve 5 yıllık zorunlu eğitimi kapsamakta iken 1997 yılından itibaren 2012 yılına kadar sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim ile beş yıllık ilkokul ve üç yıllık ortaokul kurumlarının ikisini birden “temel eğitim” adı altında kapsamaktadır. 2012/2013 eğitim ve öğretim yılından itibaren dört yıl ilkokul ve dört yıl ortaokul şeklinde ilköğretim kurumları yeniden yapılandırılmış ve sekiz yıllık “temel eğitim” ile üçün dört yıllık ortaöğretim okulları şeklinde 12 yıllık kademeli eğitime geçilmiştir.

Geçilen yeni kademeli eğitim sistemine göre birinci dört yıl temel eğitimin ilkokul kademesini, ikinci dört yıl temel eğitimin ortaokul olarak ikinci kademesini kapsamaktadır ve bu ilk iki 4+4 eğitim programı devam zorunluluğu ile “temel eğitim”i ifade etmektedir. Üçüncü dört yıl olan lise ise kademeli eğitimin ortaöğretim olan kademesini örgün veya yaygın olarak tamamlamayı zorunlu kılmaktadır. Gerek “ilköğretim okulu” uygulaması gerekse “temel eğitim” uygulaması büyük oranda yaygınlaşmakla birlikte bazı köy, kasaba ve merkezlerde müstakil ilkokul, müstakil ortaokul veya her iki okul aynı binada uygulamaları fiziki yetersizlik ya da öğrenci sayısının düşük olması nedeni ile devam etmiştir.

Bu bilgiler ışığında okul, derslik ve öğrenci sayıları incelenirken net ve anlaşılır bir veri elde etmek oldukça güçleşmektedir. Çünkü ilkokul ve ortaokul sayıları belirtilen tarihlerde farklı kurumlarda olduğu için yüksek görünmekte sekiz yıllık “ilköğretim okulu” olarak birleştiğinde fiziki mekân sayıları ise artmak yerine eksilerek sayısal veriler ortaya çıkarmaktadır. Aynı şekilde öğretmen, öğrenci sayılarının karşılaştırılması vb. durumlarda da istatistiki bilgi sunmak zorlaşmaktadır. Yine de sekiz yıllık eğitim öncesi ve sonrası ile ilgili örnek birkaç veriyi paylaşmak konunun daha iyi anlaşılması bakımından faydalı olacaktır. 1997 yılına kadar ilkokul sayısı 47.313⁵¹, ortaokul sayısı 8.844 okul iken sekiz yıllık eğitim uygulaması sonrası 2001 yılı verilerine göre ilköğretim okulu olarak toplam sayı 35.052 okul olmuştur.⁵² Derslik/şube sayılarında ise derslik/şube sayısı sekiz yıllık eğitim öncesi 323.752⁵³ iken sonrasında 321.828⁵⁴ olmuştur. Öğrenci sayılarında ise sekiz yıllık temel eğitim öncesi sayı 1997 yılında 6.389.060 (ilkokul öğrencisi) ve 2.622.594 (ortaokul öğrencisi) ile toplamda 9.011.654 iken sekiz yıllık uygulama ile birlikte 10.028.979⁵⁵ öğrenci sayısına ulaşmıştır.

AK Parti dönemi “ilköğretim” ise 2002 yılı sonundan 2012 yılı eğitim öğretim dönemi sonuna kadar kendinden önce yürürlüğe girmiş olan sekiz yıllık ilköğretimin şekil olarak devamı niteliğindedir. 2012/2013 eğitim öğretim yılından itibaren ise eğitim adeta sil baştan ele alınarak 4+4+4 diye bilinen kademeli ve

⁵¹ Milli Eğitim istatistikleri, Örgün Eğitim, MEB,2006-2007, s.15

⁵² Milli Eğitim istatistikleri, Örgün Eğitim, MEB,2006-2007, s.3

⁵³ Milli Eğitim istatistikleri, Örgün Eğitim, MEB,2006-2007, s.14

⁵⁴ Milli Eğitim istatistikleri, Örgün Eğitim, MEB,2006-2007,s.6

⁵⁵ Milli Eğitim istatistikleri, Örgün Eğitim, MEB,2006-2007, s.6

zorunlu 12 yıllık eğitim yapısına dönüştürülmüştür⁵⁶. Bu sistemde ilk iki 4+4 eğitim programı devam zorunluluğu ile “ilköğretim veya yeni adı ile temel eğitim”i ifade etmektedir. Yeni sistemde ilk iki kademenin sonunda liseye giriş sınavının adı da “Temel Öğretimden Ortaöğretime Geçiş Sınavı” (TEOG)’dır. AK Parti dönemi kendi içinde 2002-2013 yılları arasında okul, şube ve öğrenci sayıları bakımından incelendiğinde oluşan tablo şu şekildedir⁵⁷:

Tablo 2.1: 2002-2013 Yılları Arası Türkiye Geneli Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı

Yıllar	Okul	Şube/Derslik	Öğrenci	Derslik Başına Öğrenci Sayısı
2002/2003	35.133	377.609	10.331.645	27,4
2003/2004	36.114	386.779	10.479.538	27,1
2004/2005	35.611	380.126	10.565.389	27,8
2005/2006	34.990	382.061	10.673.935	27,9
2006/2007	34.656	387.351	10.846.930	28,0
2007/2008	34.093	382.521	10.870.570	28,4
2008/2009	33.769	408.221	10.709.920	26,2
2009/2010	32.310	416.930	10.916.643	26,2
2010/2011	32.797	418.334	10.981.100	26,2
2011/2012	32.108	422.751	10.979.301	26,0
2012/2013*	46.156	444.106	11.160.896	25,1

*2012/2013 Eğitim Öğretim Yılından itibaren 4+4 kademeli eğitime geçildiğinden ilkokul+ortaokul sayı verileri toplam şeklinde girilmiştir.

Kaynak: MEB, Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim, 2012-2013 Verileri Kullanılmıştır.

Tablo 2.1’deki verilerden hareketle AK Parti dönemi eğitim alanında okul sayılarında azalma, derslik ve şube sayılarında artma görüldüğü söylenebilir. Bunun nedeni müstakil ilkokulların kapatılması, yerine daha büyük okulların ve dersliklerin yapılmış olmasıdır. M.E.B. 2012/2013 istatistikleri verilerine göre bu dönemde yeni yapılan derslik sayısı yaklaşık 120.000 kadardır⁵⁸. Öğrenci sayısı da nüfusa ve

⁵⁶ R.G.,11 Nisan 2012,Sayı:28261, 30.03.2012 tarih ve 6287 sayılı kanun.

⁵⁷ Milli Eğitim istatistikleri, Örgün Eğitim, 2012-2013, s.16

⁵⁸ Milli Eğitim istatistikleri, Örgün Eğitim, 2012-2013, s.234.

okullaşma oranına bağılı olarak yaklaşık altı yüz altmış bin artmıştır. Sivas ili örneğinde ise Tablo 2.2’de şu şekildedir:

Tablo 2.2: Sivas İli, Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı⁵⁹

Yıllar	Derslik Başına Öğrenci Sayısı
2002/2003	26
2012/2013	21

Ak Parti’nin okul, derslik sayılarını artırarak ve öğretmen başına düşen öğrenci sayısını düşürerek eğitimde öğretmenin daha verimli olmasını, verilmek istenen kazanımların öğrenci tarafından daha iyi anlaşılmasını ve tabii ki ders başarısının artırılmasını sağlamak istediği takdir edilmesi gereken bir başarıdır. Bu verilerden hareketle Türkiye geneli sınıf öğrenci ortalamalarını azaltma çabaları sonuç vermiş görünmekte 2002 yılında sınıf başına öğrenci sayısı ortalama 27 öğrenci iken 2013 yılında bu sayının 25 öğrenciye gerilediği anlaşılmaktadır. Sivas ilinde ise bu ortalamalar 2002 yılında 26 öğrenciden 2013 yılında 21 öğrenciye düşerek ülke ortalamasına nispeten daha iyi durumda olduğu görülmektedir. Ancak burada şu hususun hatırlatılması gerekmektedir. Sınıf/derslik başına öğrenci ortalamaları birçok dünya ülkesine göre ülkemizde iyi hatta Avrupa Birliği ülkeleri standartlarına yakın görünmekle birlikte ülkenin birçok yerindeki okullarda hâlâ 60-70 öğrencili kalabalık sınıfların varlığı eğitimle ilgili pek çok kişinin bildiği bir gerçektir. Ortalamaların düşük çıkmasındaki neden ise bazı küçük yerleşimlerde 10 öğrenciye kadar okul, sınıf açılması ve öğretmen ataması yapılmasından kaynaklanmaktadır. Hatta bugün dahi birçok köy okulunda birden fazla sınıf öğrencisinin birleştirilerek “Birleştirilmiş Sınıflı İlkokul” uygulaması devam etmektedir.

Her şeye rağmen Ak Parti’nin okul, derslik yapımı ve öğretmen atamasını yeterli sayıya ulaştırma çalışmaları sayısal olarak başarılı görünmektedir. 61. Hükümet Programı ile TBMM’ de güven oylamasına sunulan program metninde konu ile ilgili bir bölüm şu şekildedir:

⁵⁹ Millete Hizmet Yolunda 12 Yıl AK Parti Sivas Raporu, s.11. <http://images.teskilat.akparti.org.tr/uploads/documents/SIVAS.pdf> (Erişim Tarihi, 20.03.2014)

“...Eğitimin tüm kademelerinde okullaşma oranlarında çok büyük artış kaydettik. 2002-2011 yılları arasında 163.000 yeni derslik inşa ettik. Eğitim hizmetlerini kapsamlı bir yaklaşımla ele alıp, çocuklarımızın barınma, spor ve kültürel faaliyetlerine yönelik altyapı hizmetlerini de güçlendirdik. Bu çerçevede, 747 adet yeni pansiyon, 920 adet yeni spor salonu ve 6.146 adet yeni okul kütüphanesini hizmete açtık.⁶⁰”

Yukarıdaki sözlerden anlaşılacağı üzere AK Parti reformcu bir anlayışla ve sürekli gelişmiş ülkeleri takip eden bir siyasi yönetim algısı oluşturmaktadır. AK Parti hükümetleri içinde en uzun (altı yıl bir ay on dört gün) Milli Eğitim Bakanlığı yapmış olan Hüseyin ÇELİK⁶¹ partisinin ve hükümetin eğitimde AB’ ye uyum süreci doğrultusunda çalışmalar yaptığını şu cümlelerle dile getirmektedir:

“...AB’ ye uyum sürecinde ‘Herkes için Kaliteli Eğitim ve İstihdam’ temel hedef alınmış ve mevcut standartlar geliştirilmiştir. 21. Yüzyılın eğitim ihtiyaçlarına uygun bilgi toplumumuzu oluştururken aynı zamanda refaha ermiş, yüksek öğrenimli bir toplum olma yolunda çağdaş bir eğitim hizmeti verme çabamız devam edecektir.⁶²”

Ak Parti döneminin ikinci ve en uzun görev yapan Milli Eğitim Bakanı Hüseyin ÇELİK’in bu sözleri 58. ve 59. Hükümet programlarındaki “eğitim” başlığına atıfta bulunmakla birlikte AK Parti hükümetlerinin bir özeti sadedindedir. Eğitim konusunda yapılan çalışmaların ekonomik boyutunu anlamak için bu dönemde eğitime ayrılan bütçe konusu genel hatlarıyla değerlendirilecektir.

2.2.2. Eğitime Ayrılan Bütçe

Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca kurulan hükümetlerde eğitime ayrılan bütçe konusu siyasetin her zaman propaganda malzemesi olmuştur. Eğitime yapılan yatırımların ülke ekonomisindeki payı tüm diğer göstergelerle birlikte eğitim bütçesi ile de orantılıdır denilebilir. Eğitime ayrılan bütçe tüm hükümetlerin bütçe planı içinde ilk sıralardadır. Ancak Ak Parti, eğitime ayrılan bütçe konusunda birçok

⁶⁰ <http://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP61.htm> , s.19. Erişim Tarihi: 01.03.2014

⁶¹ <http://www.meb.gov.tr/meb/index3.html>, Erişim Tarihi:06.03.2014.

⁶² MEB, **Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinin Eğitim Sistemleri**, Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü,2006, s.10.

açıklamasında ülke bütçe sıralamasında kendi dönemlerinde eğitimin birinci sırada yer aldığı, bunun da eğitime verdikleri önemin bir göstergesi olarak kamuoyu tarafından bilinmesi gerektiğini şu şekilde ifade etmiştir:

“...Millî Eğitim Bakanlığı bütçesi yüzde 186 oranında artırılmıştır. Önümüzdeki dönemde de kamu harcamalarında en büyük pay, yine eğitime ayrılacaktır.”⁶³

Tablo 2.3: 2002-2013 Merkezi Yönetim Bütçesinin M.E.B.Bütçesine Oranı⁶⁴

Yıl	Bütçe Oran (%)
2002	7,60
2013	11,76

2002 Yılında eğitime ayrılan bütçenin genel bütçeye oranı 7,60 iken 2013 yılında bu oran 11,76'ya yükselmiştir. Eğitime ayrılan bütçe içerisinde de önemli bir gider, büyük ölçüde personel harcamalarıdır. Milli Eğitim Bakanlığı kadrosunun bir milyon kişiye yaklaştığı göz önünde tutulmalıdır. Aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yirmi milyona yakın öğrenci, altmış bine yakın okul, sekiz yüz bin civarında öğretmen bulunmaktadır. Bu bilgiler ışığında Ak Parti'nin eğitime ayrılan bütçe ile ilgili 2014 yılı yerel seçim çalışmaları raporunda şu ifade yer almaktadır:

“Genel bütçeden en büyük payı eğitime ayırdık. 2002 yılında tüm eğitim harcamalarına genel bütçeden 11,3 Milyar TL ayrılmış iken bu pay 2014 yılında yaklaşık 7 kat yükselerek 78,5 milyar TL'ye çıkmıştır.”⁶⁵

Bununla birlikte iller bazında hazırlanan seçim raporlarında Sivas ili için ayrılan bütçe ve yapılan yardım konusunda verilen bilgi şu şekildedir:

“Sivas'a son 12 yılda 356 milyon TL yatırım yaptık.”⁶⁶

⁶³ <http://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP60.htm,s.16>, Erişim Tarihi: 01.03.2014

⁶⁴ **Millî Eğitim İstatistikleri**, Örgün Eğitim, 2012-2013, s.228.

⁶⁵ **Millete Hizmet Yolunda 12 Yıl AK Parti Türkiye Raporu**, s.58.<http://images.teskilat.akparti.org.tr/uploads/documents/SIVAS.pdf> (Erişim Tarihi, 20.03.2014)

⁶⁶ **Millete Hizmet Yolunda 12 Yıl AK Parti Sivas Raporu**, s.10, <http://images.teskilat.akparti.org.tr/uploads/documents/SIVAS.pdf> (Erişim Tarihi, 20.03.2014)

Ayrıca bakanlığa bağlı örgün eğitim kurumlarında okuyan yoksul öğrenciler için zorunlu eğitime devam etmek ve düzenli geliri olmamak şartı ile “Şartlı Nakit Transferi” adı altında öğrenci başına ailelere aylık para yardımı yapılmaktadır. Seçim raporunda bu konu ile ilgili bilgi de şu şekilde yer almaktadır:

“2003 yılından bu yana annelerinin hesabına kız öğrenci başına ayda 55 TL, erkek öğrenci başına ayda 45 TL yatırıyoruz. 2003 yılında başlattığımız, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu’ndan karşılanan Şartlı Eğitim Yardımı ile Sivas’ta her yıl ortalama 12.953 öğrenci için 2013 yılına kadar annelerin hesabına toplam 18,3 Milyon TL yatırdık⁶⁷.

Fakir öğrenciler için “Şartlı Nakit Transferi” yapılması sosyal devlet gereği önemli bir uygulamadır. Bununla birlikte engelli öğrenciler için de bir takım kolaylıklar ve imkânlar sağlandığı belirtilmektedir.

“...Özel ilgi bekleyen kesimleri toplumun saygın, aktif ve üretken unsurları yapmak Hükümetimizin başlıca hedefidir .... “Özürlü Sosyal Destek Programı” (ÖDES) ile engellilerimizin kendi projelerini hayata geçirmelerini sağladık. Özürlülerimize kendi evlerinde, özel kuruluşlarda ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu(SHÇEK)’na bağlı kurumlarda bakım programları uyguladık. Özürlülerin eğitim kurumlarına taşınması ve özel eğitim hizmeti programlarını uyguladık. Özürlülere yönelik olarak 2002'den bu yana; muhtaç özürlülerimizden her yıl yaklaşık 1 milyon 300 bin kişiye toplam 12 milyar 800 bin TL kaynak ayırdık.⁶⁸”

Eğitim bütçesinin bir diğer sosyal yardım unsuru da belirli bir gelirin altında kalan ancak başarılı öğrencilere sağlanan bursluluk imkânıdır. Bu noktada uzun yıllardır uygulanmakta olan bursluluk yardımı, miktar ve sayı olarak Ak Parti döneminde artırıldığı şu cümlelerle açıklanmaktadır:

“Türkiye geneli burslu öğrenci sayısı ilköğretimde, 2002 yılında 41.109 öğrenci iken 2013 yılında 101.444 öğrenciye yükselmiştir⁶⁹”... Burs ücreti ise 2002

⁶⁷ Millete Hizmet Yolunda 12 Yıl AK Parti Sivas Raporu, s.20.

⁶⁸ <http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/HP61.htm> , s.24, Erişim Tarihi:06.03.2014

⁶⁹ Milli Eğitim istatistikleri, Örgün Eğitim, 2006-2007, s.151.

yılında yaklaşık 13,00 Türk Lirası iken 2013 yılında yaklaşık 125,00 Türk Lirasına yükselmiştir⁷⁰”.

Eğitime ayrılan bütçe ve mâli imkân bilgilerinden sonra önemli bir diğer başlık, bu imkânın toplumun her kesimine, öğrencilerin tamamına ulaşım ulaşmadığının anlaşılması bakımından “Eğitime Ulaşım” konusudur. Kırsal kesimdeki öğrencilerin okula ulaşmaları, dezavantajlı bölge ve dezavantajlı öğrenciler için uygulanan politikalar, cinsiyet oranları gibi sayısal veriler ve açıklamalar konunu bütünlüğü bakımından ele alınacaktır.

2.2.3. Eğitime Ulaşım

Eğitim-öğretim, günümüz dünyasında birey için artık en temel haklardan birisi olarak kabul edilmektedir. Tabi burada kastedilen eğitim “temel eğitim” yani bireyin okuma yazma öğrenmesi, kendini ifade edebilecek ortalama bir bilgi ve sosyal kültür seviyesine ulaşması gibi başlıklardır. Temel eğitimden sonrası ise bireyin imkân ve kabiliyeti ölçüsünde devam ettirilebilir. Devletler ve yönetimler ise temel hak olan eğitime ulaşma imkânlarını kendi halklarına sunmak ile yükümlüdürler.

Yönetimlerin ve milletlerin eğitim konusuna bakış ve isteklilikleri aynı zamanda gelişmişliklerinin de bir ölçüsü sayılmaktadır. Cumhuriyet tarihimiz boyunca gelen tüm hükümetler için eğitim şüphesiz bu öneme haizdir. Ancak eğitim öğretimde yapılan ve yapılmak istenenlerin aynı ölçüde başarılı olduğu söylenemez. AK Parti hükümetlerinin eğitimi ülkenin her alanında yaygın hale getirmek ve en temel haklardan birisi olarak eğitime ulaşma imkânları sağlamak konusunda yaptığı çalışmalar, öğrenim çağındakilerin okullaşma oranı, yeteri alt yapıya sahip olmayan kesimlerin taşınmalı eğitimi, kız-erkek sayıları başlıkları ile incelenmeye çalışılmıştır.

2.2.3.1. Okullaşma Oranı

Hükümetler döneminde yapılan onca maddi/fiziksel yatırıma rağmen eğitim imkânı her bölgeye veya her öğrenciye aynı ölçüde ulaşamamıştır. Bir bölgedeki

⁷⁰ Milli Eğitim istatistikleri, Örgün Eğitim, 2012-2013, s.211.

insanlar daha iyi donanımlı okullarda, öğretmen, araç gereç vs. problemleri çözülmüş şartlarda eğitim imkânına sahip iken bir başka yerde bu problemlerin bir kısmı çözüme kavuşturulamamış olabilmektedir. Yaş çağındaki çocuğun okula gitme oranı, cinsiyet oranı, gibi birçok sayısal göstergenin de genel hatlarıyla ortaya konulması gerekmektedir.

“...Eğitimin her kademesinde imkân ve fırsat eşitliği sağlanacak, herkese kabiliyeti ölçüsünde alabileceği azami eğitim hizmeti sunulacaktır.”⁷¹

Tablo 2.4: Öğretim yılı ve eğitim seviyesine göre Türkiye geneli okullaşma oranı ⁷² (2002-2013)

Yıllar	Okullaşma Oranı (%)
2002/2003	90,9
2003/2004	90,2
2004/2005	89,6
2005/2006	89,7
2006/2007	90,1
2007/2008	97,3
2008/2009	96,4
2009/2010	98,1
2010/2011	98,4
2011/2012	98,6
2012/2013*(4+4 kademeli eğitim)	İlkokul=98,8; Ortaokul=93

Not: 2000-2006 yılları arasında okullaşma oranları 2000 Genel Nüfus sayımı sonuçlarına göre, 2007 sonrası okullaşma oranı ise Adrese Dayalı Nüfus Kayıtları Sayımı'na göre hesaplanmıştır.

⁷¹ <http://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP58.htm> , s.23

⁷² **Milli Eğitim istatistikleri**, Örgün Eğitim, 2012-2013, s.1.

Tablo 2.5: Sivas İli Okullaşma Verileri (Son Beş Yıl Verileri)⁷³

Yıllar	Okullaşma Oranı (%)
*Önceki Yıllara Ait Veriler Yayınlanmamıştır	*
2008/2009	96,3
2009/2010	97,6
2010/2011	98,5
2011/2012	99,2
2012/2013*(4+4+4 kademeli eğitim)	İlkokul=98,8 ; Ortaokul=93,7

2.2.3.2. Taşımali Eğitim

Eğitime ulaşım konusunda önemli dezavantajlı durumlardan birisi de kenar bölgelerde veya küçük yerleşim birimlerindeki öğrencilerin okula devamı konusudur. Cumhuriyet tarihimiz boyunca köy, kasaba, nahiye şeklinde yerleşen küçük birimlerdeki çocukların okula gidebilmesi için çaba sarf edilmiştir. Bu noktada öncelikle ilkokul kademesi için köye veya kasabaya bir öğretmen göndererek şartlar ölçüsünde eğitim verilmiş, ilerleyen yaşlar için yatılı okullar ile sorun çözülmeye çalışılmıştır. Ak Parti döneminde ise “yatılı bölge okulları” uygulaması devam etmekle birlikte ilçe ve il merkezine uzak olan ve eğitim öğretim alt yapısı da yeterli olmayan yerler için “taşımali” eğitim uygulaması yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır. Böylelikle hem öğrencinin gün içinde merkezi yerlerde eğitim alması amaçlanmış hem de diğer zamanlarda ailesinin yanında kalması düşünülmüştür.

Tablo 2.6: Taşımali Eğitim Türkiye Geneli Sayı

Yıl	Taşımali Okul Sayısı	Taşımali Okul Sayısı	Taşımali Öğrenci Sayısı
2006/2007 ⁷⁴	6.410	27.818	694.329
*2012/2013 ⁷⁵	7.037	46.036	810.809

*2012/2013 Eğitim Öğretim Yılı'ndan itibaren kademeli eğitim nedeni ile ilkokul+ortaokul sayıları toplam olarak verilmiştir.

AK Parti, taşımali eğitim ile yeterli alt yapıya sahip olmayan yerleşimlerdeki özellikle köy çocuklarını ilçe ve il merkezlerine taşımış hem de çocukların

⁷³ Sivas Milli Eğitim Müdürlüğü 2012 Yılı Faaliyet Raporu, s.27.

⁷⁴ Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim, 2006-2007, s.70.

⁷⁵ Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim, 2006-2007, s.116.

ailelerinden uzak kalmamalarını sağlamış olmakla bu şartlar altındaki vatandaşın memnuniyetini kazanmaya çalışmıştır. İlköğretim öğrencilerinin eğitim öğretim hakkından eşit şekilde yararlanabilmesi ve eğitime erişim imkânlarının artırılmasına yönelik olarak uygulanmakta olan taşınmalı ilköğretim uygulaması devam etmektedir.⁷⁶ Böylelikle parti programındaki “*Temel eğitim, kamu tarafından parasız olarak sunulacaktır... 58. Hükümet programındaki “...Eğitimin her kademesinde imkan ve fırsat eşitliği sağlanacak,”* gibi vaatlerini de gerçekleştirmeye çalışmıştır.

Tablo 2.7: Taşınmalı Eğitim Sivas İli

Yıl	Taşınılan Okul Sayısı	Taşınan Okul Sayısı	Taşınan Öğrenci Sayısı
2006/2007 ⁷⁷	56	378	4.813
*2012/2013 ⁷⁸	70	492	5.583

Ak Parti'nin eğitim öğretimde fırsat eşitliği vaadi gereği dezavantajlı yerleşim yerlerindeki öğrenciler için yaygınlaştırmaya çalıştığı “taşınmalı eğitim” uygulamasından başka bir diğer uygulama da her dönem uygulanmaya çalışılan “yatılı bölge okulu” veya “pansiyonlu okul” uygulamasıdır. Yatılı veya pansiyonlu okul uygulaması taşıma şartları oluşmayan yerlerdeki öğrenciler için “1-8” sınıflara kadar bir okulda barınma, yeme, öğrenim görme imkânlarının sunulduğu okullar olarak Yatılı İlköğretim Bölge Okulu (YİBO), Yatılı Bölge Okulu (YABO) veya Pansiyonlu İlköğretim Okulları (PİYO) gibi bilinen isimleriyle yatılı okullar uygulaması devam etmektedir.

⁷⁶ <http://images.teskilat.akparti.org.tr/uploads/documents/SIVAS.pdf> (Erişim Tarihi, 20.03.2014)
“Millete Hizmet Yolunda 12 Yıl AK Parti Türkiye Raporu”, s.80.

⁷⁷ Milli Eğitim istatistikleri, Örgün Eğitim, 2006-2007, s.71.

⁷⁸ Milli Eğitim istatistikleri, Örgün Eğitim, 2006-2007,s.117.

Tablo 2.8: Türkiye Geneli Resmi Yatılı/Pansiyonlu İlköğretim Okulu ve Öğrenci Sayısı

Yıl	Pansiyonlu Okul Sayısı	Yatılı Öğrenci Sayısı
2002/2003 ⁷⁹	521	166.563
*2012/2013 ⁸⁰	459	115.961

Yatılı okul uygulaması eğitime ulaşımında dezavantajlı öğrenciler için bir imkân olmakla birlikte bu çağ yaşındaki çocuklar için ailenin desteğine ihtiyaç duyulan bir dönemde bir çok bölge öğrencisi ile birlikte yatılı kalınması ve kişisel ihtiyaçlarını yeterince karşılayamama gibi farklı dezavantajlar da oluşturduğundan çoğunlukla istenilen başarı düzeyine ulaşamamaktadır. Yatılı/ pansiyonlu okul uygulaması çoğunlukla ilçe veya şehre göç etme imkânı olmayan ve çocuğunu da günlük okula götürüp getirme imkânı bulunmayan aileler için dağınık yerleşim birimlerinde bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır. 1997 yılından itibaren ilköğretimin 8 yıl ve zorunlu olması, Ak Parti'nin de kademeli eğitime geçmekle birlikte bu uygulamayı devam ettirmesinin uygulamada payı büyüktür.

Tablo 2.9: Sivas İli Pansiyonlu Resmi İlköğretim Okulu ve Öğrenci Sayısı

Yıl	Pansiyonlu Okul Sayısı	Yatılı Öğrenci Sayısı
*Önceki yıllara ait veri bulunmamaktadır.	-	-
*2012/2013 ⁸¹	16	2.730

Sivas ili için de yatılı ve pansiyonlu okul uygulaması bölge şartlarına göre zorunluluk oluşturmuştur. Türkiye'nin en geniş coğrafi yerleşim yerlerinden birisi olması ve ulaşım sorunları nedeni ile yatılı okul uygulamasında Sivas'ta her ilçe için en az bir okul şeklinde çözüme yaklaştırmaya çalışılmıştır.

⁷⁹ Milli Eğitim istatistikleri, Örgün Eğitim, 2006-2007, s.150.

⁸⁰ MEB, 2012/2013 Faaliyet Raporu, s.46.

⁸¹ Sivas Milli Eğitim Müdürlüğü 2012 Yılı Faaliyet Raporu, s.26.

2.2.3.3. Kız Erkek Öğrenci Sayıları

Eğitime ulaşma konusundaki fiziki dezavantajların bir kısmı yukarıda okul, derslik, öğretmen ihtiyacı, taşınalı eğitim ve yatılı okul uygulamalarında kısaca açıklanmaya çalışılmıştı. Eğitime ulaşmadaki sosyal ve kültürel dezavantajlar ise eğitime ulaşım konusunun önemli problem alanlarından birisini teşkil eder. Toplumumuzun hâlâ yaklaşık üçte birinin köylerde yaşadığı ve kültürel değişime rağmen geleneksel aile yapısının etkinliğini koruduğu hususları dikkate alındığında kız çocukların okula gitmesi, eğitimini devam ettirmesi ve taşınalı eğitim/ yatılı eğitim gibi uygulamalardan yararlandırılması önemli sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Tabi ki kız çocuklar için bu dezavantajlar eğitim öğretimde kız öğrencilerin okullaşma oranında erkek öğrencilere nazaran düşük sayılar olarak kendini göstermektedir.

“Okula gidemeyen veya gönderilmeyen kız çocuklarımıza yönelik <Haydi Kızlar Okula> kampanyası ile yaklaşık 250 bin kızımız okula kazandırılmıştır.⁸²“

Kız çocuklar için okula devam etme dezavantajları AK Parti döneminde geniş boyutları ile ele alınarak ailelerin kızlarını okula göndermeleri teşvik edilmeye çalışılmıştır. Bu noktadan hareketle AK Parti Milli Eğitim Bakanlığı’na destek olması için, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nı, Diyanet İşleri Başkanlığı’nı, Valilikler ve Kaymakamlıklar gibi idare yapılarını da aileleri ikna etmek için görevlendirmiştir. Şartlı Nakit Yardımı’nda kız çocuklara fazla yardım yapılması, zorunlu eğitimde çocuğunu mazeretsiz ve sürekli olarak okula göndermeyen veliye para cezası verilmesi, yatılı okullara en az bir bayan idareci atama zorunluluğu, kız çocuklarının erken evlendirilmesinin caydırılması gibi uygulamalar ile bu konuda 2002 yılından 2013 yılına kadar ilerleme kaydedildiği anlaşılmaktadır.

---

⁸² 60. Hükümet Programı’ndan

Tablo 2.10: Türkiye Geneli İlköğretim Okulu Kız Öğrenci Sayıları ve İlköğretim Mezun Kız Öğrenci Sayıları

Yıllar	İlköğretim toplam öğrenci sayısı	İlköğretimde Kız Öğrenci sayısı	İlköğretimde kız öğrenci oranı(%)	İlköğretim mezun toplam	İlköğretimden Mezun kız öğrenci Sayısı	İlköğretimden mezun kız öğrenci oranı(%)
2001/'02	10.477.616	4.880.555	46,6	1.071.606	471.568	44,0
2002/'03	10.331.645	4.828.218	46,7	1.165.489	518.404	44,5
2003/'04	10.479.538	4.921.343	47,0	1.136.448	514.395	45,3
2004/'05	10.565.389	4.977.614	47,1	1.125.012	509.698	45,3
2005/'06	10.673.935	5.058.344	47,4	1.108.986	510.151	46,0
2006/'07	10.846.930	5.162.321	47,6	1.130.599	525.096	46,4
2007/'08	10.870.570	5.193.698	47,8	1.193.761	558.746	46,8
2008/'09	10.709.920	5.156.049	48,1	1.180.162	552.985	46,9
2009/'10	10.916.643	5.284.315	48,4	1.185.938	558.301	47,1
2010/'11	10.981.100	5.357.624	48,8	1.226.473	582.601	47,5
2011/'12	10.979.301	5.356.640	48,8	1.252.147	599.125	47,8
2012/'13	11.160.896	5.482.632	49,1	1.205.507	577.160	47,9

*Sayılar Milli Eğitim Bakanlığı, 2002-2013 yılları istatistik verilerinden faydalanılarak verilmiştir. Oranlar ise bu veriler sonucunda hesaplanmıştır.

Kız çocukların okula devamı konusunda Sivas ili verileri ülke ortalaması ile benzerlik göstermektedir. Gerek Orta Anadolu Bölgesi'nde bulunan Sivas'ın geleneksel yapısı gerekse okula ulaşım sorunları Sivas'ta kız çocukları için dezavantajlı bir durum olmakla birlikte 2006-2013 yılları verileri incelendiğinde tüm bu okullaşma çabalarının kız öğrenciler için sonuç verdiği ve ilerleme kaydedildiği söylenebilir.

Tablo 2.11: Sivas İli, İlköğretim Kız öğrenci Sayıları

Yıl	İlköğretim toplam öğrenci sayısı	İlköğretimde Kız Öğrenci	İlköğretimde kızların oranı(%)	İlköğretim mezun toplam	İlköğretimde Mezun kız öğrenci Sayısı	İlköğretimde mezun kız oranı(%)
2006/'07	97.964	47.355	48,3	11.718	5.709	48,7
2012/'13	88.152	43.547	49,3	10.666	5.472	51,3

*2006 yılına kadar veri bulunmamaktadır. Sayılar Milli Eğitim Bakanlığı, 2006-2013 yılları istatistik verilerinden faydalanılarak verilmiştir. Oranlar ise bu veriler sonucunda hesaplanmıştır. İl bazında veriler 2006 yılından itibaren düzenli olarak verildiğinden 2006 yılı öncesine ait Sivas ili bazında bazı verilere rastlanılmamıştır.

2.2.4. Eğitim Materyalleri (Ders Kitabı, Bilgisayar, Akıllı Tahta, vb.)

Eğitim politikaları ile ilgili uygulamalarda “devlet”in veya devlet gücünü elinde tutan “iktidar”ın hiç şüphesiz en önemli araçlarının başında öğrencilere okutulacak ders kitapları gelmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Atatürk ve arkadaşları tarafından öğretilmek istenen yeni yurttaş tipi ve yeni ideoloji de “Medeni Bilgiler” benzeri kitaplar ve bu doğrultuda anlatımlarla desteklenmekte idi. Bu bağlamda Atatürk’ün bizzat kendisinin “Medeni Bilgiler” kitabını okullarda yurttaşlık bilgisi dersleri için yazdırdığı bilinmektedir⁸³.

Ak Parti döneminde de ders kitaplarının gerek ders kitaplarındaki içerik gerekse hükümet programlarındaki kendi politika tanımlarından hareketle liberal, demokrat, evrensel değerlere saygılı ve yenilikçi bir anlatım ve program ile oluşturulmaya çalışıldığı söylenebilir. Ak Partinin bu şekilde hareket etmekteki bir amacı da siyasi kökleri nedeni ile kendinden “kuşku” duyanlara karşı adeta “ilericiliğin öncüsü” algısı oluşturmak istediği değişik çevrelerce dile getirilmiştir. Parti, kendinden önceki iktidarlar tarafından uzun yıllar ders programına konulan “Vatandaşlık Bilgisi” dersinin adını, “Vatandaşlık ve Demokrasi-Vatandaşlık ve İnsan Hakları” olarak adlandırmakta veya ders kitaplarında sıkça geçen “devlet”, “ulus”, “görevlerimiz” gibi kavramlar yerine “millet”, “vatandaş”, “haklarımız”, “sorumluluklarımız” gibi kavramları yerleştirmektedir. Ak Parti dönemi ilköğretimin ders kitaplarının incelemesi ayrı ve derinlemesine bir araştırma alanı olduğundan konuya sadece bir örnek olarak, 2004 yılından itibaren “Sosyal Bilgiler Dersi” için hazırlanan programda öğrencilere verilecek değerler⁸⁴ başlığı ile şu program belirtilmiştir:

⁸³ Halis Çetin, **Modernleştirme Krizi**, Orion Yayınları, Ankara,2007,s.156

⁸⁴ Yusuf Keskin, **Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması**,Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul,2008,s.310

Tablo 2.12: 2004 Tarihli İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Sınıflara Göre Doğrudan Verilecek Değerler

ÖĞRENME ALANI	SINIFLAR	
	4. Sınıf	5. Sınıf
Birey ve Kimlik	Duygu ve düşüncelere saygı, Hoşgörü	Sorumluluk
Kültür ve Miras	Türk büyüklerine saygı, Aile birliğine önem verme, Vatanseverlik	Estetik
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Doğa sevgisi	Doğal çevreye duyarlılık
Üretim, Tüketim ve Dağıtım	Temizlik ve Sağlıklı olmaya önem verme	Çalışkanlık
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilimsellik	Akademik dürüstlük
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Yardıms severlik	Dayanışma
Güç, Yönetim ve Toplum	Bağımsızlık	Adil Olma, Bayrağa ve İstiklâl Marşı'na saygı
Küresel Bağlantılar	Misafirperverlik	Tarihsel mirasa duyarlılık

Yeni programda bu sistemde değişikliğe gidilerek 7. ve 8. sınıflarda ayrı bir ders olarak okutulan “Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi” dersi kaldırılmış ve bu dersin konuları sosyal bilgiler dersi içerisine dâhil edilmiştir. Konuların farklı sınıflarda, daha üst düzey hedefler göz önüne alınarak öğretilmesi (sarmallık ilkesi) esas alınmıştır⁸⁵. Eğitim ve öğretimin bu denli önemli bir aracı olan ders kitapları konusunda önceki dönemlerde yine Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylı birçok ders kitabı arasından bazen bakanlığın bazen öğretmenlerin kararlaştırdığı kitaplar belirlenip eğitim döneminin başında veli tarafından temin edilmekte idi. Ak Parti döneminde ise bu kitapların tamamı Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenip ancak bu sefer devlet tarafından ücretsiz olarak okullara ve öğrenciye ulaştırılmaya başlanmıştır.

⁸⁵ MEB, İlköğretim 1–5. Sınıflar Programları Tanıtım El Kitabı, 2005, s.7.

“Cumhuriyet tarihimizde ilk defa iktidarımız döneminde, ilköğretim ve ortaöğretimde her çocuğumuza ücretsiz ders kitabı verilmesi uygulamasını başlattık.⁸⁶” ve “Ücretsiz Ders Kitabı Türkiye Geneli 2003 yılında 81.834.281 adet kitap dağıtıldı, 2013’te bu sayı 133.586.334 ilköğretim ders kitabı oldu.⁸⁷” ifadeleri AK Parti’nin ders kitabı ile ilgili yaptığı çalışmaları belirtmektedir.

Ücretsiz ders kitabı konusundaki çalışmalarda Sivas için paylaşılan bilgi şu şekildedir:

“2003 yılında uygulamaya koyduğumuz Ücretsiz Ders Kitabı projesiyle öğrenciler için kitap bulma derdine, veliler için kitap alma çilesine son verdik. Çocuklarımız artık sınıflarına girdiklerinde kitaplarını sıralarının üstünde buluyorlar. 2003- 2013 yılları arasında Sivas’taki öğrencilerimize 27,4 Milyon TL maliyetle 16,2 milyon adet ders kitabını ücretsiz olarak dağıttık.⁸⁸”

Felsefeci ve yazar Bumin’in de belirttiği gibi eğitim sürecinde özellikle ders kitapları, söz konusu düzen meşrulaştırmak ve sürekliliğini sağlamak amacıyla gerekli bilgi ve söylemlerin aktarıldığı ve yeniden üretildiği en önemli araçlardan biridir.⁸⁹” Ders kitaplarının devlet tarafından hazırlanıp ücretsiz verilmesi uygulamasının yanı sıra okullarda teknolojik imkânların artırılması da AK Parti’nin seçim beyannamelerinde şu şekilde belirtilmiştir:

“2002 yılında 63 öğrenciye 1 bilgisayar düşerken, 2013 eğitim ve öğretim yılında 17 öğrenciye 1 bilgisayar düşmektedir. 6 Şubat 2012 tarihinde dağıtımına başlanan FATİH projesiyle de 4 yıl içinde her öğrenciye 1 tablet bilgisayar verilecektir. Okullarımızda projeksiyon sayısı 158.294 adettir. Eylül 2013 tarihi itibarıyla akıllı tahta sayısı 84.921 adettir.⁹⁰”

AK Parti dönemi okullarda uygulanan gelişmelerden biri de teknolojik imkânların yaygınlaştırılmasıdır. Teknolojik imkânlar olarak akıllı tahta, bilgisayar destekli sınıflar/ laboratuvarlar, internet erişimi gibi uygulamalar gelişmiş ülke eğitim

⁸⁶ 61. Hükümet programından

⁸⁷ <http://images.teskilat.akparti.org.tr/uploads/documents/SIVAS.pdf> (Erişim Tarihi, 20.03.2014) “Millete Hizmet Yolunda 12 Yıl AK Parti Türkiye Raporu”, s.86.

⁸⁸ Millete Hizmet Yolunda 12 Yıl AK Parti Sivas Raporu, s.19. <http://images.teskilat.akparti.org.tr/uploads/documents/SIVAS.pdf> (Erişim Tarihi, 20.03.2014)

⁸⁹ Kürşat Bumin, **Okulumuz, Resmi İdeolojimiz ve Politikaya Övgü**, Yol Yayınları, Ankara, 1998, s.59

⁹⁰ <http://images.teskilat.akparti.org.tr/uploads/documents/SIVAS.pdf> (Erişim Tarihi, 20.03.2014) “Millete Hizmet Yolunda 12 Yıl AK Parti Türkiye Raporu”, s.84.

sisteminde yıllar öncesinde kullanılmaktaydı. Ak Parti, eğitim politikalarında teknolojik gelişmelerin takibi için ülke geneline al yapısı ve şartları müsait olan tüm okullarda bu teknolojiyi yaygınlaştırdığını sık sık dile getirmiştir.

“2003- 2013 yılları arasında eğitimde ileri teknolojiyi yakalamak için Sivas’taki okullara;

- 11.100 adet bilgisayar gönderdik,
- 639 ADSL bağlantısı sağladık,
- Toplam 348 Bilişim Teknoloji Sınıfı kurduk⁹¹.”

“...Çocuklarımızı bilgi toplumuna hazırlama hedefimiz çerçevesinde 2002’de okullarımızda çok az sayıda ve çoğunluğu demode olan bilgisayar varken, bugün tam 844 bin bilgisayarı okullarımıza tahsis ettik. Okullarımızın yüzde 97’sine hızlı internet erişimi sağladık⁹²”

Teknolojinin eğitim öğretimde kullanılması gerçekten de AK Parti döneminde çok hızlı ve etkin bir şekilde yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır. Özellikle bilgisayar ve internetin bu kadar hızlı ve yaygın kullanıldığı günümüz dünyasında bu imkânların eğitim öğretime dahil edilmesi takdir edilmesi gereken bir başarıdır. Ancak bu imkânların henüz tam anlamıyla ülke genelinde istenilen düzeyde gerçekleşmemesi ve PISA (Uluslar Arası Öğrenci Değerlendirme Projesi) gibi ulusal ölçekli araştırmalarda beklenen ilerlemenin tam anlamıyla yakalanamaması⁹³ bir eleştiri konusu olarak değerlendirilmektedir.

2.3. Davranış ve Etik Alanında Yapılan Değişiklikler

Eğitim politikaları incelenirken konunun kapsamlı olarak ele alınabilmesi için birden fazla boyut ile araştırılması gerekmektedir. İktidar tarafından uygulanan politikaların okul, sınıf, öğretmen sayısı, öğrenci sayısı, eğitim bütçesi, eğitim araç gereçleri, vs. birçok başlığı fiziksel olarak değerlendirilirken konunun “fiziki ve maddi” boyutu ele alınmış olmaktadır. Eski ifadesiyle “talim” unsurlarının yanı sıra

⁹¹ Millete Hizmet Yolunda 12 Yıl AK Parti Sivas Raporu, s.21. <http://images.teskilat.akparti.org.tr/uploads/documents/SIVAS.pdf> (Erişim Tarihi, 20.03.2014)

⁹²61. Hükümet Programı’ndan

⁹³ PISA 2012 Ön Raporu, MEB, YEGİTEK, Ankara,2013, s.12

çok önemli bir diğer boyut eğitimde kılık kıyafet, ders programlarının davranış yönüyle içeriği, bu programlarla yetişen neslin düşünce yapısı gibi konuların ele alındığı ve eğitimin “manevi” boyutu da sayılabilecek “terbiye” unsurlarıdır. Bu “terbiye” veya “davranış” boyutu ülkemizde genellikle bir “ehlileştirme”, “evrilme” veya devlete layık “yurttaş yetiştirme⁹⁴” maksadıyla düşünülmüştür. Konunun ele alındığı ülke Türkiye olunca yaşanan derin tarihi ve siyasi olaylar doğrultusunda eğitim politikaları aslında işin hep “davranış alanını” nı belirleyen boyutu olmuştur. Adına ne denilirse denilsin bu boyut AK Parti öncesinde ve AK Parti döneminde eğitimde belki de asıl hedef konumunda olmuştur. Eğitimin içinde doğal bir boyut olarak kişinin psikolojik ve sosyal gelişimi doğrultusunda bir pedagoji alanı olması gereken bu alan Türkiye Cumhuriyeti gibi “stratejik” öneme sahip ülkelerde genellikle ideolojik olarak değerlendirilmektedir.

2.3.1. Kılık- Kıyafet

Eğitim öğretimde kıyafet konusu adeta uygulanmak istenen eğitim politikalarının olmazsa olmaz simgelerinden birisi olarak sürekli gündemde olmaktadır. Cumhuriyet dönemi devrimleri sırasında da “harf inkılabı” ile birlikte “kılık kıyafet kanunu” en dikkat çekici değişiklikler arasında yer almışlardır. Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında kız ve erkek çocuklar için belirlenen kıyafetler, okul önlükleri hiç şüphesiz kapsamlıca ele alınması gereken sembollerden olmuştur.

AK Parti’ye kadar olan dönemde okullardaki kılık kıyafet meselesi küçük farklılıklarla genelde bütüncül ve tek tip olarak ele alınmıştır denilebilir. Öğrenci ve öğretmenler için kılık kıyafet tarifi baş açık, öğrenciler için genelde tek tip bir forma, saçlar toplu ve düzgün⁹⁵ vb. detaylarla da tanımlanarak uygulanmakta idi. Kimi zamanlar etek boyu ve saç uzunluğu kontrol edilerek öğretmen ve öğrenciler için disiplin suçu olarak değerlendirilmekte yönetmelik çerçevesinde cezai yaptırımlar da uygulanmakta idi. “28 Şubat Kararları” sonrasında ise ilköğretimde genel uygulama devam etmekle birlikte ortaöğretimden itibaren öğrenciler ve tüm kamu kuruluşları ile birlikte bayan öğretmenler için kılık kıyafet konusu başörtüsü engeli okul veya

⁹⁴ Halis Çetin, *Modernleşme ve Türkiye’de Modernleştirme Krizleri*, s.224.

⁹⁵ 26.11.1982 - 8/5663 B.K.K, MEB.’e Bağlı Kurumlardaki Görevlilerle Öğrencilerin Kılık Kıyafetine İlişkin Yönetmelik, madde:7-9.

kurumdan ilişğın kesilmesi boyutuna dahi vardırın uygulamalar⁹⁶ Türkiye’de yaşandı. Ak parti döneminde ilk başta müdahale edilmeyen bu sorun zamana bırakılmış görünmekte idi. Zaten kamu kurumlarında ortaya çıkabilecek küçük sorunlar öteden beri biraz siyasi atmosferin etkisi ile ve bazı idarecilerin kuralcı tutumları ile ilgili olduğu düşünölmekte idi. Şimdi tek başına iktidarı elinde bulduran bir partinin tutumu bu yönde olumlu olduğuna göre ve bir çok idareciyi de kendisi atadığına göre yasa olarak dokunulmayan bu konu sahada zamanla ılımlı bir zemine kaymalı idi. Zaman zaman konuya sert tepkiler verilmesi ise seçim meydanlarında iktidar partisinin elini güçlendiren bir argümandı. Kılık kıyafet yasağının 2012 yılında fiilen öğrenciler için ve 2013 yılında kamu personeli için kaldırıldığı yönetmelik değışiklikleri şunlardır:

“Öğrenciler, okul, sınıf ve şubelerde tek tip kıyafet giymeye zorlanamaz. Ancak, okul yönetimi ve okul-aile birliğinin koordinatörlüğünde, 4 üncü maddede yer alan sınırlamalara aykırı olmamak kaydıyla, velilerin yüzde ellisinden fazlasının muvafakati alınarak ilgili eğitim-öğretim yılı için okul kıyafeti veya kıyafetleri belirlenebilir.”⁹⁷ Kamu personeli için “Resmi elbise (üniforma) giymek zorunda olanlar” ibaresi “Emniyet Hizmetleri Sınıfına mensup olanlar, hâkimler, savcılar, Türk Silâhlı Kuvvetlerinde görev yapanlar” şeklinde değıştirilmiştir.”⁹⁸

Yönetmelik değışikliğinin gerçekleşmesi aslında AK Parti döneminde son yıllarda kamuda giderek azalan bir kılık kıyafet sorununun yasal dayanağının da tamamlanması anlamına gelmiştir. Ak Parti’nin “28 Şubat Kararları” sonrası değıştiremediğı pek az konudan biri olarak kalan bu anlayış ve uygulama zamana yayarak ve sukûnetle çözüme kavuşturulmuş görünmektedir. Bu konu partinin seçim çalışmalarında şu şekilde belirtilmiştir:

“Türkiye’deki normalleşme süreciyle birlikte “özgürlüklerin asıl, sınırlamaların istisna” olduğu evrensel kuralı çerçevesinde, ülkemizde yaşanan

⁹⁶ <http://gundemmaddesi.blogcu.com/bir-atilla-yayla-metni-ahlak-hukuk-ve-basortusu-yasagi/2941461>, Erişim Tarihi: 09.05.2014

⁹⁷ Resmi Gazete, 27 Kasım 2012, Sayı:28480, MEB’e Bağlı Kurumlarda Öğrencilerin Kılık Kıyafetlerine Dair Yönetmelik, madde:3/2

⁹⁸ R.G.,08 Ekim 2013, Sayı:28789, Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelikte Değışiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik, Madde:1-2.

zihinsel değişimine paralel olarak TBMM’de, kamuda, okullarda ve üniversitelerde başörtüsü yasağını fiilen ortadan kaldırdık.⁹⁹”

Kamuda ve okullarda başörtüsü sorunu özellikle çok katı uygulandığı dönemin kamuoyunda bir mağduriyet ve tepki alanı olarak ülke gündeminde ilk sıralarda yer almıştır. Adeta “28 Şubat”ın simgesi hâline gelmiştir. Halbuki uygulama yıllardan bu yana devam etmekteydi. Ancak zaman zaman görev alan hükümetlerin (Özal ve Erbakan Hükümetleri gibi) çabası sonucu sahada problem az sayıda ortaya çıkmakta idi. 1997 yılında meşhur “28 Şubat Milli Güvenlik Kurulu Kararları” sonrası uygulamalar kılık kıyafet meselesini ilk sıralara taşımıştı. AK Parti’nin 2002 yılında hükümet görevi almasının ardından kılık kıyafet ile ilgili mağduriyet haberleri daha az duyulmaktaydı. Öğrenci ve kamu personeli için 2012 ve 2013 yıllarında yapılan değişikliklerle AK Parti için de merakla beklenen kılık kıyafet sorunu ortadan kalkmış görünmektedir.

2.3.2. Ders Müfredatı

Ak Parti döneminde ders programlarında yapılan değişikliklere yukarıda yeri geldikçe değinilmişti. Ders programlarının içeriği, ders işleme anlayışı noktasında bu bölümde biraz daha farklı noktalardan açıklanmaya çalışılacaktır.

Ak Parti, önceki hükümetler zamanında oluşturulan ders programlarının ve uygulanan yöntemin kişiye ezberciliğe ittiğini, duyguları bastırılmış ve sınırlandırılmış bir vatandaş tipi yetiştirildiği eleştirilerini benimsediğini, bu nedenlerle de bilgiyi ezberlemeyi değil bilgiye ulaşmanın önemli olduğunu gereksiz ezberciliğin kişinin beynini körleştirdiğini, cumhuriyet dönemine hakim anlayışın kendi iktidarları döneminde kendi anlayışları doğrultusunda ancak evrensel değerlere atıfla değişmesi gerektiğini çeşitli açıklamaları ve uygulamaları ile ortaya koymuştur. Bu doğrultuda 60. hükümet programındaki ifadesi şu şekildedir:

“Hükümetimiz, özellikle ilköğretim ve ortaöğretimi, bilgi yüklemekten ziyade öğrencilere temel beceriler edinme, analiz ve sentez yapabilme, düşünebilme, sorgulama, sağlam bir karakter kazandırma dönemi olarak görmektedir. Bu dönemi,

⁹⁹ Millete Hizmet Yolunda 12 Yıl AK Parti Türkiye Raporu, s.19. <http://images.teskilat.akparti.org.tr/uploads/documents/SIVAS.pdf> (Erişim Tarihi, 20.03.2014)

aynı zamanda öğrencinin kendisi ve çevresiyle uyumlu, sosyal ve kültürel değerlerle toplumsal aidiyet duygusunu kazanacağı bir kimlik oluşturma aşaması olarak kabul etmektedir.İktidarımız, ilköğretim ve ortaöğretim kademesindeki müfredatları bu yaklaşımdan hareketle değiştirmiş ve tüm okullarımızda uygulamaya başlamıştır.(60. hükümet programı)“

Ders programlarında yer alan önemli bir husus da seçmeli derslerin çeşitliliğidir. Kur'an- Kerim, Hz. Muhammed'in Hayatı, Temel Dini Bilgiler ve Diğer Diller gibi derslerdir. Burada ağırlıklı olarak dikkat çeken dersler Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersine ek olarak konulan diğer din dersleridir. Önceki hükümetler döneminde Din Kültürü dersinin okutulup okutulmaması dahi tartışılırken Ak Parti'ni buna ilave olarak Kur'an- Kerim, Hz. Muhammed'in Hayatı, Temel Dini Bilgiler gibi dersleri programa dahil etmesi önemlidir.

“Temel eğitimin beşinci sınıfından itibaren "seçmeli dersler" konularak öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre genel ve mesleki eğitime yönelmeleri sağlanacaktır. ¹⁰⁰”

Ak Parti 2002 parti programında seçmeli dersler konusunu gündemine alacağını, seçmeli derslerin çeşitliliğini öğrenci gelişimi ve meslek seçimi için önemli olduğunu belirterek ileride yapacağı ders programı değişikliği için temel oluşturmuştur. Seçmeli dersler uygulaması önceki hükümetler zamanında da var olmakla birlikte ders sayısı ve içeriği bu denli geniş tutulmamıştır. AK Parti politikalarını eleştirenlerin tam da işaret ettiği önemli hususlardan birisi bu siyasi tutumdur. Bu tutumu eleştirenler, “Seçmeli Ders” uygulamalarının AK Parti'nin gerçek gündemini veya şuur altı yansımalarını hayata geçireceği ve bunu yaparken de adeta bir kılıf uydurarak haklı çıkmaya çalıştığı, asıl amacını hep bu siyasi tavrı ile gerçekleştirdiğini iddia etmektedirler. Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü'nün 2012-2013 Eğitim Öğretim Yılından itibaren ilköğretim okullarında uygulanması için yayımladığı seçmeli dersler¹⁰¹ aşağıdaki tabloda şu şekildedir:

¹⁰⁰ <http://www.tbmm.gov.tr/eyayin/>, Erişim Tarihi: 03.03.2014, 2002 Adalet ve Kalkınma Programı,s.74

¹⁰¹ <http://ikgm.meb.gov.tr/upload/TTK%C3%A7izelge.pdf>, Erişim Tarihi: 26.06.2014.

Tablo 2.13: Ortaokul Öğrencileri İçin Seçmeli Dersler

Seçilecek Ders Sıralaması	Dersin Adı	Haftalık Ders Saati
	Kur'an-ı Kerim (4)	2
	Hz. Muhammed'in Hayatı (4)	2
	Temel Dinî Bilgiler (2)	2
	Okuma Becerileri (1)	2
	Yazarlık ve Yazma Becerileri (2)	2
	Yaşayan Diller ve Lehçeler (Adıgece ve Abazaca)(4)**	2
	Yaşayan Diller ve Lehçeler (Kurmançî ve Zazakî) (4) **	2
	Yabancı Dil (Almanca)(4) **	2
	Yabancı Dil (Arapça)(4) **	2
	Yabancı Dil (Fransızca)(4) **	2
	Yabancı Dil (İngilizce)(4) **	2
	Yabancı Dil (Diğer)(4) **	2
	Bilim Uygulamaları (4)	2
	Matematik uygulamaları (4)	2
	Görsel Sanatlar (4)	2/(4) ***
	Müzik (4)	2/(4) ***
	Spor ve Fiziki Etkinlikler (4)	2/(4) ***
	Drama (2)	2
	Zekâ Oyunları (4)	2
	Halk Kültürü **** (1)	2
	Hukuk ve Adalet **** (1)	2

*Bu derslerden haftalık sekiz saati dolduracak şekilde seçilir.

Kaynak: MEB, Talim Terbiye Kurulu

Seçmeli derslerin çeşitliliği ve muhtevası incelendiğinde aslında itiraz edilecek bir durum olmadığı hatta bu uygulamanın övülmeye değer olduğu söylenebilir. Bu uygulama ile haftalık 30-37 saat aralığında ders yükü bulunan “temel eğitim” ikinci kademe öğrencileri için toplamda sekiz saatlik dersler öğrenci ve velisi tarafından isteğe göre belirlenmektedir. Seçmeli dersler arasında din

dersleri, spor dersleri, ikinci yabancı (Kürtçe, Çerkezce dahil) dil, bilim uygulama dersleri, vb. gibi çeşitlilik sunulmaktadır. Ancak burada en çok dikkat çeken din temeline dayanan dersler ve ikinci yabancı dil meselesi olmuştur. Çünkü yerleşik devlet ve eğitim ideolojisi içinde “din” devlet eliyle öğretilmektedir. Ayrıca tek dil de anayasada belirtilen Türkçe’dir. Yabancı dil olarak öğretilen dillerden ders programında İngilizce, Almanca ve Fransızca akademik ilerleme için yine devlet tarafından öğretilmektedir. Kur’an dersleri de yalnızca İmam Hatip Okulları’nda uygulanmaktadır. Seçmeli ders programına konulan Kur’an-ı Kerim dersi ve ikinci yabancı dil statüsündeki Kürtçe gibi dersler, itiraz edenlerin merkez noktası olmaktadır. Çünkü geçmişinde Kur’an Kursları’nın kapatılması, harf inkılabı gibi uygulamaları olan devlet anlayışından sonra Kur’an derslerine tüm okullara kadar izin verilmesi sözü edilen kesim tarafından endişe ile karşılanmıştır. Kur’an dersleri ile birlikte öğrencilerin derslerde başını örtebilecek olması ise konuya hassasiyetle yaklaşan kesimin endişelerini arttırmıştır. Kürtçe’nin seçmeli dersler arasında yer alması ise cumhuriyet dönemindeki tüm hükümetlerce dile getirilen “üniter yapıyı” bozacağı aynı zamanda anayasadaki devletin dilinin Türkçe olduğu ilkesini sarsacağı eleştirilerini beraberinde getirmiştir.

AK Parti hükümetlerinin eğitim alanında yaptığı değişikliklerin bir diğer boyutu olarak “akademik alan” ayrı bir başlıkla değerlendirilmeye çalışılacaktır.

2.3.3. Dindar Nesil Yetiştiriliyor Söylemi

Ak Parti eğitim politikaları incelenirken kuşkusuz önemli bir konu da 11 yıldır devam eden bir iktidarın bu uygulamaları süresince ve bundan sonraki hedeflerinde akademik verilerin ötesinde ne yapmaya çalıştığıdır. 11 yıllık iktidarı süresince 5 bakan ve defalarca yapılan sistem ve ders programı değişiklikleri ile yönlendirilen milyonlarca öğrencinin nasıl bir yapıda yetiştiği ve veya yetiştirildiği merak konusudur.

AK Parti ile ilgili önemli iddialardan biri, partinin ideolojik duruşu ve siyasal geçmişi nedeni ile “dindar nesil” benzeri tanımlarla cumhuriyet döneminin yıllarca oluşturmaya çalıştığı nesil yapısı dışında, kendi parti değer yargıları doğrultusunda maksatlı bir nesil yetiştirme politikasında bulunduğu iddiasıdır. AK Parti liderinin imam hatip okulu mezunu olmasının yanı sıra lider kadrosunun da genelde imam

hatip okulu mezunu olmaları, siyasi geçmişlerinde “siyasal İslâmcı” veya “muhafazakâr” şeklinde tanımlanan partilerde yer almaları, özel hayatlarındaki tercihleri vb. nedenlerle partinin eğitimde salt başarı ve teknik anlamda değişiklik yapmayacağı, eğitim aygıtını tüm siyasi iktidarlarda olduğu gibi kendi fikirleri doğrultusunda şekillendirmek istediği yorumlarını kimileri için güçlendirmektedir. “28 Şubat”ın derin izlerinden olumsuz etkilenen ve bundan rahatsız olan geniş halk tabanından da aldığı desteğin bir yansıması olarak AK Parti zaman zaman din eğitimi, başörtüsü, gibi konularda yapmak istediği değişikliklerin işaretlerini vermekten kaçınmamıştır:

“Din eğitimi ve öğretimi konusunda anayasanın 24. maddesiyle devlete verilen görevler, bu maddenin lafzına ve ruhuna uygun düşecek şekilde yerine getirilecek; özellikle isteğe bağlı din eğitimi ihtiyacı, eksiksiz düzeyde karşılanarak elverişsiz koşullarda ve ehliyetsiz kişiler eliyle yürütülen sağlıksız ve denetim dışı din eğitimi uygulamalarına meydan verilmeyecektir.”¹⁰²

AKP Parti programında eğitim konusu ele alınırken insan hak ve özgürlüklerine de vurgu yapılmıştır. Bu husus partinin genel politikasına dayanak olan muhafazakâr yapısı ve bu yapı nedeniyle okullardaki başörtüsü, İmam Hatip Okulları sorunu konularına bakışını ifade etmek için bir işaret olarak da değerlendirilebilir, parti programında ilgili kısım şu şekildedir:

“Çağdaş ve demokratik milli eğitim reformumuzun hedefi ... İçinde yaşadığı toplumun değerlerine duyarlı bireylerin yetişmesine uygun koşulların ve fırsatların üretilmesi ve topluma sunulmasıdır.”¹⁰³

Ak Parti'nin yapmak istediği reform ve değişikliklerde sık sık gerekçesini evrensel değerlere, insan haklarına dayandırdığı önceki bölümlerde de belirtilmişti. Eğitim öğretim konusundaki en önemli etik/ahlâki problemlerden birisi hiç şüphesiz din eğitimi, dinsel anlayışın baskı altına alınması, öğrenci ve öğretmenler için başörtüsü ile derse girememe gibi konular olduğu bilinmekte idi. Ak Parti, eğitim öğretimi okul, derslik, öğretmen istihdamı, ders materyalleri ve teknolojik alt yapı ile geliştirmenin yanı sıra dindar insanlar için bir sorun alanı olan bu konuları da bir insan hakkı ihlali olarak çözmek istediğini vurgulamaktadır.

¹⁰² <http://www.tbmm.gov.tr/eyayin/>, 2002 Adalet ve Kalkınma Programı,s.77

¹⁰³ <http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/HP58.htm> , s.22

“İnsan hak ve özgürlüklerini bir davranış biçimi haline getirmek ve bu sayede insan hakları ihlallerini ortadan kaldırmak için ilköğretim okullarından ve kamu kuruluşlarından başlamak üzere eğitim programları düzenlenecektir.”¹⁰⁴”

Türk toplumunda cumhuriyet tarihi ile yaşıt sayılabilecek “dindarlık” veya din hassasiyetli yaşamın gerekleri konusu gündemi sürekli meşgul etmiştir. Türkiye’nin ve Türklerin modernleştirilmesi çabaları içinde devletin “din” algısı çerçevesinde vatandaşın da din algısının şekillendirilmeye çalışılması önemli bir eleştiri konusudur. Devletin bu algısına örnek olarak eğitim sistemindeki uygulamalar, kılık kıyafetle ilgili uygulamalar, Diyanet İşleri Başkanlığı’nın kurulması gibi uygulamaları dayanak olarak gösterilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti tarihi içinde köşe taşları sayılabilecek darbe ve muhtıralarda da din eksenli gerekçeler ile “irtica” endişesinin bildirilerde vurgulanması, adeta yeni kurulan devletin resmi ideolojisi olarak her dönem muhafazakâr halk kitlesi için bir uyarı levhası aşinalığında karşısına çıkmıştır. Bu yaşanmışlık ışığında AK Parti’nin eğitim politikaları içindeki din eksenli değişiklikleri ve kılık kıyafet sorununu çözüme girişimleri kendisine destek verenleri memnun ettiği ölçüde “cumhuriyet birikimine sahip” diğer bir kitle için endişe verici olmuştur.

2.4. Akademik Alanda Yapılan Değişiklikler

Eğitim öğretim alanında yapılan fiziksel değişiklikler ve etik alandaki değişikliklerden sonra önem arz eden diğer unsurlardan birisi de öğretmenin kaliteli olarak yetiştirilmesi, göreve başlayan öğretmenin geliştirilmesi, eğitim öğretimi tamamlayan rehberlik hizmetleri, okul veli işbirliğini sağlayan Okul Aile Birlikleri ve eğitimi canlı tutan yenilikçi öğretim metotları ile eğitimin akademik başarısının yükseltilmesi ile ilgili konuların incelendiği eğitimde akademik alan konusudur.

2.4.1. Öğretmen Kalitesi

Eğitimin tüm kademelerinde öğretmenlerin kalitesi uygulanmak istenilen eğitimin doğru ve süratli bir şekilde ortaya konulması bakımından son derece önemlidir. Çünkü siyasi iktidarlar ve hükümetler her ne sebeple olursa olsun

¹⁰⁴ <http://www.tbmm.gov.tr/eyayin/>, 2002 Adalet ve Kalkınma Partisi Programı, s.15

oluşturdukları eğitim politikalarını ancak bir aracı veya iletken olarak öğretmen marifetiyle uygulayabilirler. İşte bu noktada öğretmen yetiştirme, öğretmene verilen eğitim, öğretmen seçimi, öğretmeni yetiştirecek kurum ve kişiler gibi unsurlar önem kazanmaktadır. Cumhuriyet tarihi boyunca öğretmen yetiştirme işi değişik okul ve uygulamalar ile Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yürütülmüştür. Öğretmen yetiştiren kurumlar 20 Temmuz 1982 'de Yüksek Öğretim Kurumuna bağlanmıştır. Öğretmen yetiştirme işinin YÖK'e bağlanması akademik anlamda olumlu gibi görünse de uygulama safhasında aşağıda belirtilen bazı eksiklikler nedeni ile yeterince başarıya ulaşmadığı söylenebilir:

Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları laboratuvar, atölye, araç-gereç ve bütçe imkânları yönünden eskiye göre çok geri kalmış ve ikinci sınıf kurumlar durumuna düşmüşlerdir. Öğrenci kaynağının farklılaşması; yatılılık ve bursluluk sisteminin kaldırılması; yetişen öğretmen adaylarının öğretmen olup olmayacağı konusunda ilgili akademik kurulların görüşlerinin alınmaması; genel üniversite anlayışı içerisinde öğretmen adaylarının davranış, düşünce ve ideal bakımından "öğretmenleştirilmemesi" gibi olumsuz sonuçlar ortaya çıkmıştır¹⁰⁵. Öğretmen yetiştiren kurumlar hakkındaki tartışmalarda aşağıdaki iki nokta sürekli olarak vurgulanmıştır¹⁰⁶:

1. “Öğretmen yetiştiren kurumların öğretim kadrolarına nitelikli elemanların sağlanması için belirli ve tutarlı bir politika izlenmemiştir.
2. Öğretmen yetiştiren kurumların birçoğu öğretim elemanı, fiziki şartlar, ders araç ve gereçleri bakımından incelemeler yapılmadan açılmış bu kurumlardan mezun olan öğretmenlerin yetersizliği genel olarak eğitimin kalitesini olumsuz yönde etkilemiştir.”

¹⁰⁵ Tayyip DUMAN, **Türkiye'de Orta Öğretime Öğretmen Yetiştirme**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1991, s.215

¹⁰⁶ Ferhan OĞUZKAN, “Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirmenin Dünü - Bugünü. Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü-Bugünü-Geleceği Sempozyum”, 8-11 Haziran 1987. Ankara. Gazi Üniversitesi 1987. s.360

Tablo 2.14: Eğitim Fakülteleri, Öğretim Elemanı Başına Düşen Öğrenci Sayısı (Öğretmen Yetiştiren Okullar)

Yıl	Öğretim Görevlisi Başına Öğrenci Sayısı	Öğretim Üyesi Başına Öğrenci Sayısı	Öğretim Elemanı Genel Öğrenci Ortalaması
2003 ¹⁰⁷	48	114	81
2012	33,6	61,4	47,5

*2013 Yılı verileri henüz yayımlanmamıştır.

AK Parti hükümetleri öncesinde öğretmenlik mesleğine eğitim fakülteleri dışından oldukça yüksek sayıda atama yapılması da mesleğin kalitesi açısından kaygı oluşturmuştur. Örneğin 2003 yılı verilerine göre ülke genelinde ilköğretim okullarında sınıf öğretmeni toplamı 260.542 iken bunların 76.910 (%30), Eğitim Fakültesi mezunudur diğer alanlardan öğretmenlik formasyonu olanlarla bu sayı 227.718 (%87)'e ulaşmakta öğretmenlik ile hiçbir ilgisi olmayan ziraat, veterinerlik, inşaat gibi bölümlerden mezun olanların sayısı ise 32.824(%13) 'tür¹⁰⁸. Öğretmen ihtiyacını karşılanması için düşünülen bu uygulamadan sonra öğretmen sayıları şu şekildedir:

Tablo 2.15: Türkiye Geneli İlköğretim Öğretmen Sayıları¹⁰⁹

Yıl	İlköğretimde Çalışan Öğretmen Sayısı
2002/2003	373.303
2012/2013	551.802

Yukarıdaki Tablo 2.16 da ilköğretim alanında çalışan öğretmen sayılarını AK Parti'nin iktidara geldiği 2002 yılı ve araştırılan dönem olan 2013 sonunda göstermesi bakımından önemlidir.

Öğretmen sayılarının yer aldığı Tablo 20.'den sonra öğretmen başına düşen öğrenci sayısı da ilköğretimde yapılan çalışmaların geldiği yine bir başka önemli noktayı göstermektedir:

¹⁰⁷ Mustafa KALE, Gazi Üniv., *XIV.Eğitim Bilimleri Kongresi*, 2004,s.5

¹⁰⁸ Yüksel ÖZDEN, "YÖK Sonrası Eğitim Fakültelerinde Sayısal Gelişmeler", *Kâzım Karabekir Ün. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2006, sayı: 13, s.4

¹⁰⁹ <http://images.teskilat.akparti.org.tr/uploads/documents/SIVAS.pdf> (Erişim Tarihi, 20.03.2014) "Millete Hizmet Yolunda 12 Yıl AK Parti Türkiye Raporu", s.172.

Tablo 2.16: Türkiye Geneli Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı¹¹⁰

Yıl	Öğretmen Başına Öğrenci Sayısı
2001/2002	28
2012/2013	20

Yukarıdaki Tablo 2.17'ye bakıldığında öğretmen başına düşen öğrenci sayısının azaltılarak ders veriminin artırılması için gelinen nokta başarılı görünmektedir. Her ne kadar ortalamalar ülke genelinde aynı olmasa da her yıl önemli ölçüde öğretmen ataması yapılarak önemli bir sayısal gelişme yakalanmıştır. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı Sivas verileri ise aşağıdaki tabloda (Tablo 22) yer almaktadır:

Tablo 2.17: Sivas İli Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı¹¹¹

Yıl	Öğretmen Başına Öğrenci Sayısı
2002/2003	19,3
2012/2013	16

Yukarıdaki Tablo 2.18'de öğretmen başına düşen öğrenci sayısında ülke genelinde görülen iyileşme Sivas ili için nispeten daha başarılı durumda görünmektedir. Ülke genelinde 2013 yılı verilerine göre öğretmen başına 20 öğrenci ortalaması Sivas İlinde aynı hesaplama ile 16 öğrenci olarak görünmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı öğretmen istihdamı politikalarından kaynaklanan küçük farklılıklar olsa bile öğretmen başına düşen öğrenci sayıları Sivas ili ortalaması oldukça iyi durumdadır. İşte dikkat çekilen konu bu sayısal avantajın başarıya dönüşmesini artırma adına nicelik olarak yeterli orandaki öğretmenin nitelik olarak da yeterli hâle getirilmesi konusudur.

Ak Parti döneminde öğretmenlik mesleğinde önemli bir diğer husus ise yukarıda açıklanmaya çalışıldığı gibi öğretmenlerin eğitim kalitelerinin artırılmasıdır.

¹¹⁰ <http://images.teskilat.akparti.org.tr/uploads/documents/SIVAS.pdf> (Erişim Tarihi, 20.03.2014)
“Millete Hizmet Yolunda 12 Yıl AK Parti Türkiye Raporu”, s.148

¹¹¹ <http://sivas.meb.gov.tr>, Erişim Tarihi,18.03.2014

“Öğretmenlik mesleğinin toplumda hak ettiği itibarı yakalayabilmesi için, öğretmenlerin niteliklerinin yükseltilmesine paralel olarak, çalışma şartları iyileştirilecektir. Eğitim ve öğrenim hakkının kullanılmasının önündeki engeller kaldırılacak, eğitim hayatı boyunca sürecek bir süreç olarak kabul ve teşvik edilerek, kademeler arasında yatay ve dikey geçiş imkânları sağlanacaktır¹¹².”

Öğretmenlik mesleğini icra eden öğretmenlerin kalitesinin yükseltilmesi için öğretmenlik mesleğine girişte tüm lise mezunlarını önü açılmıştır. Öğretmenlik mesleğine girdikten sonra ise meslek içinde hizmet içi kurslar ve uzaktan eğitim gibi yöntemlerle öğretmenlerin mesleki gelişimi desteklenmiştir.

2.4.2. Öğretmen Geliştirme

Öğretmenin kaliteli bir eğitimle yetiştirilmesinden sonra önemli bir diğer konu da meslek içindeki öğretmenlerin sisteme ve değişikliklere ayak uydurabilmesi için öğretmeni geliştirme programları hazırlanması ihtiyacıdır. Mesleğe başlamadan önce alınan eğitimin kalitesinin yanı sıra hızla değişen eğitim metotlarına hele de ülkemizdeki sık değişikliklere öncelikle adapte olması gereken başlıca etken öğretmendir.

Mesleğe ilk defa başlayan öğretmen için birinci yıl neredeyse tüm özlük haklarına sahip olmakla birlikte “aday öğretmenlik” dönemidir. Türkiye’de aday öğretmenlik süresi asgari bir, azami iki yıldır. Aday öğretmen, deneyimli bir öğretmen gözetiminde ve danışmanlığında görevini sürdürmektedir. Uygulamada, çoğu zaman aday öğretmenler hiçbir danışmanlık ya da rehberlikten faydalanmamaktadırlar. Mesleğe yeni başlayan öğretmenlere yönelik sağlanan desteklerin iyileştirilmesi ve etkinleştirilmesi için çalışmalar yürütülmelidir¹¹³. Türkiye, OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı) tarafından yapılan TALIS (Uluslararası Öğretme ve Öğrenme Araştırmaları) uygulamasına katılan bütün ülkeler içerisinde hizmet içi eğitime katılım oranları en düşük ülkedir. Türkiye hizmet içi eğitimin devlet tarafından en çok desteklendiği ülkelerden biri olmasına rağmen, öğretmenlerin hizmet içi eğitime katılım oranlarının düşük olduğu ve daha fazla hizmet içi eğitim

¹¹² <http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/HP58.htm> , s.23 Erişim Tarihi: 08.03.2014

¹¹³ Doç. Dr. Mustafa ORÇAN (Edit.), “Türkiye ve Dünyada Öğretmenlik Retorik ve Pratik”, **Eğitim-Bir-SEN**, Ankara, 2013, s.136

talep etme konusunda diğerk ülkelerdeki meslektaşlarına göre daha isteksiz oldukları görölmektedir. MEB tarafından sunulan hizmet içi eğitimler etkinleştirilmeli ve alternatif hizmet içi yaklaşımları desteklenmelidir¹¹⁴. Ak parti bu hususun farkında olduğunu ve bu konudaki görüşünü şu sözlerle ifade etmektedir:

“...Kamu okullarının eğitim kalitesi artırılacak, teknolojik olanakları geliştirilecektir. Katılımcı, özgür düşünme ve analiz alışkanlığını geliştiren, bağımsız karar verme ve üretme yeteneğini teşvik eden, çoğulcu değerleri sunan, vatandaş olma bilincini yükselten, çağdaş gelişme ve teknolojileri öğreten bir eğitim anlayışına geçilecektir. Bu dönüşümde demokratik ve gelişmiş ülkelerin deneyimlerinden de istifade edilecek, öğretmen yetiştiren okullar bu anlayışa göre yeniden yapılandırılacak ve mevcut öğretmenler yeni sisteme göre hizmet içi eğitime tabi tutulacaktır.”¹¹⁵”

Öğretmen başarısını artırma adına önemli başlıklardan birisi de öğretmenin mesleğine motivasyonun sağlanmasıdır. Öğretmen performansının artırılması ve mesleğe motivasyon adına öğretmen maaşlarının tatmin edici hâle getirilmesi için de çalışma yapıldığı AK Parti tarafından seçim beyannamelerinde şu bilgiler ile verilmektedir:

¹¹⁴ Doç. Dr.Mustafa ORÇAN (Edit.), “Türkiye ve Dünyada Öğretmenlik Retorik ve Pratik”, s.137

¹¹⁵ <http://www.tbmm.gov.tr/eyayin/>, Erişim Tarihi: 03.03.2014, 2002 Adalet ve Kalkınma Programı,s.74

Tablo 2.18: 2002-2013 Öğretmen Maaşları¹¹⁶

<i>Yıl</i>	<i>Maaş</i>	<i>Ek Ders</i>	<i>Toplam (TL.)</i>	<i>Artış(%)</i>
2002	470	165	635	-
2013	2104,6	544,8	2649,4	317

Yukarıda verilen öğretmen maaş rakamları yılların kıyaslamasında her ne kadar AK Parti 2014 yerel seçim öncesi raporlarında artış olarak gösterilse de 2002 yılına ait birçok kalem ile karşılaştırıldığında farklı bir şekilde de yorumlanabilir. Örneğin 2002 yılı Aralık ayı asgari ücret net rakamları¹¹⁷ ile veya birçok tüketim malzemesi ile kıyaslandığında oranın 2013 yılı ile hemen hemen aynı olduğu gibi bir yorum yapılabilmektedir.

Öğretmenlerin ekonomik iyileştirmelerinin yanı sıra akademik olarak geliştirilmesi için de öğretmenlerin yüksek lisans ve doktora programlarıyla bilgi seviyelerini yükseltmeleri teşvik edilmektedir. Yüksek lisans ve doktora programlarını tamamlayan öğretmenlere kısmi bir takım özlük ve maddi avantajlar sağlanması bu teşviklerden bazılarıdır.

Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer (Ak Parti döneminde dördüncü eğitim bakanı), şöyle konuştu: *"İl müdürlerine talimat verdim, yüksek lisans veya doktora yapmak isteyen öğretmenlere izin vereceksiniz, ders programlarını buna göre ayarlayacaksınız diye. Biz, bu sene haziran ayının 8'inden sonra, okul kapandıktan sonra 3 hafta süreyle ve eylül ayında okul açılmadan iki hafta önce toplam 5 hafta süreyle, haftada 36 saat olmak üzere 258 bin öğretmenimiz için eğitim programı tertip ediyoruz. Bunu her yıl yapacağız, hatta ara dönemlerde yapacağız, hafta sonlarında yapacağız. Biz öğretmenlerin yetişmesi ve gelişmesi için elimizden geleni yapacağız."*¹¹⁸

Öğretmenlik mesleğinin kalitesinin artırılması adına önemli hazırlıklardan birisi öğretmen yetiştirmenin çekirdeği konumundaki Anadolu Öğretmen Liseleri'dir. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren öğretmen yetiştiren okullar

¹¹⁶ <http://images.teskilat.akparti.org.tr/uploads/documents/SIVAS.pdf> (Erişim Tarihi, 20.03.2014) "Millete Hizmet Yolunda 12 Yıl AK Parti Türkiye Raporu", s.89

¹¹⁷ http://www.csgeb.gov.tr/csgebPortal/ShowProperty/WLP%20Repository/csgeb/dosyalar/istatistikler/net_brut_asgari_uc, Erişim Tarihi:20.04.2014

¹¹⁸ <http://egitimedair.net/index.php/e%C4%9Fitime-dair/2149-secmeli-dersler-neler-olacak>, Erişim Tarihi:20.04.2014

arasında olan öğretmen okulları, günümüzde varlığını bu adla devam ettirmektedir. Ancak daha önce öğretmen olmak için yeterli kabul edilen lise statüsündeki bu okullar, bugün öğretmenlik fakültelerine giriş için ek puan vererek avantaj sağlayan kurumlar niteliğindedir. Öğretmen liselerinin mezun sayısı yeterli olmadığından ve fırsat eşitliliğine üniversite öncesi imkân sağlama adına eğitim fakültelerine bu liselerin haricinde de girişler olmakla birlikte Anadolu Öğretmen Liseleri öğretmenlik mesleğine lise seviyesinde ön hazırlık sağlayan prestijli okullardır.

Tablo 2.19: Türkiye Geneli Anadolu Öğretmen Lisesi Sayıları

Yıl	Okul	Öğrenci
2002 ¹¹⁹	115	31.363
2013 ¹²⁰	299	96.025

Ak Parti döneminde Anadolu Öğretmen Liseleri'nin sayısı ve öğrenci sayısı da artmıştır. Ancak öğretmenlik mesleğinin yeterince cazip olmaması, bu okulların müfredatının da öğretmenlik mesleği dışında fen ve sosyal bilimler liseleri ile birlikte yürütülmesi neticesinde öğretmen liselerinden mezun öğrencilerin önemli bir bölümünün öğretmenlikten başka alanlara ve mesleklere yönelmelerine neden olmuştur.

2.4.3. Okul-Aile Birlikleri

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk olarak 1946 yılında III. Milli Eğitim Şurası sırasında bugünkü adı ile ele alınan¹²¹ “Okul Aile Birlikleri” aslında hiçbir parti döneminde köklü ve etkili olarak işlev görememiştir. Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca tüm hükümetler döneminde “parasız eğitim” vurgusu nedeni ile de devlet zaten eğitim öğretimin tüm vatandaşlar için kendisi tarafından karşılanacağını ilan etmiştir. Ancak eğitim kurumlarının işleyişi sırasında ilköğretim kurumlarına dolaylı olarak ve ortaöğretim kurumlarına doğrudan ayrılan bütçe çoğunlukla okulların maddi sorunlarına yeterli olmadığı için öncelikle maddi destek bakımından Okul

¹¹⁹ TÜBİTAK, *Türkiye’de Eğitimin Mevcut Durumu*, 2003, s.3.

¹²⁰ “Anadolu Öğretmen Liseleri”, SETA ANALİZ, Yıl:2013 Sayı:69, s.7

¹²¹ III. Milli Eğitim Şurası, 02-10 Aralık 1946, karar no:7

Aile Birlikleri (O.A.B.)'ne ihtiyaç duymuştur denilebilir. Bununla birlikte geçmişten günümüze O.A.B. yönetmeliklerine bakıldığında okulun okul veli ilişkileri, okulun gelir getiren kantin vb. yerlerinin kiralanması gibi konularda görev tanımı yapıldığı görülmektedir:

“Okul Aile Birliği, okul ile aile arasında bütünleşmeyi gerçekleştirmek, veli ve okul arasında iletişimi ve işbirliğini sağlamak eğitim öğretimi geliştirici faaliyetleri desteklemek, maddi olanaklardan yoksun öğrencilerin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak ve okula maddi katkı sağlamak üzere kurulur... Okul-Aile Birliği Yönetmeliği'nin amacı, Okul-Aile Birliklerinin kuruluşu, işleyişi, görevi, yetki ve sorumluluklarının usul ve esaslarını düzenlemektir. Yönetmelikte Okul-Aile Birliği oluşturulması, işleyişi, etkinlikleri, sağladıkları maddi kaynaklar, bağışların kabulü, harcanması, işletme, kira yetkileri, harcama ve denetlemeye ilişkin kurallar belirtilmiştir. Okul Aile Birlikleri; okul müdürü, müdür yardımcısı, öğretmen kurulunda seçilen bir öğretmen ve dört veli olmak üzere yedi kişiden oluşturulmaktadır¹²²”

Hükümetler arasındaki O.A.B. yönetmelik farklılıkları çoğunlukla basit teknik yönetim ve denetim kurulu değişiklikleri şeklinde olmuştur. Bazı dönemlerde okul yönetimine O.A.B. yönetiminde yer verilmekte iken bazı dönemlerde sadece denetim kurulunda görev verilmiştir. Bunun dışında yönetmelikteki görev tanımlamaları çoğunlukla okulun bulunduğu çevre, veli profili, maddi imkânlar vb. etkenlere bağlı olarak işleyebilmiştir. Çoğu bölgede ve okulda bu imkânlarla sahip olunmadığı için O.A.B.'lerde görev almak velinin tercih etmediği bir uygulama olmuştur denilebilir. Çünkü birçok okulda belirli bir maddi, sosyal ve kültürel birikime sahip olunmayan çevre yapısında hiçbir maddi getirisi olmayan bu uygulama öğrenci velisine ayrıca sosyal ve maddi uygulamalar yapma sorumluluğu vermiş ve görev alan kişilere ayda bir toplantı yapmak, bu noktada alınan kararlar için zaman ayırmak, araştırma yapmak vb. gibi fedakârlık yapmak gerekliliği getirdiğinden tercih edilmez bir hâl ortaya çıkarmıştır. Bu şartlar altında sorumluluğu olan ancak etki ve yetki alanı olmayan bir yapı olarak algılanmıştır. Bu algının nedenleri arasında okulların ve eğitim politikalarının hâlâ bir merkezden yönetilmesi de sayılabilir. Her ne kadar mevcut görev tanımlamalarında istenilen Okul-Aile/Veli

¹²²Millî Eğitim Bakanlığı Okul-Aile Birliği Yönetmeliği, (31.05.2005 tarih ve 25831 sayılı Resmî Gazete).

ilişkisi sağlanamamış olsa bile “serbest kıyafet” tercihi için velinin görüşü anketi, okulun ve öğretmenin performansının ölçüldüğü “İlköğretim Kurumları Standartları (İKS)” gibi değerlendirmelerin veli tarafından yapılması gibi bakanlık uygulamaları ilk defa AK Parti döneminde yapılarak veli, aktive edilmeye çalışılmıştır.

2.4.4. Rehberlik Hizmetleri

“Günümüzde Millî Eğitim Bakanlığı RAM’ların amacını, eğitim-öğretim kurumlarındaki PDR hizmetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesiyle ilgili her türlü çalışmanın yanı sıra özel eğitim gerektiren bireylerin de incelenmesi, tanılanması ve yerleştirilebilecekleri en uygun eğitim ortamının önerilmesi olarak belirlemiştir¹²³.”

Tablo 2.20: Türkiye Geneli İlköğretim Kurumları Rehber Öğretmen Sayıları¹²⁴

Yıllar	Rehber Öğretmen Sayısı	Öğretmen Başına Düşen Öğrenci sayısı
2001/2002	3.725	2.813
2012/2013	18.828	593

Türkiye’de PDR hizmetlerinin durumu, bu hizmetlerin Türk Millî Eğitim Sistemine girdiği 1950’li yıllardan bu yana önemli değişimler geçirmiştir. Bu değişimlerin bir bölümünün PDR hizmetlerinin doğup geliştiği batı ülkelerindeki gelişmelerden, bir bölümünün ise ülkemizin kendi ihtiyaç ve politikalarından kaynaklandığı¹²⁵ söylenebilir.

“2003 yılında 128 olan Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) sayısı 90 adet ilave ile 218’e çıkartılmıştır. 2002-2003 eğitim-öğretim yılında Bilim ve Sanat Merkezi sayısı tüm ülke genelinde 9 iken, Ocak 2013 tarihi itibarıyla 60 ilde 66’ya, öğrenci sayısı ise yaklaşık 11 Bin 268’e ulaşmıştır. 2002-2003 eğitim öğretim yılında 2.251 spor salonu mevcut iken, 2003-2013 (Ocak 2013) yılları arasında

¹²³ <http://pdr.org.tr/upload/pdralaninintarihcesi.pdf,s.7> Erişim Tarihi :25.04.2014

¹²⁴ <http://www.aktuelegitim.com/psikolojik-danisman-sayilari-rehber-ogretmen-sayilari.html>, Erişim Tarihi:02.05.2014

¹²⁵ <http://pdr.org.tr/upload/pdralaninintarihcesi.pdf,s.12> Erişim Tarihi :25.04.2014

1.058 adet yeni spor salonu yapılmıştır. Bu sayı, mevcut spor salonlarının %47'sine karşılık gelmektedir.¹²⁶

AK Parti 2014 yılı 30 Mart Yerel Seçim seçim çalışmaları için hazırlanan raporda rehberlik ve sosyal ihtiyaçlar için öğrencilere yönelik yapılan yatırımlar bu veriler ile gösterilmiştir.

2.4.5. Yeni- Yenilikçi Öğretim Metotları ve Programlar

Ak Parti'nin değiştirmek istediği bir diğer eğitim sorunu da yıllardır alışlagelmiş öğretim metotlarıdır. Uygulana eğitim öğretim metotlarının bireyin gelişimini ve düşünce yapısını da etki altına aldığı bireyi ezberciliğe ittiğini AK Parti, 58. Hükümet programında şu cümlelerle tarif etmektedir:

“...Önyargılı ve ezberciliğe dayanan eğitim yöntemleri terk edilecektir.¹²⁷”

Öğretim metotlarının yenilikçi anlayışa uygun hâle getirilmesinin yanı sıra ders programlarının da ders isimleri, içeriği ve çeşitliliği ile yenileşmeye açık tutulduğu AK Parti tarafından seçim beyannamelerinde ifade edilmektedir:

“Değişik kademelerde oluşturulacak seçmeli derslerle her kesimden öğrencinin eğitimden beklentilerinin, sosyal ve kültürel taleplerinin karşılanmasını amaçladık. Bu çerçevede talep halinde farklı dil ve lehçelerin seçmeli ders olarak öğrenilebilmesinin önünü açtık.¹²⁸”

Ak Parti'nin seçmeli dersler uygulamasının akademik boyutu olan ders çeşitliliği ve okullar arası geçişe imkân sağlaması 4+4+4 şeklinde bilinen kademeli eğitim anlayışı 2012 yılında yasalaşması ile birlikte “temel eğitim ders tablosunda” daha net olarak ortaya çıkmıştır:

¹²⁶ <http://images.teskilat.akparti.org.tr/uploads/documents/SIVAS.pdf> (Erişim Tarihi, 20.03.2014)
“Millete Hizmet Yolunda 12 Yıl AK Parti Türkiye Raporu”, s.78.

¹²⁷ <http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/HP58.htm> , s.22

¹²⁸ <http://images.teskilat.akparti.org.tr/uploads/documents/SIVAS.pdf> (Erişim Tarihi, 20.03.2014)
“Millete Hizmet Yolunda 12 Yıl AK Parti Türkiye Raporu”, s.26.

Tablo 2.21: Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı
2012/2013'den itibaren İlkokul ve Ortaokullarda Uygulanacak
Haftalık Ders Çizelgesi¹²⁹

DERSLER		SINIFLAR								
		1	2	3	4	5	6	7	8	
ZORUNLU DERSLER	Türkçe	10	10	8	8	6	6	5	5	
	Matematik	5	5	5	5	5	5	5	5	
	Hayat Bilgisi	4	4	3						
	Fen Bilimleri			3	3	4	4	4	4	
	Sosyal Bilimler				3	3	3	3		
	T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük								2	
	Yabancı Dil		2	2	2	4	4	4	4	
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi				2	2	2	2	2	
	Görsel Sanatlar	1	1	1	1	1	1	1	1	
	Müzik	1	1	1	1	1	1	1	1	
	Oyun ve Fizikî Etkinlikler	5	5	5	2					
	Beden Eğitimi ve Spor					2	2	2	2	
	Teknoloji ve Tasarım							2	2	
	Trafik Güvenliği				1					
	Rehberlik ve Kariyer Planlama								1	
	İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi				2					
ZORUNLU DERS TOPLAMI		26	28	28	30	28	28	29	29	
SEÇMELİ DERSLER	Din, Ahlak ve Değerler	Kur'an-ı Kerim (4)				2	2	2	2	
		Hz. Muhammed'in Hayatı (4)				2	2	2	2	
		Temel Dinî Bilgiler (2)				2	2	2	2	
	Dil ve Anlatım	Okuma Becerileri (1)				2	2			
		Yazarlık ve Yazma Becerileri (4)				2	2	2	2	
		Yaşayan Diller ve Lehçeler (4)				2	2	2	2	
		İletişim ve Sunum Becerileri (1)						2	2	
Yabancı Dil	Yabancı Dil (Bakanlar Kurulu Kararı ile Kabul Edilen Diller) (4)				2	2	2	2		
DERSLER		SINIFLAR								
		1	2	3	4	5	6	7	8	
SEÇMELİ DERSLER	Fen Bilimleri ve Matematik	Bilim Uygulamaları (4)				2	2	2	2	
		Matematik Uygulamaları (4)				2	2	2	2	
		Çevre ve Bilim (1)						2	2	
		Bilişim Teknolojileri ve Yazılım (4)					2	2	2	2
	Sanat ve Spor	Görsel Sanatlar (Resim, Geleneksel Sanatlar, Plastik Sanatlar vb.) (4)					2/(4)	2/(4)	2/(4)	2/(4)
		Müzik (4)					2/(4)	2/(4)	2/(4)	2/(4)
		Spor ve Fizikî Etkinlikler (Alanlara Göre Modüller Oluşturulacaktır) (4)					2/(4)	2/(4)	2/(4)	2/(4)
		Drama (2)					2	2		
		Zekâ Oyunları (4)					2	2	2	2
	Sosyal Bilimler	Halk Kültürü (1)						2	2	
		Medya Okuryazarlığı (1)							2	2
		Hukuk ve Adalet (1)						2	2	
		Düşünme Eğitimi (2)							2	2
Seçilebilecek Ders Saati Sayısı						8	8	8	8	
SERBEST ETKİNLİKLER		4	2	2						
TOPLAM DERS		30	30	30	30	36	36	37	37	

¹²⁹ <http://ttkb.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri/kategori/7>, Erişim Tarihi: 25.04.2014

AK Parti'nin kademeli eğitim ve seçmeli ders uygulaması eğitim çevrelerinde ve siyasette büyük tartışmalara neden olmuştur. Burada dikkatten kaçan husus ise aslında AK Parti'nin bu düşüncelerini 2002 yılında parti programında dile getirdiği ve gizlemediğidir. Tüm bu değişiklikler gerçekleşmeden yıllar önce aslında parti programında açıkça yer almıştır.

“Temel eğitimin beşinci sınıfindan itibaren "seçmeli dersler" konularak öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre genel ve mesleki eğitime yönelmeleri sağlanacaktır. Zorunlu eğitim kademeli, tercih ve yönlendirmeye imkân sağlayacak şekilde yeniden düzenlenecek, halen sekiz yıl olan zorunlu eğitim, alt yapı çalışmaları hızlandırılarak makul bir süre içerisinde on bir yıla çıkarılacaktır.”¹³⁰”

Eğitim sisteminde “İlköğretim”in yeni tanımıyla “temel eğitim”in akademik başarı sonucu sayılabilecek en önemli göstergelerinden birisi sekizinci sınıfın sonunda yapılan ortaöğretime geçiş sınavıdır. Ortaöğretime geçiş sınavının ismi ve şekli dahi tüm bu değişim atmosferinden nasibini alarak Ak parti döneminde farklı farklı uygulanmıştır. Geçerliliği ve amacı aynı olmakla birlikte bu sınav “OKS” (Ortaöğretim Kurumlar Sınavı), “STS” (Seviye Tespit Sınavı), “SBS” (Seviye Belirleme Sınavı), ve en sonunda “TEOG” (Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Sınavı) gibi isimlerle ve sınav sistemindeki pek çok değişiklikle uygulanmaya devam edilmiştir. Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Sınavı, şu şekilde tarif edilmiştir:

“Eğitim sistemimizi salt sınav odaklı anlayıştan uzaklaştırmak, okulu ve öğretmeni merkeze alan yeni bir eğitim anlayışı geliştirmek amacıyla hazırlanan bu model, 4+4+4 eğitim sistemine uygun olarak yapılandırılmıştır. Yeni sistemle birlikte;

- *Ortaokul 8. sınıfta öğretmen tarafından dönemsel olarak yapılan yazılı sınavlardan bir tanesi merkezi sınav olarak gerçekleştirilecek,*

- *Sınavlar temel dersler olan Türkçe, Fen ve Teknoloji, Matematik, TC İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, Yabancı Dil, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerini içerecek,*

- *Sınavlar Aralık ve Nisan ayı sonunda, o zamana kadar işlenilen müfredata uygun konular dâhilinde yapılacak,*

¹³⁰ <http://www.tbmm.gov.tr/eyayin/>, 2002 Adalet ve Kalkınma Programı, s.74

• 3 sınavı olan derslerden 2. sınav, iki sınavı olan derslerden ise 1. Sınav merkezi olarak yapılacaktır.¹³¹”

AK Parti'nin sınav sistemlerinde yaptığı bunca değişikliğe ve eğitimde yapılan yeniliklere rağmen eğitim politikasını tam anlamıyla değerlendirmek oldukça güçtür. AK Parti'nin eğitimdeki başarısı şimdiye kadar sıralanan sayısal veriler ile ve politikalar ile değerlendirildiğinde bir fikir vermekle birlikte, kesin bir yargıya varmak gerçekten güçtür. Çünkü uygulanan politikaları yalnızca sayısal veriler ile değerlendirmekte yine yalnızca ideolojik olarak değerlendirmekte kişiden kişiye farklı sonuçlar ortaya çıkarabilir.

Temel eğitimde gelinen noktayı sayısal olarak ölçebilen en geçerli ve uluslar arası değerlendirme dünya genelinde uygulanan temel eğitim almış öğrencilere uygulanan akademik ve kazanım testi niteliğindeki PISA ölçümüdür. PISA (Programme for International Student Assessment) Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (Organisation for Economic Co-Operation and Development-OECD) tarafından düzenlenen dünyanın en kapsamlı eğitim araştırmalarından biridir. 2000 yılından itibaren üç yılda bir yapılan bu araştırmayla OECD üyesi ülkeler ve diğer katılımcı ülkelerdeki (dünya ekonomisinin yaklaşık olarak %90'ı) 15 yaş grubu öğrencilerin modern toplumda yerlerini alabilmeleri için gereken temel bilgi ve becerilere ne ölçüde sahip oldukları değerlendirilmektedir¹³². PISA 2012 çalışmasına Türkiye'den 4848 öğrenci katılmıştır¹³³.

Ülkemiz, PISA uygulamasına 2003 yılından itibaren düzenli olarak katılmaktadır. 34'ü OECD ülkesi olmak üzere yaklaşık 70 ülkenin yer aldığı çalışma; 15 yaş grubu öğrencilerin örgün eğitimde matematik, fen ve okuma becerileri alanlarında kazanmış oldukları bilgileri günlük yaşantılarında ne ölçüde kullandıklarını ölçtüğü gibi onların eğitim hakkındaki kişisel görüşleri ile kendileri ve aileleri hakkında bilgileri de değerlendirmektedir. Her bir periyodu; matematik, fen ve okuma beceri alanlarından biri olan ve üç yılda bir döngüsel olarak tekrar eden çalışma, 2012 yılında matematik alanında gerçekleştirilmiştir. 2012 yılı

¹³¹ <http://images.teskilat.akparti.org.tr/uploads/documents/SIVAS.pdf> (Erişim Tarihi, 20.03.2014) “Millete Hizmet Yolunda 12 Yıl AK Parti Türkiye Raporu”, s.81.

¹³² PISA 2012 Ön Raporu, MEB, YEGİTEK, Ankara,2013, s.8

¹³³ PISA 2012 Ön Raporu, MEB, YEGİTEK, s.9

sonuçlarına bakıldığında ülkemiz ortalamalarının her üç alanda da OECD ortalamalarının altında kaldığı görülmektedir¹³⁴.

Tablo 2.22: PISA, Türkiye Sıralaması

PISA, Yıl	Ülke Sayısı	Türkiye'nin Sıralaması	Yüzdellik Dilim
2003 ¹³⁵	41	28.	68,2
2012 ¹³⁶	65	42.	64,6

*PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Projesi) değerlendirmeleri üç yılda bir yapılmaktadır. Türkiye, uygulamaya 2003 yılında dahil olmuştur¹³⁷. Son değerlendirme 2012 yılında yapılmıştır.

PISA verilerine göre 2003 yılı verileri ile 2012 yılı verileri karşılaştırıldığında kısmi bir ilerleme görünmekle birlikte Türk eğitim sistemi temel eğitimde bunca reform ve yatırıma rağmen beklenen sıçramayı yapmış görünmemektedir. Eğitimdeki başarı daha önce de ifade edildiği üzere tabi ki yalnızca bu veriler ile değerlendirilmemelidir. Ancak tüm dünyanın kabul ettiği test ve anketler de gelinen noktanın bir işareti olarak çok önemlidir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde PISA sonuçları oldukça önemli kabul edilmektedir. Gelişmiş ülkeler üç yılda bir yapılan çok yönlü bu ölçümlerin sonuçlarını oldukça geniş katılımlarla mercek altına almakta eğitim politikalarını bu yönde revize etmektedirler. Örneğin 2000 yılından itibaren PISA sonuçlarında ilk sırada yer alan Finlandiya'nın 2009 yılından itibaren genel sıralamada çok az puan kaybederek birkaç basamak gerilemesi ülke genelinde kriz toplantıları yapılmasına neden olabilmektedir. Birçok ülkede PISA sonuçları, eğitimle ilgili yetkili çevreler, sendikalar ve muhalefet partileri ile de tartışılarak değerlendirilmekte çok önemli olarak görülen eğitim politikaları bu değerlendirmeler neticesinde yapılandırılmaktadır. Gelişmiş ülkeler bu değerlendirmeler göre erken yaşta öğrencileri becerilerine göre eğitime alma, ihtiyaç olan alanda ek dersler belirleme, sportif ve kültürel aktivitelerin eğitimde yaygınlaştırılması az öğretme çok öğrenme

¹³⁴ PISA 2012 Ön Raporu, MEB, YEGİTEK, s.5

¹³⁵ PISA 2003 Ulusal Nihai Raporu, MEB, EARGED, Ankara,2005, s.5

¹³⁶ PISA 2012 Ön Raporu, MEB, YEGİTEK, Ankara,2013, s.12

¹³⁷ PISA 2003 Ulusal Nihai Raporu, MEB, EARGED, Ankara,2005,V.

anlayışı ile programlar oluşturma gibi çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Özellikle öğretmen kalitesi ve öğretmen yetiştirilmesi konusuna önem verilmektedir. Bu noktadan hareketle Türkiye’de eğitim ile ilgili yatırımların istatistiklerine göre önemli ilerlemeler kaydedilmekle birlikte PISA tarzı uluslar arası ve bilimsel araştırma sonuçlarının yeterince değerlendirildiği iddia edilememektedir. Bunun sonucunda eğitimin gerek fiziki boyutu gerekse davranış ve kazanımla ilgili boyutları objektif ve bilimsel bir zeminde ele alınamamaktadır. Eğitim politikaları konusunda ülkemizde dünya ölçeğinde bir ölçümün yeterince dikkate alınmaması iktidarların en doğru uygulamanın kendilerine ait olduğu varsayımından hareket ettiklerini bu nedenle uygulanan eğitim politikalarının hangi temelde ve kriterler silsilesi ile ele alındığını tartışılır hâle getirmektedir.

Tüm bu veriler ve bilgilerden sonra Ak Parti’nin ilköğretim (temel eğitim) politikalarındaki başarısı hâlâ göreceli bir durumdur. Sayısal verilerdeki ilerlemeler mi başarıdır yoksa insan haklarındaki mi; bir türlü yakalanamayan kaliteli eğitim mi başarısızlıktır yoksa artan davranış problemleri mi? Eğitim politikalarının baş aktörünün kazandığı seçim zaferleri ile mi ölçülmeli gelinen nokta bilinmez ama herhalde bu veriler ışığında ve belirli başlıklarla doğrudan topluma sormak ve onun nasıl algıladığını anlamak araştırma çerçevesinde yapılacak en doğru çalışma olacaktır. Bu çerçevede eğitim alanında ve özelde ilköğretimde (temel eğitimde) uygulanan politikaların toplum algısı Sivas ili örneğinde bir anket çalışması ile değerlendirilmeye çalışılmıştır.

III. BÖLÜM

TOPLUMSAL ALGI: SİVAS İLİ ÖRNEĞİ

Üçüncü bölümde toplumsal algının belirlenebilmesi için yapılan anket çalışmasının bilimselliği, betimsel istatistikleri ve ankete katılanların kategorik dağılımları açıklandıktan sonra anket sorularına verilen cevaplar analiz edilerek konuların ele alındığı fiziksel boyut, davranış boyutu ve akademik boyuta göre değerlendirmeler yapılmıştır.

3.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Bu çalışmanın amacı, AKP hükümetlerinin ilköğretim eğitim politikalarını incelemek ve bu politikaların toplumda oluşturduğu algıyı ortaya koymaktır. Araştırmanın zaman kısıtı 2002-2013 yılları arasındaki AKP hükümetleri, mekân kısıtı ise Sivas ilidir.

Araştırma konusu olan “AK Parti Dönemi (2002-2013) İlköğretim Politikaları ve Toplumsal Algı: Sivas İli Örneği” konusu çalışmaya başlamadan önce yapılan araştırmada gerek AK Parti Dönemi ilköğretim politikası olarak gerekse Sivas ili özelinde YÖK (Yüksek Öğrenim Kurumu) kayıtlarında daha önce hiç araştırılmamış bir konu olması nedeni ile önemli bir çalışma olarak belirlenmiştir. Araştırılan parti dönemi hâlen devam etmekte olduğundan konuya 2002-2013 yılları arası bir sınırlılık getirilmesi gerekmiştir. Bununla birlikte henüz devam eden bir iktidar partisi olması nedeni ile konu güncelliğini muhafaza etmektedir. Tezin bir diğer önemi ise bir döneme ait ilköğretim (temel eğitim) politikalarının belirli başlıklarla incelenmekle birlikte bu uygulamaların toplum tarafından nasıl algılandığının orta ölçekli bir kent sınırları içinde bilimsel yöntemlerle doğrudan topluma sorulmak suretiyle yapılan bir anket uygulaması ile analiz edilmiş olması ve değerlendirme çalışmalarının yapılmış olmasıdır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Bu bölümde anket çalışması ile ilgili öncelikle anketin evreni, anketin örnekleme, katılımcı sayısının hesaplanması ve formülü açıklanmıştır. Anketin uygulanması ile ilgili teknik bilgiler şu şekildedir:

Sivas ili evren kabul edilerek örnekleme seçiminde nüfus, 2013 TÜİK verilerine göre 623.824 olarak tespit edilmiştir. Araştırmanın evreni Sivas ilinde 20 yaş ve üstü nüfusu kapsamaktadır. Aşağıdaki tabloda TÜİK ADRESE DAYALI NÜFUS KAYIT SİSTEMİ (ADNKS) seçilmiş yaş kategorilerine göre nüfusu göstermektedir. Araştırmanın örnekleme belirlenmesinde aşağıdaki Örnekleme hacmi formülü kullanılmıştır. Formül kullanılırken Güven düzeyi % 95, güven aralığı 5 ve evren 422.954 kişi olarak değerlendirilmiştir.

$$\text{Örnekleme Hacmi} = \frac{Z^2 * (p) * (1-p)}{c^2}$$

Z = Z değeri(örneğin % 95 güven düzeyi için 1.96)

p = İncelenecek olayın görülüş sıklığı (olasılığı=0,5)

c = Güven Aralığı (örneğin .04 = ±4)

Yukarıda verilen değerler formülde yerine konulduğunda araştırma için örnekleme hacmi olarak 384 kişi seçilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Örnekleme seçilirken tabakalı rastgele örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem ancak tabakalar arasında gerçek bir farklılık olduğunda başvurulur¹³⁸. Bu çalışmada ikamet edilen yere göre bireyler tabakalara ayrılmıştır. Tabakalı örneklemede tabakalardaki birey sayısı göz önüne alınmadan her tabakadan eşit sayıda birey örnekleme alınması durumuna orantısız seçim denir. Bu çalışmada ise örnekleme alınacak bireyler tabakalardaki birey sayısına orantılı olarak seçilmiştir. Başka bir deyişle, çok kişi içeren tabakadan veya yerleşim yerinden çok, az kişi içeren tabakadan veya yerleşim yerinden az kişiyi örnekleme alınarak araştırmanın temsil kabiliyeti artırılmıştır.

¹³⁸ Münevver Turanlı-Selahattin Güriş, **Temel İstatistik**, Der Yayınları, İstanbul, 2010, s.9.

Fakat 384 kişiyi ilçelere, araştırma evrenine göre dağıtırken elde edilen ondalıklı sayılardan ötürü her değer bir üst değerine yuvarlanmış ve böylece araştırmanın evreni olarak 392 kişiye ulaşılması kararlaştırılmıştır.

Tablo 3.1: Sivas İli Nüfusuna Göre Anket Katılımcı Hesaplaması

İlçe	Nüfus	19 Yaş Üstü Kişi Sayısı	Örneklem Sayısı	Belirlenen Örneklem Sayısı	Gerçekleşen Kişi Sayısı
Akıncılar	5.300	4.177	3,79	4	9
Altınyayla	9.736	5.860	5,32	6	10
Divriği	16.128	12.803	11,62	12	12
Doğanşar	2.881	2.309	2,10	3	10
Gemerek	26.157	18.649	16,93	17	17
Gölova	3.532	2.888	2,62	3	3
Gürün	19.954	13.482	12,24	13	13
Hafik	9.438	7.402	6,72	7	15
İmranlı	7.975	6.477	5,88	6	8
Kangal	23.089	15.751	14,30	15	17
Koyulhisar	14.274	10.927	9,92	10	10
Merkez	348.623	229.364	208,24	209	300
Suşehri	26.053	18.120	16,45	17	17
Şarkışla	38.094	25.809	23,43	24	24
Ulaş	95.84	6.387	5,80	6	8
Yıldızeli	40.540	25.947	23,56	24	24
Zara	22.466	16.602	15,07	16	18
Genel Toplam	623.824	422.954	384	392	516

*2013 TÜİK verileri kullanılmıştır.

Yukarıdaki Tablo 3.1’de her ilçe için toplam nüfus ile değerlendirilmeye alınan yaş grubu sayıları, her ilçe için seçilen örneklem sayıları ve ankete katılan kişi sayıları verilmiştir.

3.3. Araştırmanın Yöntemi ve Hipotezleri

Araştırmada betimsel istatistik teknikleri ile hipotez testleri kullanılmıştır. Bu bölümde ankete katılanları demografik bilgilerinin yanında, oluşturulan algı ölçeğinin frekans, yüzde, standart sapma, ortalama değerleri de ayrı ayrı verilmiştir.

Bununla birlikte, ankette verilen yargıların cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim durumu, son 11 yılda ilköğretime giden çocuğunun bulunması durumu, yaşadığı yer ile mesleğinin öğretmenlik olup olmaması kategorilerine göre farklılık olup olmadığı araştırılmıştır.

Çalışmada kullanılan ankette 8 demografik soru ile 30 algı sorusu bulunmaktadır. Bu 30 algı sorusu, fiziki/maddi boyutunda 10 soru, davranış ve etik boyutunda 9 soru ve eğitim ve akademik boyutunda ise 11 soru olarak dağılmıştır. Sorular hazırlanırken literatür taraması yapılmış, uzman görüşleri alınmış ve çalışmanın güvenilirliğinin ve geçerliliğinin belirlenmesi için öntest yapılmıştır. Bu süreçlerin tamamlanmasının ardından çalışma evrenden seçilen örnekleme uygulanmıştır.

Yukarıda değinildiği üzere çalışmada 8 demografik ve 30 algı sorusuna demografik değişkenlere göre anlamlı farklılığın olup olmaması hipotez testleri ile araştırılmıştır. Her bir soru için bir demografik boyuta göre analiz yapılmıştır. Böylece çalışmada 240 H_0 ve 240 H_1 olmak üzere toplamda 480 adet hipotez bulunmaktadır. Okuyucuyu sıkmamak amacıyla bu hipotezler için verilen kararlar tabloların “KARAR” sütununa H_0 “kabul” veya “ret” açıklamaları ile entegre edilmiştir. Bilindiği üzere H_0 yokluk hipotezidir ve ilgili yargıya göre ilgili kategoride belirlenen önem düzeyinde anlamlı farklılık olup olmadığını gösterir. Bahsi geçen tablolarda anketteki algı soruları yargı cümleleri ile verilmiş ve tablo başında verilen kategorilere göre anlamlı farklılık olup olmadığı “Karar” sütunundaki “kabul” veya “ret” sonucundan anlaşılmaktadır. Çalışmada bütün hipotez testleri %5 önem düzeyinde anlamlı olup olmadığı bakımından incelenmiştir.

Anket çalışmasının evreni, örnekleme ve yönteminin anlatıldığı bu bilgilerden sonra katılımcılar ile ilgili betimsel veriler kategorik olarak aşağıda anlatılmıştır.

3.4. Ankete Katılanların Kategorik Dağılımları

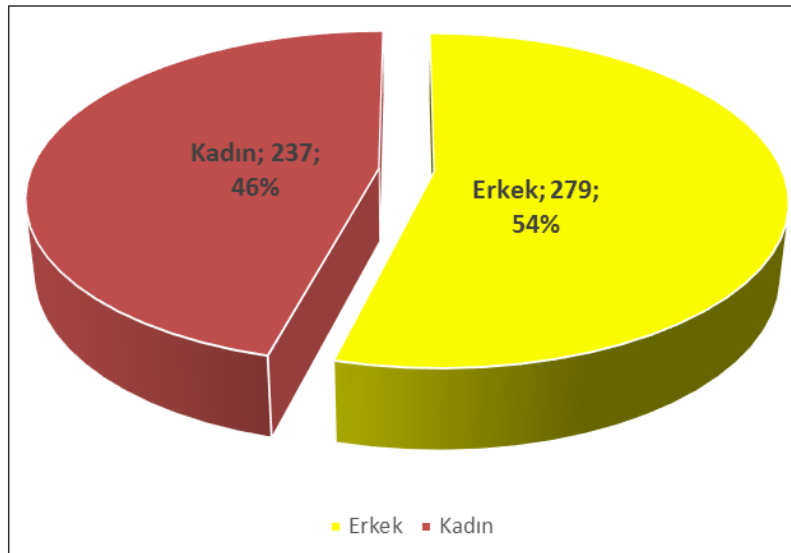
Anket çalışmasında katılımcıların cinsiyeti, medeni durumu, araştırılan dönemde okula giden çocuğunun olup olmadığı, mesleğinin öğretmenlik olup olmadığı, eğitim durumu, yaşadığı yerleşim birimi ve çevresinde okula ulaşımın ne

şekilde sağlandığı gibi sorular da yöneltmiştir. Bu şekilde anket sorularına verilen cevaplar kategorilere ayrılarak farklı açılardan incelenme imkânı sağlanmıştır.

3.4.1.Cinsiyete Göre Dağılım

Araştırma içerisinde uygulanan anketin örneklemi 392 olmasına rağmen örneklem sayısının üzerinde 516 katılımcı ile anket tamamlanmıştır. Hedeflenen sayının üzerinde bir kitleye ulaşmakla birlikte katılımcılar arasındaki cinsiyet dağılımının dengeli olması araştırmanın bilimselliği bakımından ayrıca önemlidir.

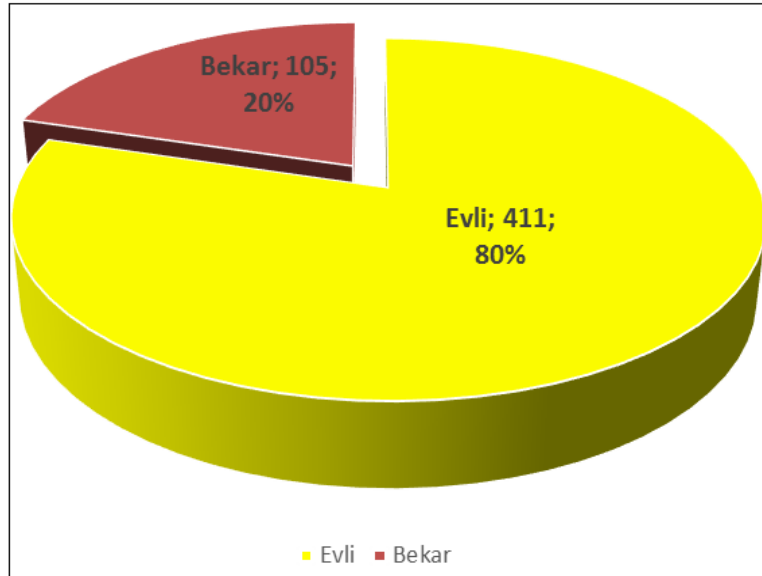

Grafik 3.1: Ankete Katılanların Cinsiyet Dağılımı

Ankete katılanlardan kadınların 237 kişi ile %46, erkeklerin ise 279 kişi ile %54 katılım payına ulaşması, cinsiyet dağılımının yaklaşık olarak dengelendiğinin bir göstergesidir. Bu durum anket sorularına verilen cevaplarda kadın ve erkek cevaplarının ayrıca sağlıklı bir değerlendirmeye tabi tutulabilmesine imkân sağlamaktadır.

3.4.2. Medeni Duruma Göre Dağılım

Katılımcıların “evli” veya “bekâr” olarak iki grup incelenmesi de önemlidir. Katılımcı sayıları sorulara verilen cevaplarda bu iki grubun algısını değerlendirme imkânı vermektedir.

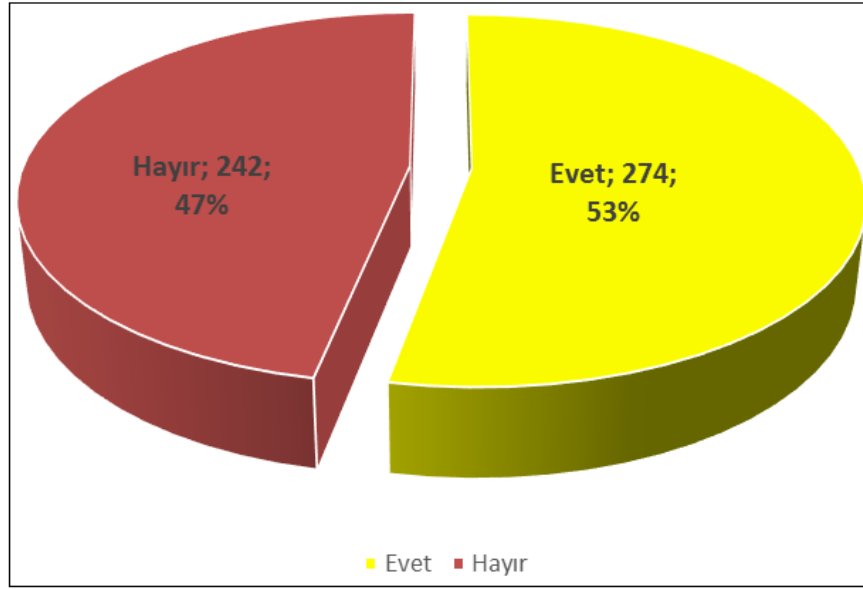

Grafik 3.2: Ankete Katılanların Medeni Durum Kategorisi Dağılımı

Ankete katılanlardan 105 kişi bekârdır ve anket içindeki payları %20 olarak gerçekleşmiştir. Medeni durumu “evli” olanların sayısı 411, anket içindeki payları ise %80 olarak gerçekleşmiştir.

3.4.3. Son On Bir Yılda İlköğretime Giden Çocuğu Olan/Olmayan Dağılımı

Katılımcı profili olarak “Son 11 yılda ilköğretime giden çocuğu olanlar” anket içindeki önemli kategorilerden birisini teşkil etmektedir. Anket soruları ilköğretim ile ilgili olduğu için araştırmamız çerçevesinde son 11 yılda ilköğretime çocuğu gidenler öğrenci velisi olarak konuyu daha iyi değerlendirebilmektedirler.

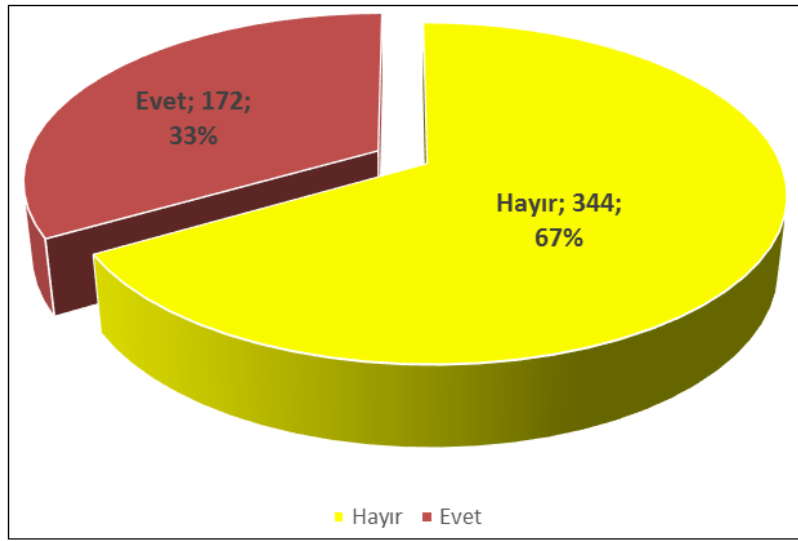

Grafik 3.3: Ankete Katılanların Son On Bir Yılda Okula Giden Çocuğu Olan Olmayan Kategorisi Dağılımı

Katılımcılardan “Son 11 yılda ilköğretime giden çocuğu olanlar” sayısı 274 payı %53’tür. Bu seçeneğe hayır diyenlerin sayısı 242 payı ise %47 olarak dağılmıştır.

3.4.4. Mesleği Öğretmenlik Olan/Olmayan Dağılımı

Eğitimde yapılan değişikliklerde toplum algısı esas konumuz olmakla birlikte katılımcılardan mesleği öğretmenlik olanların verdiği cevaplar dikkat çekmektedir. Eğitim konusundaki sorulara toplumun bakışı ile bizzat eğitimin içinde olanların bakışı arasındaki benzerlik ve farklılıklar araştırmanın analizi sırasındaki değerlendirmeler için önem arz etmektedir.

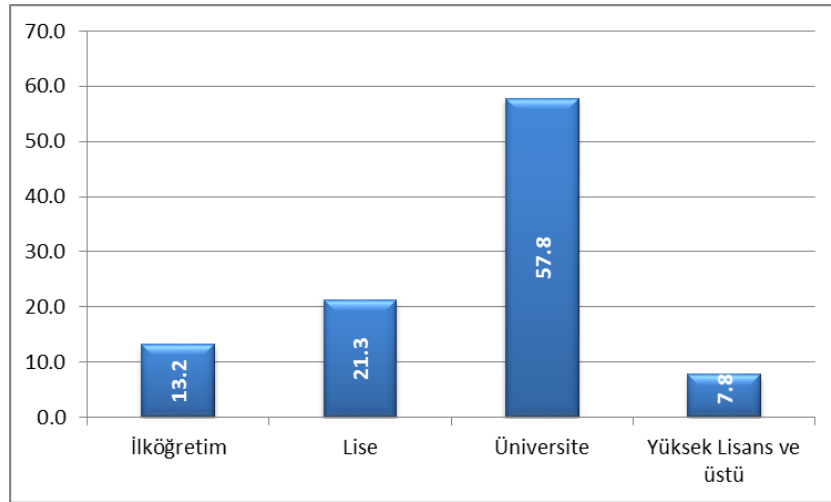

Grafik 3.4: Ankete Katılanların Mesleği Öğretmenlik Olan Olmayan Kategorisi Dağılımı

Çalışmada mesleği öğretmenlik olanların sayısı 172, payı ise %33 iken öğretmenlik dışında katılanların sayısı 344, payları ise % 67'dir. Araştırma içerisinde mesleği öğretmenlik olan ve olmayanlar bir değerlendirme yapmaya yeteri sayıda yer almıştır. Bu durum sorulara verilen cevaplarda genel bir bakıştan sonra her iki grubu ayrıca ayrı değerlendirmeye imkân sağlamaktadır.

3.4.5. Eğitim Durumu Dağılımı

Katılımcıların eğitim seviyesi önemli bir kategori olarak ele alınmıştır. Eğitim seviyesi konuyla ilgili bilgi sahibi olmak bakımından önemli olduğu gibi anket sorularının bilinçli bir şekilde cevaplanması bakımından da güvenilirliği artırmaktadır.

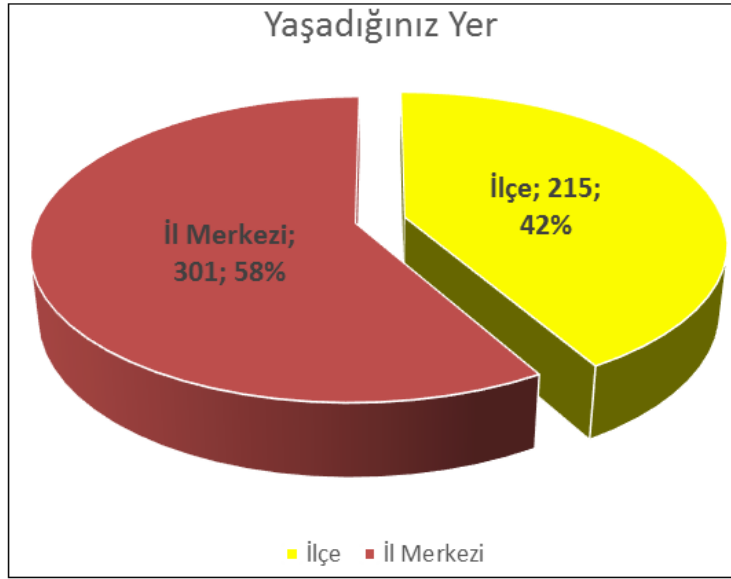

Grafik 3.5: Ankete Katılanların Eğitim Durumu Kategorisi Dağılımı

Ankete katılanların eğitim seviyesi dağılımına bakıldığında ilköğretim mezunu olanların sayısı 68 anket içindeki payları %13.2, lise mezunlarının sayısı 110 anket içindeki payları %21.3, üniversite mezunu katılımcıların sayısı 298 anket içindeki payları %57.8, yüksek lisans ve üzeri katılımcı sayısı 40 anket içindeki payları %7.8 olarak dağılmıştır. Ankete katılanların eğitim seviyelerinin yüksek oranda çıkması soruların kavranılması, bilinçlilik düzeyi ve anketin güvenilirliği bakımından dikkat çekicidir.

3.4.6. Yaşadığınız Yer Dağılımı

İlköğretim politikalarının toplumsal algısı incelenmeye çalışılırken yapılan uygulamaların köy, ilçe ve il merkezinde geniş bir katılımcı kitlesine ulaşılması gerekmektedir. Uygulamaların farklı yerleşim birimlerinde gerçekleşmesi farklı olduğundan katılımcıların yerleşim türlerinin çeşitliliği önemlidir.

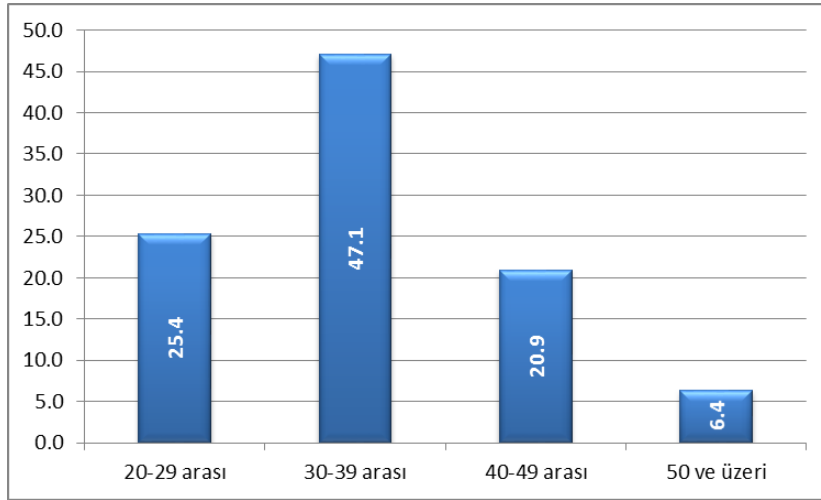

Grafik 3.6: Ankete Katılanların Yaşadığı Yer Kategorisi Dağılımı

Anket uygulamasında Sivas ili merkezinde farklı noktalarda 301 kişiye ve 16 ilçe merkezinin tamamında 215 kişiye ulaşılmıştır. Köy seçeneği kimi katılımcılar tarafından il merkezine bağlı ise “il” olarak, ilçeye bağlı köy ise “ilçe” olarak işaretlendiği gözlemlenmiştir. Yukarıdaki grafik incelendiğinde ilçe seçeneğini işaretleyenler %42, il seçeneğini işaretleyenler %58 olarak gerçekleşmiştir.

3.4.7. Yaş Dağılımı

Ankette örneklem olarak 19 yaş üzeri yetişkin kitle belirlenmiştir. Ankete katılanların yaş dağılımı araştırma için önemli bir kategori olarak ele alınmıştır.

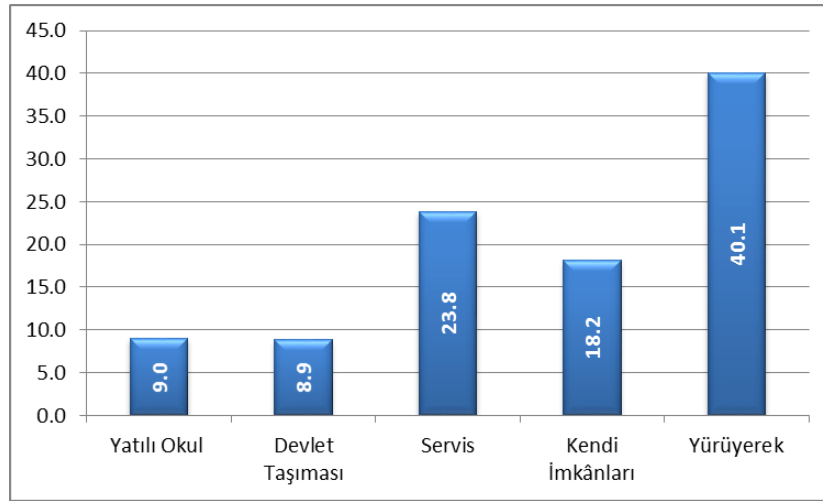

Grafik 3.7: Ankete Katılanların Yaş Kategorisi Dağılımı

Yukarıdaki tabloda yaş aralıklarına göre 20-29 yaş aralığında 131 kişi ile %25.4, 30-39 yaş aralığında 243 kişi ile %47.1, 40-49 yaş aralığında 108 kişi ile %20.9, 50 yaş ve üzeri 34 kişi ile %6.6 dağılım gerçekleşmiştir.

3.4.8. Okula Ulaşım Dağılımı

Araştırma içindeki bir diğer başlık da “Bulduğunuz çevrede ilköğretime (ilkokul-ortaokul) ulaşım genelde ne şekilde sağlanmaktadır” şeklinde okula ulaşım ile ilgili sorulmuştur. Bu bilgi ile amaç devletin okul sayısının yeterliği, eğitime ulaşmada ilköğretim seviyesinde bir fikir edinebilme vs. noktasında veri elde edebilmektir. Katılımcıların verdiği cevaplar “yatılı okul, devlet taşıması, servis, kendi imkânları, yürüyerek” seçenekleri ile ölçülmeye çalışılmıştır. Verilen cevaplar yine eğitime ulaşım ile ilgili Sivas ölçüğünde önemli sonuçlar vermektedir.

Grafik 3.8: Ankete Katılanların Çevresinde Eğitime Ulaşım Durumu Kategorisi Dağılımı

Yukarıda eğitime ulaşım ile ilgili grafiğe bakıldığında çevremizde ilköğretim okulları çerçevesinde eğitime ulaşım şekli “yatılı okul” diyenler %9, “devlet taşıması” diyenler %8.9, “servis” diyenler %23.8, “kendi imkânları ile” diyenler %18.2 ve “yürüyerek” diyenler %40.1 pay ile cevap verdikleri görülmektedir.

3.5. Anket Konularının Boyutları ve Analizi

Bu bölümde Adalet ve Kalkınma Partisi’nin 2002-2013 yılları arasında ilköğretim eğitimi alanında uyguladığı politikalar ve toplumsal algısı üç boyutta özetlenmeye çalışılmıştır. Bu boyutlardan birincisi Fiziki/Maddi Değişiklikler

Boyutu, ikincisi Davranış/Etik Değişiklikler Boyutu ve üçüncüsü ise Akademik/Eğitim Boyutu şeklindedir.

3.5.1. Fiziki / Maddi Boyut Algısı Analizi

Fiziki boyut içinde yapılan derslik ve okul sayıları, öğrenci sayıları, teknolojik yatırımlar, ders kitaplarının ücretsiz verilmesi, öğrenciler için verilen burslar, öğretmen sayıları, serbest kıyafet gibi somut değişiklikler ile ilgili sorulan sorulara verilen cevaplar incelenmiştir.

Araştırmada Sivas ili sınırları evren kabul edildiğinde il ve ilçelerde soruları anlama ve yorumlama kabiliyeti bakımından 19 yaş üzeri yetişkin kitle hedef olarak seçilmiştir. Bu durumda 2013 TÜİK verilerine göre Sivas ili toplam nüfusu 623.824 kişi ve 19 yaş üzeri nüfus ise 422.954 kişi olduğundan örneklem (araştırma için gerekli en az katılımcı sayısı) 392 kişi olması gerekmektedir. Anket çalışmasında katılımcı sayısı örneklem sayısının da üzerinde gerçekleşerek 516 kişiye ulaşılmıştır.

Aşağıda ankete katılan 516 kişinin verdiği cevaplar ile Sivas ili ölçeğinde toplum algısı değerlendirilmeye çalışılacaktır. Anket soruları incelenirken sorular üç boyuta ayrılarak öncelikle incelenen boyuta ait “frekans tablosu”, daha sonra “t testleri” içinde cinsiyet, medeni durum, son 11 yılda çocuğu ilköğretime gitmiş olanlar, yaşanılan yer, mesleği öğretmenlik olan/olmayan tabloları şeklinde değerlendirilecektir. Mevcut boyut incelemesinde yaşa göre değerlendirme ve eğitim durumuna göre değerlendirme “f testi” ile yani varyans analizi yöntemi ile tamamlanmıştır. Bu şekilde tablolar her üç boyut için de bu yöntemle bilimsel olarak incelenen başlığa en uygun testler kullanılarak değerlendirilmiştir.

3.5.1.1.Fiziki/Maddi Boyut Frekans Analizi

Fiziki boyut frekans analizinde anket uygulamasında sorulan tüm sorulara verilen cevapların ortalaması ile katılımcı cevaplarının da detaylı olarak açıklandığı frekans tablosu verileri ile anlatılmıştır.

Tablo 3.2: Fiziki Algı Frekans

	Fiziki/Maddi Alan Boyutu Frekans Dağılımı	Ortalama	Standart Sapma	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Sınıflardaki öğrenci sayıları kalabalıktır.	3.09	1.272	10.3	30.4	14.3	29.7	15.3
2	Okullarda yeteri altyapıda teknolojik imkân ve eğitim aracı sağlanamamıştır. (Akıllı Tahta, Bilgisayar vb.)	3.22	1.315	11.2	25.6	12.2	32.4	18.6
3	Devlet tarafından eğitime ayrılan bütçe okulun tüm ihtiyacını karşılamaktadır.	2.38	1.284	30.8	32.0	14.1	14.7	8.3
4	Kız öğrencilerin okula gitmesi için ciddi teşvikler vardır.	3.45	1.169	6.8	16.5	20.5	37.2	19.0
5	Ders kitaplarının devlet tarafından ücretsiz verilmesi yerinde bir uygulamadır.	3.93	1.339	10.9	7.6	5.4	30.0	46.1
6	Devlet fakir veya ihtiyaç sahibi öğrencilere yeteri kadar burs/ yardım sağlamaktadır.	2.92	1.212	13.0	28.3	22.1	26.6	10.1
7	Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere yeteri destek/imkân sağlanmaktadır.	2.69	1.178	18.2	29.1	24.4	22.3	6.0
8	Son 11 yılda yeni yapılan bina ve derslikler fiziki olarak eski bina ve dersliklere göre eğitime daha elverişlidir.	3.41	1.162	8.3	14.3	20.9	40.5	15.9
9	Okullarda her ders için gerekli sınıf ve branş öğretmeni vardır.	3.10	1.183	11.4	22.9	18.6	38.8	8.3
10	Serbest kıyafet uygulaması ile eğitimde başörtüsü sorunu çözüme kavuşmuştur.	3.46	1.338	13.4	12.0	14.5	35.3	24.8

Yukarıdaki Tablo 3.2 yorumlanırken “Ortalama” sütununun seçeneklerin sırasını ifade ettiği bilinmelidir. Sıralamada rakamlar şu şekildedir: 1. “Kesinlikle Katılmıyorum”, 2. “Katılmıyorum”, 3. “Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum”, 4. “Katılıyorum” ve 5. “Kesinlikle Katılıyorum” tercihini belirtmektedir. Bu durumda beş seçenekli bir tercih sıralamasında üç ortalaması “Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum” anlamını taşımaktadır. Tabloda bir diğer dikkat edilecek husus ise her seçeneğin altındaki sayıların mevcut seçeneği işaretleyenlerin yüzdelik dilimi gösterdiği bilgisidir. Örneğin “Fiziksel Boyut” için birinci sıradaki “Sınıflardaki öğrenci sayıları kalabalıktır” yargısının karşısında her seçenek için ait olduğu sütundaki sayılar belirtilen yargıya destek yüzdesini göstermektedir. Bununla birlikte tablo yorumlaması sırasında “Kesinlikle Katılmıyorum ve Katılmıyorum” birlikte bir

olumsuz alanın toplamını, “Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum” arada kalınan veya fikrim yok anlamında bir değerlendirmeyi, “Katılıyorum ve Kesinlikle Katılıyorum” seçenekleri ise birlikte bir olumlu alanın toplamını ifade edecek şekilde genel bir yorumlama da yapılabilir. Açıklanmaya çalışılan bilgiler ışığında detaylı tablo (Tablo 3.1) sunulmuştur. Ancak konunun daha basit ve okuyucuyu yormadan anlaşılması bakımından sorulara verilen cevaplar ortalamaların genel anlamları ile yorumlanmaya çalışılmıştır. Tüm bu açıklamalardan yola çıkarak anket sorularına alınan cevaplar şu şekilde değerlendirilmiştir:

Birinci sırada “Sınıflardaki öğrenci sayıları kalabalıktır” yargısına “Kesinlikle Katılmıyorum ve Katılmıyorum” şeklinde cevap verenlerin yüzdesi toplam 40,7, “Katılıyorum ve Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde cevap verenlerin yüzdesi ise toplam 45’tir. Bu konuda “Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum” seçeneğini tercih eden kararsızların yüzdesi ise 10,3’tür. Sınıfların kalabalık olduğu ile ilgili olumlu ve olumsuz düşünenler arasında ciddi bir fark görünmemekle birlikte olumsuz cevapların daha ağırlıklı olduğu tespit edilmiştir.

İkinci soruda “Okullarda yeteri altyapıda teknolojik imkân ve eğitim aracı (Akıllı Tahta, Bilgisayar vb.)” sağlanamamıştır” yargısına katılanlar toplam % 51, bu yargıyı desteklemeyenler ise toplam % 36.8 olarak gerçekleşmiştir. Bu durum olumsuz düşünenlerin önemli bir farkla çoğunlukta olduğunu işaret etmektedir.

Üçüncü soruda “Devlet tarafından eğitime ayrılan bütçe okulun tüm ihtiyacını karşılamaktadır” yargısına katılanlar ile katılmayanlar arasında oldukça dikkat çeken bir fark oluşmuştur. Eğitime ayrılan bütçenin okulun tüm ihtiyacını karşılamasına yeterli olmadığını düşünenlerin toplamı % 62.8, yeterli olduğunu düşünenlerin toplamı ise %23 olarak görünmektedir. Bu durumda % 39.2’lik bir fark gerçekleşmiştir. “Kız öğrencilerin okula gitmesi için ciddi teşvikler vardır” şeklindeki dördüncü soruda “Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum” seçenekleri ile olumlu düşünenler % 56.2, “Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum” seçeneklerini işaretleyenlerin toplamı % 23.3’tür. “Ders kitaplarının devlet tarafından ücretsiz verilmesi yerinde bir uygulamadır” şeklindeki beşinci yargıya “Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde olumlu cevap verenlerin toplamı %76.1, Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum” diyenler %18.5 ve “Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum” diyenler ise %5.4’tür. Altıncı sıradaki “Devlet fakir veya ihtiyaç

sahibi öğrencilere yeteri kadar burs/ yardım sağlamaktadır” yargısına olumsuz düşünenlerin toplamı %41.3, olumlu düşünenlerin toplamı ise %36.7’dir. Yedinci soruda “Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere yeteri destek/imekân sağlanmaktadır” yargısına olumlu düşünenlerin toplamı %28.3’tür. Sekizinci sırada “Son 11 yılda yeni yapılan bina ve derslikler fiziki olarak eski bina ve dersliklere göre eğitime daha elverişlidir” yargısına olumlu cevap verenler %46.4, olumsuz düşünenlerin toplamı ise %22.6’dır. Dokuzuncu sıradaki “Okullarda her ders için gerekli sınıf ve branş öğretmeni vardır” yargısına katılanların toplamı %48.1, katılmayanların toplamı %34.3’tür. Onuncu sıradaki “Serbest kıyafet uygulaması ile eğitimde başörtüsü sorunu çözüme kavuşmuştur” yargısına katılanların toplamı %60.1, katılmayanların toplamı %25.4’tür.

Tablo 3.2’deki verilere göre “fiziki” anlamda yapılan değişikliklere verilen cevaplarda dikkat çeken noktalardan birisi tüm cevapların ortalamasının “3” ortalamasına yakın çıkması yani “ne katılıyorum ne katılmıyorum” ortalamasına yakın olmasıdır. Soruların cevaplarında ortaya çıkan birbirine yakın veya uzak cevaplar konuya özel bazı değerlendirmeler yapılmasını gerektirmektedir. Örneğin sınıfların kalabalık olduğu şeklindeki yargıya katılanların ortalamasının birbirine yakın olması bir çelişki teşkil etmemelidir. Buradan anlaşılan tespit sınıfların öğrenci sayılarının bazı mahalle, ilçe veya bölgelerde birbirinden farklı olmasından kaynaklandığıdır. İkinci soruya verilen cevaplar da oldukça dikkat çekicidir. Çünkü 2002-2013 yılları arasında sayısal veriler ile ortaya konulan okullarda bir çok teknolojik yatırıma ve ülke genelinde uygulanmakta olan FATİH (Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi) Projesi’ne rağmen katılımcıların yarıdan fazlası kendi bölgelerinde bu imekânların hâlâ yetersiz olduğunu düşünmektedirler.

Ders kitaplarının devlet tarafından ücretsiz olarak verilmesi konusunda verilen cevaplarda da ilginç bir durum gözlemlenmektedir. Öğrencilerin kitaplarının devlet tarafından ücretsiz olarak verilmesine toplumun bakışı yaklaşık $\frac{3}{4}$ oranında olumlu görünmektedir. Ancak veli ve öğrenci için maddi kazanç ve kitap arama çilesinden kurtarması nedeniyle manevi kazanç gibi görünen bu uygulamaya $\frac{1}{4}$ oranında olumsuz ve kararsız cevap veren bir kesimin varlığı önemli bir tespit olmuştur. Buradan anlaşıldığı kadarıyla eleştiri yöneltenlerin itiraz ettiği en temel husus ücretsiz ders kitaplarının kalitesi yani içeriğinin yeterli olmadığı sorunudur.

Devlet tarafından belirlenen ve hazırlatılan kitaplarda tek tipçilik ve içerik yetersizliği olduğu önemli bir memnuniyetsizlik olarak ortaya çıkmaktadır. Serbest kıyafet ile ilgili verilen cevaplarda katılımcıların yaklaşık % 60'ı eğitimde başörtüsü sorunun çözüme kavuştuğunu düşünmekte iken yaklaşık % 25'i olumsuz, % 15'i ise kararsız görünmektedir. Serbest kıyafet uygulaması ile ilgili hukuksal düzenlemelere ve uygulamada bunca siyasal desteğe rağmen konuya olumsuz bakılması ile ilgili iki farklı yorum yapılabilir. Buna göre serbest kıyafet uygulaması eğitim kurumlarında hâlâ yeterince yerleşmemiştir veya serbest kıyafet uygulaması eğitim özelinde yeni sorunlara yol açmıştır denilebilir.

3.5.1.2. Fiziki Boyut “Cinsiyet Kategorisi” ve T Testi Analizi

Fiziki boyutta anket sorularına katılımcıların verdiği cevaplarda cinsiyetlerine göre kadınların ve erkeklerin aynı konuda ne düşündükleri farklı bir kategori olarak dikkat çekicidir. Cinsiyet farklılıklarına göre anket analizi ise T testi tekniği ile yapılmıştır. T testi bilindiği üzere parametrik testlerdendir ve normallik dağılımı ile varyansların homojenliği varsayımı önkoşuldur. SPSS programında Levene testi varyansların homojen olup olmadığına bakmaktadır. SPSS programında bu iki seçenek birlikte verilmektedir. SPSS 16.0 programı yardımıyla bağımsız örneklem t testi ile cinsiyete göre verilen cevaplarda fark olup olmadığını araştırdığımızda ise aşağıdaki tablodaki sonuçlar elde edilmiştir. H_0 hipotezi; Erkek ve Kadınlar arasında % 5 önem düzeyinde cevapların ortalamaları arasında anlamlı farkın olmadığını kabul ettiğimiz hipotezdir.

Tablo 3.3: Fiziki Durum Boyutu T Testi Cinsiyet

Cinsiyete Göre Cevaplar		N	Ortalama	Standart Sapma	Levene Anlamlılık	Anlamlılık (İki Yönlü)	(H ₀) Karar
1)Sınıflardaki öğrenci sayıları kalabalıktır.	Erkek	279	3.02	1.295	.482	.166	Kabul
	Kadın	237	3.18	1.243		.165	
2)Okullarda yeteri altyapıda teknolojik imkân ve eğitim aracı sağlanamamıştır. (Akıllı Tahta, Bilgisayar vb.)	Erkek	279	3.14	1.343	.261	.158	Kabul
	Kadın	237	3.30	1.279		.157	
3)Devlet tarafından eğitime ayrılan bütçe okulun tüm ihtiyacını karşılamaktadır.	Erkek	279	2.39	1.355	.004	.807	Kabul
	Kadın	237	2.36	1.198		.805	
4)Kız öğrencilerin okula gitmesi için ciddi teşvikler vardır.	Erkek	279	3.41	1.186	.433	.327	Kabul
	Kadın	237	3.51	1.148		.326	
5)Ders kitaplarının devlet tarafından ücretsiz verilmesi yerinde bir uygulamadır.	Erkek	279	3.82	1.409	.012	.037	Ret
	Kadın	237	4.06	1.242		.035	
6)Devlet fakir veya ihtiyaç sahibi öğrencilere yeteri kadar burs/ yardım sağlamaktadır.	Erkek	279	2.90	1.228	.147	.615	Kabul
	Kadın	237	2.95	1.194		.614	
7)Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere yeteri destek/imkân sağlanmaktadır.	Erkek	279	2.69	1.217	.087	.937	Kabul
	Kadın	237	2.68	1.134		.937	
8)Son 11 yılda yeni yapılan bina ve derslikler fiziki olarak eski bina ve dersliklere göre eğitime daha elverişlidir.	Erkek	279	3.49	1.131	.389	.097	Kabul
	Kadın	237	3.32	1.193		.098	
9)Okullarda her ders için gerekli sınıf ve branş öğretmeni vardır.	Erkek	279	3.14	1.133	.069	.414	Kabul
	Kadın	237	3.05	1.241		.417	
10)Serbest kıyafet uygulaması ile eğitimde başörtüsü sorunu çözüme kavuşmuştur.	Erkek	279	3.38	1.333	.640	.134	Kabul
	Kadın	237	3.56	1.341		.135	

Yukarıdaki Tablo 3.3’de Levene testi ile homojenlik araştırılmıştır. Buna göre üçüncü ve beşinci sorulara verilen cevapların homojen dağılmadığı, diğer cevapların ise homojen dağıldığı görülmüştür. Homojen dağılan sorular için ilgili sorunun birinci satırına, homojen dağılmayan sorular için ise ilgili sorunun ikinci satırındaki değerlere bakılarak cinsiyete göre % 5 önem düzeyinde anlamlı farkın olup olmadığı kararı verilmiştir.

Beşinci soru olan “Ders kitaplarının devlet tarafından ücretsiz verilmesi yerinde bir uygulamadır.” Sorusunda kadınlar ile erkeklerin verdikleri cevaplar arasında % 5 önem düzeyinde anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. İki grubun ortalamasına bakıldığında erkeklerin 3.82, kadınların ise 4,06 ortalamaya sahip oldukları görülmüştür. Kadınların erkeklere göre “Ders kitaplarının devlet tarafından

ücretsiz verilmesi yerinde bir uygulamadır.” Yargısına verdikleri cevapların daha olumlu olduğu görülmektedir. Onuncu sıradaki “Serbest kıyafet uygulaması ile eğitimde başörtüsü sorunu çözüme kavuşmuştur” yargısına erkekler “3.38” ortalaması ile olumlu düşünürken kadınlar “3.56” ortalaması ile daha yüksek bir oranda olumlu düşündüğü görülmektedir.

Bağımsız örneklem t testi ile medeni duruma göre verilen cevaplarda fark olup olmadığını ilişkin aşağıdaki tablodaki sonuçlar verilmiştir.

3.5.1.3. Fiziki Boyutta “Medeni Durum Kategorisi” Analizi

Fiziki boyut sorularının incelenmesinde katılımcıların medeni durumuna göre alınan cevapların analizi aşağıda Tablo 3.4 verilerine dayanılarak anlatılmıştır.

Tablo 3.4: Fiziki Durum Boyutu “T” Testi Medeni Durum

Medeni Durumunuz:		N	Ortalama	Standart Sapma	Levene Anlamlılık	Anlamlılık (İki Yönlü)	(H ₀) Karar
1)Sınıflardaki öğrenci sayıları kalabalıktır.	Evli	411	3.04	1.282	.367	.068	Kabul
	Bekar	105	3.30	1.216		.061	
2) Okullarda yeteri altyapıda teknolojik imkân ve eğitim aracı sağlanamamıştır. (Akıllı Tahta, Bilgisayar vb.)	Evli	411	3.19	1.321	.617	.387	Kabul
	Bekar	105	3.31	1.296		.383	
3)Devlet tarafından eğitime ayrılan bütçe okulun tüm ihtiyacını karşılamaktadır.	Evli	411	2.41	1.274	.928	.281	Kabul
	Bekar	105	2.26	1.323		.293	
4)Kız öğrencilerin okula gitmesi için ciddi teşvikler vardır.	Evli	411	3.46	1.171	.832	.822	Kabul
	Bekar	105	3.43	1.167		.822	
5)Ders kitaplarının devlet tarafından ücretsiz verilmesi yerinde bir uygulamadır.	Evli	411	3.94	1.303	.055	.827	Kabul
	Bekar	105	3.90	1.478		.840	
6)Devlet fakir veya ihtiyaç sahibi öğrencilere yeteri kadar burs/ yardım sağlamaktadır.	Evli	411	2.98	1.204	.822	.046	Ret
	Bekar	105	2.71	1.222		.049	
7)Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere yeteri destek/imkân sağlanmaktadır.	Evli	411	2.78	1.178	.250	.001	Ret
	Bekar	105	2.33	1.115		.000	
8)Son 11 yılda yeni yapılan bina ve derslikler fiziki olarak eski bina ve dersliklere göre eğitime daha elverişlidir.	Evli	411	3.42	1.148	.533	.683	Kabul
	Bekar	105	3.37	1.219		.694	
9)Okullarda her ders için gerekli sınıf ve branş öğretmeni vardır.	Evli	411	3.18	1.150	.028	.002	Ret
	Bekar	105	2.77	1.258		.003	
10)Serbest kıyafet uygulaması ile eğitimde başörtüsü sorunu çözüme kavuşmuştur.	Evli	411	3.45	1.347	.673	.709	Kabul
	Bekar	105	3.50	1.309		.705	

Ankete verilen cevaplar incelendiğinde dokuzuncu sorunun homojen dağılmadığı tespit edilmiştir. Bu soru için ikinci satıra diğer sorular için ise birinci satıra bakılmıştır. Medeni duruma göre altıncı, yedinci ve dokuzuncu sorularda % 5 önem düzeyinde anlamlı farklılıkların olduğu gözlenmiştir. “Devlet fakir veya ihtiyaç sahibi öğrencilere yeteri kadar burs/ yardım sağlamaktadır.” İfadesinin yer aldığı altıncı soruya verilen cevap incelendiğinde evlilerin ortalamalarının 2.98 olduğu, bekârların ise 2.71 ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Evlilerin bu soruya verdikleri cevabın bekârlara göre daha olumlu olduğu ama ikisinin de “ne katılıyorum ne katılmıyorum” ile “katılmıyorum” cevapları arasında bir ortalamaya sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

Yedinci soruda ise evlilerin cevaplarının ortalaması 2,78 bekârların ise 2,33 olarak ortaya çıkmıştır. Bu soruda da olumsuz kanaat dikkat çekicidir. “Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere yeteri destek/imkân sağlanmaktadır.” Yargısına ankete cevap veren her iki grubun da “ne katılıyorum ne katılmıyorum” ile “katılmıyorum” cevapları arasında bir ortalamaya sahip oldukları ama bekârların bu soru için daha olumsuz düşündükleri görülmektedir. Anketin dokuzuncu sorusu olan “Okullarda her ders için gerekli sınıf ve branş öğretmeni vardır.” sorusuna verilen cevapların ortalamalarına bakıldığında ise evlilerin 3,18 ortalamaya, bekarların ise 2,77 ortalamaya sahip oldukları sonucu elde edilmiştir. Evlilerin cevapları bu soru için “katılıyorum” ile “kesinlikle katılıyorum” seçeneklerinin arasında bir ortalamaya sahipken, bekârların cevaplarının “ne katılıyorum ne katılmıyorum” ile “katılmıyorum” cevapları arasında bir ortalamada olduğu görülmekle birlikte bekârların “3” ortalamasının altında ve olumsuz görüş belirttikleri gözlemlenmiştir.

3.5.1.4. Fiziki Boyutta “Son 11 Yılda İlköğretime Giden Çocuğu Olan/Olmayan Kategorisi” Analizi

Son 11 yılda ilköğretime çocuğu gidenler araştırma için önemli kategorilerden bir tanesidir. Çünkü bu kategoridekiler aynı zamanda bu dönemi değerlendirirken veli olarak da konu ile yakından ilgili olmaları, ilköğretimde yapılan uygulamaları sürecin içinde yaşayarak gözlemlemiş olmaları nedeni ile sorulara

verdikleri cevapları dikkate değer kılmaktadır. Aşağıdaki tabloda (Tablo 3.4) incelenen dönemde çocuğu ilköğretime gidenlere göre cevaplar gösterilmiştir.

Tablo 3.5: Fiziki Durum Boyutu T Testi “Son 11 Yılda İlköğretime Giden Çocuğu Olanlar”

Son 11 yılda ilköğretime giden çocuğunuz var mı?	N	Ortalama	Standart Sapma	Levene Anlamlılık	Anlamlılık (İki Yönlü)	(H ₀) Karar	
1)Sınıflardaki öğrenci sayıları kalabalıktır.	Evet	274	3.07	1.305	.128	.604	Kabul
	Hayır	242	3.12	1.236		.603	
2) Okullarda yeteri altyapıda teknolojik imkân ve eğitim aracı sağlanamamıştır. (Akıllı Tahta, Bilgisayar vb.)	Evet	274	3.21	1.330	.540	.897	Kabul
	Hayır	242	3.22	1.301		.896	
3)Devlet tarafından eğitime ayrılan bütçe okulun tüm ihtiyacını karşılamaktadır.	Evet	274	2.44	1.314	.083	.259	Kabul
	Hayır	242	2.31	1.249		.257	
4)Kız öğrencilerin okula gitmesi için ciddi teşvikler vardır.	Evet	274	3.54	1.155	.427	.067	Kabul
	Hayır	242	3.35	1.179		.067	
5)Ders kitaplarının devlet tarafından ücretsiz verilmesi yerinde bir uygulamadır.	Evet	274	3.93	1.314	.595	.994	Kabul
	Hayır	242	3.93	1.369		.994	
6)Devlet fakir veya ihtiyaç sahibi öğrencilere yeteri kadar burs/ yardım sağlamaktadır.	Evet	274	3.05	1.249	.269	.009	Ret
	Hayır	242	2.78	1.152		.009	
7)Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere yeteri destek/imkân sağlanmaktadır.	Evet	274	2.92	1.181	.815	.000	Ret
	Hayır	242	2.43	1.122		.000	
8)Son 11 yılda yeni yapılan bina ve derslikler fiziki olarak eski bina ve dersliklere göre eğitime daha elverişlidir.	Evet	274	3.50	1.140	.433	.082	Kabul
	Hayır	242	3.32	1.182		.083	
9)Okullarda her ders için gerekli sınıf ve branş öğretmeni vardır.	Evet	274	3.24	1.153	.436	.002	Ret
	Hayır	242	2.93	1.198		.003	
10)Serbest kıyafet uygulaması ile eğitimde başörtüsü sorunu çözüme kavuşmuştur.	Evet	274	3.48	1.383	.100	.761	Kabul
	Hayır	242	3.44	1.288		.760	

Ankete verilen cevaplar incelendiğinde dokuzuncu sorunun homojen dağılmadığı tespit edilmiştir. Bu soru için ikinci satıra diğer sorular için ise birinci satıra bakılmıştır. Son on bir yılda ilköğretime giden çocuğu olanlara göre altıncı, yedinci ve dokuzuncu sorularda % 5 önem düzeyinde anlamlı farklılıkların olduğu gözlenmiştir. “Son 11 yılda ilköğretime giden çocuğunuz var mı?” İfadesinin yer aldığı tabloda altıncı soruya verilen cevap incelendiğinde “Ders kitaplarının devlet tarafından ücretsiz verilmesi yerinde bir uygulamadır” yargısına “Evet” yani “son on bir yılda ilköğretime giden çocuğum var” diyenlerin ortalamalarının 3.05 olduğu, “Hayır” yani “son on bir yılda ilköğretime giden çocuğum yok” diyenlerin ise 2.78

ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. “Evet” diyenlerin bu soruya verdikleri cevabın “Hayır” diyenlere göre daha olumlu olduğu ama ikisinin de “ne katılıyorum ne katılmıyorum” ile “katılmıyorum” cevapları arasında bir ortalamaya sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Yedinci soruda ise “Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere yeteri destek/imekân sağlanmaktadır” yargısına “Evet” diyenlerin cevaplarının ortalaması “ 2,92” ; “Hayır” diyenlerin ise 2,43 olarak ortaya çıkmıştır. Bu soruda da olumsuz kanaatin yüksek olması dikkat çekicidir.

“Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere yeteri destek/imekân sağlanmaktadır” yargısına ankete cevap veren her iki grubun da “ne katılıyorum ne katılmıyorum” ile “katılmıyorum” cevapları arasında bir ortalamaya sahip oldukları ama “Hayır” diyenlerin bu soru için daha olumsuz düşündükleri görülmektedir. Anketin dokuzuncu sorusu olan “Okullarda her ders için gerekli sınıf ve branş öğretmeni vardır.” sorusuna verilen cevapların ortalamalarına bakıldığında ise “Evet” diyenlerin 3,24 ortalamaya, bekarların ise 2,93 ortalamaya sahip oldukları sonucu elde edilmiştir. “Evet” diyenlerin cevapları bu soru için “ne katılıyorum ne katılmıyorum” ile “katılıyorum” seçeneklerinin arasında bir ortalamaya sahipken, “Hayır” diyenlerin cevaplarının “ne katılıyorum ne katılmıyorum” ile “katılmıyorum” cevapları arasında bir ortalamada olduğu görülmektedir.

Fiziki boyut sorularına verilen cevapların incelenmesinde katılımcıların kategorilere göre cevapları ve bu cevapların analizi aşağıda anlatılmıştır.

3.5.1.5. Fiziki Boyutta “Yaşanılan Yerleşim Birimi Kategorisi” Analizi

Anket sorularını değerlendirenlerin yaşadığı yer araştırmada şüphesiz önemli bir diğer kategoridir. Soruları yanıtlarken katılımcının nerede ve hangi yerleşim birimine göre düşündüğü önemlidir. Anketin uygulanması aşamasında Sivas İli merkezi ve il sınırları kapsamındaki tüm ilçelerin merkezinde araştırma yapıldığından “yaşadığınız yer” başlığı, “il merkezi” ve “ilçeler” olarak iki kategoride incelenmiştir. Anket uygulaması sırasında katılımcılardan köy ve kasabada yaşadığını söyleyenler de anketin uygulandığı yerleşim biriminin bağlı olduğu il merkezini veya ilçeyi işaretlemişlerdir.

Tablo 3.6: Fiziki Durum Boyutu T Testi “Yaşanılan Yer” İncelemesi

Yaşadığımız Yer		N	Ortalama	Standart Sapma	Levene Anlamlılık	Anlamlılık (İki Yönlü)	Hipotezi
1.Sınıflardaki öğrenci sayıları kalabalıktır.	İlçeler	215	2.64	1.206	.920	.000	Ret
	İl Merkezi	301	3.42	1.221		.000	
2.Okullarda yeterli altyapıda teknolojik imkân ve eğitim aracı sağlanamamıştır. (Akıllı Tahta, Bilgisayar vb.)	İlçeler	215	3.25	1.282	.333	.647	Kabul
	İl Merkezi	301	3.19	1.340		.645	
3.Devlet tarafından eğitime ayrılan bütçe okulun tüm ihtiyacını karşılamaktadır.	İlçeler	215	2.31	1.304	.492	.289	Kabul
	İl Merkezi	301	2.43	1.270		.292	
4.Kız öğrencilerin okula gitmesi için ciddi teşvikler vardır.	İlçeler	215	3.33	1.148	.744	.055	Kabul
	İl Merkezi	301	3.53	1.179		.054	
5.Ders kitaplarının devlet tarafından ücretsiz verilmesi yerinde bir uygulamadır.	İlçeler	215	3.82	1.380	.071	.125	Kabul
	İl Merkezi	301	4.01	1.306		.129	
6.Devlet fakir veya ihtiyaç sahibi öğrencilere yeterli kadar burs/ yardım sağlamaktadır.	İlçeler	215	2.93	1.197	.873	.985	Kabul
	İl Merkezi	301	2.92	1.224		.985	
7.Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere yeterli destek/imkân sağlanmaktadır.	İlçeler	215	2.59	1.172	.900	.113	Kabul
	İl Merkezi	301	2.76	1.179		.113	
8.Son 11 yılda yeni yapılan bina ve derslikler fiziki olarak eski bina ve dersliklere göre eğitime daha elverişlidir.	İlçeler	215	3.38	1.185	.291	.604	Kabul
	İl Merkezi	301	3.44	1.146		.606	
9.Okullarda her ders için gerekli sınıf ve branş öğretmeni vardır.	İlçeler	215	3.19	1.243	.001	.148	Kabul
	İl Merkezi	301	3.03	1.137		.154	
10.Serbest kıyafet uygulaması ile eğitimde başörtüsü sorunu çözüme kavuşmuştur.	İlçeler	215	3.61	1.255	.007	.034	Ret
	İl Merkezi	301	3.36	1.387		.031	

Yukarıdaki Tablo 3.5’de birinci ve onuncu sıradaki sorularda belirgin farklılıklar tespit edilmiştir. Birinci soruda “Sınıflardaki öğrenci sayıları kalabalıktır” yargısına ilçelerde yaşayanlar “Kesinlikle Katılmıyorum ve Katılmıyorum” seçeneklerini daha fazla işaretleyerek 2,64 ortalama ile olumlu cevap vermişlerdir. Aynı soruya il merkezinde yaşayanlar “Katılıyorum ve Kesinlikle Katılıyorum” seçeneklerini daha fazla işaretleyerek 3,42 ortalama ile olumsuz anlamda cevap vermişlerdir. Bu durumda ilçelerde yaşayanlar ile il merkezinde yaşayanların sınıfların kalabalık olduğu noktasında oldukça farklı düşündükleri gözlemlenmektedir.

Onuncu soruda ise “Serbest kıyafet uygulaması ile eğitimde başörtüsü sorunu çözüme kavuşmuştur” yargısına ilçelerde yaşayanlar ile il merkezinde yaşayanlar birlikte olumlu düşünerek cevap vermişlerdir. İlçelerde yaşayanlar “Katılıyorum ve Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini 3,61 ortalama ile işaretlemişler, il merkezinde yaşayanlar ise “Katılıyorum ve Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini 3,36 ortalama ile işaretlemişlerdir. İlçelerde yaşayanların il merkezine göre bu soruya daha güçlü bir şekilde olumlu cevap vermeleri burada oldukça dikkat çekici bir farklılıktır.

3.5.1.6. Fiziki Boyutta “Mesleği Öğretmenlik Olan /Olmayan Kategorisi” Analizi

Anket sorularına verilen cevaplarda toplumun her kesiminden insanların algısı ölçülmeye çalışılmıştır. Ancak burada sadece katılımcılar içinde mesleği öğretmenlik olanlara ayrı bir başlık açılarak aynı konuda öğretmenlerin ne düşündükleri bizzat uygulamaları yaşayan kişiler olarak özellikle incelenmiştir. Aşağıda yer alan tablo incelendiğinde mesleği öğretmenlik olanlar ile olmayanlar arasında dikkat çekici farklar göze çarpmaktadır.

Tablo 3.7: Fiziki Durum Boyutu T Testi “Mesleği Öğretmenlik Olan Olmayan”

Mesleğiniz Öğretmenlik mi?		N	Ortalama	Standart Sapma	Levene Anlamlılık	Anlamlılık (İki Yönlü)	(H ₀) Karar
1)Sınıflardaki öğrenci sayıları kalabalıktır.	Hayır	344	3.21	1.279	.432	.003	Ret
	Evet	172	2.85	1.227		.002	
2) Okullarda yeteri altyapıda teknolojik imkân ve eğitim aracı sağlanamamıştır. (Akıllı Tahta, Bilgisayar vb.)	Hayır	344	3.25	1.303	.500	.435	Kabul
	Evet	172	3.15	1.342		.440	
3)Devlet tarafından eğitime ayrılan bütçe okulun tüm ihtiyacını karşılamaktadır.	Hayır	344	2.46	1.293	.149	.050	Ret
	Evet	172	2.22	1.256		.048	
4)Kız öğrencilerin okula gitmesi için ciddi teşvikler vardır.	Hayır	344	3.56	1.174	.771	.003	Ret
	Evet	172	3.24	1.132		.003	
5)Ders kitaplarının devlet tarafından ücretsiz verilmesi yerinde bir uygulamadır.	Hayır	344	4.04	1.239	.000	.010	Ret
	Evet	172	3.72	1.501		.015	
6)Devlet fakir veya ihtiyaç sahibi öğrencilere yeteri kadar burs/ yardım sağlamaktadır.	Hayır	344	3.00	1.240	.370	.054	Kabul
	Evet	172	2.78	1.144		.048	
7)Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere yeteri destek/imkân sağlanmaktadır.	Hayır	344	2.76	1.175	.757	.037	Ret
	Evet	172	2.53	1.172		.037	
8)Son 11 yılda yeni yapılan bina ve derslikler fiziki olarak eski bina ve dersliklere göre eğitime daha elverişlidir.	Hayır	344	3.42	1.185	.573	.748	Kabul
	Evet	172	3.39	1.116		.743	
9)Okullarda her ders için gerekli sınıf ve branş öğretmeni vardır.	Hayır	344	3.10	1.207	.423	.979	Kabul
	Evet	172	3.10	1.138		.979	
10)Serbest kıyafet uygulaması ile eğitimde başörtüsü sorunu çözüme kavuşmuştur.	Hayır	344	3.55	1.350	.680	.034	Ret
	Evet	172	3.28	1.300		.032	

Mesleği öğretmenlik olan/olmayan durumuna göre birinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, yedinci ve onuncu sorularda % 5 önem düzeyinde anlamlı farklılıkların olduğu gözlenmiştir. “Sınıflardaki öğrenci sayıları kalabalıktır” ifadesinin yer aldığı

birinci soruya verilen cevaplar incelendiğinde öğretmenlerin ortalamalarının 2.85 olduğu, öğretmen olmayanların ise 3.21 ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevabın öğretmen olmayanlara göre daha olumlu olduğu ama ikisinin de “ne katılıyorum ne katılmıyorum” cevabına yakın bir ortalamaya sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Öğretmenler mesleki tecrübeleri ve sınıf mevcutları ile ilgili yönetmelikte “sınıf mevcutlarının 35 öğrenci olması esastır (MEB,13.09.2012-200/13066-Kayıt ve Nakiller Yazısı)” bilgileri nedeni ile sınıf mevcutlarının kalabalık olmadığını çoğunlukla belirtmişlerdir. Öğretmen olmayanlar ise sınıf mevcutlarının hâlâ kalabalık olduğunu çoğunlukla belirtmişlerdir.

Üçüncü sırada “Devlet tarafından eğitime ayrılan bütçe okulun tüm ihtiyacını karşılamaktadır” yargısına mesleği öğretmenlik olanlar 2.22 ortalama ile daha güçlü bir şekilde “katılmamakta” iken mesleği öğretmenlik olmayanlar 2.46 ortalama ile “katılmama” yönünde görüş belirtmişlerdir. Dördüncü sıradaki “Kız öğrencilerin okula gitmesi için ciddi teşvikler vardır” yargısına mesleği öğretmenlik olanlar 3.24 ortalama ile “katılma” yönünde görüş belirtmekte iken mesleği öğretmenlik olmayanlar 3.56 ortalama ile yine aynı yönde görüş belirtmektedirler. Beşinci sırada “Ders kitaplarının devlet tarafından ücretsiz verilmesi yerinde bir uygulamadır” ifadesine öğretmen olmayanların önem düzeyi 4.04 ortalama ile “katılma” yönünde iken öğretmen olanların 3.72 ortalama ile daha düşük “katılma” desteği olması dikkat çekicidir.

Yedinci sırada “Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere yeteri destek/imekân sağlanmaktadır” ifadesine öğretmen olanlar 2.53 ortalama ile “katılmama” yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmen olmayanların görüşü 2.76 ile yine “katılmama” yönündedir. Ancak öğretmen olanların yedinci yargıda önem düzeyi daha yüksektir. Fiziki boyutta en çok dikkat çeken konulardan birisi olan serbest kıyafet ve başörtüsü ile ilgili onuncu sıradaki “Serbest kıyafet uygulaması ile eğitimde başörtüsü sorunu çözüme kavuşmuştur” ifadesine mesleği öğretmenlik olanlar 3.28 ortalaması ile “katılma” yönünde görüş belirtmekte iken, mesleği öğretmenlik olmayanlar 3.55 ortalaması ile daha yüksek bir “katılma” yönünde ve olumlu düşündükleri gözlemlenmiştir.

3.5.1.7. Fiziki Boyutta “Yaş Kategorisi” ve F Testi Varyans Analizi

“F” Testi anket sorularının yaş kategorisinde incelenirken belirli yaş gruplarının karşılaştırmalı olarak incelenebileceği bir test tekniğidir. Ankete katılanlar 19 yaş üzeri yetişkinler olarak belirlenmiştir. Katılımcılardan en genci 20 yaşında en yaşlısı ise 74 yaşında olarak tespit edilmiştir. Ankete verilen cevaplar kategorize edilirken katılımcıların yaşları da alt gruplara ayrılarak belirli yaş gruplarının diğerlerine göre aynı sorulara verdikleri cevaplar da karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Bu şekilde aynı konuda farklı yaş gruplarının konuyu nasıl değerlendirdiği incelenmiştir.

Tablo 3.8: Fiziki Durum Boyutu F Testi “Yaş” Durumuna Göre İnceleme

Yaşınız:	N	Ortalama	Standart Sapma	Levene Testi	ANOVA Anlamlılık	(H ₀) Karar	
1) Sınıflardaki öğrenci sayıları kalabalıktır.	20-29 arası	131	3.16	1.220	0.593	0.549	Kabul
	30-39 arası	243	3.09	1.269			
	40-49 arası	108	2.95	1.342			
	50 ve üzeri	33	3.24	1.251			
	Toplam	515	3.09	1.271			
2) Okullarda yeteri altyapıda teknolojik imkân ve eğitim aracı sağlanamamıştır. (Akıllı Tahta, Bilgisayar vb.)	20-29 arası	131	3.44	1.254	0.622	0.137	Kabul
	30-39 arası	243	3.12	1.332			
	40-49 arası	108	3.21	1.333			
	50 ve üzeri	33	3.09	1.284			
	Toplam	515	3.22	1.313			
3) Devlet tarafından eğitime ayrılan bütçe okulun tüm ihtiyacını karşılamaktadır.	20-29 arası	131	2.21	1.157	0.004*	.174	Kabul
	30-39 arası	243	2.39	1.295			
	40-49 arası	108	2.43	1.369			
	50 ve üzeri	33	2.76	1.370			
	Toplam	515	2.38	1.285			
4) Kız öğrencilerin okula gitmesi için ciddi teşvikler vardır.	20-29 arası	131	3.34	1.135	0.864	0.365	Kabul
	30-39 arası	243	3.44	1.171			
	40-49 arası	108	3.61	1.214			
	50 ve üzeri	33	3.48	1.121			
	Toplam	515	3.45	1.168			

Tablo 3.8'in devamı

Yaşınız:	N	Ortalama	Standart Sapma	Levene Testi	ANOVA Anlamlılık	H Hipotezi
5) Ders kitaplarının devlet tarafından ücretsiz verilmesi yerinde bir uygulamadır.	30-39 arası	243	3.86	1.343		Kabul
	40-49 arası	108	4.01	1.308		
	50 ve üzeri	33	4.15	0.906		
	Toplam	515	3.93	1.340		
6) Devlet fakir veya ihtiyaç sahibi öğrencilere yeteri kadar burs/ yardım sağlamaktadır.	20-29 arası	131	2.70	1.100	0.028*	.121
	30-39 arası	243	2.98	1.202		
	40-49 arası	108	3.06	1.299		
	50 ve üzeri	33	2.97	1.357		
Toplam	515	2.92	1.213			Kabul
7) Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere yeteri destek/ımkân sağlanmaktadır.	20-29 arası	131	2.35	1.095	0.342	0.000
	30-39 arası	243	2.71	1.189		
	40-49 arası	108	2.98	1.192		
	50 ve üzeri	33	2.91	1.100		
Toplam	515	2.69	1.179			Ret
8) Son 11 yılda yeni yapılan bina ve derslikler fiziki olarak eski bina ve dersliklere göre eğitime daha elverişlidir.	20-29 arası	131	3.41	1.109	0.501	0.649
	30-39 arası	243	3.36	1.199		
	40-49 arası	108	3.53	1.139		
	50 ve üzeri	33	3.48	1.121		
Toplam	515	3.42	1.158			Kabul
9) Okullarda her ders için gerekli sınıf ve branş öğretmeni vardır.	20-29 arası	131	2.86	1.195	0.783	0.020
	30-39 arası	243	3.09	1.201		
	40-49 arası	108	3.31	1.091		
	50 ve üzeri	33	3.30	1.185		
Toplam	515	3.10	1.184			Ret
10) Serbest kıyafet uygulaması ile eğitimde başörtüsü sorunu çözüme kavuşmuştur.	20-29 arası	131	3.47	1.291	0.735	0.524
	30-39 arası	243	3.49	1.349		
	40-49 arası	108	3.48	1.350		
	50 ve üzeri	33	3.12	1.409		
Toplam	515	3.46	1.338			Kabul

* 3, 5 ve 6. Sorularda maddeler homojen dağılmadığından F Testi (Varyans Analizi) yapılamaz. Onun yerine F testinin parametrik olmayan alternatifi olan Brown-Forstyle testi yapılmıştır. Anlamlılık sütunundaki değerler bu sorular için Brown-Forstyle testi sonuçlarıdır.

Tablo 3.8, “Yaş Kategorisi” ne göre “fiziki boyutta” birinci, altıncı ve dokuzuncu sorulara verilen cevaplarda bazı yaş guruplarının ortalamadan farklı olarak karşı kararda oldukları tespit edilmiştir. Buna göre birinci sıradaki “Sınıflardaki öğrenci sayıları kalabalıktır” ifadesine 20-29, 30-39 ve 50+ kategorilerde “3” ortalamasının üzerinde “katılıyorum” yönünde cevap verilmiştir. 40-49 yaş aralığındakilerin ise bunun aksine 2.95 ortalaması ile “katılmıyorum” yönünde görüş belirttiği görülmüştür. Altıncı sıradaki “Devlet fakir veya ihtiyaç sahibi öğrencilere yeteri kadar burs/ yardım sağlamaktadır” ifadesine 20-29, 30-39 ve 50+ yaş kategorilerinde “3” ortalamasının altında “katılmıyorum” yönünde cevap verilmiştir. 40-49 yaş aralığındakilerin ise 3.06 ortalaması ile “katılıyorum” yönünde cevap verdikleri görülmüştür. Dokuzuncu sıradaki “Okullarda her ders için gerekli sınıf ve branş öğretmeni vardır” ifadesine 30-39, 40-49 ve 50+ üzeri kategorileri “3” ortalamasının üzerinde “katılıyorum” yönünde cevap verirken 20-29 yaş aralığındakilerin 2.86 ortalama ile “katılmıyorum” yönünde görüş belirttiği gözlemlenmiştir.

Yukarıdaki Tablo 3.8’de 7. ve 9. Sorularda % 5 önem düzeyinde yaş gurupları arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiş ve H_0 hipotezi reddedilmiştir. Bu gurupların ortalamaları tabloda verilmiştir. Hangi guruplar arasında farkın olduğunun tespiti için ise Scheffe testi sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Fiziki boyut sorularına verilen cevaplarda yaş kategorisi içinde farklı yaş guruplarının bir birleri ile karşılaştırmalı olarak konulara yaklaşımları aşağıda Tablo 3.8’de bağımlı değişken (Scheffe testi) ile açıklanmıştır. Scheffe testi, F testinden sonra çoklu karşılaştırmalarda en sık kullanılan testtir.

Tablo 3.9: Fiziki Boyutta “Scheffe Testi” (Bağımlı Değişken)

Bağımlı Değişken		Ortalama Farkı (I-J)	Anlamlılık	Bağımlı Değişken	Ortalama Farkı (I-J)	Anlamlılık					
7. Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere yeteri destek/ımkân sağlanmaktadır.	20-29 arası	30-39 arası	-.232	.347	9.Okullarda her ders için gerekli sınıf ve branş öğretmeni vardır.	20-29 arası	30-39 arası	-,361*	.043		
		40-49 arası	-,452*	.034			40-49 arası	-,630*	.001		
		50 ve üzeri	-.440	.297			50 ve üzeri	-.558	.109		
	30-39 arası	20-29 arası	.232	.347		30-39 arası	20-29 arası	,361*	.043		
		40-49 arası	-.220	.455			40-49 arası	-.270	.259		
		50 ve üzeri	-.208	.822			50 ve üzeri	-.197	.840		
	7. Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere yeteri destek/ımkân sağlanmaktadır.	40-49 arası	20-29 arası	,452*		.0349	9.Okullarda her ders için gerekli sınıf ve branş öğretmeni vardır.	40-49 arası	20-29 arası	,630*	.001
			30-39 arası	.220		.455			30-39 arası	.270	.259
			50 ve üzeri	.012		1.000			50 ve üzeri	.072	.992
50 ve üzeri		20-29 arası	.440	.297	50 ve üzeri	20-29 arası		.558	.109		
		30-39 arası	.208	.822		30-39 arası		.197	.840		
		40-49 arası	-.012	1.000		40-49 arası		-.072	.992		

Yukarıdaki Tablo 3.9’da yedinci soru “Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere yeteri destek/ımkân sağlanmaktadır” için 20-29 yaş grubu ile 40-49 yaş grubu arasında Scheffe testi sonucuna göre % 5 önem düzeyinde farklılık olduğu tespit edilmiştir. 20-29 yaş grubunun ortalaması 2.35 ile bu soruda yaş grupları içinde en güçlü “Kesinlikle Katılmıyorum- Katılmıyorum” seçeneklerine daha yakın olumsuz olarak ortaya çıkmışken 40-49 yaş grubunun ise ortalaması 2,98 ile “Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum” seçeneğine en yakın olarak tespit edilmiştir.

Dokuzuncu soruda “Okullarda her ders için gerekli sınıf ve branş öğretmeni vardır” ifadesi için ise 20-29 yaş grubu ile 30-39 ve 40-49 yaş grupları arasında % 5 önem düzeyinde anlamlı farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır. Dokuzuncu soruda ise 20-29 arası yaş grubunun ortalaması 2,86 ile “Kesinlikle Katılmıyorum ve Katılmıyorum” seçeneklerine yakın olumsuz yönde iken sırasıyla 30-39 ve 40-49 yaş gruplarının ortalamaları 3,09 ve 3,31 ile “Katılıyorum ve Kesinlikle Katılıyorum” seçeneklerine yakın olumlu yönde olarak görüş bildikleri tespit edilmiştir.

3.5.1.8. Fiziki Boyutta “Eğitim Durumu Kategorisi” Analizi

Ankete katılanların eğitim durumları çeşitlilik göstermektedir. Anket sorularına verilen cevaplarda katılımcıların eğitim durumları gruplandırılarak eğitim seviyelerine göre de inceleme yapılması oldukça önemlidir. Farklı eğitim seviyelerindeki grupların sorulara verdikleri cevaplar karşılaştırılarak aynı konuda birbirlerine kıyasla nasıl düşündüklerinin tespiti dikkat çekici sonuçlar ortaya koymaktadır.

Tablo 3.10: Fiziki Durum Boyutu (F Testi) “Eğitim Durumu”

Eğitim Durumunuz?		N	Ortalama	Standart Sapma	Levene Anlamlılık	Anlamlılık (İki Yönlü)	Hipotezi
1)Sınıflardaki öğrenci sayıları kalabalıktır.	İlköğretim	68	2.82	1.34	0.417	0.252	Kabul
	Lise	110	3.06	1.30			
	Üniversite	298	3.15	1.23			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	3.23	1.37			
	Toplam	516	3.09	1.27			
2)Okullarda yeteri altyapıda teknolojik imkân ve eğitim aracı sağlanamamıştır. (Akıllı Tahta, Bilgisayar vb.)	İlköğretim	68	3.00	1.37	0.688	0.160	Kabul
	Lise	110	3.29	1.27			
	Üniversite	298	3.28	1.31			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	2.90	1.34			
	Toplam	516	3.22	1.32			
3)Devlet tarafından eğitime ayrılan bütçe okulun tüm ihtiyacını karşılamaktadır.	İlköğretim	68	3.03	1.39	0.048*	0.001	Ret
	Lise	110	2.25	1.19			
	Üniversite	298	2.27	1.24			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	2.43	1.39			
	Toplam	516	2.38	1.28			
4)Kız öğrencilerin okula gitmesi için ciddi teşvikler vardır.	İlköğretim	68	3.31	1.30	0.045*	0.023	Ret
	Lise	110	3.69	1.08			
	Üniversite	298	3.36	1.17			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	3.70	1.09			
	Toplam	516	3.45	1.17			
5)Ders kitaplarının devlet tarafından ücretsiz verilmesi yerinde bir uygulamadır.	İlköğretim	68	4.25	1.06	0.001*	0.054	Kabul
	Lise	110	4.02	1.20			
	Üniversite	298	3.84	1.41			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	3.85	1.51			
	Toplam	516	3.93	1.34			

Tablo 3.10'un devamı							
6)Devlet fakir veya ihtiyaç sahibi öğrencilere yeteri kadar burs/yardım sağlamaktadır.	İlköğretim	68	3.37	1.26	0.684	0.004	Ret
	Lise	110	2.89	1.19			
	Üniversite	298	2.81	1.18			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	3.13	1.30			
	Toplam	516	2.92	1.21			
7)Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere yeteri destek/imkân sağlanmaktadır.	İlköğretim	68	3.01	1.09	0.057	0.020	Ret
	Lise	110	2.76	1.23			
	Üniversite	298	2.56	1.15			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	2.85	1.29			
	Toplam	516	2.69	1.18			
8) Son 11 yılda yeni yapılan bina ve derslikler fiziki olarak eski bina ve dersliklere göre eğitime daha elverişlidir.	İlköğretim	68	3.51	1.22	0.856	0.152	Kabul
	Lise	110	3.49	1.16			
	Üniversite	298	3.32	1.15			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	3.70	1.09			
	Toplam	516	3.41	1.16			
9) Okullarda her ders için gerekli sınıf ve branş öğretmeni vardır.	İlköğretim	68	3.59	1.03	0.097	0.000	Ret
	Lise	110	3.15	1.24			
	Üniversite	298	2.94	1.17			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	3.25	1.13			
	Toplam	516	3.10	1.18			
10)Serbest kıyafet uygulaması ile eğitimde başörtüsü sorunu çözüme kavuşmuştur.	İlköğretim	68	4.01	1.03	0.000*	0.000	Ret
	Lise	110	3.69	1.33			
	Üniversite	298	3.30	1.34			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	3.13	1.51			
	Toplam	516	3.46	1.34			

* 3, 4, 5 ve 10. Sorularda maddeler homojen dağılmadığından F Testi (Varyans Analizi) yapılamaz. Onun yerine F testinin parametrik olmayan alternatifi olan Welch testi yapılmıştır. Anlamlılık sütunundaki değerler bu sorular için Welch testi sonuçlarıdır.

Fiziksel/Maddi Boyut sorularının “Eğitim Durumuna” göre incelendiği yukarıdaki Tablo 3.10 da 3,4,6,7,9 ve 10. sorularda önemli farklılıklar gözlenmektedir. Üçüncü sırada “Devlet tarafından eğitime ayrılan bütçe okulun tüm ihtiyacını karşılamaktadır” yargısına toplamda 2,38 ortalaması ile “Kesinlikle Katılmıyorum ve Katılmıyorum” yönünde cevap verilmesine rağmen eğitim durumu “ilköğretim” olanlar 3,03 ortalama ile “Katılıyorum ve Kesinlikle Katılıyorum”

yönünde karşı görüş belirtmişlerdir. Dördüncü sırada “Kız öğrencilerin okula gitmesi için ciddi teşvikler vardır” yargısına toplamda 3,45 ortalaması ile olumlu cevap vermekte iken eğitim durumu “yüksek lisans ve üstü” olanlar 3,70 ile daha yüksek bir oranda olumlu görüş belirtmişlerdir. Altıncı sırada “Devlet fakir veya ihtiyaç sahibi öğrencilere yeteri kadar burs/ yardım sağlamaktadır” yargısı ortalaması 2,92 ile olumsuz yönde iken ilköğretim mezunları bu konuda 3,37 ortalama ile en yüksek oranda olumlu yönde karşı görüş belirtmişlerdir. Yedinci sırada “Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere yeteri destek/ imkân sağlanmaktadır” yargısının ortalaması 2,69 ile olumsuz yönde iken ilköğretim mezunları 3,01 ile olumlu yönde karşı görüş belirtmişlerdir. Dokuzuncu sırada “Okullarda her ders için gerekli sınıf ve branş öğretmeni vardır” yargısının ortalaması 3,10 ile olumlu yönde iken eğitim durumu “üniversite” olanlar 2,94 ile diğer gruplardan farklı olarak olumsuz yönde görüş belirtmişlerdir. Onuncu sıradaki “Serbest kıyafet uygulaması ile eğitimde başörtüsü sorunu çözüme kavuşmuştur” yargısına tüm gruplar olumlu yönde tercihte bulunmuşlardır ve ortalaması 3,46 iken eğitim durumu “ilköğretim” olanlar aynı yönde ancak 4,01 ortalama ile en yüksek seviyede görüş belirtmişlerdir.

Yukarıdaki Tablo 3.10 da 3,4,6,7,9 ve 10. sorularda % 5 önem düzeyinde eğitim durumuna göre gruplar arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiş ve H_0 hipotezi reddedilmiştir. Bu grupların ortalamaları tabloda verilmiştir. Hangi gruplar arasında farkın olduğunun tespiti için ise parametrik sorular için Scheffe testi parametrik olmayan sorular için ise Tamhane’s T2 testi ile elde edilen sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

3.5.1.8.1. Eğitim Durumu Analizinde Scheffe ve Tamhane’s T2 Testi

Scheffe testi F testinden sonra çoklu karşılaştırmalarda en sık kullanılan testtir. Gruplar arasında mümkün olan bütün doğrusal kombinasyonların karşılaştırması için Scheffe metodu geliştirilmiştir.¹³⁹

Gruplararası varyansın eşit olmaması durumunda ise kullanılacak istatistik Tamhane’s T2 olmuştur ve sadece “çoklu aralık testi” olarak işlem görmektedirler. Varyansların eşit olmaması durumunda kullanılan bu test örneklemin eşit olmadığı durumlarda kullanılmaktadır.

¹³⁹ <http://www.nedirnedemek.com/Scheffe>, Erişim tarihi. 06.08.2014

Tablo 3.11: Fiziki Boyut Scheffe ve Tamhane's T2 Testi

Bağımlı Değişken		Ortalama Farkı (I-J)	Anlamlılık	Bağımlı Değişken	Ortalama Farkı (I-J)	Anlamlılık			
3. Devlet tarafından eğitime ayrılan bütçe okulun tüm ihtiyacını karşılamaktadır.	İlköğretim	Lise	.784*	.001	7. Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere yeteri destek/imkân sağlanmaktadır.	İlköğretim	Lise	.251	.587
		Üniversite	.758*	.000			Üniversite	.451*	.043
		Yüksek Lisans ve üstü	.604	.179			Yüksek Lisans ve üstü	.165	.919
	Lise	İlköğretim	-.784*	.001		Lise	İlköğretim	-.251	.587
		Üniversite	-.026	1.000			Üniversite	.200	.505
		Yüksek Lisans ve üstü	-.180	.978			Yüksek Lisans ve üstü	-.086	.984
3. Devlet tarafından eğitime ayrılan bütçe okulun tüm ihtiyacını karşılamaktadır.	Üniversite	İlköğretim	-.758*	.000	7. Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere yeteri destek/imkân sağlanmaktadır.	Üniversite	İlköğretim	-.451*	.043
		Lise	.026	1.000			Lise	-.200	.505
		Yüksek Lisans ve üstü	-.153	.986			Yüksek Lisans ve üstü	-.286	.550
	Yüksek Lisans ve üstü	İlköğretim	-.604	.179		Yüksek Lisans ve üstü	İlköğretim	-.165	.919
		Lise	.180	.978			Lise	.086	.984
		Üniversite	.153	.986			Üniversite	.286	.550
4. Kız öğrencilerin okula gitmesi için ciddi teşvikler vardır.	İlköğretim	Lise	-.382	.238	9. Okullarda her ders için gerekli sınıf ve branş öğretmeni vardır.	İlköğretim	Lise	.434	.123
		Üniversite	-.054	1.000			Üniversite	.645*	.001
		Yüksek Lisans ve üstü	-.391	.458			Yüksek Lisans ve üstü	.338	.549
	Lise	İlköğretim	.382	.238		Lise	İlköğretim	-.434	.123
		Üniversite	.328*	.049			Üniversite	.212	.450
		Yüksek Lisans ve üstü	-.009	1.000			Yüksek Lisans ve üstü	-.095	.978
	Üniversite	İlköğretim	.054	1.000		Üniversite	İlköğretim	-.645*	.001
		Lise	-.328*	.049			Lise	-.212	.450
		Yüksek Lisans ve üstü	-.338	.370			Yüksek Lisans ve üstü	-.307	.486
	Yüksek Lisans ve üstü	İlköğretim	.391	.458		Yüksek Lisans ve üstü	İlköğretim	-.338	.549
		Lise	.009	1.000			Lise	.095	.978
		Üniversite	.338	.370			Üniversite	.307	.486
6. Devlet fakir veya ihtiyaç sahibi öğrencilere yeteri kadar burs/ yardım sağlamaktadır.	İlköğretim	Lise	.477	.086	10. Serbest kıyafet uygulaması ile eğitimde başörtüsü sorunu çözüme kavuşmuştur.	İlköğretim	Lise	.324	.356
		Üniversite	.559*	.008			Üniversite	.719*	.000
		Yüksek Lisans ve üstü	.243	.794			Yüksek Lisans ve üstü	.890*	.009
	Lise	İlköğretim	-.477	.086		Lise	İlköğretim	-.324	.356
		Üniversite	.082	.945			Üniversite	.396*	.050
		Yüksek Lisans ve üstü	-.234	.773			Yüksek Lisans ve üstü	.566	.217
	Üniversite	İlköğretim	-.559*	.008		Üniversite	İlköğretim	-.719*	.000
		Lise	-.082	.945			Lise	-.396*	.050
		Yüksek Lisans ve üstü	-.316	.485			Yüksek Lisans ve üstü	.170	.984
	Yüksek Lisans ve üstü	İlköğretim	-.243	.794		Yüksek Lisans ve üstü	İlköğretim	-.890*	.009
		Lise	.234	.773			Lise	-.566	.217
		Üniversite	.316	.485			Üniversite	-.170	.984

* 3, 4, 5 ve 10. Sorular parametrik olmadığından hangi grupların farklı olduğunu tespit etmek için Scheffe testi değil Tamhane T2 testi kullanılmıştır.

Yukarıdaki Tablo 3.11’de üçüncü soru için “ilköğretim” ile “lise” ve “üniversite” grupları arasında Tamhane T2 testi sonucuna göre % 5 önem düzeyinde farklılık olduğu tespit edilmiştir. Dördüncü soruda “lise” ve “üniversite” arasında Tamhane T2 testi sonucuna göre, altıncı, yedinci ve dokuzuncu sorularda “ilköğretim” ile “üniversite” arasında Scheffe testi sonucuna göre, onuncu soruda ise “üniversite” ile “ilköğretim” ve “lise” arasında, yine onuncu “ilköğretim” ve “Yüksek Lisans ve üstü” Tamhane T2 testi sonucuna göre % 5 önem düzeyinde farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Üçüncü soruda “Devlet tarafından eğitime ayrılan bütçe okulun tüm ihtiyacını karşılamaktadır” yargısına verilen cevaplarda ilköğretim mezunları olumlu yönde en yüksek tercih belirtmişler iken lise ve üniversite mezunları sırasıyla 0,784 ve 0,758 fark ile %5 önem düzeyinin üzerinde olumsuz yönde tercih belirtmişlerdir. Altıncı sırada “Devlet fakir veya ihtiyaç sahibi öğrencilere yeteri kadar burs/ yardım sağlamaktadır” yargısına ilköğretim mezunları 3,37 ortalama ile olumlu yönde görüş belirtmekte iken aynı soruya üniversite mezunları 2,81 ortalama ile en düşük değerde ve olumsuz yönde görüş belirtmişlerdir ve aradaki fark 0,559 olarak gerçekleşmiştir.

Yedinci sırada “Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere yeteri destek/ımkân sağlanmaktadır” yargısına ilköğretim mezunları 3,01 ortalama ile olumlu yönde görüş belirtmişler iken üniversite mezunları aynı konuda 2,56 ortalama ile olumsuz yönde görüş belirtmişlerdir ve aradaki fark 0,451 olarak gerçekleşmiştir. Dokuzuncu sırada “Okullarda her ders için gerekli sınıf ve branş öğretmeni vardır” yargısına ilköğretim mezunları 3,59 ortalama ile olumlu yönde görüş belirtmekte iken üniversite mezunları 2,94 ortalama ile olumsuz yönde karşı görüş belirtmişlerdir ve aradaki fark 0,645 olarak gerçekleşmiştir. Onuncu sırada ise “Serbest kıyafet uygulaması ile eğitimde başörtüsü sorunu çözüme kavuşmuştur” yargısına ilköğretim mezunları 4,01 ortalama ile oldukça güçlü bir şekilde olumlu görüş belirtmekte iken yüksek lisans ve üzeri eğitim alanlar 3,13 ortalama ile aynı yönde ancak daha düşük bir seviyede görüş belirtmişlerdir ve aradaki farkın 0,890 olarak gerçekleştiği görülmüştür.

3.5.2. Davranış ve Etik Boyutu Algısı

Davranış ve Etik Değerler Boyutu analizinde Adalet ve Kalkınma Partisi 2002-2013 yılları arası ders içeriklerinin bireysel haklara göre esnetilmesi, öğrenci disiplini, ders programlarındaki değişiklikler, sınıf geçmenin kolaylaştırılması, din derslerinin ve seçmeli derslerin desteklenmesi, andımızın okunmasının kaldırılması uygulamalarının eğitimde öğrenci ve toplum üzerinde davranış olarak meydana getirdiği değişikliklerin toplumsal algısı anlatılmıştır.

3.5.2.1. Davranış Boyutu Frekans Analizi

Frekans tablosu incelenen boyut ile ilgili soruların tüm sorulara verilen cevapların ortalaması ile cevap gruplarının da detaylı olarak açıklandığı tablo olması bakımından önemlidir.

Tablo 3.12: Davranış ve Etik Değerler Boyutu Algısı Frekans

Davranış/Etik Değerler Algısı Frekans Dağılımı		Ortalama	Standart Sapma	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Son yıllarda ders kitaplarında ve ders isimlerinde yapılan değişiklikler ile daha özgür birey yetiştirilmesine devlet tarafından katkı sağlanmaktadır.	2.80	1.220	16.9	27.9	21.3	26.2	7.8
2	Son yıllarda yapılan uygulamalar ile sorumluluk ve disiplin eksikliği olan bireyler yetişmiştir. (Devam zorunluluğun esnetilmesi, serbest kıyafet vb.)	3.58	1.332	10.1	15.5	11.8	32.0	30.6
3	Ders programlarında yapılan değişiklikler öğrenci başarısını arttırmıştır.	2.59	1.107	16.5	35.5	26.0	16.9	5.2
4	Eğitim sistemi gereğinden fazla değişikliğe uğramış, öğrenciler olumsuz yönde etkilenmiştir.	3.93	1.260	7.0	10.3	10.1	27.7	45.0
5	Sınıf tekrarının ilkökulda tamamen kaldırılması, ortaokulda zorlaştırılması öğrencilerin ders başarısını artırmıştır.	2.33	1.226	31.4	30.0	18.8	13.4	6.4
6	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine ek olarak Temel Dini Bilgiler, Kur'an-Kerim, Hz. Muhammed'in Hayatı derslerinin seçmeli olarak yer alması inanç özgürlüğü bakımından doğru bir uygulama olmuştur.	3.91	1.240	7.8	7.6	12.2	30.4	42.1
7	Seçmeli ders uygulamasında yerel dillere (Çerkezce , Kürtçe vb.) yer verilmesi insan hakları bakımından doğru bir uygulama olmuştur.	3.06	1.407	21.1	14.9	17.8	28.7	17.4
8	Devletin yaptığı ortaöğretime geçiş sınavı (SBS, TEOG) adaletli ve güvenilir bir sınavdır.	2.64	1.271	24.4	24.0	21.9	22.1	7.6
9	Okullarda andımızın okunması uygulamasının kaldırılmasını demokratikleşme çalışmaları bakımından olumlu karşıyorum.	2.75	1.444	28.9	17.8	18.2	19.8	15.3

Yukarıdaki Tablo 3.12 verilerine göre bu dönem ile ilgili davranış boyutunda sorulan sorulara verilen cevaplardan önemli veriler elde edilmiştir. “Son yıllarda ders kitaplarında ve ders isimlerinde yapılan değişiklikler ile daha özgür birey yetiştirilmesine devlet tarafından katkı sağlanmaktadır” yargısına “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenler %16.9, “Katılmıyorum” diyenler %27.9 pay oluşturarak toplamda %44.8 gibi bir çoğunluğa ulaşmıştır. Bu yargıya olumlu olarak cevap verenlerin toplamı ise %34, “Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum” diyenler de yüksek bir yüzde ile %21.3 pay ile cevaplamışlardır. Katılımcıların ortalaması ise 2.80 ile ortalamanın olumsuz ağırlıkta olduğunu göstermektedir. “Son yıllarda yapılan uygulamalar ile (devam zorunluluğun esnetilmesi, serbest kıyafet vb.) sorumluluk ve disiplin eksikliği olan bireyler yetişmiştir” şeklindeki ikinci yargıya “Katılıyorum” diyenler %32.0, “Kesinlikle Katılıyorum” diyenler %30.6 pay oluşturarak toplamda %62.6 gibi bir çoğunluğa ulaşmıştır. “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenler %10.1, “Katılmıyorum” diyenler % 15.5 seçeneklerini tercih ederek toplamda %25.6, “Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum” diyenler de %11.8 pay ile cevaplamışlardır. İkinci sorudaki disiplin sorunu ortalamasının oldukça üzerinde 3.58 olarak gerçekleşmiştir. “Ders programlarında yapılan değişiklikler öğrenci başarısını arttırmıştır” yargısına “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenler %16.5, “Katılmıyorum” diyenler %36.5 pay oluşturarak toplamda %52 gibi bir çoğunluğa ulaşmış görünmektedir. Ders programlarında yapılan değişikliklerin öğrenci başarısını artırdığını düşünenlerin toplamı ise ancak %22.1’dir.

Davranış boyutunda dördüncü sıradaki yargı daha kapsamlı olarak “Eğitim sistemi gereğinden fazla değişikliğe uğramış, öğrenciler olumsuz yönde etkilenmiştir” şeklinde sorulmuştur ve alınan cevaplarda “Katılıyorum” diyenler %27.7, “Kesinlikle Katılıyorum” diyenler %45.0 pay oluşturarak toplamda %72.7 gibi bir çoğunluğa ulaşmıştır. Eğitimde yapılan değişikliklerin öğrencileri olumsuz etkilediğini düşünenlerin büyük bir çoğunluk oluşturmasının yanı sıra bu soruda bir diğer dikkat çeken nokta “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde kararlı cevap verenlerin %45 gibi bir çoğunluk oluşturmalarıdır. Beşinci soruda “Sınıf tekrarının ilkökulda tamamen kaldırılması, ortaokulda zorlaştırılması öğrencilerin ders başarısını artırmıştır” yargısına verilen cevaplarda yargısına “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenler %31.4, “Katılmıyorum” diyenler %30.0 pay oluşturarak toplamda %61.4; “Katılıyorum” diyenler %13.4, “Kesinlikle Katılıyorum” diyenler %6.4 pay

oluşturarak toplamda %19.8 olarak gerçekleşmiştir. Altıncı sırada “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersine ek olarak Temel Dini Bilgiler, Kur’an-Kerim, Hz. Muhammed’in Hayatı derslerinin seçmeli olarak yer alması inanç özgürlüğü bakımından doğru bir uygulama olmuştur” yargısına “Katılıyorum” diyenler %30.4, “Kesinlikle Katılıyorum” diyenler %42.1 pay oluşturarak toplamda %72.5 ; “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenler %7.8, “Katılmıyorum” diyenler %7.6 ve toplamda %15.4’tür. Bu sorudaki cevaba göre din derslerinin seçmeli olarak programda yer alması katılımcıların %72.5 ile desteklediği bir uygulama olarak dikkat çekmektedir. “Seçmeli ders uygulamasında yerel dillere (Çerkezce, Kürtçe vb.) yer verilmesi insan hakları bakımından doğru bir uygulama olmuştur” şeklinde yedinci sıradaki yargıya “Katılıyorum” diyenler %28.7, “Kesinlikle Katılıyorum” diyenler %17.4 pay oluşturarak toplamda %46.1; “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenler %21.1, “Katılmıyorum” diyenler %14.9 ve toplamda %36’dır. Yerel dillerin seçmeli olarak ders müfredatında uygulanmasına destek veren katılımcılar %46.1 ile çoğunluktadır. Ancak bu soruda olumlu düşünmeyenler de %36 ile karşı görüşte önemli bir yer tutmuş görünmektedir.

Sekizinci sıradaki “Devletin yaptığı ortaöğretime geçiş sınavı (SBS, TEOG) adaletli ve güvenilir bir sınavdır” yargısına “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenler %24.4, “Katılmıyorum” diyenler %24.0 ve toplamda %44.4 çoğunluk oluşturmakta buna karşılık “Katılıyorum” diyenler %22.1, “Kesinlikle Katılıyorum” diyenler %7.6 pay oluşturarak toplamda %28.7 ile daha düşük bir pay oluşturmaktadırlar. Davranış boyutunda dokuzuncu sıradaki “Okullarda andımızın okunması uygulamasının kaldırılmasını demokratikleşme çalışmaları bakımından olumlu karşıyorum” yargısına “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenler %28.9, “Katılmıyorum” diyenler %17.8 ve toplamda %46.7 çoğunluk iken; “Katılıyorum” diyenler %19.8, “Kesinlikle Katılıyorum” diyenler %15.3 pay oluşturarak toplamda %35.1 ile daha düşük bir pay oluşturmaktadırlar.

Tablo 3.12’deki verilere göre oldukça dikkat çeken sonuçlar ortaya çıkmıştır. Davranış boyutunda ikinci sıradaki “Son yıllarda yapılan uygulamalar ile (devam zorunluluğun esnetilmesi, serbest kıyafet uygulaması vb.) sorumluluk ve disiplin eksikliği olan bireyler yetişmiştir” şeklindeki yargıya “Katılıyorum” diyenler %32.0, “Kesinlikle Katılıyorum” diyenler %30.6 pay oluşturarak toplamda %62.6 gibi bir çoğunluğa ulaşmıştır. Üçüncü sıradaki “Ders programlarında yapılan değişiklikler öğrenci başarısını arttırmıştır” yargısına “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenler %16.5, “Katılmıyorum” diyenler %36.5 pay oluşturarak toplamda %52 gibi bir çoğunluğa

ulaşmıştır. Eğitimde yapılan değişikliklerle ilgili kapsayıcı bir değerlendirme olan dördüncü sıradaki “Eğitim sistemi gereğinden fazla değişikliğe uğramış, öğrenciler olumsuz yönde etkilenmiştir” şeklinde sorulmuştur ve alınan cevaplarda “Katılıyorum” diyenler %27.7, “Kesinlikle Katılıyorum” diyenler %45.0 pay oluşturarak toplamda %72.7 gibi bir çoğunluğa ulaşması oldukça çarpıcı bir durumdur. Beşinci soruda “Sınıf tekrarının ilkokulda tamamen kaldırılması, ortaokulda zorlaştırılması öğrencilerin ders başarısını artırmıştır” yargısına verilen cevaplarda yargısına “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenler %31.4, “Katılmıyorum” diyenler %30.0 pay oluşturarak toplamda %61.4 olmuştur.

Altıncı sırada “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersine ek olarak Temel Dini Bilgiler, Kur’an-Kerim, Hz. Muhammed’in Hayatı derslerinin seçmeli olarak yer alması inanç özgürlüğü bakımından doğru bir uygulama olmuştur” yargısına “Katılıyorum” diyenler %30.4, “Kesinlikle Katılıyorum” diyenler %42.1 pay oluşturarak toplamda %72.5 ile din derslerinin seçmeli olarak yer almasına güçlü bir destek verilmiştir. Toplumun hassas konularından olan eğitim dili veya devletin dili konusunda yıllardır tartışılan farklı dillerde eğitimin ders müfredatında yer alması ile ilgili “Seçmeli ders uygulamasında yerel dillere (Çerkezce, Kürtçe vb.) yer verilmesi insan hakları bakımından doğru bir uygulama olmuştur” şeklinde yedinci sıradaki yargıya “Katılıyorum” diyenler %28.7, “Kesinlikle Katılıyorum” diyenler %17.4 pay oluşturarak toplamda %46.1; “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenler %21.1, “Katılmıyorum” diyenler %14.9 ve toplamda %36’dır.

Bir diğer soruda yüz binlerce öğrenciyi ilgilendiren temel eğitimden ortaöğretime geçişte 8. Sınıfta uygulanan TEOG (2013 Yılına kadar aynı içerikte eski adı SBS) sınavı ile ilgili Sekizinci sıradaki “Devletin yaptığı ortaöğretime geçiş sınavı (SBS, TEOG) adaletli ve güvenilir bir sınavdır” yargısına “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenler %24.4, “Katılmıyorum” diyenler %24.0 ve toplamda %44.4 çoğunluk oluşturmuşlardır. Dokuzuncu sıradaki “Okullarda andımızın okunması uygulamasının kaldırılmasını demokratikleşme çalışmaları bakımından olumlu karşıyorum” yargısına “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenler %28.9, “Katılmıyorum” diyenler %17.8 ve toplamda %46.7 çoğunluk oluşturmuştur.

3.5.2.2. Davranış Boyutu “Cinsiyet Kategorisi” ve T Testi Analizi

T testi bilindiği üzere parametrik testlerdendir ve normallik dağılımı ile varyansların homojenliği varsayımı önkoşuldur. SPSS programında Levene testi

varyansların homojen olup olmadığına bakmaktadır. SPSS programında bu iki seçenek birlikte verilmektedir. SPSS 16.0 programı yardımıyla bağımsız örneklem t testi ile cinsiyete göre verilen cevaplarda fark olup olmadığını araştırdığımızda ise aşağıdaki tablodaki sonuçlar elde edilmiştir. H_0 hipotezi; Erkek ve Kadınlar arasında % 5 önem düzeyinde cevapların ortalamaları arasında % 5 önem düzeyinde anlamlı farkın olmadığını kabul ettiğimiz hipotezdir.

Tablo 3.13: Davranış ve Etik Değerler Boyutu Algısı Cinsiyet Kategorisi

Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	Levene Anlamlılık	Anlamlılık (İki Yönlü)	(H_0) Karar	
1.Son yıllarda ders kitaplarında ve ders isimlerinde yapılan değişiklikler ile daha özgür birey yetiştirilmesine devlet tarafından katkı sağlanmaktadır.	Erkek	279	2.75	1.246	.312	.336	Kabul
	Kadın	237	2.86	1.188		.334	
2.Son yıllarda yapılan uygulamalar ile sorumluluk ve disiplin eksikliği olan bireyler yetişmiştir. (Devam zorunluluğun esnetilmesi, serbest kıyafet vb.)	Erkek	279	3.53	1.388	.015	.368	Kabul
	Kadın	237	3.63	1.264		.364	
3.Ders programlarında yapılan değişiklikler öğrenci başarısını artırmıştır.	Erkek	279	2.51	1.122	.737	.074	Kabul
	Kadın	237	2.68	1.084		.073	
4.Eğitim sistemi gereğinden fazla değişikliğe uğramış, öğrenciler olumsuz yönde etkilenmiştir.	Erkek	279	3.93	1.276	.829	.910	Kabul
	Kadın	237	3.94	1.244		.910	
5.Sınıf tekrarının ilköğretimde tamamen kaldırılması, ortaokulda zorlaştırılması öğrencilerin ders başarısını artırmıştır.	Erkek	279	2.20	1.193	.117	.009	Ret
	Kadın	237	2.49	1.251		.010	
6.Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine ek olarak Temel Dini Bilgiler, Kur'an-Kerim, Hz. Muhammed'in Hayatı derslerinin seçmeli olarak yer alması inanç özgürlüğü bakımından doğru bir uygulama olmuştur.	Erkek	279	3.95	1.261	.741	.532	Kabul
	Kadın	237	3.88	1.217		.531	
7.Seçmeli ders uygulamasında yerel dillere (Çerkezce , Kürtçe vb.) yer verilmesi insan hakları bakımından doğru bir uygulama olmuştur.	Erkek	279	3.20	1.418	.337	.016	Ret
	Kadın	237	2.90	1.379		.016	
8.Devletin yaptığı ortaöğretime geçiş sınavı (SBS, TEOG) adaletli ve güvenilir bir sınavdır.	Erkek	279	2.71	1.305	.148	.199	Kabul
	Kadın	237	2.57	1.229		.197	
9.Okullarda andımızın okunması uygulamasının kaldırılmasını demokratikleşme çalışmaları bakımından olumlu karşılıyorum.	Erkek	279	2.95	1.460	.729	.001	Ret
	Kadın	237	2.51	1.392		.001	

Yukarıdaki Tablo 3.13'de Levene testi ile homojenlik araştırılmıştır. Buna göre beşinci, yedinci ve dokuzuncu sorulara verilen cevapların homojen dağılmadığı, diğer cevapların ise homojen dağıldığı görülmüştür. Homojen dağılan sorular için ilgili sorunun birinci satırına, homojen dağılmayan sorular için ise ilgili sorunun

ikinci satırdaki değerlere bakılarak cinsiyete göre % 5 önem düzeyinde anlamlı farkın olup olmadığı kararı verilmiştir. Beşinci sıradaki ‘‘Sınıf tekrarının ilkokulda tamamen kaldırılması, ortaokulda zorlaştırılması öğrencilerin ders başarısını artırmıştır’’ yargısına kadınlar ‘‘2.49’’ ortalaması ile olumsuz düşünürken erkekler ‘‘2.20’’ ile daha yüksek oranda olumsuz düşündükleri görülmüştür. Yedinci sıradaki ‘‘Seçmeli ders uygulamasında yerel dillere (Çerkezce, Kürtçe vb.) yer verilmesi insan hakları bakımından doğru bir uygulama olmuştur’’ yargısına ‘‘3.20’’ ortalaması ile olumlu düşünürken kadınlar 2.90 ortalaması ile olumsuz görüş belirtmeleri bu konuda oldukça dikkat çekici bir farklılık oluşturmuştur. Dokuzuncu sıradaki ‘‘Okullarda andımızın okunması uygulamasının kaldırılmasını demokratikleşme çalışmaları bakımından olumlu karşılıyorum’’ yargısına erkekler ‘‘3’’ ortalamasının biraz altında 2.95 ile olumsuz düşünürken bu konuda kadınların ‘‘2.51’’ ortalaması ile daha yüksek oranda olumsuz düşündükleri görülmektedir.

Bağımsız rneklem t testi ile medeni duruma göre verilen cevaplarda fark olup olmadığını ilişkin aşağıda açıklanmıştır.

3.5.2.3. Davranış Boyutu ‘‘Medeni Durum Kategorisi’’ Analizi

Davranış boyutu sorularına verilen cevaplar katılımcıların evli veya bekâr olma durumlarına göre ayrı bir kategoride incelenmiştir. Medeni durum analizi aşağıdaki Tablo 3.14 verilerine göre anlatılmıştır.

Tablo 3.14: Davranış ve Etik Değerler Boyutu Algısı Medeni Durum

Medeni Durumunuz:		N	Ortalama	Standart Sapma	Levene Anlamlılık	Anlamlılık (İki Yönlü)	(Ho) Karar
1. Son yıllarda ders kitaplarında ve ders isimlerinde yapılan değişiklikler ile daha özgür birey yetiştirilmesine devlet tarafından katkı sağlanmaktadır.	Evli	411	2.81	1.226	.433	.652	Kabul
	Bekar	105	2.75	1.199		.648	
2. Son yıllarda yapılan uygulamalar ile sorumluluk ve disiplin eksikliği olan bireyler yetişmiştir. (Devam zorunluluğun esnetilmesi, serbest kıyafet vb.)	Evli	411	3.60	1.307	.083	.439	Kabul
	Bekar	105	3.49	1.429		.464	
3. Ders programlarında yapılan değişiklikler öğrenci başarısını artırmıştır.	Evli	411	2.58	1.105	.825	.612	Kabul
	Bekar	105	2.64	1.119		.615	
4. Eğitim sistemi gereğinden fazla değişikliğe uğramış, öğrenciler olumsuz yönde etkilenmiştir.	Evli	411	3.95	1.240	.497	.598	Kabul
	Bekar	105	3.88	1.342		.616	
5. Sınıf tekrarının ilkokulda tamamen kaldırılması, ortaokulda zorlaştırılması öğrencilerin ders başarısını artırmıştır.	Evli	411	2.35	1.234	.224	.476	Kabul
	Bekar	105	2.26	1.201		.470	
6. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine ek olarak Temel Dini Bilgiler, Kur'an-Kerim, Hz. Muhammed'in Hayatı derslerinin seçmeli olarak yer alması inanç özgürlüğü bakımından doğru bir uygulama olmuştur.	Evli	411	3.95	1.252	.865	.250	Kabul
	Bekar	105	3.79	1.190		.237	
	Bekar	105	2.49	1.481		.042	
7. Seçmeli ders uygulamasında yerel dillere (Çerkezce , Kürtçe vb.) yer verilmesi insan hakları bakımından doğru bir uygulama olmuştur.	Evli	411	3.08	1.414	.536	.549	Kabul
	Bekar	105	2.99	1.383		.545	
8. Devletin yaptığı ortaöğretime geçiş sınavı (SBS, TEOG) adaletli ve güvenilir bir sınavdır.	Evli	411	2.67	1.277	.864	.321	Kabul
	Bekar	105	2.53	1.249		.315	
9. Okullarda andımızın okunması uygulamasının kaldırılmasını demokratikleşme çalışmaları bakımından olumlu karşıyorum.	Evli	411	2.82	1.428	.237	.037	Ret

Yukarıdaki Tablo 3.14’de ankete verilen cevaplar incelendiğinde dokuzuncu sorunun homojen dağılmadığı tespit edilmiştir. Bu soru için ikinci satıra diğer sorular için ise birinci satıra bakılmıştır. Medeni duruma göre dokuzuncu soruda % 5 önem düzeyinde anlamlı farklılıkların olduğu gözlenmiştir. “Okullarda andımızın okunması uygulamasının kaldırılmasını demokratikleşme çalışmaları bakımından olumlu karşıyorum” yargısına evliler “2.82” ortalaması ile olumsuz düşünmekte iken bekârların “2.49” ortalaması ile bu konuda daha yüksek oranda olumsuz düşündükleri görülmektedir.

3.5.2.4. Davranış Boyutu “Son 11 Yılda İlköğretime Giden Çocuğu Olan/Olmayan Kategorisi” Analizi

Son 11 yılda ilköğretime çocuğu gidenler araştırma için önemli kategorilerden bir tanesidir. Çünkü bu kategoridekiler aynı zamanda bu dönemi değerlendirirken veli olarak da konu ile yakından ilgili olmaları, ilköğretimde yapılan

uygulamaları sürecin içinde yaşayarak gözlemlemiş olmaları nedeni ile sorulara verdikleri cevapları dikkate değer kılmaktadır. Aşağıdaki Tablo 3.15’de incelenen dönemde çocuğu ilköğretime gidenlere göre cevaplar gösterilmiştir.

Tablo 3.15: Davranış Boyutu Son 11 Yılda İlköğretime Giden Çocuğu Olanlar

Son 11 yılda ilköğretime giden çocuğunuz var mı?	N	Ortalama	Standart Sapma	Levene Anlamlılık	Anlamlılık (İki Yönlü)	(H ₀) Karar
1.Son yıllarda ders kitaplarında ve ders isimlerinde yapılan değişiklikler ile daha özgür birey yetiştirilmesine devlet tarafından katkı sağlanmaktadır.	Evet	274	2.87	1.257	.047	.177
	Hayır	242	2.72	1.175		.175
	Hayır	242	2.65	1.456		.160
2.Son yıllarda yapılan uygulamalar ile sorumluluk ve disiplin eksikliği olan bireyler yetişmiştir. (Devam zorunluluğun esnetilmesi, serbest kıyafet vb.)	Evet	274	3.66	1.280	.043	.108
	Hayır	242	3.48	1.385		.110
3.Ders programlarında yapılan değişiklikler öğrenci başarısını arttırmıştır.	Evet	274	2.60	1.151	.092	.776
	Hayır	242	2.57	1.057		.775
4.Eğitim sistemi gereğinden fazla değişikliğe uğramış, öğrenciler olumsuz yönde etkilenmiştir.	Evet	274	3.93	1.250	.777	.997
	Hayır	242	3.93	1.274		.997
5.Sınıf tekrarının ilkökulda tamamen kaldırılması, ortaokulda zorlaştırılması öğrencilerin ders başarısını artırmıştır.	Evet	274	2.45	1.228	.228	.023
	Hayır	242	2.20	1.214		.023
6.Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine ek olarak Temel Dini Bilgiler, Kur’an-Kerim, Hz. Muhammed’in Hayatı derslerinin seçmeli olarak yer alması inanç özgürlüğü bakımından doğru bir uygulama olmuştur.	Evet	274	3.96	1.309	.264	.342
	Hayır	242	3.86	1.158		.339
7.Seçmeli ders uygulamasında yerel dillere (Çerkezce, Kürtçe vb.) yer verilmesi insan hakları bakımından doğru bir uygulama olmuştur.	Evet	274	3.06	1.426	.405	.924
	Hayır	242	3.07	1.387		.924
8.Devletin yaptığı ortaöğretime geçiş sınavı (SBS, TEOG) adaletli ve güvenilir bir sınavdır.	Evet	274	2.66	1.333	.006	.693
	Hayır	242	2.62	1.200		.691
9.Okullarda andımızın okunması uygulamasının kaldırılmasını demokratikleşme çalışmaları bakımından olumlu karşılıyorum.	Evet	274	2.83	1.430	.439	.160
	Hayır	242	2.65	1.456		.160

Ankete verilen cevaplar incelendiğinde beşinci sorunun homojen dağılmadığı tespit edilmiştir. Bu soru için ikinci satıra diğer sorular için ise birinci satıra bakılmıştır. Son on bir yılda ilköğretime giden çocuğu olanlara göre beşinci soruda % 5 önem düzeyinde anlamlı farklılıkların olduğu gözlenmiştir. “Sınıf tekrarının ilkökulda tamamen kaldırılması, ortaokulda zorlaştırılması öğrencilerin ders başarısını artırmıştır” ifadesinin yer aldığı beşinci yargıya son 11 yılda ilköğretime giden çocuğu olanlar “2.45 ortalama ile olumsuz görüş bildirirken son on bir yılda ilköğretime giden çocuğu bulunmayanların “2.20” ortalama ile aynı yönde ancak daha yüksek oranda olumsuz görüş belirttikleri görülmektedir.

3.5.2.5. Davranış Boyutu “Yaşadığınız Yer Kategorisi” Analizi

Anket sorularını değerlendirenlerin yaşadığı yer araştırmamızda şüphesiz önemli bir diğer kategoridir. Soruları yanıtlarken katılımcının nerede ve hangi yerleşim birimine göre düşündüğü önemlidir. Anketin uygulanması aşamasında Sivas İli merkezi ve il sınırları kapsamındaki tüm ilçelerin merkezinde araştırma yapıldığından “yaşadığınız yer” başlığı, “il merkezi” ve “ilçeler” olarak iki kategoride incelenmiştir. Anket uygulaması sırasında katılımcılardan köy ve kasabada yaşadığını söyleyenler de anketin uygulandığı yerleşim biriminin bağlı olduğu il merkezini veya ilçeyi işaretlemişlerdir.

Tablo 3.16: Davranış ve Etik Değerler Boyutu Algısı Yerleşim Birimi Kategorisi

Yaşadığınız Yer:	N	Ortalama	Standart Sapma	Levene Anlamlılık	Anlamlılık (İki Yönlü)	(H ₀) Karar	
1.Son yıllarda ders kitaplarında ve ders isimlerinde yapılan değişiklikler ile daha özgür birey yetiştirilmesine devlet tarafından katkı sağlanmaktadır.	İlçeler	215	2.88	1.227	.712	.190	Kabul
	İl Merkezi	301	2.74	1.214		.191	
2.Son yıllarda yapılan uygulamalar ile sorumluluk ve disiplin eksikliği olan bireyler yetişmiştir. (Devam zorunluluğun esnetilmesi, serbest kıyafet vb.)	İlçeler	215	3.67	1.263	.012	.175	Kabul
	İl Merkezi	301	3.51	1.377		.169	
3.Ders programlarında yapılan değişiklikler öğrenci başarısını artırmıştır.	İlçeler	215	2.67	1.070	.206	.139	Kabul
	İl Merkezi	301	2.53	1.130		.136	
4.Eğitim sistemi gereğinden fazla değişikliğe uğramış, öğrenciler olumsuz yönde etkilenmiştir.	İlçeler	215	3.86	1.311	.124	.262	Kabul
	İl Merkezi	301	3.99	1.222		.268	
5.Sınıf tekrarının ilköğretimde tamamen kaldırılması, ortaokulda zorlaştırılması öğrencilerin ders başarısını artırmıştır.	İlçeler	215	2.21	1.235	.645	.062	Kabul
	İl Merkezi	301	2.42	1.216		.062	
6.Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersine ek olarak Temel Dini Bilgiler, Kur'an-Kerim, Hz. Muhammed'in Hayatı derslerinin seçmeli olarak yer alması inanç özgürlüğü bakımından doğru bir uygulama olmuştur.	İlçeler	215	3.91	1.210	.632	.962	Kabul
	İl Merkezi	301	3.92	1.263		.962	
7.Seçmeli ders uygulamasında yerel dillere (Çerkezce, Kürtçe vb.) yer verilmesi insan hakları bakımından doğru bir uygulama olmuştur.	İlçeler	215	3.16	1.385	.703	.199	Kabul
	İl Merkezi	301	3.00	1.420		.197	
8.Devletin yaptığı ortaöğretime geçiş sınavı (SBS, TEOG) adaletli ve güvenilir bir sınavdır.	İlçeler	215	2.87	1.283	.584	.001	Ret
	İl Merkezi	301	2.48	1.240		.001	
9.Okullarda andımızın okunması uygulamasının kaldırılmasını demokratikleşme çalışmaları bakımından olumlu karşılıyorum.	İlçeler	215	2.79	1.476	.262	.614	Kabul
	İl Merkezi	301	2.72	1.422		.616	

Yukarıdaki Tablo 3.16'da Levene testi ile homojenlik araştırılmıştır. Buna göre sekizinci soruda verilen cevapların homojen dağılmadığı diğer cevapların ise homojen dağıldığı görülmüştür. Sekizinci sıradaki “Devletin yaptığı ortaöğretime geçiş sınavı (SBS, TEOG) adaletli ve güvenilir bir sınavdır” yargısına ilçelerde

yaşayanlar “Kesinlikle Katılmıyorum ve Katılmıyorum” seçeneklerini daha fazla işaretleyerek “2,87” ortalama ile olumsuz yönde cevap vermişlerdir. Aynı soruya il merkezinde yaşayanların da “2.48” ortalama ile aynı yönde ancak daha yüksek oranda olumsuz cevap verdikleri görülmektedir. Bu durumda ilçelerde yaşayanlar ile il merkezinde yaşayanların temel eğitimden ortaöğretime geçiş ile ilgili yeni adı TEOG olan merkezi sınava güven noktasında olumsuz düşündükleri bununla birlikte il merkezinde yaşayanların güvensizliğinin daha fazla olduğu gözlemlenmiştir.

3.5.2.6. Davranış Boyutu “Mesleği Öğretmenlik Olan/Olmayan” Kategorisi Analizi

Davranış boyutunda yapılan değişiklikler algısının incelenmesinde toplumun ne düşündüğünün yanı sıra mesleği öğretmenlik olanların ne düşündüğü de çok dikkat çekici bir durumdur. Bu nedenle mesleği öğretmenlik olanlar ile toplumun geneli ayrıca değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Tablo 3.17: Davranış ve Etik Değerler Boyutu Algısı “Mesleği Öğretmenlik Olan/Olmayan”

Mesleğiniz Öğretmenlik mi?		N	Ortalama	Standart Sapma	Levene Anlamlılık	Anlamlılık (İki Yönlü)	(H ₀) Karar
1.Son yıllarda ders kitaplarında ve ders isimlerinde yapılan değişiklikler ile daha özgür birey yetiştirilmesine devlet tarafından katkı sağlanmaktadır.	Hayır	344	2.99	1.189	.439	.000	Ret
	Evet	172	2.43	1.200		.000	
2.Son yıllarda yapılan uygulamalar ile sorumluluk ve disiplin eksikliği olan bireyler yetişmiştir. (Devam zorunluluğun esnetilmesi, serbest kıyafet vb.)	Hayır	344	3.48	1.300	.869	.021	Ret
	Evet	172	3.77	1.378		.023	
3.Ders programlarında yapılan değişiklikler öğrenci başarısını artırmıştır.	Hayır	344	2.67	1.096	.740	.021	Ret
	Evet	172	2.43	1.114		.022	
4.Eğitim sistemi gereğinden fazla değişikliğe uğramış, öğrenciler olumsuz yönde etkilenmiştir.	Hayır	344	3.79	1.313	.000	.000	Ret
	Evet	172	4.23	1.093		.000	
5.Sınıf tekrarının ilkokulda tamamen kaldırılması, ortaokulda zorlaştırılması öğrencilerin ders başarısını artırmıştır.	Hayır	344	2.58	1.243	.000	.000	Ret
	Evet	172	1.83	1.026		.000	
6.Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersine ek olarak Temel Dini Bilgiler, Kur'an-Kerim, Hz. Muhammed'in Hayatı derslerinin seçmeli olarak yer alması inanç özgürlüğü bakımından doğru bir uygulama olmuştur.	Hayır	344	4.00	1.225	.187	.022	Ret
	Evet	172	3.74	1.255		.024	
7.Seçmeli ders uygulamasında yerel dillere (Çerkezce, Kürtçe vb.) yer verilmesi insan hakları bakımından doğru bir uygulama olmuştur.	Hayır	344	2.97	1.429	.206	.039	Ret
	Evet	172	3.24	1.346		.036	
8.Devletin yaptığı ortaöğretime geçiş sınavı (SBS, TEOG) adaletli ve güvenilir bir sınavdır.	Hayır	344	2.59	1.283	.486	.203	Kabul
	Evet	172	2.74	1.244		.199	
9.Okullarda andımızın okunması uygulamasının kaldırılmasını demokratikleşme çalışmaları bakımından olumlu karşılıyorum.	Hayır	344	2.64	1.448	.301	.016	Ret
	Evet	172	2.97	1.414		.015	

Yukarıdaki Tablo 3.17 incelendiğinde “mesleği öğretmenlik olan/olmayan durumuna göre” birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve dokuzuncu sorularda % 5 önem düzeyinde anlamlı farklılıkların olduğu gözlenmiştir. Birinci sırada “Son yıllarda ders kitaplarında ve ders isimlerinde yapılan değişiklikler ile daha özgür birey yetiştirilmesine devlet tarafından katkı sağlanmaktadır” ifadesine öğretmen olanlar “2.43” ortalama ile “katılmama” yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmen olmayanların görüşü “2.99” ile yine “katılmama” yönündedir. Ancak öğretmen olanların birinci yargıda önem düzeyi daha yüksektir.

İkinci sırada “Son yıllarda yapılan uygulamalar ile sorumluluk ve disiplin eksikliği olan bireyler yetişmiştir. (Devam zorunluluğun esnetilmesi, serbest kıyafet vb.) ifadesine öğretmen olanlar “3.77” ortalama ile “katılma” yönünde yani olumsuz görüş belirtmişlerdir. Öğretmen olmayanların görüşü “3.48” ile yine “katılma” yönündedir. Ancak öğretmen olanların ikinci yargıda önem düzeyi daha yüksektir.

Üçüncü sırada “Ders programlarında yapılan değişiklikler öğrenci başarısını arttırmıştır” ifadesine öğretmen olanlar “2.43” ortalama ile “katılmama” yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmen olmayanların görüşü “2.67” ile yine “katılmama” yönündedir. Ancak öğretmen olanların üçüncü yargıda önem düzeyi daha yüksektir. Dördüncü sıradaki “Eğitim sistemi gereğinden fazla değişikliğe uğramış, öğrenciler olumsuz yönde etkilenmiştir” ifadesine öğretmen olanlar “4,23” ortalama ile “katılma” yönünde yani olumsuz anlamda görüş belirtmişlerdir. Öğretmen olmayanların görüşü “3.79” ile yine “katılma” yönündedir. Ancak öğretmen olanların dördüncü yargıda önem düzeyi daha yüksektir.

Beşinci sıradaki “Sınıf tekrarının ilkokulda tamamen kaldırılması, ortaokulda zorlaştırılması öğrencilerin ders başarısını artırmıştır” ” ifadesine öğretmen olanlar “1.83” ortalama ile “katılmama” yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmen olmayanların görüşü “2.58” ile yine “katılmama” yönündedir. Ancak öğretmen olanların birinci yargıda önem düzeyi daha yüksektir. Ayrıca bu konuda olumsuz yönde tüm katılımcıların oldukça yüksek oranda olumsuz düşündükleri görülmektedir.

Altıncı sıradaki “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersine ek olarak Temel Dini Bilgiler, Kur’an-ı Kerim, Hz. Muhammed’in Hayatı derslerinin seçmeli olarak yer alması inanç özgürlüğü bakımından doğru bir uygulama olmuştur” ifadesine bu defa her iki kategori de olumlu yönde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenler bu konuda “3.74” ile olumlu düşünürken mesleği öğretmenlik olmayanlar “4.00” ortalaması ile olumlu yönde görüş belirtmişlerdir. Altıncı sıradaki din dersleri ile ilgili seçmeli ders uygulamasına mesleği öğretmenlik dışında olanların daha pozitif düşündükleri görülmektedir.

Yedinci sıradaki “Seçmeli ders uygulamasında yerel dillere (Çerkezce, Kürtçe vb.) yer verilmesi insan hakları bakımından doğru bir uygulama olmuştur” ifadesine öğretmenler “3.24” ortalama ile olumlu yönde görüş belirtmiş iken mesleği öğretmenlik olmayanların “2.97” ortalama ile olumsuzya yakın oranda görüş belirtmeleri dikkat çekmektedir. Dokuzuncu sıradaki “Okullarda andımızın okunması uygulamasının kaldırılmasını demokratikleşme çalışmaları bakımından olumlu karşıliyorum” ifadesine öğretmenler “2.97” ortalama ile olumsuzya yakın yönde görüş belirtmiş iken mesleği öğretmenlik olmayanların “2.64” ortalama ile daha yüksek oranda olumsuz düşündükleri görülmektedir. Bu tabloda dikkat çeken bir diğer veri

de sekizinci sırada görülmektedir. Levene testi ile homojen olarak “kabul” edilen bu soruda teknik anlamda bir problem bulunmamaktadır. Burada dikkati çeken “Devletin yaptığı ortaöğretime geçiş sınavı (SBS, TEOG) adaletli ve güvenilir bir sınavdır” ifadesine mesleği öğretmenlik olmayanlar ile birlikte öğretmenlerin de temel eğitimden ortaöğretime geçiş ile ilgili TEOG sınavına güvenmemesi durumudur. Öğretmen olmayanlar sekizinci yargıda “2.59” ortalama ile olumsuz yönde görüş belirtmiş iken öğretmenler “2.74” ile yine olumsuz yönde görüş belirtmişler ve merkezi olarak yapılan TEOG sınavını adaletli ve güvenilir olarak düşünmediklerini belirtmektedirler.

3.5.2.7. Davranış Boyutu “Yaş Kategorisi” Analizi

Ankete verilen cevaplar kategorize edilirken katılımcıların yaşları da alt gruplara ayrılarak belirli yaş gruplarının diğerlerine göre aynı sorulara verdikleri cevaplar da karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Bu şekilde aynı konuda farklı yaş gruplarının konuyu nasıl değerlendirdiği “F testi Varyans Analizi” tekniği ile incelenmiştir.

Tablo 3.18: Davranış ve Etik Değerler Boyutu Yaş Kategorisi

Yaşınız?		N	Mean	Std. Deviation	Levene Testi	ANOVA Anlamlılık	(H ₀) Karar
1.Son yıllarda ders kitaplarında ve ders isimlerinde yapılan değişiklikler ile daha özgür birey yetiştirilmesine devlet tarafından katkı sağlanmaktadır.	20-29 arası	131	2.73	1.189	,585	0.348	Kabul
	30-39 arası	243	2.74	1.227			
	40-49 arası	108	2.97	1.219			
	50 ve üzeri	33	2.91	1.308			
	Toplam	515	2.80	1.221			
2.Son yıllarda yapılan uygulamalar ile sorumluluk ve disiplin eksikliği olan bireyler yetişmiştir. (Devam zorunluluğun esnetilmesi, serbest kıyafet vb.)	20-29 arası	131	3.40	1.386	,397	0.326	Kabul
	30-39 arası	243	3.67	1.339			
	40-49 arası	108	3.57	1.255			
	50 ve üzeri	33	3.52	1.302			
	Toplam	515	3.57	1.332			
3.Ders programlarında yapılan değişiklikler öğrenci başarısını arttırmıştır.	20-29 arası	131	2.60	1.057	,612	0.869	Kabul
	30-39 arası	243	2.56	1.128			
	40-49 arası	108	2.60	1.135			
	50 ve üzeri	33	2.73	1.098			
	Toplam	515	2.59	1.108			

Tablo 3.18'in devamı							
4.Eğitim sistemi gereğinden fazla değişikliğe uğramış, öğrenciler olumsuz yönde etkilenmiştir.	20-29 arası	131	3.88	1.295	,530	0.763	Kabul
	30-39 arası	243	3.99	1.211			
	40-49 arası	108	3.92	1.319			
	50 ve üzeri	33	3.79	1.317			
	Toplam	515	3.93	1.260			
5.Sınıf tekrarının ilkokulda tamamen kaldırılması, ortaokulda zorlaştırılması öğrencilerin ders başarısını artırmıştır.	20-29 arası	131	2.29	1.206	,034	0.599	Kabul
	30-39 arası	243	2.35	1.258			
	40-49 arası	108	2.42	1.261			
	50 ve üzeri	33	2.15	.939			
	Toplam	515	2.34	1.226			
6.Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersine ek olarak Temel Dini Bilgiler, Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed'in Hayatı derslerinin seçmeli olarak yer alması inanç özgürlüğü bakımından doğru bir uygulama olmuştur.	20-29 arası	131	3.88	1.116	,127	0,913	Kabul
	30-39 arası	243	3.95	1.224			
	40-49 arası	108	3.94	1.338			
	50 ve üzeri	33	3.82	1.446			
	Toplam	515	3.92	1.235			
7.Seçmeli ders uygulamasında yerel dillere (Çerkezce, Kürtçe vb.) yer verilmesi insan hakları bakımından doğru bir uygulama olmuştur.	20-29 arası	131	2.92	1.353	,702	0.075	Kabul
	30-39 arası	243	3.23	1.401			
	40-49 arası	108	2.87	1.421			
	50 ve üzeri	33	3.09	1.528			
	Toplam	515	3.07	1.407			
8.Devletin yaptığı ortaöğretime geçiş sınavı (SBS, TEOG) adaletli ve güvenilir bir sınavdır.	20-29 arası	131	2.53	1.172	,220	0.443	Kabul
	30-39 arası	243	2.67	1.291			
	40-49 arası	108	2.64	1.336			
	50 ve üzeri	33	2.91	1.308			
	Toplam	515	2.64	1.272			
9.Okullarda andımızın okunması uygulamasının kaldırılmasını demokratikleşme çalışmaları bakımından olumlu karşıyorum.	20-29 arası	131	2.47	1.410	,718	0.059	Kabul
	30-39 arası	243	2.87	1.422			
	40-49 arası	108	2.77	1.476			
	50 ve üzeri	33	2.94	1.519			
	Toplam	515	2.75	1.443			

* 5. Soruda maddeler homojen dağılmadığından F Testi (Varyans Analizi) yapılamaz. Onun yerine F testinin parametrik olmayan alternatifi olan Welch testi yapılmıştır. Anlamlılık sütunundaki değerler bu sorular için Welch testi sonuçlarıdır.

Yukarıdaki tablo 3.18 incelendiğinde tüm sorularda cevapların homojen olarak dağıldığı görülmektedir. Bu tabloda dikkat çeken hususlardan birisi davranış

boyutundaki sorularla ilgili tüm yaş guruplarının genelde birbirine yakın cevaplar verdikleri görülmektedir. Yalnızca yedinci sırada “Seçmeli ders uygulamasında yerel dillere (Çerkezce, Kürtçe vb.) yer verilmesi insan hakları bakımından doğru bir uygulama olmuştur” yargısının ortalaması “3.07” ile olumlu yönde iken “20-29” ve “40-49” yaş kategorisinde olanların ortalamasının altında sırasıyla “2.92”, “2.87” ortalamaları ile diğerlerinin aksine olumsuz yönde cevap verdikleri gözlemlenmektedir.

3.5.2.8. Davranış Boyutu “Eğitim Durumu Kategorisi Analizi

Ankete katılanların eğitim durumları çeşitlilik göstermektedir. Anket sorularına verilen cevaplarda katılımcıların eğitim durumları gruplandırılarak eğitim seviyelerine göre de inceleme yapılması oldukça önemlidir. Farklı eğitim seviyelerindeki grupların sorulara verdikleri cevaplar karşılaştırılarak aynı konuda birbirlerine kıyasla nasıl düşündüklerinin tespiti dikkat çekici sonuçlar ortaya koymaktadır.

Tablo 3.19: Davranış Boyutu Algısı Eğitim Durumu Kategorisi Analizi

Eğitim Durumunuz?		N	Ortalama	Standart Sapma	Levene Anlamlılık	Anlamlılık (İki Yönlü)	(H ₀) Karar
1.Son yıllarda ders kitaplarında ve ders isimlerinde yapılan değişiklikler ile daha özgür birey yetiştirilmesine devlet tarafından katkı sağlanmaktadır.	İlköğretim	68	3.41	1.10	0.159	0.000	Ret
	Lise	110	3.07	1.19			
	Üniversite	298	2.56	1.17			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	2.78	1.37			
	Toplam	516	2.80	1.22			
2.Son yıllarda yapılan uygulamalar ile sorumluluk ve disiplin eksikliği olan bireyler yetişmiştir. (Devam zorunluluğun esnetilmesi, serbest kıyafet vb.)	İlköğretim	68	3.47	1.24	0.217	0.557	Kabul
	Lise	110	3.47	1.30			
	Üniversite	298	3.65	1.34			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	3.50	1.52			
	Toplam	516	3.58	1.33			
3.Ders programlarında yapılan değişiklikler öğrenci başarısını arttırmıştır.	İlköğretim	68	3.01	1.11	0.792	0.001	Ret
	Lise	110	2.72	1.06			
	Üniversite	298	2.45	1.09			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	2.55	1.13			
	Toplam	516	2.59	1.11			

Tablo 46'nın devamı

Eğitim Durumunuz?	N	Ortalama	Standart Sapma	Levene Anlamlılık	Anlamlılık (İki Yönlü)	Hipotezi	
4.Eğitim sistemi gereğinden fazla değişikliğe uğramış, öğrenciler olumsuz yönde etkilenmiştir.	İlköğretim	68	3.66	1.36	0.000*	0.003	Ret
	Lise	110	3.64	1.40			
	Üniversite	298	4.06	1.18			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	4.25	1.06			
	Toplam	516	3.93	1.26			
5.Sınıf tekrarının ilkokulda tamamen kaldırılması, ortaokulda zorlaştırılması öğrencilerin ders başarısını artırmıştır.	İlköğretim	68	2.60	1.37	0.006*	0.003	Ret
	Lise	110	2.64	1.26			
	Üniversite	298	2.18	1.16			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	2.18	1.17			
	Toplam	516	2.33	1.23			
6.Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersine ek olarak Temel Dini Bilgiler, Kur'an-Kerim, Hz. Muhammed'in Hayatı derslerinin seçmeli olarak yer alması inanç özgürlüğü bakımından doğru bir uygulama olmuştur.	İlköğretim	68	3.94	1.33	0.581	0.502	Kabul
	Lise	110	4.05	1.24			
	Üniversite	298	3.85	1.21			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	3.98	1.29			
	Toplam	516	3.91	1.24			
7.Seçmeli ders uygulamasında yerel dillere (Çerkezce, Kürtçe vb.) yer verilmesi insan hakları bakımından doğru bir uygulama olmuştur.	İlköğretim	68	3.03	1.37	0.746	0.381	Kabul
	Lise	110	2.89	1.40			
	Üniversite	298	3.10	1.41			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	3.30	1.44			
	Toplam	516	3.06	1.41			
8.Devletin yaptığı ortaöğretime geçiş sınavı (SBS, TEOG) adaletli ve güvenilir bir sınavdır.	İlköğretim	68	3.09	1.32	0.850	0.019	Ret
	Lise	110	2.63	1.26			
	Üniversite	298	2.55	1.24			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	2.60	1.34			
	Toplam	516	2.64	1.27			
9.Okullarda andımızın okunması uygulamasının kaldırılmasını demokratikleşme çalışmalarını bakımından olumlu karşılıyorum.	İlköğretim	68	2.71	1.38	0.570	0.811	Kabul
	Lise	110	2.70	1.40			
	Üniversite	298	2.75	1.46			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	2.95	1.55			
	Toplam	516	2.75	1.44			

* 4 ve 5. Sorularda maddeler homojen dağılmadığından F Testi (Varyans Analizi) yapılamaz.

Onun yerine F testinin parametrik olmayan alternatifi olan Welch testi yapılmıştır. Anlamlılık sütunundaki değerler bu sorular için Welch testi sonuçlarıdır.

Davranış/Etik Boyut sorularının “Eğitim Durumuna” göre incelendiğinde yukarıdaki tabloda 1,3,4,5, ve 8. sorularda % 5 önem düzeyinde eğitim durumuna göre gruplar arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Birinci sırada “Son yıllarda ders kitaplarında ve ders isimlerinde yapılan değişiklikler ile daha özgür birey yetiştirilmesine devlet tarafından katkı sağlanmaktadır” yargısına toplamda 2,38 ortalaması ile “Kesinlikle Katılmıyorum ve Katılmıyorum” yönünde cevap verilmesine rağmen eğitim durumu “ilköğretim” olanlar 3,41 ortalama ile eğitim durumu lise olanlar 3.07 ortalama ile “Katılıyorum ve Kesinlikle Katılıyorum” yönünde karşı görüş belirtmişlerdir. Üçüncü sırada “Ders programlarında yapılan değişiklikler öğrenci başarısını arttırmıştır.” yargısına toplamda 2,59 ortalaması ile “Kesinlikle Katılmıyorum ve Katılmıyorum” yönünde cevap verilmesine rağmen eğitim durumu “ilköğretim” olanlar 3,01 ortalama ile “Katılıyorum ve Kesinlikle Katılıyorum” yönünde karşı görüş belirtmişlerdir.

Dördüncü sırada “Eğitim sistemi gereğinden fazla değişikliğe uğramış, öğrenciler olumsuz yönde etkilenmiştir.” yargısına toplamda 3,93 ortalaması ile olumlu cevap vermekte iken eğitim durumu “yüksek lisans ve üstü” olanlar 4.25 ortalaması ile daha yüksek bir oranda olumlu görüş belirtmişlerdir. Beşinci sırada “Sınıf tekrarının ilkokulda tamamen kaldırılması, ortaokulda zorlaştırılması öğrencilerin ders başarısını artırmıştır” yargısına toplamda “2.33” ortalama ile “Kesinlikle Katılmıyorum ve Katılmıyorum” yönünde olumsuz anlamda cevap verilmiş iken eğitim durumu üniversite ve yüksek lisans seviyesinde olanlar 2.18 ortalama ile daha yüksek bir oranda yine olumsuz anlamda cevaplar verdikleri gözlenmiştir. Sekizinci sırada “Devletin yaptığı ortaöğretime geçiş sınavı (SBS, TEOG) adaletli ve güvenilir bir sınavdır” yargısına toplamda 2.64 ortalama ile “Kesinlikle Katılmıyorum ve Katılmıyorum” yönünde olumsuz anlamda cevap verilmiş iken eğitim durumu ilköğretim olanların “3.09” ortalaması ile olumlu yönde karşı görüş belirttikleri gözlemlenmektedir.

Yukarıdaki Tablo 3.19 da 1,3,4,5, ve 8. sorularda % 5 önem düzeyinde eğitim durumuna göre gruplar arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiş ve H_0 hipotezi reddedilmiştir. Bu grupların ortalamaları tabloda verilmiştir. Hangi gruplar arasında farkın olduğunun tespiti için ise parametrik sorular için Scheffe testi parametrik

olmayan sorular için ise Tamhane's T2 testi ile elde edilen sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

3.5.2.8.1. Davranış Boyutu “Eğitim Durumu Kategorisi” Analizinde Scheffe ve Tamhane's T2 testi

Davranış boyutunda eğitim kategorisi incelenirken Scheffe ve Tamhane's T2 testi tekniklerini kullanılması gerekmiştir. Bu teknik kullanılarak katılımcıların verdikleri cevaplar eğitim durumlarına göre karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Scheffe testi F testinden sonra çoklu karşılaştırmalarda en sık kullanılan testtir. Gruplar arasında mümkün olan bütün doğrusal kombinasyonların karşılaştırması için Scheffe metodu geliştirilmiştir.¹⁴⁰ Gruplararası varyansın eşit olmaması durumunda ise kullanılacak istatistik Tamhane's T2 olmuştur ve sadece “çoklu aralık testi” olarak işlem görmektedirler. Varyansların eşit olmaması durumunda kullanılan bu test örneklemin eşit olmadığı durumlarda kullanılmaktadır.

---

¹⁴⁰ <http://www.nedirnedemek.com/Scheffe>, Erişim tarihi. 06.08.2014

Tablo 3.20: Davranış ve Etik Değerler Boyutu Algısı Bağımlı Değişken

Bağımlı Değişken			Ortalama Farkı (I-J)	Anlamlılık	Bağımlı Değişken			Ortalama Farkı (I-J)	Anlamlılık
1.Son yıllarda ders kitaplarında ve ders isimlerinde yapılan değişiklikler ile daha özgür birey yetiştirilmesine devlet tarafından katkı sağlanmaktadır.	İlköğretim	Lise	.339	.328	5.Sınıf tekrarının ilköğretimde tamamen kaldırılması, ortaokulda zorlaştırılması öğrencilerin ders başarısını arttırmıştır.	İlköğretim	Lise	-.033	1.000
		Üniversite	.848*	.000			Üniversite	.422	.119
		Yüksek Lisans ve üstü	.637	.064			Yüksek Lisans ve üstü	.428	.430
	Lise	İlköğretim	-.339	.328		Lise	İlköğretim	.033	1.000
		Üniversite	.509*	.002			Üniversite	.455*	.007
		Yüksek Lisans ve üstü	.298	.603			Yüksek Lisans ve üstü	.461	.220
	Üniversite	İlköğretim	-.848*	.000		Üniversite	İlköğretim	-.422	.119
		Lise	-.509*	.002			Lise	-.455*	.007
		Yüksek Lisans ve üstü	-.211	.771			Yüksek Lisans ve üstü	.006	1.000
	Yüksek Lisans ve üstü	İlköğretim	-.637	.064		Yüksek Lisans ve üstü	İlköğretim	-.428	.430
		Lise	-.298	.603			Lise	-.461	.220
		Üniversite	.211	.771			Üniversite	-.006	1.000
3.Ders programlarında yapılan değişiklikler öğrenci başarısını arttırmıştır.	İlköğretim	Lise	.297	.378	8.Devletin yaptığı ortaöğretime geçiş sınavı (SBS, TEOG) adaletli ve güvenilir bir sınavdır.	İlköğretim	Lise	.461	.134
		Üniversite	.565*	.002			Üniversite	.535*	.020
		Yüksek Lisans ve üstü	.465	.209			Yüksek Lisans ve üstü	.488	.289
	Lise	İlköğretim	-.297	.378		Lise	İlköğretim	-.461	.134
		Üniversite	.269	.184			Üniversite	.074	.965
		Yüksek Lisans ve üstü	.168	.874			Yüksek Lisans ve üstü	.027	1.000
3.Ders programlarında yapılan değişiklikler öğrenci başarısını arttırmıştır.	Üniversite	İlköğretim	-.565*	.002	8.Devletin yaptığı ortaöğretime geçiş sınavı (SBS, TEOG) adaletli ve güvenilir bir sınavdır.	Üniversite	İlköğretim	-.535*	.020
		Lise	-.269	.184			Lise	-.074	.965
		Yüksek Lisans ve üstü	-.100	.960			Yüksek Lisans ve üstü	-.046	.997
	Yüksek Lisans ve üstü	İlköğretim	-.465	.209		Yüksek Lisans ve üstü	İlköğretim	-.488	.289
		Lise	-.168	.874			Lise	-.027	1.000
		Üniversite	.100	.960			Üniversite	.046	.997
4.Eğitim sistemi gereğinden fazla değişikliğe uğramış, öğrenciler olumsuz yönde etkilenmiştir.	İlköğretim	Lise	.025	1.000		İlköğretim	Lise		
		Üniversite	-.402	.148			Üniversite		
		Yüksek Lisans ve üstü	-.588	.080			Yüksek Lisans ve üstü		
	Lise	İlköğretim	-.025	1.000		Lise	İlköğretim		
		Üniversite	-.427*	.029			Üniversite		
		Yüksek Lisans ve üstü	-.614*	.030			Yüksek Lisans ve üstü		
	Üniversite	İlköğretim	.402	.148		Üniversite	İlköğretim		
		Lise	.427*	.029			Lise		
		Yüksek Lisans ve üstü	-.186	.889			Yüksek Lisans ve üstü		
	Yüksek Lisans ve üstü	İlköğretim	.588	.080		Yüksek Lisans ve üstü	İlköğretim		
		Lise	.614*	.030			Lise		
		Üniversite	.186	.889			Üniversite		

Yukarıdaki Tablo 3.20 de birinci soru için “üniversite” ile “ilköğretim” ve “lise” grupları arasında Scheffe testi sonucuna göre, üçüncü soruda “üniversite” ile

“ilköğretim” grupları arasında Scheffe testi sonucuna göre, dördüncü soruda “Lise” ile “Üniversite” ve “Yüksek Lisans ve üstü” grupları arasında Tamhane’sT2 testi sonucuna göre, beşinci soruda “lise” ile “üniversite” grupları arasında Tamhane’s T2 testi sonucuna göre, sekizinci soruda “ilköğretim” ile “üniversite” grupları arasında Scheffe testi sonucuna göre % 5 önem düzeyinde anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Birinci sırada “Son yıllarda ders kitaplarında ve ders isimlerinde yapılan değişiklikler ile daha özgür birey yetiştirilmesine devlet tarafından katkı sağlanmaktadır” yargısına verilen cevaplarda ilköğretim mezunları 3.41 ortalama ile olumlu yönde en yüksek tercih belirtmişler iken üniversite mezunları 2.56 ortalama ile olumsuz yönde görüş belirtmişlerdir. Bu durumda %5 önem düzeyinin üzerinde 0,848 fark ile eğitim düzeyinde oldukça dikkat çekici bir görüş farkı görülmektedir. Üçüncü sırada “Ders programlarında yapılan değişiklikler öğrenci başarısını arttırmıştır” yargısına ilköğretim mezunları 3.01 ortalama ile olumlu yönde en yüksek tercih belirtmekte iken üniversite mezunlarının 2.45 ortalama ile en yüksek oranda olumsuz yönde karşı görüşte oldukları görülmektedir. İki eğitim gurubu arasında bu konuda 0.565 ortalama farkı ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Dördüncü sırada “Eğitim sistemi gereğinden fazla değişikliğe uğramış, öğrenciler olumsuz yönde etkilenmiştir” yargısına lise mezunları 3.64 ortalama ile olumsuz anlamda görüş belirtmekte iken eğitim düzeyi yüksek lisans ve üzeri olanlar 4.25 ortalama ile yine olumsuz anlamda görüş belirtmişlerdir. Bu durumda bu konuda aynı yönde olmakla birlikte iki gurup arasında 0.614 ortalama farkı olduğu görülmektedir.

Beşinci sırada “Sınıf tekrarının ilkokulda tamamen kaldırılması, ortaokulda zorlaştırılması öğrencilerin ders başarısını arttırmıştır” yargısına lise ve üniversite guruplarının ikisi de olumsuz anlamda görüş belirtmekte iken 0.455 ortalama farkı olduğu görülmektedir. Sekizinci sırada “Devletin yaptığı ortaöğretime geçiş sınavı (SBS, TEOG) adaletli ve güvenilir bir sınavdır” yargısına ilköğretim mezunları 3.09 ortalama ile olumlu yönde görüş belirtmekte iken eğitim durumu üniversite olan katılımcılar 2.55 ortalaması ile olumsuz anlamda karşı görüş belirttikleri görülmektedir. Bu durumda sekizinci sıradaki merkezi sınavla ilgili soruya verilen cevaplarda eğitim düzeyi ilköğretim olanlar ile üniversite olanlar arasında 0.535 ortalama farkı olduğu gözlemlenmektedir.

3.5.3. Akademik/Eğitim Alan Boyutu Algısı Analizi

Akademik boyutta ders kitaplarının içerik kalitesi, okulların eğitim kalitesi, dersane ve özel ders ihtiyacının azaltıldığı iddiası, okul aile birliği veli katılımı, öğrencilerin sosyal gelişimi, ortaöğretime hazırlık sınavları, adrese dayalı kayıt uygulaması, öğretmenlerin ders kalitesi, öğrenci rehberliği ve yönlendirme gibi eğitimin akademik boyutu ile ilgili sorulan sorulara verilen cevaplar incelenmiştir.

3.5.3.1. Akademik Boyut Frekans Analizi

Akademik boyut frekans analizi sorulan tüm sorulara verilen cevapların ortalaması ile cevap gruplarının da detaylı olarak açıklandığı frekans tablosu verileri ile anlatılmıştır.

Tablo 3.21: Akademik Alan Boyutu Frekansı

Akademik Alan Boyutu (Frekans Tablosu)		Ortalama	Standart Sapma	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılmıyorum Ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Ders kitapları öğrencinin eğitimi için yeterli bilgiyi içermektedir.	2.46	1.243	26.9	32.2	15.5	19.2	6.2
2	Okulda öğrenciyi bir üst eğitime hazırlayacak eğitim verilmektedir.	2.71	1.122	14.5	34.1	20.7	26.9	3.7
3	Son 11 yılda ilköğretim eğitim sisteminde yapılan değişiklikler ile dersane veya özel derse gerek kalmamıştır.	2.13	1.206	39.0	31.6	13.4	10.1	6.0
4	Okul Aile Birlikleri uygulamaları ile öğrenci velileri okul yönetiminde daha fazla söz sahibi olmuştur.	3.08	1.142	10.3	22.3	25.6	33.3	8.5
5	Okulda öğrencilere yeteri düzeyde rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmeti sunulmaktadır.	2.65	1.162	18.2	31.4	21.9	23.8	4.7
6	Okulda öğrencinin kişisel gelişimi için sosyal alanlar mevcuttur.	2.39	1.089	21.5	39.9	19.8	15.3	3.5
7	SBS' nin kaldırılıp yerine TEOG (Temel Eğitimden Orta Eğitime Geçiş) Sınavı getirilmesi olumlu bir uygulamadır.	2.87	1.217	17.4	20.5	27.3	26.6	8.1
8	Adrese dayalı kayıt ile her öğrencinin kendi mahallesindeki okula gitmesi eğitimde fırsat eşitliği bakımından doğru bir uygulamadır.	3.12	1.367	17.8	17.2	17.4	30.2	17.2
9	Öğretmenler öğrencilere yeterli düzeyde eğitim vermektedir.	2.87	1.171	14.3	25.2	27.7	25.0	7.8
10	4+4+4 kademeli eğitim sistemine geçilmesi sonucunda eğitimin kalitesi artmıştır.	2.66	1.309	25.4	22.9	21.9	20.3	9.5
11	Okullarda öğrencinin yetenekleri dikkate alınarak yönlendirme yapılmaktadır.	2.45	1.240	28.9	27.5	18.6	19.8	5.2

Yukarıdaki Tablo 3.21 de “Akademik Boyut” ile ilgili algı ölçülmeye çalışılmıştır. Buna göre birinci sırada “Ders kitapları öğrencinin eğitimi için yeterli bilgiyi içermektedir” yargısına “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenler %26.9, “Katılmıyorum” diyenler %32.2 pay oluşturarak toplamda %59.1 gibi bir çoğunluğa ulaşmıştır. “Katılıyorum” diyenler %19.2, “Kesinlikle Katılıyorum” diyenler %6.2 pay oluşturarak toplamda %25.4, “Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum” diyenler de %15.5 pay ile cevaplamışlardır.

İkinci sırada “Okulda öğrenciyi bir üst eğitime hazırlayacak eğitim verilmektedir” yargısına “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenler %14.5, “Katılmıyorum” diyenler %34.1 pay oluşturarak toplamda %48.6 gibi bir çoğunluğa ulaşmıştır. “Katılıyorum” diyenler %26.9, “Kesinlikle Katılıyorum” diyenler %3.7 pay oluşturarak toplamda %30.6, “Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum” diyenler de %20.7 pay ile cevaplamışlardır.

Üçüncü sıradaki “Son 11 yılda ilköğretim eğitim sisteminde yapılan değişiklikler ile dersane veya özel derse gerek kalmamıştır” yargısına “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenler %39.0, “Katılmıyorum” diyenler %31.6 pay oluşturarak toplamda %70.6 gibi bir çoğunluğa ulaşmıştır. “Katılıyorum” diyenler %10.1, “Kesinlikle Katılıyorum” diyenler %6.0 pay oluşturarak toplamda %16.1, “Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum” diyenler de %13.4 pay ile cevaplamışlardır.

Dördüncü sıradaki “Okul Aile Birlikleri uygulamaları ile öğrenci velileri okul yönetiminde daha fazla söz sahibi olmuştur” yargısına bu kez “Katılıyorum” diyenler %33.3, “Kesinlikle Katılıyorum” diyenler %8.5 pay ile çoğunluğa ulaşarak % 41.8 toplama ulaşmışlardır. “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenler %10.3, “Katılmıyorum” diyenler %22.3 pay oluşturarak toplamda %32.6, “Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum” diyenler de %25.6 pay ile cevaplamışlardır.

Beşinci sıradaki “Okulda öğrencilere yeteri düzeyde rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmeti sunulmaktadır” yargısına “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenler %17.2, “Katılmıyorum” diyenler %31.4 pay oluşturarak toplamda %48.6 gibi bir çoğunluğa ulaşmıştır. “Katılıyorum” diyenler %23.8, “Kesinlikle Katılıyorum” diyenler %4.7 pay oluşturarak toplamda %28.5, “Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum” diyenler de %21.9 pay ile cevaplamışlardır.

Altıncı sıradaki yargısına “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenler %21.5, “Katılmıyorum” diyenler %39.9 pay oluşturarak toplamda %61.4 gibi bir çoğunluğa ulaşmıştır.“Katılıyorum” diyenler %15.3, “Kesinlikle Katılıyorum” diyenler %3.5 pay oluşturarak toplamda %25.4,“Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum” diyenler de %19.8 pay ile cevaplamışlardır.

Yedinci sıradaki “SBS’nin kaldırılıp yerine TEOG (Temel Eğitimden Orta Eğitime Geçiş) Sınavı getirilmesi olumlu bir uygulamadır” yargısına “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenler %17.4, “Katılmıyorum” diyenler %20.5 pay oluşturarak toplamda %37.9 gibi bir çoğunluğa ulaşmıştır.“Katılıyorum” diyenler %26.6, “Kesinlikle Katılıyorum” diyenler %8.1 pay oluşturarak toplamda %34.7,“Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum” diyenler de %27.3 pay ile cevaplamışlardır.

Sekizinci sıradaki “Adrese dayalı kayıt ile her öğrencinin kendi mahallesindeki okula gitmesi eğitimde fırsat eşitliği bakımından doğru bir uygulamadır” yargısına bu kez “Katılıyorum” diyenler %30.2, “Kesinlikle Katılıyorum” diyenler %17.2 pay ile çoğunluğa ulaşarak % 47.4 toplama ulaşmışlardır. “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenler %17.8, “Katılmıyorum” diyenler %17.2 pay oluşturarak toplamda %35.0, Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum” diyenler de %17.4 pay ile cevaplamışlardır.

Dokuzuncu sıradaki yargısına “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenler %14.3, “Katılmıyorum” diyenler %25.2 pay oluşturarak toplamda %40.1 gibi bir çoğunluğa ulaşmıştır.“Katılıyorum” diyenler %25.0, “Kesinlikle Katılıyorum” diyenler %7.8 pay oluşturarak toplamda %32.8,“Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum” diyenler de %27.7 pay ile cevaplamışlardır.

Onuncu sıradaki “4+4+4 kademeli eğitim sistemine geçilmesi sonucunda eğitimin kalitesi artmıştır” yargısına “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenler % 25.4, “Katılmıyorum” diyenler % 22.9 pay oluşturarak toplamda % 48.3 gibi bir çoğunluğa ulaşmıştır.“Katılıyorum” diyenler %20.3, “Kesinlikle Katılıyorum” diyenler %9.5 pay oluşturarak toplamda % 29.8,“Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum” diyenler de % 21.9 pay ile cevaplamışlardır.

On birinci sıradaki “Okullarda öğrencinin yetenekleri dikkate alınarak yönlendirme yapılmaktadır” yargısına “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenler % 28.9, “Katılmıyorum” diyenler % 27.5 pay oluşturarak toplamda % 56.4 gibi bir çoğunluğa

ulaşmıştır. “Katılıyorum” diyenler % 19.8, “Kesinlikle Katılıyorum” diyenler % 5.2 pay oluşturarak toplamda % 25.0, “Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum” diyenler de % 18.6 pay ile cevaplamışlardır.

Akademik boyutun incelendiği Tablo 48 verilerine göre çarpıcı sonuçlar elde edilmiştir. Akademik eğitim alanında yapılan değişikliklerde 11 sorudan yalnızca dördüncü ve sekizinci sıradakilere yani 2 tanesine olumlu algı diğerlerinden fazla çıkmıştır. Geri kalan 9 yargı hakkında olumsuz görüşte olanların daha çoğunlukta olduğu gözlemlenmiştir. Olumlu olarak öne çıkan dördüncü sıradaki “Okul Aile Birlikleri uygulamaları ile öğrenci velileri okul yönetiminde daha fazla söz sahibi olmuştur” yargısına ve “Adrese dayalı kayıt ile her öğrencinin kendi mahallesindeki okula gitmesi eğitimde fırsat eşitliği bakımından doğru bir uygulamadır” yargısına katılanlar “3” ortalamasının biraz üzerinde yer almışlardır. Ancak akademik boyutta eğitim açısından oldukça önemli olan “ders kitaplarının yeterliliği, okulda verilen eğitimin kalitesi, rehberlik hizmetleri, sosyal alanların yeterliliği, öğretmenlerin verdiği eğitim, öğrencilerin yeteneklerine göre yönlendirilmesi” gibi dokuz önemli konuda olumsuz değerlendirmeler ağırlıkta olarak “3” ortalamasının altında gözlemlenmiştir. Olumsuz görüştekilerin içinde en güçlü eleştiri üçüncü sıradaki “Son 11 yılda ilköğretim eğitim sisteminde yapılan değişiklikler ile dersane veya özel derse gerek kalmamıştır” yargısına “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenler %39.0, “Katılmıyorum” diyenler %31.6 pay oluşturarak toplamda %70.6 gibi bir çoğunluğa ulaşmış ve “2.13” ile ortalamasının oldukça altında kaldığı gözlemlenmiştir.

3.5.3.2. Akademik Boyut “Cinsiyet Kategorisi” ve T Testi Analizi

Akademik boyutta sorulan sorulara katılımcıların verdiği cevapların cinsiyet durumlarına göre incelenmesi diğer boyutlarda olduğu gibi önemlidir. Katılımcıların verdiği cevapların cinsiyet kategorisi incelenmesinde T testi tekniği kullanılmıştır. T testi bilindiği üzere parametrik testlerdendir ve normallik dağılımı ile varyansların homojenliği varsayımı önkoşuldur. SPSS programında Levene testi varyansların homojen olup olmadığına bakmaktadır. SPSS programında bu iki seçenek birlikte verilmektedir. SPSS 16.0 programı yardımıyla bağımsız örneklem t testi ile cinsiyete göre verilen cevaplarda fark olup olmadığını araştırdığımızda ise aşağıdaki tablodaki sonuçlar elde edilmiştir. H_0 hipotezi; Erkek ve Kadınlar arasında % 5 önem

düzeyinde cevapların ortalamaları arasında % 5 önem düzeyinde anlamlı farkın olmadığını kabul ettiğimiz hipotezdir.

Tablo 3.22: Akademik Boyut Cinsiyet Kategorisi Tablosu

Cinsiyet		N	Ortalama	Standart Sapma	Levene Anlamlılık	Anlamlılık (İki yönlü)	(H ₀) Karar
1.Ders kitapları öğrencinin eğitimi için yeterli bilgiyi içermektedir.	Erkek	279	2.41	1.213	.146	.318	H Kabul
	Kadın	237	2.51	1.278		.320	
2.Okulda öğrenciyi bir üst eğitime hazırlayacak eğitim verilmektedir.	Erkek	279	2.67	1.112	.785	.368	H Kabul
	Kadın	237	2.76	1.134		.369	
3.Son 11 yılda ilköğretim eğitim sisteminde yapılan değişiklikler ile dersane veya özel derse gerek kalmamıştır.	Erkek	279	2.11	1.221	.587	.818	H Kabul
	Kadın	237	2.14	1.190		.818	
4.Okul Aile Birlikleri uygulamaları ile öğrenci velileri okul yönetiminde daha fazla söz sahibi olmuştur.	Erkek	279	2.99	1.144	.460	.074	H Kabul
	Kadın	237	3.17	1.135		.074	
5.Okulda öğrencilere yeteri düzeyde rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmeti sunulmaktadır.	Erkek	279	2.55	1.140	.523	.032	H Ret
	Kadın	237	2.77	1.178		.032	
6.Okulda öğrencinin kişisel gelişimi için sosyal alanlar mevcuttur.	Erkek	279	2.35	1.134	.260	.301	H Kabul
	Kadın	237	2.45	1.035		.298	
7.SBS' nin kaldırılıp yerine TEOG (Temel Eğitimden Orta Eğitime Geçiş) Sınavı getirilmesi olumlu bir uygulamadır.	Erkek	279	2.84	1.275	.004	.475	H Kabul
	Kadın	237	2.92	1.147		.471	
8.Adrese dayalı kayıt ile her öğrencinin kendi mahallesindeki okula gitmesi eğitimde fırsat eşitliği bakımından doğru bir uygulamadır.	Erkek	279	3.20	1.334	.189	.137	H Kabul
	Kadın	237	3.02	1.401		.139	
9.Öğretmenler öğrencilere yeterli düzeyde eğitim vermektedir.	Erkek	279	2.92	1.146	.223	.219	H Kabul
	Kadın	237	2.80	1.197		.220	
10.4+4+4 kademeli eğitim sistemine geçilmesi sonucunda eğitimin kalitesi artmıştır.	Erkek	279	2.50	1.311	.302	.003	H Ret
	Kadın	237	2.84	1.285		.003	
11.Okullarda öğrencinin yetenekleri dikkate alınarak yönlendirme yapılmaktadır.	Erkek	279	2.39	1.241	.922	.214	H Kabul
	Kadın	237	2.52	1.237		.214	

Yukarıdaki Tablo 3.22 de Levene testi ile homojenlik araştırılmıştır. Buna göre beşinci ve onuncu sorulara verilen cevapların homojen dağılmadığı, diğer cevapların ise homojen dağıldığı görülmüştür. Homojen dağılan sorular için ilgili sorunun birinci satırına, homojen dağılmayan sorular için ise ilgili sorunun ikinci satırındaki değerlere bakılarak cinsiyete göre % 5 önem düzeyinde anlamlı farkın olup olmadığı kararı verilmiştir. Bu durumda beşinci sıradaki “Okulda öğrencilere yeteri düzeyde rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmeti sunulmaktadır” yargısında erkekler ile kadınların verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir farkın

olduğu tespit edilerek hipotez “red” edilmiştir. İki grubun ortalamasına bakıldığında erkeklerin 2.55, kadınların 2.77 ortalama ile olumsuz yönde düşündükleri görülmüştür. Erkeklerin bu konuda verdikleri cevapların daha olumsuz olduğu görülmektedir. Onuncu sıradaki “4+4+4 kademeli eğitim sistemine geçilmesi sonucunda eğitimin kalitesi artmıştır” yargısında erkekler ile kadınların verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir farkın olduğu tespit edilerek hipotez “red” edilmiştir. İki grubun ortalamasına bakıldığında erkeklerin 2.50, kadınların 2.84 ortalama ile olumsuz yönde düşündükleri görülmüştür. Erkeklerin bu konuda verdikleri cevapların daha olumsuz olduğu görülmektedir.

3.5.3.3. Akademik Boyut “Medeni Durum Kategorisi” Analizi

Akademik boyut alanında sorulan sorulara verilen cevaplar katılımcıların medeni durumuna göre yani evli ve bekâr olma durumlarına göre ayrı bir kategoride incelenmiştir. Bağımsız örneklem t testi ile medeni duruma göre verilen cevaplarda fark olup olmadığını ilişkin aşağıdaki tablodaki sonuçlar verilmiştir.

Tablo 3.23: Akademik Boyut Medeni Durum Tablosu

Medeni Durumunuz		N	Ortalama	Standart Sapma	Levene Anlamlılık	Anlamlılık (İki yönlü)	(H ₀) Karar
1.Ders kitapları öğrencinin eğitimi için yeterli bilgiyi içermektedir.	Evli	411	2.52	1.262	.000	.014	Red
	Bekar	105	2.19	1.136		.010	
2.Okulda öğrenciyi bir üst eğitime hazırlayacak eğitim verilmektedir.	Evli	411	2.70	1.107	.463	.674	Kabul
	Bekar	105	2.75	1.183		.686	
3.Son 11 yılda ilköğretim eğitim sisteminde yapılan değişiklikler ile dersane veya özel derse gerek kalmamıştır.	Evli	411	2.15	1.224	.066	.403	Kabul
	Bekar	105	2.04	1.134		.383	
4.Okul Aile Birlikleri uygulamaları ile öğrenci velileri okul yönetiminde daha fazla söz sahibi olmuştur.	Evli	411	3.08	1.172	.026	.779	Kabul
	Bekar	105	3.05	1.023		.761	
5.Okulda öğrencilere yeterli düzeyde rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmeti sunulmaktadır.	Evli	411	2.67	1.155	.629	.476	Kabul
	Bekar	105	2.58	1.191		.485	
6.Okulda öğrencinin kişisel gelişimi için sosyal alanlar mevcuttur.	Evli	411	2.35	1.063	.094	.061	Kabul
	Bekar	105	2.57	1.176		.078	
7.SBS'nin kaldırılıp yerine TEOG (Temel Eğitimden Orta Eğitime Geçiş) Sınavı getirilmesi olumlu bir uygulamadır.	Evli	411	2.91	1.233	.412	.185	Kabul
	Bekar	105	2.73	1.146		.167	
8.Adrese dayalı kayıt ile her öğrencinin kendi mahallesindeki okula gitmesi eğitimde fırsat eşitliği bakımından doğru bir uygulamadır.	Evli	411	3.06	1.381	.319	.071	Kabul
	Bekar	105	3.33	1.291		.061	
9.Öğretmenler öğrencilere yeterli düzeyde eğitim vermektedir.	Evli	411	2.91	1.170	.734	.136	Kabul
	Bekar	105	2.71	1.166		.137	
10.4+4+4 kademeli eğitim sistemine geçilmesi sonucunda eğitimin kalitesi artmıştır.	Evli	411	2.68	1.337	.012	.405	Kabul
	Bekar	105	2.56	1.192		.373	
11.Okullarda öğrencinin yetenekleri dikkate alınarak yönlendirme yapılmaktadır.	Evli	411	2.44	1.237	.940	.673	Kabul
	Bekar	105	2.50	1.257		.676	

Ankete verilen cevaplar incelendiğinde birinci sorunun homojen dağılmadığı tespit edilmiştir. Bu soru için ikinci satıra diğer sorular için ise birinci satıra bakılmıştır. Medeni duruma göre birinci sırada % 5 önem düzeyinde anlamlı farklılıkların olduğu gözlenmiştir. “Ders kitapları öğrencinin eğitimi için yeterli bilgiyi içermektedir” ifadesinin yer aldığı birinci soruya verilen cevap incelendiğinde evlilerin ortalamalarının 2.52 olduğu, bekârların ise 2.19 ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Evlilerin bu soruya verdikleri cevabın bekârlara göre daha olumlu olduğu ama ikisinin de “kesinlikle katılmıyorum” ile “katılmıyorum” cevapları arasında bir ortalamaya sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

3.5.3.4. Akademik Boyut “Son 11 Yılda İlköğretime Giden Çocuğu Olan/Olmayan Kategorisi” Analizi

Son 11 yılda ilköğretime çocuğu gidenler araştırma için önemli kategorilerden bir tanesidir. Çünkü bu kategoridekiler aynı zamanda bu dönemi değerlendirirken veli olarak da konu ile yakından ilgili olmaları, ilköğretimde yapılan uygulamaları sürecin içinde yaşayarak gözlemlemiş olmaları nedeni ile sorulara verdikleri cevapları dikkate değer kılmaktadır. Aşağıdaki Tablo 3.24 de incelenen dönemde çocuğu ilköğretime gidenlere göre cevaplar gösterilmiştir.

Tablo 3.24: Akademik Boyut “Son 11 Yılda İlköğretime Giden Çocuğu Olanlar”

Son 11 yılda ilköğretime giden çocuğunuz var mı?	N	Ortalama	Standart Sapma	Levene Anlamlılık	Anlamlılık (İki Yönlü)	(Ho) Karar	
1.Ders kitapları öğrencinin eğitimi için yeterli bilgiyi içermektedir.	Evet	274	2.55	1.283	.029	.053	Kabul
	Hayır	242	2.34	1.189		.052	
2.Okulda öğrenciyi bir üst eğitime hazırlayacak eğitim verilmektedir.	Evet	274	2.71	1.139	.479	.992	Kabul
	Hayır	242	2.71	1.104		.992	
3.Son 11 yılda ilköğretim eğitim sisteminde yapılan değişiklikler ile dersane veya özel derse gerek kalmamıştır.	Evet	274	2.19	1.281	.001	.201	Kabul
	Hayır	242	2.05	1.113		.197	
4.Okul Aile Birlikleri uygulamaları ile öğrenci velileri okul yönetiminde daha fazla söz sahibi olmuştur.	Evet	274	3.09	1.191	.012	.683	Kabul
	Hayır	242	3.05	1.086		.682	
5.Okulda öğrencilere yeteri düzeyde rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmeti sunulmaktadır.	Evet	274	2.72	1.170	.475	.196	Kabul
	Hayır	242	2.58	1.150		.195	
6.Okulda öğrencinin kişisel gelişimi için sosyal alanlar mevcuttur.	Evet	274	2.34	1.071	.290	.201	Kabul
	Hayır	242	2.46	1.108		.202	
7.SBS'nin kaldırılıp yerine TEOG (Temel Eğitimden Orta Eğitime Geçiş) Sınavı getirilmesi olumlu bir uygulamadır.	Evet	274	2.91	1.272	.057	.538	Kabul
	Hayır	242	2.84	1.154		.535	
8.Adrese dayalı kayıt ile her öğrencinin kendi mahallesindeki okula gitmesi eğitimde fırsat eşitliği bakımından doğru bir uygulamadır.	Evet	274	3.09	1.417	.056	.589	Kabul
	Hayır	242	3.15	1.310		.587	
9.Öğretmenler öğrencilere yeterli düzeyde eğitim vermektedir.	Evet	274	2.87	1.182	.983	.962	Kabul
	Hayır	242	2.86	1.160		.962	
10.4+4+4 kademeli eğitim sistemine geçilmesi sonucunda eğitimin kalitesi artmıştır.	Evet	274	2.77	1.378	.002	.037	Ret
	Hayır	242	2.53	1.216		.035	
11.Okullarda öğrencinin yetenekleri dikkate alınarak yönlendirme yapılmaktadır.	Evet	274	2.40	1.257	.610	.313	Kabul
	Hayır	242	2.51	1.220		.312	

Ankete verilen cevaplar incelendiğinde onuncu sorunun homojen dağılmadığı tespit edilmiştir. Bu soru için ikinci satıra diğer sorular için ise birinci satıra bakılmıştır. Son on bir yılda ilköğretime giden çocuğu olanlara göre onuncu soruda % 5 önem düzeyinde anlamlı farklılıkların olduğu gözlenmiştir. “4+4+4 kademeli eğitim sistemine geçilmesi sonucunda eğitimin kalitesi artmıştır” ifadesinin yer aldığı onuncu soruda “Evet” diyenlerin ortalamalarının 2.77 olduğu, “Hayır” diyenlerin ise 2.53 ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. “Evet” diyenlerin bu soruya verdikleri cevabın “Hayır” diyenlere göre daha olumlu olduğu ama ikisinin de “ne katılıyorum ne katılmıyorum” ile “katılmıyorum” cevapları arasında bir ortalamaya sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

3.5.3.5. Akademik Boyut Akademik Boyut “Yaşadığınız Yerleşim Birimi Kategorisi” Analizi

Anket sorularını değerlendirenlerin yaşadığı yer araştırmamızda şüphesiz önemli bir diğer kategoridir. Soruları yanıtlarken katılımcının nerede ve hangi yerleşim birimine göre düşündüğü önemlidir. Anketin uygulanması aşamasında Sivas İli merkezi ve il sınırları kapsamındaki tüm ilçelerin merkezinde araştırma yapıldığından “yaşadığınız yer” başlığı, “il merkezi” ve “ilçeler” olarak iki kategoride incelenmiştir. Anket uygulaması sırasında katılımcılardan köy ve kasabada yaşadığını söyleyenler de anketin uygulandığı yerleşim biriminin bağlı olduğu il merkezini veya ilçeyi işaretlemişlerdir.

Tablo 3.25: Akademik Boyut “Yaşadığınız Yerleşim Birimi Kategorisi”

Yaşadığınız Yer	N	Ortalama	Standart Sapma	Levene Anlamlılık	Anlamlılık (İki Yönlü)	(H ₀) Karar	
1.Ders kitapları öğrencinin eğitimi için yeterli bilgiyi içermektedir.	İlçeler	215	2.52	1.282	.336	.312	Kabul
	İl Merkezi	301	2.41	1.215		.317	
2.Okulda öğrenciyi bir üst eğitime hazırlayacak eğitim verilmektedir.	İlçeler	215	2.82	1.126	.856	.055	Kabul
	İl Merkezi	301	2.63	1.114		.056	
3.Son 11 yılda ilköğretim eğitim sisteminde yapılan değişiklikler ile dersane veya özel derse gerek kalmamıştır.	İlçeler	215	2.21	1.218	.544	.185	Kabul
	İl Merkezi	301	2.07	1.195		.186	
4.Okul Aile Birlikleri uygulamaları ile öğrenci velileri okul yönetiminde daha fazla söz sahibi olmuştur.	İlçeler	215	3.20	1.129	.699	.030	Ret
	İl Merkezi	301	2.98	1.144		.030	
5.Okulda öğrencilere yeterli düzeyde rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmeti sunulmaktadır.	İlçeler	215	2.68	1.174	.719	.668	Kabul
	İl Merkezi	301	2.63	1.154		.669	
6.Okulda öğrencinin kişisel gelişimi için sosyal alanlar mevcuttur.	İlçeler	215	2.35	1.066	.263	.482	Kabul
	İl Merkezi	301	2.42	1.107		.480	
7.SBS' nin kaldırılıp yerine TEOG (Temel Eğitimden Orta Eğitime Geçiş) Sınavı getirilmesi olumlu bir uygulamadır.	İlçeler	215	2.91	1.270	.083	.554	Kabul
	İl Merkezi	301	2.85	1.179		.559	
8.Adrese dayalı kayıt ile her öğrencinin kendi mahallesindeki okula gitmesi eğitimde fırsat eşitliği bakımından doğru bir uygulamadır.	İlçeler	215	3.38	1.265	.042	.000	Ret
	İl Merkezi	301	2.93	1.408		.000	
9.Öğretmenler öğrencilere yeterli düzeyde eğitim vermektedir.	İlçeler	215	3.13	1.135	.518	.000	Ret
	İl Merkezi	301	2.68	1.162		.000	
10.4+4+4 kademeli eğitim sistemine geçilmesi sonucunda eğitimin kalitesi artmıştır.	İlçeler	215	2.61	1.277	.235	.529	Kabul
	İl Merkezi	301	2.69	1.332		.526	
11.Okullarda öğrencinin yetenekleri dikkate alınarak yönlendirme yapılmaktadır.	İlçeler	215	2.56	1.247	.755	.080	Kabul
	İl Merkezi	301	2.37	1.230		.080	

Yukarıdaki Tablo 3.25 de dördüncü, sekizinci ve dokuzuncu sıradaki sorularda belirgin farklılıklar tespit edilmiştir. Dördüncü soruda “Okul Aile Birlikleri uygulamaları ile öğrenci velileri okul yönetiminde daha fazla söz sahibi olmuştur”

yargısına ilçelerde yaşayanlar “Katılıyorum ve Kesinlikle Katılıyorum” seçeneklerini daha fazla işaretleyerek 3.20 ortalama ile olumlu cevap vermişlerdir. Aynı soruya il merkezinde yaşayanlar “Kesinlikle Katılmıyorum ve Katılmıyorum” seçeneklerini daha fazla işaretleyerek 2.98 ortalama ile olumsuz anlamda cevap vermişlerdir. Bu durumda ilçelerde yaşayanlar ile il merkezinde yaşayanların okul aile birlikleri ile ilgili konuda oldukça farklı düşündükleri görülmektedir.

Sekizinci sıradaki “Adrese dayalı kayıt ile her öğrencinin kendi mahallesindeki okula gitmesi eğitimde fırsat eşitliği bakımından doğru bir uygulamadır” yargısına ilçelerde yaşayanlar “Katılıyorum ve Kesinlikle Katılıyorum” seçeneklerini daha fazla işaretleyerek 3.38 ortalama ile olumlu cevap vermişlerdir. Aynı soruya il merkezinde yaşayanlar “Kesinlikle Katılmıyorum ve Katılmıyorum” seçeneklerini daha fazla işaretleyerek 2.93 ortalama ile olumsuz anlamda cevap vermişlerdir. Adrese kayıtlı kayıt sistemi hakkında ilçelerde yaşayanların olumlu yönde düşündükleri il merkezinde yaşayan katılımcıların ise olumsuz yönde düşündükleri anlaşılmaktadır. Dokuzuncu sıradaki “Öğretmenler öğrencilere yeterli düzeyde eğitim vermektedir” yargısına ilçelerde yaşayanlar “Katılıyorum ve Kesinlikle Katılıyorum” seçeneklerini daha fazla işaretleyerek 3.13 ortalama ile olumlu cevap vermişlerdir. Aynı soruya il merkezinde yaşayanlar “Kesinlikle Katılmıyorum ve Katılmıyorum” seçeneklerini daha fazla işaretleyerek 2.68 ortalama ile olumsuz anlamda cevap vermişlerdir. Adrese kayıtlı kayıt sistemi hakkında ilçelerde yaşayanların olumlu yönde düşündükleri il merkezinde yaşayan katılımcıların ise olumsuz yönde düşündükleri anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin öğrencilere yeteri düzeyde eğitim verip/vermediği ile ilgili ilçelerde yaşayanlar ile il merkezinde yaşayan katılımcıların verdiği cevaplar arasındaki fark oldukça dikkat çekmektedir.

3.5.3.6. Akademik Boyut “Mesleği Öğretmenlik Olan/Olmayan Kategorisi” Analizi

Akademik boyut sorularına verilen cevaplarda katılımcılardan mesleği öğretmenlik olanların verdiği cevaplar oldukça dikkat çekici bir kategori olarak incelenmiştir. Mesleği öğretmenlik olanlar ve olmayanların cevapları arasındaki farklılıklar ve karar düzeyi aşağıda açıklanmıştır.

Tablo 3.26: Akademik Boyut Mesleği Öğretmenlik Olan/Olmayan Kategorisi

Mesleğiniz Öğretmenlik mi?		N	Ortalama	Standart Sapma	Levene Anlamlılık	Anlamlılık (İki Yönlü)	(H ₀) Karar
1.Ders kitapları öğrencinin eğitimi için yeterli bilgiyi içermektedir.	Hayır	344	2.59	1.261	.000	.000	Ret
	Evet	172	2.19	1.165		.000	
2.Okulda öğrenciyi bir üst eğitime hazırlayacak eğitim verilmektedir.	Hayır	344	2.69	1.152	.083	.638	Kabul
	Evet	172	2.74	1.062		.628	
3.Son 11 yılda ilköğretim eğitim sisteminde yapılan değişiklikler ile dersane veya özel derse gerek kalmamıştır.	Hayır	344	2.21	1.227	.176	.032	Ret
	Evet	172	1.97	1.149		.029	
4.Okul Aile Birlikleri uygulamaları ile öğrenci velileri okul yönetiminde daha fazla söz sahibi olmuştur.	Hayır	344	3.13	1.130	.978	.102	Kabul
	Evet	172	2.96	1.162		.106	
5.Okulda öğrencilere yeteri düzeyde rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmeti sunulmaktadır.	Hayır	344	2.76	1.182	.134	.004	Ret
	Evet	172	2.45	1.094		.004	
6.Okulda öğrencinin kişisel gelişimi için sosyal alanlar mevcuttur.	Hayır	344	2.49	1.099	.026	.005	Ret
	Evet	172	2.20	1.048		.004	
7.SBS'nin kaldırılıp yerine TEOG (Temel Eğitimden Orta Eğitime Geçiş) Sınavı getirilmesi olumlu bir uygulamadır.	Hayır	344	2.90	1.189	.025	.474	Kabul
	Evet	172	2.82	1.274		.485	
8.Adrese dayalı kayıt ile her öğrencinin kendi mahallesindeki okula gitmesi eğitimde fırsat eşitliği bakımından doğru bir uygulamadır.	Hayır	344	3.08	1.401	.204	.351	Kabul
	Evet	172	3.20	1.296		.339	
9.Öğretmenler öğrencilere yeterli düzeyde eğitim vermektedir.	Hayır	344	2.74	1.201	.003	.000	Ret
	Evet	172	3.13	1.063		.000	
10.4+4+4 kademeli eğitim sistemine geçilmesi sonucunda eğitimin kalitesi artmıştır.	Hayır	344	2.86	1.320	.025	.000	Ret
	Evet	172	2.25	1.190		.000	
11.Okullarda öğrencinin yetenekleri dikkate alınarak yönlendirme yapılmaktadır.	Hayır	344	2.51	1.250	.352	.126	Kabul
	Evet	172	2.33	1.214		.122	

Mesleği öğretmenlik olan/olmayan durumuna göre birinci, üçüncü, beşinci, altıncı, dokuzuncu ve onuncu sorularda % 5 önem düzeyinde anlamlı farklılıkların olduğu gözlenmiştir. Birinci sıradaki “Ders kitapları öğrencinin eğitimi için yeterli bilgiyi içermektedir” yargısına mesleği öğretmenlik olanlar 2.19 ortalama ile daha güçlü bir şekilde “katılmamakta” iken mesleği öğretmenlik olmayanlar 2.59 ortalama ile “katılmama” yönünde görüş belirtmişlerdir. Üçüncü sıradaki “Son 11 yılda ilköğretim eğitim sisteminde yapılan değişiklikler ile dersane veya özel derse gerek kalmamıştır” yargısına mesleği öğretmenlik olanlar 1.97 ortalama ile daha güçlü bir şekilde “katılmamakta” iken mesleği öğretmenlik olmayanlar 2.21 ortalama ile “katılmama” yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre dersane veya özel derse gerek kalmadığı yargısına tüm katılımcıların oldukça yüksek bir ortalama ile olumsuz yönde görüş belirttikleri anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin en yüksek tercihle bu konuda olumsuz düşünceleri de oldukça önemlidir.

Beşinci sırada “Okulda öğrencilere yeteri düzeyde rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmeti sunulmaktadır” yargısına mesleği öğretmenlik olmayanlar 2.76

ortalama ile olumsuz yönde düşünürken mesleği öğretmenlik olanlar 2.45 ortalama ile yine olumsuz yönde görüş belirtmişlerdir. Okullardaki rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin yeterli olmadığını düşünenler içinde öğretmenlik mesleğinde olan katılımcıların daha olumsuz görüş belirtmeleri çarpıcı bir tespittir. Altıncı sıradaki “Okulda öğrencinin kişisel gelişimi için sosyal alanlar mevcuttur” yargısına mesleği öğretmenlik olmayanlar 2.49 ortalama ile olumsuz yönde görüş belirtir iken mesleği öğretmenlik olanlar 2.20 ortalama ile yine olumsuz yönde görüş belirtmişlerdir. Okullarda sosyal alanların yeterli olmadığını düşünenler içinde öğretmenlerin daha yüksek bir oranda görüş belirtmeleri dikkat çekici bir durumdur.

Dokuzuncu sıradaki “Öğretmenler öğrencilere yeterli düzeyde eğitim vermektedir” yargısına mesleği öğretmenlik olmayanlar 2.74 ortalama ile olumsuz yönde düşünürler iken mesleği öğretmenlik olanların 3.13 ortalama ile bu kez olumlu görüş belirttikleri görülmektedir. Ancak “Akademik ve Eğitim Boyutu” olarak belirlenen bu tablo soruları içinde en önemli konulardan biri olan ve öğretmenlik mesleğindeki katılımcılar için de çok önemli bu yargıya mesleği öğretmenlik olanların 3.13 gibi bir ortalama ile düşük sayılabilecek bir oranda olumlu düşünmeleri son derece çarpıcı bir tespit olmuştur. Onuncu sıradaki “4+4+4 kademeli eğitim sistemine geçilmesi sonucunda eğitimin kalitesi artmıştır” yargısına mesleği öğretmenlik olmayanlar 2.86 ortalama ile olumsuz düşünmekte iken mesleği öğretmenlik olanların 2.25 ortalama ile daha yüksek bir tercihle olumsuz görüş belirtmeleri oldukça dikkat çekmektedir.

3.5.3.7. Akademik Boyut “Yaş Kategorisi” ve F Testi Varyans Analizi

Akademik boyut sorularına verilen cevapların farklı bir kategoride “yaş gruplarına” göre incelenmesi oldukça farklı düşünceleri göstermektedir. Tablo 3.27’deki verilere göre yaş grupları arasındaki farklı yaklaşımlar aşağıda açıklanmıştır.

Tablo 3.27: Akademik Boyut Yaş Kategorisi

YAŞINIZ:	N	Mean	Std.Deviation	Levene Testi	ANOVA Anlamlılık	(H ₀) Karar	
1.Ders kitapları öğrencinin eğitimi için yeterli bilgiyi içermektedir.	20-29 arası	131	2.27	1.190	.101	0.263	Kabul
	30-39 arası	243	2.50	1.296			
	40-49 arası	108	2.55	1.210			
	50 ve üzeri	33	2.58	1.119			
	Toplam	515	2.46	1.243			
2.Okulda öğrenciyi bir üst eğitime hazırlayacak eğitim verilmektedir.	20-29 arası	131	2.76	1.131	.924	0.955	Kabul
	30-39 arası	243	2.70	1.111			
	40-49 arası	108	2.68	1.151			
	50 ve üzeri	33	2.70	1.132			
	Toplam	515	2.71	1.123			
3.Son 11 yılda ilköğretim eğitim sisteminde yapılan değişiklikler ile dersane veya özel derse gerek kalmamıştır.	20-29 arası	131	2.05	1.146	.136	0.696	Kabul
	30-39 arası	243	2.11	1.199			
	40-49 arası	108	2.20	1.288			
	50 ve üzeri	33	2.27	1.257			
	Toplam	515	2.13	1.207			
4.Okul Aile Birlikleri uygulamaları ile öğrenci velileri okul yönetiminde daha fazla söz sahibi olmuştur.	20-29 arası	131	3.26	1.027	.153	0.064	Kabul
	30-39 arası	243	2.95	1.183			
	40-49 arası	108	3.17	1.188			
	50 ve üzeri	33	2.94	1.059			
	Toplam	515	3.08	1.143			
5.Okulda öğrencilere yeteri düzeyde rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmeti sunulmaktadır.	20-29 arası	131	2.60	1.201	.075	0.244	Kabul
	30-39 arası	243	2.58	1.180			
	40-49 arası	108	2.82	1.040			
	50 ve üzeri	33	2.82	1.236			
	Toplam	515	2.65	1.163			
6.Okulda öğrencinin kişisel gelişimi için sosyal alanlar mevcuttur.	20-29 arası	131	2.59	1.066	.684	0.012	Red
	30-39 arası	243	2.27	1.124			
	40-49 arası	108	2.33	1.014			
	50 ve üzeri	33	2.73	1.039			
	Toplam	515	2.39	1.090			
7.SBS'nin kaldırılıp yerine TEOG (Temel Eğitimden Orta Eğitime Geçiş) Sınavı getirilmesi olumlu bir uygulamadır.	20-29 arası	131	2.76	1.096	.077	0.254	Kabul
	30-39 arası	243	2.84	1.206			
	40-49 arası	108	3.01	1.350			
	50 ve üzeri	33	3.12	1.293			
	Toplam	515	2.87	1.218			

Tablo 3.27'nin devamı							
8.Adrese dayalı kayıt ile her öğrencinin kendi mahallesindeki okula gitmesi eğitimde fırsat eşitliği bakımından doğru bir uygulamadır.	20-29 arası	131	3.23	1.310	.279	0.085	Kabul
	30-39 arası	243	2.96	1.428			
	40-49 arası	108	3.31	1.300			
	50 ve üzeri	33	3.27	1.257			
	Toplam	515	3.12	1.367			
9.Öğretmenler öğrencilere yeterli düzeyde eğitim vermektedir.	20-29 arası	131	2.92	1.154	.509	0.268	Kabul
	30-39 arası	243	2.89	1.138			
	40-49 arası	108	2.86	1.264			
	50 ve üzeri	33	2.48	1.149			
	Toplam	515	2.87	1.171			
10.4+4+4 kademeli eğitim sistemine geçilmesi sonucunda eğitimin kalitesi artmıştır.	20-29 arası	131	2.54	1.178	.038	0.221	Kabul
	30-39 arası	243	2.61	1.332			
	40-49 arası	108	2.89	1.383			
	50 ve üzeri	33	2.67	1.362			
	Toplam	515	2.66	1.310			
11.Okullarda öğrencinin yetenekleri dikkate alınarak yönlendirme yapılmaktadır.	20-29 arası	131	2.67	1.280	.653	0.124	Kabul
	30-39 arası	243	2.37	1.230			
	40-49 arası	108	2.37	1.235			
	50 ve üzeri	33	2.42	1.119			
	Toplam	515	2.45	1.241			

* 10. Soruda maddeler homojen dağılmadığından F Testi (Varyans Analizi) yapılamaz. Onun yerine F testinin parametrik olmayan alternatifi olan Welch testi yapılmıştır. Anlamlılık sütunundaki değerler bu soru için Welch testi sonuçlarıdır.

Yukarıdaki Tablo 3.27'de yaş kategorisine göre 6. soruda % 5 önem düzeyinde yaş grubuna göre gruplar arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. “Okulda öğrencinin kişisel gelişimi için sosyal alanlar mevcuttur” yargısının ortalaması 2.39 ile olumsuz yöndedir. Ancak burada 30-39 yaş gurubu 2.27 ortalama ile 50 yaş ve üzeri gurup ise 2.73 ortalama ile olumsuz yönde görüş belirtmişlerdir. Bu sonuca göre 30-39 yaş gurubu ile 50+ yaş gurubu arasında önemli bir fark olduğu gözlemlenmiştir.

Yukarıdaki tabloda 6. soruda % 5 önem düzeyinde yaş grubuna göre gruplar arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiş ve H_0 hipotezi reddedilmiştir. Bu grupların ortalamaları tabloda verilmiştir. Hangi gruplar arasında farkın olduğunun

tespiti için ise parametrik soru olduğundan için Scheffe testi ile elde edilen sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

3.5.3.7.1. Akademik Boyut “Yaş Kategorisi” Bağımlı Anlamlılık Analizi

Akademik boyut sorularına verilen cevapların yaş kategorisi içinde farklı yaş gruplarına göre incelenmesi aynı konuda yaş gruplarının farklı düşüncelerini göstermesi bakımından önemlidir. Aşağıdaki tabloda yaş grupları arasındaki önemli farklılıklar açıklanmıştır.

Tablo 3.28: Akademik Boyut Yaş Kategorisi Bağımlı Anlamlılık

Yaş Kategorik		Ortalama Farkı (I-J)	Anlamlılık
20-29 arası	30-39 arası	.320	.060
	40-49 arası	.254	.352
	50 ve üzeri	-.139	.932
30-39 arası	20-29 arası	-.320	.060
	40-49 arası	-.066	.964
	50 ve üzeri	-.460	.156
40-49 arası	20-29 arası	-.254	.352
	30-39 arası	.066	.964
	50 ve üzeri	-.394	.341
50 ve üzeri	20-29 arası	.139	.932
	30-39 arası	.460	.156
	40-49 arası	.394	.341

Yukarıdaki Tablo 3.28’de altıncı soru için “20-29” ile “30-39” grupları arasında Scheffe testi sonucuna göre % 6 önem düzeyinde anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

3.5.3.8. Akademik Boyut “Eğitim Durumu Kategorisi” Analizi

Ankete katılanların eğitim durumları çeşitlilik göstermektedir. Anket sorularına verilen cevaplarda katılımcıların eğitim durumları gruplandırılarak eğitim seviyelerine göre de inceleme yapılması oldukça önemlidir. Farklı eğitim seviyelerindeki grupların sorulara verdikleri cevaplar karşılaştırılarak aynı konuda

birbirlerine kıyasla nasıl düşündüklerinin tespiti dikkat çekici sonuçlar ortaya koymaktadır.

Tablo 3.29: Akademik Boyut Eğitim Durumu Kategorisi

Eğitim Durumunuz?	N	Ortalama	Standart Sapma	Levene Anlamlılık	Anlamlılık (İki Yönlü)	(H ₀) Karar	
1. Ders kitapları öğrencinin eğitimi için yeterli bilgiyi içermektedir.	İlköğretim	68	3.01	1.28	0.078	0.000	Ret
	Lise	110	2.65	1.28			
	Üniversite	298	2.26	1.18			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	2.45	1.24			
	Toplam	516	2.46	1.24			
2. Okulda öğrenciyi bir üst eğitime hazırlayacak eğitim verilmektedir.	İlköğretim	68	2.87	1.11	0.127	0.124	Kabul
	Lise	110	2.85	1.20			
	Üniversite	298	2.61	1.07			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	2.80	1.26			
	Toplam	516	2.71	1.12			
3. Son 11 yılda ilköğretim eğitim sisteminde yapılan değişiklikler ile dersane veya özel derse gerek kalmamıştır.	İlköğretim	68	2.51	1.24	0.003*	0.000	Ret
	Lise	110	2.33	1.34			
	Üniversite	298	1.93	1.10			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	2.40	1.26			
	Toplam	516	2.13	1.21			
4. Okul Aile Birlikleri uygulamaları ile öğrenci velileri okul yönetiminde daha fazla söz sahibi olmuştur.	İlköğretim	68	3.46	1.19	0.311	0.011	Ret
	Lise	110	3.16	1.16			
	Üniversite	298	2.96	1.11			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	3.03	1.14			
	Toplam	516	3.08	1.14			
5. Okulda öğrencilere yeteri düzeyde rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmeti sunulmaktadır.	İlköğretim	68	3.18	1.05	0.186	0.000	Ret
	Lise	110	2.77	1.25			
	Üniversite	298	2.49	1.12			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	2.68	1.12			
	Toplam	516	2.65	1.16			
6. Okulda öğrencinin kişisel gelişimi için sosyal alanlar mevcuttur.	İlköğretim	68	2.63	1.08	0.380	0.027	Ret
	Lise	110	2.49	1.11			
	Üniversite	298	2.28	1.06			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	2.60	1.22			
	Toplam	516	2.39	1.09			

Tablo 3.29'un devamı							
7. SBS' nin kaldırılıp yerine TEOG (Temel Eğitimden Orta Eğitime Geçiş) Sınavı getirilmesi olumlu bir uygulamadır.	İlköğretim	68	3.18	1.28	0.383	0.105	Kabul
	Lise	110	2.92	1.17			
	Üniversite	298	2.78	1.21			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	2.93	1.25			
	Toplam	516	2.87	1.22			
8. Adrese dayalı kayıt ile her öğrencinin kendi mahallesindeki okula gitmesi eğitimde fırsat eşitliği bakımından doğru bir uygulamadır.	İlköğretim	68	3.53	1.31	0.763	0.023	Red
	Lise	110	3.17	1.39			
	Üniversite	298	2.99	1.36			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	3.25	1.33			
	Toplam	516	3.12	1.37			
9. Öğretmenler öğrencilere yeterli düzeyde eğitim vermektedir.	İlköğretim	68	2.93	1.29	0.391	0.763	Kabul
	Lise	110	2.79	1.17			
	Üniversite	298	2.86	1.14			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	3.00	1.22			
	Toplam	516	2.87	1.17			
10. 4+4+4 kademeli eğitim sistemine geçilmesi sonucunda eğitimin kalitesi artmıştır.	İlköğretim	68	3.25	1.16	0.255	0.000	Red
	Lise	110	2.97	1.31			
	Üniversite	298	2.44	1.29			
	Yüksek Lisans ve üstü	40	2.40	1.24			
	Toplam	516	2.66	1.31			
11. Okullarda öğrencinin yetenekleri dikkate alınarak yönlendirme yapılmaktadır.	İlköğretim	68	2.76	1.21	0.005*	0.007	Red
	Lise	110	2.67	1.31			
	Üniversite	298	2.30	1.16			
	Y. Lisans ve üstü	40	2.43	1.48			
	Toplam	516	2.45	1.24			

* 3 ve 11. Sorularda maddeler homojen dağılmadığından F Testi (Varyans Analizi) yapılamaz. Onun yerine F testinin parametrik olmayan alternatifi olan Welch testi yapılmıştır. Anlamlılık sütunundaki değerler bu sorular için Welch testi sonuçlarıdır.

Akademik/Eğitim Boyutu konularının “Eğitim Durumuna” göre incelendiği yukarıdaki verilen Tablo 3.29’da 1,3,4,5,6,8,10 ve 11. sorularda % 5 önem düzeyinde göre gruplar arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Birinci sıradaki “Ders kitapları öğrencinin eğitimi için yeterli bilgiyi içermektedir” yargısı ortalaması 2,46 ile olumsuz yönde iken ilköğretim mezunları bu konuda 3,01 ortalama ile en yüksek oranda olumlu yönde karşı görüş belirtmişlerdir. Üçüncü sıradaki “.Son 11 yılda

ilköğretim eğitim sisteminde yapılan değişiklikler ile dersane veya özel derse gerek kalmamıştır” yargısı ortalaması 2,13 ile olumsuz yönde iken ilköğretim mezunları bu konuda 2.51 ortalama ile bu kategoride daha olumlu yönde görüş belirtmişlerdir.

Dördüncü sıradaki “Okul Aile Birlikleri uygulamaları ile öğrenci velileri okul yönetiminde daha fazla söz sahibi olmuştur” yargısının ortalaması 3,08 iken eğitim durumu “ilköğretim” olanlar aynı yönde ancak 3.46 ortalama ile en yüksek seviyede olumlu yönde görüş belirtmişlerdir.

Beşinci sıradaki “Okulda öğrencilere yeteri düzeyde rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmeti sunulmaktadır” yargısı ortalaması 2,92 ile olumsuz yönde iken ilköğretim mezunları bu konuda 3,18 ortalama ile en yüksek oranda olumlu yönde karşı görüş belirtmişlerdir. Altıncı sıradaki “Okulda öğrencinin kişisel gelişimi için sosyal alanlar mevcuttur” yargısı ortalaması 2,38 ile olumsuz yönde iken ilköğretim mezunları bu konuda 2.63 ortalama ile bu kategoride daha olumlu yönde görüş belirtmişlerdir. Sekizinci sıradaki “Adrese dayalı kayıt ile her öğrencinin kendi mahallesindeki okula gitmesi eğitimde fırsat eşitliği bakımından doğru bir uygulamadır” yargısının ortalaması 3,12 iken eğitim durumu “ilköğretim” olanlar aynı yönde ancak 3.53 ortalama ile en yüksek seviyede olumlu yönde görüş belirtmişlerdir. Onuncu sıradaki “4+4+4 kademeli eğitim sistemine geçilmesi sonucunda eğitimin kalitesi artmıştır” yargısı ortalaması 2,66 ile olumsuz yönde iken ilköğretim mezunları bu konuda 3,25 ortalama ile en yüksek oranda olumlu yönde karşı görüş belirtmişlerdir. Onbirinci sıradaki “Okullarda öğrencinin yetenekleri dikkate alınarak yönlendirme yapılmaktadır” yargısı ortalaması 2,45 ile olumsuz yönde iken ilköğretim mezunları bu konuda 2.76 ortalama ile bu kategoride daha olumlu yönde görüş belirtmişlerdir.

Yukarıdaki tabloda 1,3,4,5,6,8,10 ve 11. sorularda % 5 önem düzeyinde eğitim durumuna göre gruplar arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiş ve H_0 hipotezi reddedilmiştir. Bu grupların ortalamaları tabloda verilmiştir. Hangi gruplar arasında farkın olduğunun tespiti için ise parametrik sorular için Scheffe testi parametrik olmayan sorular için ise Tamhane’sT2 testi ile elde edilen sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3.30: Akademik Boyut Eğitim Durumu Kategorisi Bağımlı Değişken

Bağımlı Değişken			Ortalama	Anlamlılık	Bağımlı Değişken			Ortalama	Anlamlılık
			Farkı (I-J)					Farkı (I-J)	
1.Ders kitapları öğrencinin eğitimi için yeterli bilgiyi içermektedir.	İlköğretim	Lise	.360	.299	6.Okulda öğrencinin kişisel gelişimi için sosyal alanlar mevcuttur.	İlköğretim	Lise	.141	.869
		Üniversite	,760*	.000			Üniversite	.357	.112
		Yüksek Lisans ve üstü	.565	.145			Yüksek Lisans ve üstü	.032	.999
	Lise	İlköğretim	-.360	.299		Lise	İlköğretim	-.141	.869
		Üniversite	,400*	.035			Üniversite	.216	.364
		Yüksek Lisans ve üstü	.205	.843			Yüksek Lisans ve üstü	-.109	.960
	Üniversite	İlköğretim	-,760*	.000		Üniversite	İlköğretim	-.357	.112
		Lise	-,400*	.035			Lise	-.216	.364
		Yüksek Lisans ve üstü	-.195	.824			Yüksek Lisans ve üstü	-.325	.367
	Yüksek Lisans ve üstü	İlköğretim	-.565	.145		Yüksek Lisans ve üstü	İlköğretim	-.032	.999
		Lise	-.205	.843			Lise	.109	.960
		Üniversite	.195	.824			Üniversite	.325	.367
3.Son 11 yılda ilköğretim eğitim sisteminde yapılan değişiklikler ile dersane veya özel derse gerek kalmamıştır.	İlköğretim	Lise	.187	.920	8.Adrese dayalı kayıt ile her öğrencinin kendi mahallesindeki okula gitmesi eğitimde fırsat eşitliği bakımından doğru bir uygulamadır.	İlköğretim	Lise	.357	.408
		Üniversite	,589*	.003			Üniversite	,543*	.032
		Yüksek Lisans ve üstü	.115	.998			Yüksek Lisans ve üstü	.279	.785
	Lise	İlköğretim	-.187	.920		Lise	İlköğretim	-.357	.408
		Üniversite	,401*	.033			Üniversite	.186	.680
		Yüksek Lisans ve üstü	-.073	1.000			Yüksek Lisans ve üstü	-.077	.992
	Üniversite	İlköğretim	-,589*	.003		Üniversite	İlköğretim	-,543*	.032
		Lise	-,401*	.033			Lise	-.186	.680
		Yüksek Lisans ve üstü	-.474	.155			Yüksek Lisans ve üstü	-.263	.723
	Yüksek Lisans ve üstü	İlköğretim	-.115	.998		Yüksek Lisans ve üstü	İlköğretim	-.279	.785
		Lise	.073	1.000			Lise	.077	.992
		Üniversite	.474	.155			Üniversite	.263	.723
4.Okul Aile Birlikleri uygulamaları ile öğrenci velileri okul yönetiminde daha fazla söz sahibi olmuştur.	İlköğretim	Lise	.292	.425	10.4+4+4 kademeli eğitim sistemine geçilmesi sonucunda eğitimin kalitesi artmıştır.	İlköğretim	Lise	.277	.575
		Üniversite	,493*	.016			Üniversite	,810*	.000
		Yüksek Lisans ve üstü	.431	.304			Yüksek Lisans ve üstü	,850*	.011
	Lise	İlköğretim	-.292	.425		Lise	İlköğretim	-.277	.575
		Üniversite	.201	.473			Üniversite	,533*	.003
		Yüksek Lisans ve üstü	.139	.932			Yüksek Lisans ve üstü	.573	.116
	Üniversite	İlköğretim	-,493*	.016		Üniversite	İlköğretim	-,810*	.000
		Lise	-.201	.473			Lise	-,533*	.003
		Yüksek Lisans ve üstü	-.062	.991			Yüksek Lisans ve üstü	.040	.998
	Yüksek Lisans ve üstü	İlköğretim	-.431	.304		Yüksek Lisans ve üstü	İlköğretim	-,850*	.011
		Lise	-.139	.932			Lise	-.573	.116
		Üniversite	.062	.991			Üniversite	-.040	.998

5.Okulda öğrencilere yeteri düzeyde rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmeti sunulmaktadır.	İlköğretim	Lise	.404	.155	11.Okullarda öğrencinin yetenekleri dikkate alınarak yönlendirme yapılmaktadır.	İlköğretim	Lise	.092	.998
		Üniversite	.690*	.000			Üniversite	.466*	.029
		Yüksek Lisans ve üstü	.501	.183			Yüksek Lisans ve üstü	.340	.781
Lise	Lise	İlköğretim	-.404	.155	Lise	Lise	İlköğretim	-.092	.998
		Üniversite	.286	.169			Üniversite	.374	.054
		Yüksek Lisans ve üstü	.098	.975			Yüksek Lisans ve üstü	.248	.928
Üniversite	Üniversite	İlköğretim	-.690*	.000	Üniversite	Üniversite	İlköğretim	-.466*	.029
		Lise	-.286	.169			Lise	-.374	.054
		Yüksek Lisans ve üstü	-.188	.810			Yüksek Lisans ve üstü	-.126	.996
Yüksek Lisans ve üstü	Yüksek Lisans ve üstü	İlköğretim	-.501	.183	Yüksek Lisans ve üstü	Yüksek Lisans ve üstü	İlköğretim	-.340	.781
		Lise	-.098	.975			Lise	-.248	.928
		Üniversite	.188	.810			Üniversite	.126	.996

Yukarıdaki Tablo 3.30 da birinci soru için “üniversite” ile “ilköğretim” ve “lise” grupları arasında Scheffe testi sonucuna göre, üçüncü soruda “üniversite” ile “ilköğretim” ve “lise” grupları arasında Tamhane’s T2 testi sonucuna göre, dördüncü beşinci ve sekizinci sorularda “üniversite” ile “ilköğretim” grupları arasında Scheffe testi sonucuna göre, onuncu soruda “ilköğretim” ile “üniversite” ve “Yüksek Lisans ve üstü” grupları, “lise” ile üniversite grupları arasında Scheffe testi sonucuna göre ve son olarak onbirinci soruda üniversite” ile “ilköğretim” ve “lise” grupları arasında Tamhane’s T2 testi sonucuna göre % 5 önem düzeyinde anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Birinci sıradaki “Ders kitapları öğrencinin eğitimi için yeterli bilgiyi içermektedir” yargısına ilköğretim mezunları 3,01 ortalama ile olumlu yönde görüş belirtmekte iken aynı soruya üniversite mezunları 2,26 ortalama ile en düşük değerde ve olumsuz yönde görüş belirtmişlerdir ve aradaki fark 0,760 olarak gerçekleşmiştir. Üçüncü sıradaki “Son 11 yılda ilköğretim eğitim sisteminde yapılan değişiklikler ile dersane veya özel derse gerek kalmamıştır” yargısına ilköğretim mezunları 2.51 ortalama ile olumsuz yönde görüş belirtmekte iken aynı soruya üniversite mezunları 1.93 ortalama ile en düşük değerde ve yine olumsuz yönde görüş belirtmişlerdir ve aradaki fark 0,589 olarak gerçekleşmiştir. Dördüncü sıradaki “Okul Aile Birlikleri uygulamaları ile öğrenci velileri okul yönetiminde daha fazla söz sahibi olmuştur” yargısına ilköğretim mezunları 3,46 ortalama ile olumlu yönde görüş belirtmekte iken aynı soruya üniversite mezunları 2,96 ortalama ile en düşük değerde ve olumsuz

yönde görüş belirtmişlerdir ve aradaki fark 0,493 olarak gerçekleşmiştir. Beşinci sıradaki “Okulda öğrencilere yeteri düzeyde rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmeti sunulmaktadır” yargısına ilköğretim mezunları 3.18 ortalama ile olumlu yönde görüş belirtmekte iken aynı soruya üniversite mezunları 2,49 ortalama ile en düşük değerde ve olumsuz yönde görüş belirtmişlerdir ve aradaki fark 0,690 olarak gerçekleşmiştir.

Sekizinci sıradaki “Adrese dayalı kayıt ile her öğrencinin kendi mahallesindeki okula gitmesi eğitimde fırsat eşitliği bakımından doğru bir uygulamadır” yargısına ilköğretim mezunları 3,53 ortalama ile olumlu yönde görüş belirtmekte iken aynı soruya üniversite mezunları 2,99 ortalama ile en düşük değerde ve olumsuz yönde görüş belirtmişlerdir ve aradaki fark 0,543 olarak gerçekleşmiştir. Onuncu sıradaki “4+4+4 kademeli eğitim sistemine geçilmesi sonucunda eğitimin kalitesi artmıştır” yargısına verilen cevaplar en ilginç sonuçlardan birisini ortaya çıkarmaktadır. Bu konuda ilköğretim mezunları 3.25 ortalama ile olumlu yönde görüş belirtmekte iken aynı soruya üniversite mezunları 2,44 ve yüksek lisans+ 2.40 ortalama ile en düşük değerde ve olumsuz yönde görüş belirtmişlerdir; aradaki fark sırasıyla 0.810 ve 0.850 olarak gerçekleşmiştir. Benzer durum lise ve üniversite mezunları arasında da görülmektedir.

Onuncu soruya verilen cevaplarda lise mezunları 2.97 ortalama ile olumsuz yönde düşünmekte iken üniversite mezunları 2.44 ortalama ile yine olumsuz yönde görüş belirtmişlerdir. Bu iki grup arasındaki 0.533 ‘lük fark da oldukça dikkat çekmektedir. Onbirinci sıradaki “Okullarda öğrencinin yetenekleri dikkate alınarak yönlendirme yapılmaktadır” yargısına ilköğretim mezunları 2.76 ortalama ile olumsuz yönde görüş belirtmekte iken aynı soruya üniversite mezunları 2.30 ortalama ile en düşük değerde ve yine olumsuz yönde görüş belirtmişlerdir ve aradaki fark 0,589 olarak gerçekleşmiştir.

SONUÇ

Eğitim politikaları ve içerisinde özel bir alan olan ilköğretim politikaları, Türkiye Cumhuriyeti'nin tüm hükümetleri döneminde eğitimin içinde temel bir alan olarak sürekli ele alınmıştır. İktidarlar ilkokul, ortaokul yaş grubundaki eğitimi devam eden eğitime sürecinin temeli olması bakımından kendi siyasi görüşleri çerçevesinde şekillendirmek arzusundan vazgeçememişlerdir. Bu durum Türkiye Cumhuriyeti tarihinde 2002-2013 yılları arasında iktidarı elinde bulunduran ve 58, 59, 60 ve 61. Hükümetleri tek başına yöneten AK Parti için de geçerli olmuştur.

Eğitim, bireyi ve bireylerden oluşan toplumları “eğmek”, “terbiye etmek” gibi bir fırsatı içinde barındırması nedeni ile konumuz çerçevesindeki dönemde ve Ak Parti kadrosunun dünya görüşü doğrultusunda şekillendirmek istediği bir alan olarak sürekli gündemde olmuştur. Yakın siyasi tarihimizde 1997 yılından itibaren derin izler bırakan meşhur “28 Şubat” uygulamaları en çok eğitim alanında özellikle temel eğitimden başlayarak köklü değişiklikler getirmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde 1946 yılından sonra çok partili siyasi yapıya geçildikten sonra da değişiklikler olmakla birlikte artık bir temele oturtulmaya çalışılan temel eğitim 1980 askeri müdahalesinden sonraki siyasi gelişmelerle de anayasada ve uygulamada nispeten bir düzeni bulunan ilköğretim alanı olarak 1997 yılına kadar belirli bir düzen içinde normal seyrinde devam etmiştir. 1997 yılı 28 Şubat Milli Güvenlik Kararları sonrası gerek teknik anlamda gerekse müfredat ve uygulamalarda derin yapısal değişikliklere maruz kalmıştır. Temel eğitim olarak kabul edilen ilkokul ve ortaokul eğitimi beş yılın devamında üç yıl şeklinde ayrı ayrı iken ayrıca yalnız ilkokul zorunlu olarak tutulmakta iken 28 Şubat kararları ile birleştirilerek ilköğretim adı altında sekiz yıl kesintisiz ve zorunlu olarak askeri çevreler tarafından bizzat dönemin siyasilerine dolayısıyla eğitim politikalarına dayatılmıştır. Bununla birlikte müfredatta bir takım değişikliklere gidilmesi ve başörtüsünün okul ortamında yasaklanması gibi uygulamalar Türk toplumunda mütedeyyin ve demokrat kesimlerde tepki birikimine neden olmuştur.

28 Şubat uygulamaları ayrıca ortaokuldan itibaren öğrenci alan ve lise eğitimi ile birlikte tamamlanan İmam Hatip Liselerine ve mezunlarına bir set çekme olarak algılanması da muhafazakâr toplumda bir baskı aracı olarak izler bırakmıştır. 2002 yılında iktidara gelen AK Parti'nin muhafazakâr yapıdaki bu tabandan destek

almasında eğitimde yapılan bu uygulamaların önemli bir rolü olduğu söylenebilir. Bu nedenlerle de AK Parti dönemi eğitim uygulamaları tüm bu geçmişten etkilenmenin ve mağdur olduğunu düşünen kesimlerin beklentilerinin de yansması ile eğitim politikalarına yansımıştır.

Sivas ili ülke genelinde uygulanan eğitim politikalarının bir örneği olması ve AK Parti hükümetlerine ağırlıklı olarak destek veren toplumsal yapısı nedeni ile de konumuzda evren seçilmiştir. Orta Anadolu'da yer alan Sivas ili, uygulanan politikadaki sayısal göstergelere göre 2002-2013 yılları arasında Türkiye genelindeki fiziksel değişikliklerden ülkemiz ortalamasına yakın etkilendiği gözlemlenmiştir. Bununla birlikte uygulanan politikalara getirilen eleştirilerin mevcudiyeti de tespit edilmiştir.

Araştırma sırasında elde edilen veriler ışığında ilköğretimde ve eğitimin genelinde özellikle fiziki yatırımlarda olsun eğitimde özgürlükler bağlamında olsun ciddi bir çabanın göze çarptığı belirtilmelidir. Ancak tüm bu çabalara rağmen, eğitimin Althusser'in de belirttiği gibi devletin ideolojik bir aygıtı olarak kullanıldığı iddiaları çok güçlü bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Eğitim sisteminin çok sık değiştirilmesi buna örnektir.

Anket sorularında toplumsal algı üç boyutta özetlenmeye çalışılmıştır. Bu boyutlardan birincisi Fiziki/Maddi Değişiklikler Boyutu, ikincisi Davranış/Etik Değişiklikler Boyutu ve üçüncüsü ise Akademik/Eğitim Boyutu şeklindedir.

Araştırmada Sivas ili sınırları evren kabul edildiğinde il ve ilçelerde soruları anlama ve yorumlama kabiliyeti bakımından 19 yaş üzeri yetişkin kitle hedef olarak seçilmiştir. Bu durumda 2013 TÜİK verilerine göre Sivas ili toplam nüfusu 623.824 kişi ve 19 yaş üzeri nüfus ise 422.954 kişi olduğundan örneklem (araştırma için gerekli en az katılımcı sayısı) 392 kişi olması gerekmektedir. Anket çalışmasında katılımcı sayısı örneklem sayısının da üzerinde gerçekleşerek 516 kişiye ulaşılmıştır.

Anket sorularının birinci bölümünde "fiziki" anlamda yapılan değişikliklere verilen cevaplarda dikkat çeken noktalardan birisi tüm cevapların ortalamasının beşli likert tekniğinde "3" ortalamasına yakın çıkması yani "ne katılıyorum ne katılmıyorum" ortalamasına yakın olmasıdır. Bu bölümde dikkat çeken sonuçlardan birisine göre öğrencilerin kitaplarının devlet tarafından ücretsiz olarak verilmesine toplumun bakışı yaklaşık %75 oranında olumlu görünmektedir. Ancak veli ve

öğrenci için maddi kazanç ve kitap arama çilesinden kurtarması nedeniyle manevi kazanç gibi görünen bu uygulamaya % 25 oranında olumsuz ve kararsız cevap veren bir kesimin varlığı önemli bir tespit olmuştur. Ders kitaplarının içeriği ve kalitesi ile ilgili eleştirilir burada önemlidir. Fiziki boyutta ele alına değişikliklerden serbest kıyafet uygulaması ile ilgili % 60,08'lik bir kesim başörtüsü sorunun çözüme kavuştuğunu düşünmektedir. Bu sonuçlara göre gerek ücretsiz ders kitapları ile ilgili olumsuz düşünenlerde gerekse serbest kıyafet uygulaması ile başörtüsü sorunun eğitimde çözüme kavuştuğu konusunda olumsuz düşünenlerde ayrı bir inceleme konusunu teşkil edecek ayrıntılara ve itirazlara işaretler gözlemlenmiştir. Ancak konuyu bütün olarak ele alabilmek bakımından yalnızca anket sorularına verilen genel cevaplar üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

Anket soruları içinde ikinci boyutu oluşturan “Davranış ve Etik Değişiklikler” ile ilgili sorularda toplumun algısının aleyhte olarak biraz daha keskinleştiği görülmektedir. Örneğin “Son yıllarda yapılan uygulamalar ile sorumluluk ve disiplin eksikliği olan bireyler yetişmiştir (Devam zorunluluğun esnetilmesi, serbest kıyafet vb.)” şeklindeki eleştirel yargıya verilen cevaplarda katılımcıların % 62,50 ‘ si aleyhte bir sonuç olarak “Katılıyorum” yönünde cevaplar vermişlerdir. En kapsamlı sorulardan birisi olan “Eğitim sistemi gereğinden fazla değişikliğe uğramış, öğrenciler olumsuz yönde etkilenmiştir” yargısına katılımcıların %72,67’si yine aleyhte bir sonuç olarak “Katılıyorum” yönünde cevaplar vermişlerdir. Ancak bu boyutta güncel olarak merak edilen seçmeli derslerde Kuran öğretilmesi, Kürtçe’nin yer alması ve andımızın kaldırılması gibi uygulamalarda toplumun genellikle lehte veya ortaya yakın tutum sergileyerek geçmişte sorun olan birçok konuyu normal olarak algıladığına işaret etmesi bakımından bu sonuçlar önemli bir gösterge olmuştur.

Üçüncü boyutta “Akademik ve Eğitim Alanında Değişiklikler” incelenmiştir. Burada ortaya çıkan sonuçlarda uygulanan politikalara önemli ölçüde eleştiriler ortaya çıkmıştır. Örneğin “Ders kitapları öğrencinin eğitimi için yeterli bilgiyi içermektedir” yargısına katılımcıların % 59.11’i aleyhte olarak “Katılmıyorum” yönünde cevaplar vermişlerdir. Bu durumda ders kitaplarının ücretsiz olarak verilmesi uygulamasına birinci boyutta eleştiri getirenlerin itiraz ettikleri detaylardan birisi ortaya çıkmış olmakta ve teyit edilmektedir. Ders kitaplarının ücretsiz olarak

devlet tarafından hazırlatılıp öğrencilere dağıtılmasına rağmen içerik olarak yeterli olmadığı katılımcılar tarafından tespit edilmiştir. Bu boyut soruları içinde yüzdesi dağılık çıkmakla birlikte önemli bir eleştiri de öğretmenlerin kalitesi veya verimi konusu olmuştur. Öğretmenlerin öğrencilere yeteri düzeyde eğitim verdiğini düşünenlerin payı sadece % 32.75'tir. Bu konuda kararsızlar %30, yetersiz görenler ise %39,5 civarındadır. Bir diğer soruda okulda öğrencinin bir üst öğrenime yetecek eğitimi almadığını düşünenler ağırlıkta olmuştur. Bu konu eğitimde yıllardır tartışılan ve günümüzde oldukça popüler olan dershanelerin kapatılması ve özel ders alma ihtiyacı ile ilgili soruda daha belirgin bir şekilde uygulanan politikaların aleyhinde teyit almaktadır. Dershaneye veya özel derse gerek kalmadığına ilişkin yargıya katılmayanların payı %70,54 olarak gerçekleşmiştir. Bu sonuç dershanelerin kapatılması konusundaki politika konusunda toplumun ikna olmadığını ve farklı düşündüğünü göstermesi bakımından önemlidir.

Bu boyutta ele alınan konulardan ilköğretim okullarında öğrencinin kişisel gelişimi için sosyal alanların yetersiz olduğunu düşünenlerin payı%61,43'tür. Aynı alandaki bir diğer eleştiri konusu da yine ilköğretim okullarında öğrencinin yeteneklerine göre yönlendirme yapılmadığını düşünenlerin % 56.40 ' payına sahip olmalarıdır.

Anket sorularına verilen cevaplar incelendiğinde üç boyutta ele alınan konularda genel olarak olumlu politikalar destek görmekte olumsuz ve günlük politikalar eleştirilmektedir. Örneğin ders programlarının içeriğinin bireysel hak ve özgürlük alanının genişletilmesi yönünde değiştirilmesi, din derslerinin ve yerel dillerin seçmeli olması, başörtüsü serbestliği gibi uygulamalar genelde desteklenmekte iken; eğitimin kalitesinin düşük olması, eğitim sisteminin çok sık değiştirilmesi, öğrencilerin kişisel gelişimlerinin desteklenmesi gibi konularda önemli eleştiriler ağırlıkta görünmektedir. Eğitim ile ilgili sorulan sorulardan “Eğitim sistemi gereğinden fazla değişikliğe uğramış ve öğrenciler olumsuz etkilenmiştir” yargısına %72,7 olumsuz anlamda eleştiri katılımı gösterilmiştir. Önemli bir tespit olarak sorulan “Okulda öğrencileri bir üst eğitime hazırlayacak yeterli eğitim verilmektedir” yargısına katılımcıların %48.6 2'si olumsuz anlamda eleştirel katılım göstermiştir.

Genel olarak olumsuz yönde eleştiriler olsa bile Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2002 yılında iktidara gelmesinden itibaren 2013 yılına kadar ülke genelindeki toplumsal desteğini sürekli arttırması önemli bir noktayı işaret etmektedir. Tüm bu eleştiri konularına ve eğitim alanında toplum algısının tatmin düzeyinin düşük olmasına rağmen ülkemizde eğitim alanı toplum tarafından siyasi tercihe aynı ölçüde etki etmemektedir. Araştırılan dönem eğitim göstergeleri olumlu görünmese bile toplum eğitim konusundaki eleştirilerini siyasi iktidar için seçimlerde bu yönde göstermemiştir.

Ak Parti (2002-2013) dönemi ilköğretim politikaları sayısal veriler ile ele alındığında bu dönemde gerçekten fiziksel alanda somut ilerlemeler görülmektedir. Eğitime ayrılan bütçedeki artış, derslik ve öğretmen başına düşen öğrenci sayısındaki azalma, teknolojik alt yapının yaygınlaştırılması çabaları gibi veriler bu dönemdeki somut ilerlemelerin bir göstergesi olması bakımından önemlidir.

Ak Parti dönemi ilköğretim politikalarının toplum tarafından nasıl algılandığı ile ilgili anket neticesinde elde edilen “fiziksel veya maddi boyut” tabloları somut ilerlemeleri ve bireysel özgürlük alanında yapılan değişiklikleri desteklemektedir. Ancak her yıl bazen dönem ortasında bile değişikliğe uğrayan eğitim sistemi, eğitimin kalitesi ve sayısal verilerin öğrenci üzerinde kazanımları anket sonuçlarında ciddi oranda eleştirilmiştir. Bu dönem politikalarının popülist ve ideolojik kaygılarla uygulandığını iddia edenler çoğunlukta görünmektedirler. Bu sonucun çıkmasında Ak Parti iktidarında 2002-2013 yılları arası dönemde eğitim politikalarını yöneten Milli Eğitim Bakanı sayısının beşe ulaşması, aynı bakan döneminde dahi birden fazla köklü değişikliğe gidilmesi ve görev yapan bakanların hiç birisinin öğretmenlik kökenli olmaması etkili olmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı yönetimi için Türkiye Cumhuriyeti'nin önceki hükümetlerinin bu bakış açısı AK Parti döneminde farklı görünmemektedir. Eğitimin yönetimi konusundaki bu tercih şekli bile eğitimle ilgili tüm politikalar için bir özet niteliğindedir. Önceki parti ve hükümetlerde olduğu gibi AK Parti hükümetleri döneminde de eğitimde oldukça çok sayıda milli eğitim bakanı, bürokrat kadrosu, eğitim sistemi, plan, program ve müfredat değişikliğine gidilmiştir. Bu kadar sık değiştirilen bir alanda istikrarlı bir politika takip edilmesi şüphesiz zorlaşmaktadır. Bu değişikliklerden etkilenen esas unsurun da insan ve

toplumun geleceği olduğu hususları göz önüne alındığında ülkemiz açısından eğitim göstergeleri yeterince iyi bir sonuç verememektedir.

Anket sonuçlarında davranış ve etik boyutu” , “akademik ve eğitim boyutu” tablolarında oldukça ciddi eleştiriler ortaya çıkmış görünmektedir. Uluslar arası düzeydeki PISA testlerine göre ilköğretimden mezun olan yaş gurubu öğrencilerimiz okuma- anlama, matematik işlem becerisi ve fen dersleri alanındaki yeterlikleri ölçümlerinde oldukça yetersiz ve geride görünmektedirler. İlköğretim ve eğitimin tamamı ülkemizde hâlâ yeterli düzeyde iyi değildir. Ortaya çıkan sonuç ilköğretim politikalarında derslik sayısı, öğretmen sayısı, okullaşma oranı, bireysel özgürlükler gibi ilerlemelerin toplum tarafından kabul edildiğini; ders kitaplarının yetersizliği, eğitim kurumlarının kalitesi, öğrencilerin eğitim ve kişisel gelişimlerinin eksikliği sık değişen eğitim sistemlerine rağmen başarılı bir eğitim yapısının oluşturulamaması gibi birçok konuda ise toplumun önemli ölçüde memnun olmadığını göstermiştir.

KAYNAKÇA

- AKYÜZ, Yahya. **Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1993'e)**, Kültür Koleji Yayınları No:4, İstanbul, 1994.
- AKYÜZ, Yahya. **Türk Eğitim Tarihi**, PegemA Akademi, Ankara, 2013.
- ALTUNYA, Niyazi. "*Köy Enstitülerinin Tarihçesi*", Kuruluşunun 50. Yılında Köy Enstitüleri, **Eğit-Der Yayınları 2**, Ankara, 1990.
- ARAYICI, Ali. **Kemalist Dönem Türkiye'sinde Eğitim Politikaları ve Köy Enstitüleri**, İstanbul: Ceylan Yayınları, 2002.
- AYDEMİR, Şevket Süreyya. **İkinci Adam**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000.
- BAŞARAN, İbrahim Ethem. **Türkiye Eğitim Sistemi**, Gül Yayınevi, Ankara, 1988.
- BAŞGÖZ, İlhan. **Türkiye'nin Eğitim Çıkması ve Atatürk- Sorunlar- Çözüm Aramaları- Uygulamalar**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları/1954, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
- BUMIN, Kürşat. **Okulumuz, Resmi İdeolojimiz ve Politikaya Övgü**, Yol Yayınları, Ankara, 1998.
- ÇETİN, Halis. "*Devlet, İdeoloji ve Eğitim*", **C.Ü.Sosyal Bilimler Dergisi**, Aralık 2001.
- ÇETİN, Halis. "*Modernleşme ve Türkiye'de Modernleştirme Krizleri*", Siyasal Kitabevi, Ankara, 2003.
- ÇETİN, Halis. **Modernleştirme Krizi**, Orion Yayınları, Ankara, 2007.
- DPT, **Birinci Beş Yıllık (1963-1967) Kalkınma Planı**.
- DUMAN, Tayyip. **Türkiye'de Orta Öğretime öğretmen Yetiştirme**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1991.

- FERHAN, Oğuzkan. “Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirmenin Dünü - Bugünü. Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü-Bugünü-Geleceği Sempozyum”, 8-11 Haziran 1987, Ankara, Gazi Üniversitesi 1987.
- KALE, Mustafa. Gazi Üniversitesi, **XIV.Eğitim Bilimleri Kongresi**, 2004.
- KESKIN, Yusuf. **Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim**, 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2008.
- KODAMAN, Bayram. “Sultan II. Abdülhamid Devri Doğu Anadolu Politikası”, **Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları**. 67; Seri: IV Sayı: A. 21, Ankara, 1987.
- KÖYMEN, Oya. “Cumhuriyet Döneminde Tarımsal Yapı ve Tarım Politikaları”, **İş Bankası Kültür Yayınları**, İstanbul, 1999.
- ORÇAN, Mustafa (Edit.). **Türkiye ve Dünyada Öğretmenlik Retorik ve Pratik**, Eğitim-Bir-SEN, Ankara, 2013.
- ÖZBUDUN, Ergun. William Hale, **Türkiye’de İslamcılık**, Demokrasi ve Liberalizm AKP Olayı, Doğan Kitap, İstanbul, 2010.
- ÖZDEN, Yüksel. “YÖK Sonrası Eğitim Fakültelerinde Sayısal Gelişmeler”, Kâzım Karabekir Ün. Eğitim Fakültesi Dergisi, 2006, Sayı: 13.
- PISA 2003 Ulusal Nihai Raporu, **MEB**, EARGED, Ankara, 2005
- PISA 2012 Ön Raporu, **MEB**, YEGİTEK, Ankara, 2013
- PISA 2012 Ön Raporu, **MEB**, YEGİTEK, Ankara, 2013.
- TURANLI, Münevver-GÜRİŞ, Selahattin. **Temel İstatistik**, Der Yayınları, İstanbul, 2010.
- TÜBİTAK, **Türkiye’de Eğitimin Mevcut Durumu**, 2003.
- TÜRKOĞLU, Pakize. **Tonguç ve Enstitüleri**, Yapı Kredi Yayınları. İstanbul, 1997.
- YILDIZ, Ahmet. “Ak Parti’nin Yeni Muhafazakâr Demokratlığı”, Liberte Yayınları, **Liberal Düşünce**, Yıl:9, Sayı:34.

“Tedrisat-ı İbtidaiyye Kanun-u Muvakkatı” (1913 tarihli İlkokul Geçici Kanunu).

Anadolu Öğretmen Liseleri, **SETA ANALİZ**, Yıl:2013 Sayı:69.

İkinci Milli Eğitim Şurası, **MEB**, İstanbul, 1991.

İlköğretim 1–5. Sınıflar Programları Tanıtım El Kitabı,**MEB**, 2005.

Millilete Hizmet Yolunda **12 Yıl AK Parti Sivas Raporu**.

Milli Eğitim istatistikleri, 2006-2007, **MEB**, Örgün Eğitim, 2008.

Milli Eğitim istatistikleri, **MEB**, 2012-2013,Örgün Eğitim, 2014.

Milli Eğitim Politikaları ve Şuraları, **MEB Talim ve Terbiye Başkanlığı Şura Genel Sekreterliği**, Ankara, 1996.

Sivas Milli Eğitim Müdürlüğü 2012 Yılı Faaliyet Raporu.

Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinin Eğitim Sistemleri, **MEB**, Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2006.

Türkiye’de İlköğretimin Dünü bugünü Yarını, **MEB** Yay., İstanbul, 2003.

İnternet Kaynakları

- “I. Saydam Hükümeti Programı” 1939, [ttp://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP11.htm](http://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP11.htm),
- <http://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP19.htm>,
- <http://www.meb.gov.tr/meb/tarihce.html>,
- <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/BakanlikTarihcesi.aspx>,
- http://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/siyasi_partiler.html
- <http://www.akparti.org.tr/mobil/akparti/2023-siyasi-vizyon>,
- <http://images.teskilat.akparti.org.tr/uploads/documents/SIVAS.pdf>
- <http://www.tbmm.gov.tr/eyayin/>, 2002 Adalet ve Kalkınma Programı.
- <http://gundemmaddesi.blogcu.com/bir-atilla-yayla-metni-ahlak-hukuk-ve-basortusu-yasagi>.
- <http://ikgm.meb.gov.tr/upload/TTK%C3%A7izelge.pdf>,
- <http://egitimedair.net/index.php/e%C4%9Fitime-dair/2149-secmeli-dersler-neler-olacak>,
- <http://pdr.org.tr/upload/pdralanintarihcesi.pdf>.
- <http://www.aktuelegitim.com/psikolojik-danisman-sayilari-rehber-ogretmen-sayilari.html>

EK**EK 1: Anket Form**

(anket sayfa 1/2)

Değerli Anket Katılımcısı,
Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne tez hazırlama kapsamında "Ak Parti Dönemi İlköğretim Eğitim Politikaları ve Toplumsal Algı (Sivas İli Örneği)" ile ilgili bir araştırma yapmaktayım.

Sizden aşağıda yer alan sorulara ilişkin görüşlerinizi samimiyetle belirtmeniz istenmektedir. Ankete katılmak tabii ki isteğe bağlı bir uygulamadır. Vereceğiniz cevaplar, bilimsel amaçla değerlendirilecektir. Bu nedenle ankete ayrıca **isminizi yazmanıza gerek yoktur**. Anket soruları olumlu olumsuz algıyı belirleyecek şekilde çok yönlü hazırlanmıştır. Lütfen, bilimsel bir araştırmada katkıda bulununuz ve anketin tüm sorularını cevaplayınız.

İlgi ve katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Saygılarımla.

Metin BALICA

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Yüksek Lisans Programı

1) Cinsiyetiniz: 1.( ) Erkek 2.( ) Kadın	2) Medeni Durumunuz: 1.( ) Evli 2.( ) Bekar	3) Yaşınız: .....
4) Eğitim Durumunuz: 1.( ) İlköğretim= İlkokul/Ortaokul 2.( ) Lise 3.( ) Üniversite 4.( ) Yüksek Lisans ve Üstü	5) Son 11 yılda ilköğretime giden çocuğunuz var mı? 1.( ) Evet 2.( ) Hayır	6) Yaşadığınız Yer 1 ( ) Köy/Kasaba 2 ( ) İlçe 3 ( ) İl Merkezi 8) Mesleğiniz Öğretmenlik mi? Evet: ☐ Hayır: ☐
7) Bulduğunuz çevrede ilköğretime (ilkokul-ortaokul) ulaşım genelde ne şekilde sağlanmaktadır? (1)Yatılı Okul ☐ (2) Devlet Taşımaları ☐ (3) Servis ☐ (4)Kendi İmkanlar ☐ (5)Yürüyerek ☐		

*Araştırma dönemi 2002-2013 yıllarını ("Adalet ve Kalkınma Partisi Dönemini") kapsadığından anket sorularını cevaplarırken bu dönem algısı üzerinden değerlendiriniz. ** Burada amaç bir dönemi övmek veya yermek değildir; bir dönemin nasıl algılandığının objektif- bilimsel bir araştırmasını yapmaktır.

<i>a.Fiziki/Maddi Boyut:</i>		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Sınıflardaki öğrenci sayıları kalabalıktır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Okullarda yeterli altyapıda teknolojik imkân ve eğitim aracı sağlanamamıştır . (Akıllı Tahta, Bilgisayar vb.)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Devlet tarafından eğitime ayrılan bütçe okulun tüm ihtiyacını karşılamaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Kız öğrencilerin okula gitmesi için ciddi teşvikler vardır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Ders kitaplarının devlet tarafından ücretsiz verilmesi yerinde bir uygulamadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Devlet fakir veya ihtiyaç sahibi öğrencilere yeteri kadar burs/ yardım sağlamaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere yeteri destek/imkân sağlanmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Son 11 yılda yeni yapılan bina ve derslikler fiziki olarak eski bina ve dersliklere göre eğitime daha elverişlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Okullarda her ders için gerekli sınıf ve branş öğretmeni vardır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Serbest kıyafet uygulaması ile eğitimde başörtüsü sorunu çözüme kavuşmuştur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

<i>b. Davranış /Etik Değerler Boyutu</i>		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılmıyorum ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
*Her soru ile ilgili cevabı sorunun karşısındaki (1), (2), (3), (4), (5) rakamı ile gösterilen kutucuklardan birine X işareti ile belirtiniz.						
1	Son yıllarda ders kitaplarında ve ders isimlerinde yapılan değişiklikler ile daha özgür birey yetiştirilmesine devlet tarafından katkı sağlanmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Son yıllarda yapılan uygulamalar ile sorumluluk ve disiplin eksikliği olan bireyler yetişmiştir. (Devam zorunluluğun esnetilmesi, serbest kıyafet vb.)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Ders programlarında yapılan değişiklikler öğrenci başarısını artırmıştır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Eğitim sistemi gereğinden fazla değişikliğe uğramış, öğrenciler olumsuz yönde etkilenmiştir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Sınıf tekrarının ilköğretimde tamamen kaldırılması, ortaokulda zorlaştırılması öğrencilerin ders başarısını artırmıştır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersine ek olarak Temel Dini Bilgiler, Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed'in Hayatı derslerinin seçmeli olarak yer alması inanç özgürlüğü bakımından doğru bir uygulama olmuştur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Seçmeli ders uygulamasında yerel dillere (Çerkezce, Kürtçe vb.) yer verilmesi insan hakları bakımından doğru bir uygulama olmuştur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Devletin yaptığı ortaöğretime geçiş sınavı (SBS, TEOG) adaletli ve güvenilir bir sınavdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Okullarda andımızın okunması uygulamasının kaldırılmasını demokratikleşme çalışmaları bakımından olumlu karşılıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

<i>c. Eğitim Boyutu/Akademik Boyut</i>		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılmıyorum ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
*Her soru ile ilgili cevabı sorunun karşısındaki (1), (2), (3), (4), (5) rakamı ile gösterilen kutucuklardan birine X işareti ile belirtiniz.						
1	Ders kitapları öğrencinin eğitimi için yeterli bilgiyi içermektedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Okulda öğrenciyi bir üst eğitime hazırlayacak eğitim verilmektedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Son 11 yılda ilköğretim eğitim sisteminde yapılan değişiklikler ile dersane veya özel derse gerek kalmamıştır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Okul Aile Birlikleri uygulamaları ile öğrenci velileri okul yönetiminde daha fazla söz sahibi olmuştur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Okulda öğrencilere yeteri düzeyde rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmeti sunulmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Okulda öğrencinin kişisel gelişimi için sosyal alanlar mevcuttur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	SBS'nin kaldırılıp yerine TEOG (Temel Eğitimden Orta Eğitime Geçiş) Sınavı getirilmesi olumlu bir uygulamadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Adrese dayalı kayıt ile her öğrencinin kendi mahallesindeki okula gitmesi eğitimde fırsat eşitliği bakımından doğru bir uygulamadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Öğretmenler öğrencilere yeterli düzeyde eğitim vermektedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	4+4+4 kademeli eğitim sistemine geçilmesi sonucunda eğitimin kalitesi artmıştır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	Okullarda öğrencinin yetenekleri dikkate alınarak yönlendirme yapılmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Açıklamalar: 1-Bu anket 19 yaş üzeri Sivas sınırları içinde yaşayan herkese uygulanabilir. İsim yazmayınız. İlçede veya köyde yaşıyorsanız ilçe adı yazınız

-ANKET TAMAMLANDI- Teşekkür Ederim...

EK 2: Sivas Valiliği İzni ve İl Emniyet Müdürlüğü'ne Sevk Yazısı

VALİLİK MAKAMINA
(İl Emniyet Müdürlüğü'ne) SİVAS

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Bölümü'nde yüksek lisans programında eğitim yapmaktayım. Yüksek Lisans bitirme tez konum olan "Ak Parti Dönemi (2002-2013) İlköğretim Eğitim Politikaları ve Toplumsal Algı (Sivas İli Örneği)" alanında araştırma yapmak için Sivas İli sınırları içinde tez konum çerçevesinde anket yapmak için izin istiyorum.

16.05.2014 - 31.12.2014 tarihleri arasında anket çalışmasını yapmak istiyorum.

Gereğini arz ederim.

16.05.2014
M. Balica
Metin BALICA

EKLER: 1-) Öğrenci Belgesi (1 ad.)
2-) Enstitü Kurul Kararı (1 ad.)
3-) Anket Soruları (2 sayf.)

249453 287165
P.M. P.M.
[Signature] *[Signature]*

İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ
16/05/2014
Vali Y.

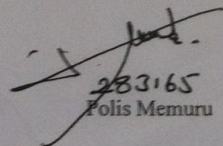
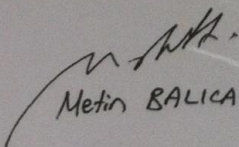
EK 3. Sivas İl Emniyet Müdürlüğü İzin Ve Tebellüğ Yazısı

TEBLİĞ VE TEBELLÜĞ BELGESİ

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Bölümü Yüksek Lisans öğrencisi Metin BALICA tarafından 16/05/2014 - 31/12/2014 tarihleri arasında "Ak Parti Döneminde 2002-2013 İlköğretim Eğitim Politikaları ve Toplumsal Algı Sivas İli Örneği" konulu araştırma çalışmasını ilimiz Merkezinde yapmak için izin talebinde bulunmuştur.

Söz konusu araştırma çalışmasının yapılacağı yerlerde kurum yetkililerinden izin almak, vatandaşı rahatsız etmemek ve dilekçede belirtilen konuya bağlı kalmak kaydıyla, ilimiz merkezinde ve ilçelerimizde yapılmasına Valilik Makamının 16/05/2014 tarihli sevk oluru ile **İZİN VERİLMİŞ** olup, söz konusu karar tarafımızdan aşağıda adı ve soyadı yazılı şahsa tebliğ edildiğine dair;

İş bu tebliğ ve tebellüğ belgesinin altı birlikte imza altına alınmıştır. 16/05/2014 saat:11.45

<p><u>TEBLİĞ EDEN</u></p> <p>269795 Polis Memuru</p>	<p><u>HAZURUN</u></p> <p>283165 Polis Memuru</p>	<p><u>TEBELLÜĞ EDEN</u></p> <p>Metin BALICA</p>
--	--	--

